

SBORNÍK HISTORICKÉHO KROUŽKU

ROČNÍK XXXI.

REDAKTORŮ:

PROF. ANT. NOVÁK (č. 1)

a

FR. H. ŽUNDÁLEK (č. 2 – 4).

V PRAZE 1930

Vychází nákladem Družstva Vlast. – Tiskne knhtiskárna Družstva Vlast
v Praze II., Žitná 26.

OBSAH ROČNÍKU XXXI.

Člá n k y:

- Ant. Janda: Budyně nad Ohří před bitvou na Bílé hoře a po ní — 161.
Dr. Vlad. A. Macourek: Počátky katolické restaurace na Moravě za biskupa Prusinovského — 27, 102, 175.
Ph. Dr. Jan Muk: Vilém Slavata o majestátu a mírovém jednání roku 1646 — 136.
Aug. Neumann O. S. A. — Jan Tenora: Z francouzských relací o českém povstání — 3, 49, 177.
A. N.: Vyznavači pravdy (K šedesátce prof. Pekaře) — 1.
Prof. Ant. Novák: Víra Táborů — 19, 62, 156.
Rafael Olszak: Z dějin farnosti v Horní Suché ve Slezsku (1867 až 1927) — 109.
Frant. Václav Peřinka: Oč mezi biskupem Stanislavem Pavlovským a Zďárem činiti bylo — 33, 145.
Frant. Teplý: Osudy náboženských bratrstev v Jindř. Hradci — 153.
Jos. Vojáček: Klášter augustiniánů bosáků v Lysé nad Labem — 11, 71.

L i t e r a t u r a:

- Č. Č. H., roč. XXXVI, č. 1. — 46.
O hrob Komenského — 46.
Dr. Ant. Podlaha: Šimon Fagellus Villaticus.
Ročenka městského musea v Jaroměři.
Ročenka národopis. a průmysl. musea města Prostějova a Hané — 47.
Studie a texty (č. 1.—4.) — 47.
Jos. V. Šimák: Máti kapucínů — 141.
Dr. J. Vraštil S. J.: Začátky svatováclavského semináře (1580—1522 — 48.

Z p r á v y:

- Česká historická společnost v Nebrasce — 143.
Na památku sesazení Habsburků — 143.
Frant. Štědrý: Levúsy — 39, 142.
— Co znamená jméno brandýs? — 142.

Vyznavači pravdy.

(K šedesátinám prof. Pekaře.)

12. dubna dožil se prof. Pekař 60ti let. Je dosud v plné síle životní, jak o tom svědčí jeho Žižka, jehož třetí díl právě vyšel.

Česká veřejnost vzpomněla Pekařova jubilea bez výjimky. Žáci jeho vydali monumentální sborník o 1000 stranách a když se jubilant vrátil z Itálie, byl v Praze oslavný večer, na němž promluvil min. dr. Kamil Krofta.

Přece však něco musíme vytknouti. Mnozí oslavovatelé psali tak, aby se kdosi na ně pro to nehněval. Maně se vnucuje otázka, jak by to vypadalo, kdyby Pekař byl presidentem a Masaryk jen universitním profesorem. Nevěřili jsme, že byzantinismus dostane se i mezi muže vědy.

Registrovat oslavné články není naším úkolem. Dotkneme se jen některých zajímavých statí v denním tisku. V „Prager Presse“ psal o Pekařovi univ. prof. Šusta objektivně a zajímavě, v „Čsl. Rep.“ Zdeněk Kalista, vděčný žák jeho. V „Nár. Listech“ a „Nár. Politice“ doc. dr. K. Stloukal, aby se nikdo na něj proto nezlobil. Paralela mezi Pekařem a Masarykem dala by se zajisté rozvést do hloubky i do šířky.

V „L. L.“ psal o Pekařovi Scheinost a prof. Pecháč, oba pochvalně. V „L. N.“ Frant. Hrubý, objektivně a bez ohledů na vrchnost. Ve „Venkově“ psal o Pekařovi dr. Černý.

Tak zv. levicový blok vyslal do boje Jar. Werstadt (České Slovo), Jana Slavíka (Nár. Osv.), F. M. Bartoše (Právo Lidu). Tito při všem respektu k Pekařovi použili jubilea, aby mu ve formě slušné pověděli, v čem s ním nesouhlasí.

Werstadt nadepíše svou stať: Historik konservativní tradice národní. V tom je vyjádřen i soud nad Pekařem. Ostatně Werstadt má pravdu. Pekař je opravdu duch nerevoluční, jako Palacký. Werstadt nedělá z Pekaře reakcionáře. I konservatism je názor hodný respektu. Vyzdvihuje proto jeho ušlechtilý, humanitní nacionalismus, z něhož prýští i historikovo nazírání na otázky nábožensko-církevní. Pekař hodnotí je jen podle toho, zda přispívají či škodí národnímu celku. Dále mu vyplývá, že nemá mnoho respektu k ideálům a snahám současné demokracie. Pekař je založením svým aristokrat, ale výtku, že by nedovedl oceniti mravní síly skryté v revoluční demokracii, je nespravedlivá. Skepse Pekařova vyvěrá ze znalosti osob i ze skepse historikovy. Republika naše je teprve 11 let stará a netřeba chvátat s posledním soudem nebo formovat ho tak neomylně, jako to činí Werstadt.

Všichni tři historikové levé fronty vytýkají Pekařovi jeho postoj k husitství, k protireformaci, k pozemkové reformě a Masarykově filosofii dějin.

Slavík ve svém jubilejním článku opakuje své výtky metodologické, jak je udal již ve své polemické brožuře Pekař contra Masaryk. Pekař nepěstuje teorii a proto budiž zavržen! Slavík dovedl přes to jako Werstadt říci o Pekařovi mnoho pěkných slov. Pekař i jako odpůrce těší se srdečné vážnosti těchto mladých historiků a jeho krásné životní dílo je i jimi uznáváno.

J. F. M. Bartoš píše o výrazné osobnosti, a šťastném působení učitelském, o mnohostrannosti a pílí Pekařově.

Je ovšem toho názoru, že se Pekař „vyšinul“, když psal o sv. Janu, o Husově rodišti, o Žižkovi. Nicméně čeká u něho, že nám dá velké dílo syntetické, nové dějiny národa českého.

Českoslovenští katolíci jsme Pekařovi vděční, že podepřel katolicism v Čechách. Pekař nechtěl pomoci církvi, chtěl jen uchránit národ od nových běd. Historie i jednou ocení tento čin. Pekař pro svou neohroženost říci pravdu, i když přijde katolíkům vhod, byl řaděn k reakcionářům a náhončím klerikálů. Herben proti němu svolával schůze, pokrokoví učitelé jej soudili, dr. Chalupný mu vytýkal, že jeho stanovisko k Žižkovi je shodné se stanoviskem „Praž. Večerníku“. A přece žádný jiný cíl Pekaře nevedl, jen láska k pravdě. Kdysi v semináři — píše v Kuncířových Novinách Pavel Nauman, mluvě o metodice a cíli historie řekl: „Základem historické práce je skepse“. A po krátkém výkladu pojmu dodal svou příznačnou formou: „Není pravda, co jsem prve řekl, základem historické práce není skepse, ale láska!“ Tento výrok takřka bleskově odkrývá celou osobnost profesora Pekaře. Je to láska k pravdě, jež určuje veškeré jeho dílo, láska, která je si vědoma, že i tam, kde uvádí na pravou míru velikost člověka, či jevu, jemuž si národ zvykl obdivovat, slouží tím více národu, který, vedle abstraktní pravdy, je Pekařovou láskou nejkorektnější.

Pekař měl štěstí v životě. Jediný ze šesti dětí zůstal na živu (matka byla tuberkulósní), v 26ti letech stává se vysokoškolským profesorem a brzo po té spoluredaktorem jediného našeho odborného časopisu, který rediguje celých 35 let. Má výborného učitele Golla. Má mimořádný talent epický, sloh jasný, bohatý, hýřící obrazy. Bylo již řečeno, že je vášnivý nacional a nesmlouvavý vyznavač pravdy — padni komu padni. Jen proto psal článek proti vystupování z církve, proto psal Tři kapitoly o sv. Janu Nepomuckém, o rodišti Husovu, proto psal Žižku, oslavil sv. Václava, proto nevyhnul se ani ožehavé otázce pozemkové reformy. I v této věci dá mu jednou historie za pravdu a věru

je nesnadno pochopit stanovisko dr. V. Černého („Venkov“ z 12. dubna), že Pekař překročil mez. Z toho, že kniha byla přeložena do němčiny, usuzuje Černý, že neměla být napsána. Pekař prý brání šlechtu a pomíjí zcela mravní význam toho, má-li zemědělec půdu či pracuje-li jako námezdný dělník. Kapitola o Ferdinandovi d'Este neměla prý býti vůbec napsána a také Pekařova lítost, že zanikne idylické putování českého venkova do Prahy o svátku Jana Nepomuckého je prý pochybená, protože ty poutě trvají, ba rostou, jenom, že ne k úctě svatého, nýbrž k úctě vlastní práce — o hospodářských výstavách. Svátý zákon půdy, jak vidno, zapůsobil na historika. Co pak by se ohlížel na stesky Pekařovy, kdo se nyní bude starat o zámecké knihovny, kdo konservuje památky stavitelské, kdo bude mecenášem pro věci, které nesouvisí přímo s chovem dobytka a racionalisací zemědělské výroby! I slunce má skvrny. Ne každý však vidí skvrny tam, kde kritik z „Venkova“. Ale dost už polemiky! Přejeme prof. Pekařovi hodně zdraví, aby nám přece jen napsal české dějiny. Je k tomu povolán, ba předurčen, jako nejvěrnější vykládač Palackého a jeho dovršitel.

A. N.

Z francouzských relací o českém povstání.

(1618 – 1622.)

Z francouzských archivů podává P. Augustin Neumann, O. S. A.

Úvodní stať zpracoval Jan Tenora.

(Pokračování.)

V celém jednání při každé příležitosti bylo u anglického krále plno nedůslednosti a polovičatosti. Pro Fridricha přece dovolil sbírat peníze na vojsko pro něho v Anglii najímané; sám nic nechtěl dáti, ale psal králi dánskému o půjčku 300.000 tolarů pro Fridricha; vskutku král dánský půjčil 200.000, ale poslal do Londýna pro úpis zajištěný jak Fridrichem tak králem anglickým, jakož i o skvosty jako zástavu (č. 76); drahocenných skvostů z Anglie bylo také tehdy v červnu 1620 použito pro Fridricha, — sekretář Donínův odjel z Londýna s drahokamy, na něž, jak oznamoval francouzský vyslanec, dostane vypůjčiti pět až šestkrát sto tisíc liber (č. 77).

Vojskem pro Fridricha v Anglii najímaným minil král Jakub jen podepříti záchranu Falce pro Fridricha a jeho děti, — ale i tu zásahoval král nešťastně. Za velitele vojska navrhoval pán z Donína hraběte ze Southamptonu, jenž rovněž v Dánsku požíval

veliké důvěry, a jediný byl pokládán za schopna, aby shromáždil u sebe větší vojsko,¹⁵⁾ — ale král se ho bál jako zuřivého stoupence puritánů. Stále král ubezpečoval, že nic neudělá, aby nebyly přerušeny styky se Španělskem; v tom ho utvrzoval také hrabě Gondomar, jenž svým vlivem při tom vždy nějak pomáhal katolíkům, takže se odkládalo s výpravou vojska do Němec, nebo se počet vojska zmenšoval. Zároveň však král nechtěl mítí doma nepřijemnosti s puritany (č. 77).

Neklidné proudy politické dorážely na krále ze všech stran a král ocítal se v nesnázích. Proto se zase chápal svého oblíbeného prostředku, aby z nich unikl: v červnu rozhodl se vypravit několik diplomatických vyslanců do ciziny; Gonway a Weston měli zamířiti přes Brusel a Drážďany do Prahy a Henry Wotton „nejzuřivější puritán a zapřisáhlý odpůrce Francie“ do Vídně a odtud snad do Benátek. Úkolem vyslanců bylo, aby vyvarovali před útokem na Falc, a aby žádali, aby Liga zůstala vůči Falci tak neutrální, jako anglický král k českým záležitostem, neboť Falc je majetkem vnuků králových. O podobné zákročení u císaře žádal Jakub také krále dánského. Zároveň měli vyslanci královi nabídnouti jeho služby k smírnému vyrovnaní sporu (č. 77).

Také poselství z Anglie měla býti protiváhou poselství vypravovaného z Francie, jež anglický král velice nelibě nesl, nemoha se spráteliti s myšlenkou, aby se někomu jinému dostalo cti, že zprostředkoval mír.¹⁶⁾ Ale o nezdaru tohoto pokusu byl přesvědčen francouzský vyslanec v Londýně již napřed, protože prý Anglie nemá vhodných diplomatů, a podezřívavě se domníval, že španělský vyslanec působil na anglického krále, aby ta poselstva vypravil, neboť prý španělskému vyslanci také záleží na oslabení francouzského vlivu. A vskuťku, o neúspěchu poselství neklamal se francouzský vyslanec. Conway a Weston marně snažili se odvrátiti útok vojska Spinolova na Falc. V Mohuči ptali se sice přímo Spinolu, má-li právo napadnouti Falc, ale slyšeli od něho jen vyhýbavou odpověď, že má ve všem poslouchati rozkazů císařových, — než, že posud nemá pokynů o napadení Falce. Ale jinde, kam zavítali na své cestě, neměli žádného úspěchu (č. 77, 85). Vypravití poselství byla rána do vody, ale král anglický použil toho přece, aby klamal Unii i puritany. Ale svůj klam odnášel také sám, stával se neoblíbeným u každého. Zvláště puritáni byli na něho rozezlení, když viděli neúspěch za neúspěchem u Fridricha i v Německu, a když se dalo očekávat, že snad ani Hugenotům ve Francii neposkytne žádné pomoci. A čím

¹⁵⁾ Tamže.

¹⁶⁾ Tamže, str. 52.

obtížnější stávala se situace Fridrichova, tím zdržlivější a lhostejnější stával se anglický král. Za každou cenu chtěl si zachovati nerušený klid. Jak se vyjadřuje v září 1620 francouzský vyslanec, pomoci, jež král posílá Fridrichovi, neuškodí ani králově kapse, ani klidu, — ale to zajisté Fridricha nezachrání; král však nechá Čechy raději padnouti, nežli by se dal rušiti, v klidu. Přece však snad, měl král na své straně parlament, který prý byl asi pro sňatek prince waleského s infantkou španělskou, bylo prý to z nepřátelství k puritánům, kteří by nejraději chtěli za královnu princeznu falckou, o čemž někteří mluvili veřejně. (č. 89).

Podle zprávy francouzského vyslance v Londýně z 20. listopadu 1620, — tedy když už bylo pozdě, konečně přihlásil se král anglický veřejně pro Fridricha a sice z lásky k jeho dětem a náboženství; — vyslanci však připadalo to směšným, neboť prohlédal vlastní účel králův; že chce si získati puritany pro příští parlament. A vyslanec vyslovoval své přesvědčení, že ten parlament bude si všimati neméně Falce než Hugenotů ve Francii, a dodával, že král se tím nevědomky zaplétá do osidel puritanských a že vchází v nepřátelství s Francií a Španělskem. Král chtěl snad svými projevy ulomiti hrot neoblíby u puritánů, — zase myslit jen na sebe neupřímný, sobecký, necitelný a vrtkavý, jenž svému klidu dovedl obětovati všechno ostatní. Projevy jeho byly pouhá slova, prázdná gesta (č. 106).

Naděje strany Fridrichovy, že anglický král pro svého zetě a svou dceru a jejich děti osvědčí se věrným a obětavým zastáncem a pomocníkem, zklamaly úplně, očekávání, že účinnou pomocí jeho přispěje se k zničení moci rodu habsburského a podlomení vlivu církve katolické, nesplnilo se nikterak politikou Anglie za krále Jakuba. Byla to politika míru a pokoje, když už pokoj ani nemohl býti zachován, politika neochotná, odkládací, umíněná, a při tom uboze domýšlivá jakoby nestranná a nade všechny strany povýšená, politika hned v samém počátku pochybená; jedné straně neprospekla a ode druhé byla odmítána. Když už boj o bytí a nebytí se rozzuřil, a když ho nelze již zastaviti, nebývá neutralita a smírné prostředkování ani vhodné ani vítané. Zkusilo to i poselství francouzské do Říše a k císaři.

Poselství toto bylo vypraveno místo vojenské pomoci slíbené císaři králem francouzským. Úkolem jeho bylo tlumočiti knížatům německým smírné návrhy krále francouzského, za nimiž byla neutralita, ale náchylná k císaři; jemu mělo získati knížata katolická, kdežto protestantská knížata mělo odvrátiti od Fridricha. Při vypravení poselstva uvažovalo se, že doby, kdy vzrůst moci habsburské ohrožoval mír Evropy, jsou již dávno ty tam, a že rod

ten je teď příliš slab, než aby sám mohl doufat v úspěch. Zvítězí-li však protestanté, že to znamená vyhlazení katolického náboženství v Německu, z čehož by mohli nabýti odvahy i protestanté v jiných zemích, také ve Francii. Tak že ve vítězství protestantů hrozí mnohem větší škoda náboženská, než ve vítězství domu rakouského. Proto Francie chtěla zasáhnouti; vrchu nabylo mínění, že císař, ježto pomoc katolických knížat v Říši i krále španělského je malá a pomalá, bude v situaci zlé, nedosáhne-li pomoci od Francie; jen tak může býti císař zachráněn od pádu, jemuž jinak neunikne. Ale pomoc ta neměla záležeti v branné pomoci, nýbrž v dobrém míru, a proto zvláštní poselství mělo zjednatí příměří, za něhož by se mohlo ve zvláštním shromáždění jednatí o podmínkách míru mezi oběma stranami. A i kdyby se poselstvu nepodařilo učiniti konec válce, bude moci přece odvrátiti některá knížata protestantská zejména lutheránská, od strany teď nejsilnější, a tak ji učiniti povolnější k míru. Císaři také měla se vyložití nebezpečná jeho situace, aby vydal něco ze svého práva, než, aby hazardoval všechny své státy. Kdyby však nezpůsobily všechny důvody, jimiž mělo se zabrániti nekonečné náboženské válce, musí Francie císaři pomoci, — a bude radno usilovati, aby válka zůstala obmezena na Čechy a oddálena byla od Falce.¹⁷⁾

Doklady.

76.

Tillieres k p. z Puissieux.

Rozmluva krále anglického se španělským vyslancem. Jakub I. ostře upomínán Unii. Komédie jím sehraná. Finanční pomoc Bedřichovi z Dánska a Londýna.

Červen, 5. 1620, Londýn.

(Bibl. nat., Ms. fanç. 1598, fol. 466a—469a).

Monsieur,

J'ay receu le quatriesme de ce moys la vostre du trentiesme du passé. Depuis ma derniere l'ambassadeur d'Espagne a eu une audience, en laquelle aussy tost que ce roy le vist sans luy donner loisir de commencer. Il dit: „J'avoue que vous avez raison d'escripre a Vostre Maté, que je suis un traistre, un homme meschant, sans foy et sans parole veu ce qui c'est passé en l'affaire touchant les catholicques, celle du baron Nort et le secours donné a l'electeur palatin, mais je vous proteste, que ce n'a point esté moy, mais des traistres, desquelz je suis circonvenu, qui ont fait

¹⁷⁾ Tuskányová, u m. ČCH. 1899, 363—366.

toutes ces choses a mon deceu. Pour la premiere, ç'a esté l'archevesque de Cantorbery, qui est un meschant Puritain, pour la seconde ç'a esté le marquis de Bouguinquam [sic], lequel je vous donne advis, qu'il est un traistre, qu'ayez a vous en garder, et lequel a pris de l'argent pour bailler son passeport audict Sr. Nort et a fait cella comme jeune, qu'il est et peu experimenté aux affaires, mais il en est bien déplaisant, et si vous me voulez faire plaisir, vous le consolerez. Et au mesme temps il l'apela et dict. Sieur a georges: „Pourquoy as-tu pris de l'argent pour donner un passeport a mon deceu? „Par ce“, luy dit-il, „que vous ne me donnez rien“. Comme il finissoit, ce roy l'a prist par la teste et le baisa deux fois et le licentia, puis apres il recommença son discours au comte de Gondomar, l'assurant que les poursuivans estoient chasséz, qu'il avoit envoyé apres le baron Nort des navires pour le prendre, et que pour l'electeur palatin, un meschant, un usurpateur, qu'il ne vouloit nullement assister, asscavoir, s'il estoit plus raisonnable que luy, qu'un vieille roy fust attiré par un jeune homme, comme est l'electeur palatin, en une mauvaise cause, ou bien, qu'il attirast a soy en une affaire juste, comme est sa restitution de Bohesme, que les princes unis luy demandoient secours, mais qu'il luy donnoit sa foy et sa parole de roy qu'il ne leur en donneroit, et qu'il le prioit de l'escripre au roy d'Espagne. Et neanmoins il assure le baron d'Aune d'autre costé de les ayder, comme il est obligé par la ligue protestante.

Ainsy qu'il eust achevé de parler, ledict Gondomar luy arespondu, qu'il avoit apporté un memoire, lequel ne contenoit autre chose, que ce que Sa Maté luy venoit de dire, qu'il ne falloir que rompre ce qu'il fist, mais qu'il estoit raisonnable, puis qu'il avoit joué son personnage, qu'il luy en fist un autre, et qu'il deffendit l'electeur palatin, le Sr. Nort et l'archevesque de Cantorbery.

Ledict Sr. conte [sic] veoit bien, que tout ce procedder n'est qu'une vray farce, que l'on se mocque de luy et de son maistre. Je croy qu'il veult faire le mesme. Il y a perdu jusques a presens et tout le proffit qui paroist, qu'il en veuille tirer, c'est de detourner le secours des princes unis, mais a mon advis, qu'il se trompe, car si ce roy ne fait, ce ne sera ny le mariage d'Espagne qui l'en empesche, ny la bonne conduite du comte de Gondomar, mais la nécessité de ses affaires ou sa lascheté.

Je fais quasy difficile de vous escripre ces choses, tant pour leur peu d'importance, comme aussy parce qu'il me semble, que leur extravagance les met hors creance, mais je m'y resoudz d'autant, qu'il vous donnent tousjours plus de jour a penetrer l'humeur de ce roy et sa conduite, lequel j'entendz estre fort mortifié de ce que l'on ne luy a rien communiqué de l'ambassade d'Alle-

magne, tant parce qu'il luy semble, que c'est une action de mespris, qu'aussy parce que cella l'oste hors du train qu'il s'estoit estably pour son contentement et selon son humeur qui estoit de tenir l'Espagne en bride par ce mariage, la France par ce traicté de paix, les princes unis soubz l'ombre d'icelluy, ce qu'il ne peult a cest heure qu'ilz le pressent extremement et est contraint de recourir a des artifices impertinens qui sont qu'il a des moyens de faire le paix luy seul.

Je vous avois méné par mes dernieres, comme les princes de l'Union avoient escrit une lettre a ce roy, et comme ilz luy avoient mandé qu'il eust a se declarer, autrement qu'ilz avoient [sic] a leur seureté. J'ay sceu depuis qu'elle est la plus violente et rude et la moins respectueuse, qui se puisse imaginer. Quand il l'a receue il entre en furie, renia Dieu a quatres parties, foula son chapeau aux pieds et dict tout hault, que c'estoit de l'invention de Beuinchaisen [sic] ne la faict offence, bien que le subject en soit grand comme la presche, que on luy faict, de se declarer. Pour moy, je croyois qu'il comettroit tout au chevalier Vuoton [sic], mais ce que j'entendz, il a fait davantage, promettant, qu'il permettra a tous ceux, qui voudront aller en Allemagne, d'y aller d'eslire un chef de lever de l'argent pour les payer. La personne qui m'a donné cest advis, laquelle est de qualité et d'esprit, croit que ce sera beaucoup qu'en ce faict on ne manquera de gens, ny d'argent. Pour moy, j'en doute, mais comme je n'ay veu chose pareille. Je jaiz difficulté d'en donner un jugement asseuré.

Tout ce pays jette la veue sur le comte de Substanton ou sur le colonel Gek pour mener ce secours. Le marquis de Bouguinguan [sic] porte le colonel Cecille, ce qui semble ayder encores a le mettre au dessoubz des autres en l'oppinion generale . . .

Il a fait mettre le baron Nort en prison en apparence pour contenter l'ambassadeur d'Espagne, mais comme il est malicieux, je croy que c'est plus tost pour le faire h ir de tous les parentz dudict Nort qui sont grandz en nombre et en quallité et aussy du peuple qui supporte ceste action avec desplaisir.

Une autre audience que a eu l'ambassadeur d'Espagne, et en laquelle ce roy luy a donné sa parole avec serment de n'assisster les princes de l'Union, et la priere qu'il luy a faite de le mander au roy son maistre la conuie de depescher son secretaire en Espagne, lequel est chargé de quelques articles touchant le mariage, et aussy d'une ouverture de paix que luy a faicte Digby de la part de ce roy touchant les affaires d'Allemagne qui est, que l'electeur palatin quittera la Bohesme, pourveu que l'empereur luy donne le titre du roy de Palatinat. Asseurement que c'est une fourbe pour donner de la jalousie a la France, et semble le payer en mesme monnoye

quelle le paye. Je ne pense pas que ledict ambassadeur le voye, si il endure encores ce secours que l'on veult envoyer au Palatinat, et qu'il soit du poidz qu'on le represente. Pour moy, j'advoue que je seray au bout de mon latin, mais je croy, que s'il ne le peult empescher du tout, qu'il le pourra rendre de peu de valeur comme celluy de Bohesme, lequel est party depuis peu.

En ce qui touche l'Angleterre pour ce qui regarde l'Escosse, on en estime le mesme, toutes fois sans nouvelles asseurées. J'ay sceu asseurement, que le roy de la Grande Bretagne a escrit au roy de Dannemarq et l'a prie de prester trois centz mil escuz a l'electeur palatin, et qu'il luy en feroit sa promesse et bailleroit son pere pour caution. Ledit roy en a baillé deux cens mil, et est on venu querir icy l'obligation dudict prince et celle du roy, et outre cella des pierreries pour seureté. Voyla le traitement que ce roy faict a ceulx avec qui il veult prendre alliance.

Ce philosophe, frere de Mr. Herbert, s'est plaint grandement de quelques affrontz qu'il doit avoir esté faictz a son frere, et entre autres que deux fo's ayant eu heure d'audience, l'une, le roy s'est envoyé excuser de luy parler, luy estant desja arrivé, et l'autre qu'on le fit promener deux heures dans la court de Fontainebleau sans qu'il eust personne pour l'entretenir, ny pour luy faire ouvrir une chambre. Cela met au desespoir ces espritz glorieux et le roy, comme les autres, qui voudroit bien que ce tust a recommencer, mais le stille anglois ne permet pas de l'advouer outre le mariage d'Espagne qui se traite.

Je prie Dieu, Monsieur, qu'il vous ayt en sa santé et digne garde.

Escrit a Londres, le 5 jour de juin, 1620.

Vostre tres humble serviteur
Tillieres.

Jiří Michal z Lingelsheimu k p. de Ste. Catherine
v Amberku.

Tajný rada falcký Camerarius. Král švédský Gustav Adolf daroval Bedřichu Falckému 8 děl s příslušenstvím a mnoho peněz.

Květen, 29. 1620, Heidelberg.

(Bibliothèque Nationale, Paris, Ms. français, 4122, fol. 13a)

Monsieur Camerarius est allé d'icy a Ulme aussi et revenant icy il transportera son menage a Prague.

Le duc Jean Casimir, comte palatin est de retour de Suede, ledit roy donne au roy de Boheme huit pieces de canon avec tant ce qu'il y faut et pour chasque piece 500 balles et avance en outre une grande somme d'argent.

Tilliers k p. z Puissieux.

Chystané anglické poselství do Bavor a Saska. Obojaká politika Jakuba I. Hr. Gondomar tajně pomáhá katolíkům. Zástava na výpůjčku půl milionu liber pro Bedřicha falckého.

Červen, 14. 1620, Londýn.

(Tamže, Ms. français. 15988. fol. 430a—471b).

Monsieur,

Depuis ma derniere ce roy s'est resolu d'envoyer deux ambassadeurs en Allemagne, l'un nommé Sir Thomas Barres, et l'autre Edouard Conue¹⁾ pour aller vers l'empereur, vers les ducs de Saxe et de Baviere. Le subject de leur envoye a plusieurs chefs. L'un est pour signifier audict empereur et princes catholiques de l'Allemagne, qu'ilz aydent a n'entreprendre contre de Palatinat, que s'ilz le font comme il s'est rendu neutre aux affaires de Bohesme, qu'il sera contraint en ceste occasion de se declarer pour ses petitz enfans, estant leur patrimoine et d'y employer toute sa puissance et celle de ses amys et alliéz pour le conserver. L'autre est pour proposer quelques articles de paix suivant le project qui en est envoyé en Espagne, et enfin pour contrecarrer l'ambassade de France, qu'ilz font tres mal a propos pour ce desseing, lequel, s'ilz vouloient faire reussir a leur advantage, ilz devoient envoyer des gens qualifiéz et non pas ceux-cy, dont j'entendz, que le pere a esté vallet d'un autre chevalier et n'est aucunement gentilhomme.

Je croy que l'ambassadeur d'Espagne a fomenté cest envoy, et qu'il a pris subject sur ce que la France a fait le mesme, et qu'aussy il luy promet, que le roy son maistre, ne fera jamais la paix sans son entremise, mesmes qu'il en sera le juge, en quoy il se laisse tromper a escient, voulant par ce moyen contenter les princes Uniz et les Puritains de son paix, ausquelz neanmoins il ne laisse de promettre les quatre mille hommes de pied et les six centz chevaux qu'il est obligé de fournir par la ligue, et croy, qu'il fera quelque chose, mais aux si peu de soing, que la longueur rendra l'affaire de peu d'importance, car le chef n'est encores choisy. On dit, qu'il y a de l'argent qu'a presté le roy de Danemarck, mais si le comte de Subtanton n'est envoyé, lequel a grand credit en ce pais, je croy que ceux, que l'on pourra choisir pour ce subject, auront peine a trouver des soldatz.

Le comte de Gondomar se tient asseuré, qu'il ne se fera rien du tout, parce que ce roy luy a promis et juré solennellement, s'il le fait, ce ne sera le subject, mais la crainte, qu'il a de rompre

¹⁾ Conway a Weston (Gindely, III, 200).

avec l'Espagne entierement, et aussy de mettre les armes entre les mains des Puritains, entre lesquelz le comte de Subtanton est celuy qui le tient le plus en crainte. Enfin il ne se s'ouoye d'estre bien avec personne, pourveu, qu'il ne soit entierement declaré contre quelqu'un et ainsy il va flottant, donnant tant tost de bonnes parolles a l'Espagne, apres luy donnant quelque desgoust, ce qu'il fait aussy vers les Puritains, et ceste facen de gouverner est cause, qu'il entretient le mariage d'Espagne, affin de faire aller bride en main aux Puritains, que (s'il fault), qu'il se declate en ceste guerre, il sera bien loing de son chemin, estant necessaire en ce faisant qu'il leur mette les armes en main et rompre avec l'Espagne, ce que le comte de Gondomar fera le plus tard qu'il pourra, parce qu'encores qu'il s'apercoive bien de l'intention de ce roy, et qu'il ressente les desplaisirs qui luy sont faitz assez souvent. Neanmoins il gagne tousjours quelque chose tant tost pour les catholiques, une autrefois retardant ou diminuant les aydes, qu'il veult envoyer en Allemagne et principalement mettant tous les amys et alliez de ce roy en jalousie de ce traitté, ce qui n'est peu au temps qui court.

Ce roy a envoyé vers le roy de Dannemarc, affin qu'il face les mesmes offices que luy vers l'empereur et les autres princes catholiques touchant le Palatinat. Je croy asseurement, qu'il le fera et qu'il prestera de l'argent a l'electeur palatin en outre celuy que je vous ay mandé par ma derniere.

Le secretaire du baron d'Aune est party et a enporté force pierreries d'icy et de celles de la couronne d'Angleterre pour engager en faveur de son maistre. Il pourra trouver cinq ou six cens mille livres dessus.

J'ay esté advisé par Boislöre, que ce roy est en grande peine du malentendu en quoy il est avec la France, et principalement a cause que l'on luy a escrit, que les Huguenotz de France se ressentent du desplaisir qu'il luy a fait recevoir en la ceremonie de courre en lice, comme les catholicques, et qu'il a peur, que cela luy face perdre le credit, qu'il croit avoir avec eux.

J o s. V o j á č e k :

Klášter Augustiniánů bosáků v Lysé nad Labem.

(Pokračování.)

Klidnou práci bratří počaly vyrušovati současné události válečné. Když Marie Terezie byla korunována, P. Amandus se jí opět šel pokloniti a hledat její přízně. Toho roku pro válečné nebezpečí nemohli ani zdejší kněží vykonati svou povinnost na „Vysoké“ a zastupovali je tam bratří z kláštera sedlického u Kutné

Hory. V nové budově r. 1742 zařízena byla také lékárna, kterou zřídil a vedl frater František od Srdce Ježíšova. Nyní bylo pilně pracováno na vnitřní výzdobě chrámu; z kláštera vídeňského darovány byly obrazy sv. Anny, Barbory a Notburgy, které vytvořil P. Augustin od sv. Lukáše. Malíř Frant. Vogl namaloval obraz sv. Kříže. Bratr truhlář Josef od P. Marie* mistrovský svatostánek, ozdobený nádherným zlatým křížem, jež daroval kníže Ferdinand Lobkovic a jeho matka, rozená z Althann. Darů scházelo se dále hojně, ale pro nedostatek peněz bylo zřízení varhan a j. vedlejších věcí odloženo. Když se P. Amandus po druhé stal provinciálem, doplnil počet zdejších mnichů na 12. Kořem kláštera zakoupeny další domky: Ničův (mezi Kalfusem a řesařem Mecerem) za 145 zl., dále od Krátkého vulgo „Tesaře“ za 225 zl., pak Čermákův a spáleniště od Hanovského (Chanovského), též vinici Hodinářovu za 140 zl. a kus zahrady Engelmayerovy na západní straně. Na východní straně daroval jim magistrát podél zahrádky dlouhé 57 loket, pruh pozemku, široký 9 loket, tedy 513 loket². Nad to překvapil hrabě Sweerts Špork P. Amanda velkomyslným darem 13.000 zl. r., žádaje, aby zavedena byla klausura a observance (přísnější řád), aby kněží kázali mravoučné řeči po vesnicích, dle kteréhož přání první kázání bylo v Litovli na sv. Jiří. Snad od těch dob káže se na lysské osadě v každé vesnici třikrát ročně: v adventě a v postě jest křesťanské cvičení buď u starosty, nebo ve škole a o pouti kázání s litaní u kapličky. Každou neděli mají býti pohotově dva zpovědníci pro bratrstvo Srdce Páně, jež mělo 10.000 členů; v Lysé musí býti postaráno o výborné kazatele, hlavně moralisty. Pak přidal ještě 7000 zl. a dalších 3000 zl. slíbil, aby zde mohl býti ještě kněz třináctý.

Tehdy si bratři skutečně mohli koupiti koně za 750 zl. od pana purkrabí chrástanského, i budiček si koupili, tehdá věc vzácnou!

Stejně jako „Vysoká“ zlobila bratry ustavičně „hluboká“ studna; kopali ji kutnohorští havíři, jenž za loket hloubky 2 zl. klášter platil, stravu dával a prach trhací sám opatrovatí musil. Prameny se však ustavičně zanášely pískem a kamínky. Ať se pokusil o štěstí mlynář Klika z Prahy nebo Frant. Špír, věhlasný odborník, nebo Kroupa z Tábora; ať si zřídili novou rouru nebo stroj na pumpování o pěti ozubených kolech, vždy chvilku to dělalo dobrotu a pak byl zase konec. Ještě dnes je viděti v té studni před klášterem podzemní chodbu směrem ke klášteru, kudy kladli vodovod až do kuchyně; ale i ten selhal. Studna do skály tesaná

*) Matěj Lusth us roz. ve Vídni 1690 31. ledna.

před reflektářem na jižní stráni také nestačila. Dnes po ní není památky.

R. 1745 byl konečně v Lysé zřízen skutečný konvent, zavedena klauzura a jen severní chodba, od hořejší fortny k sakristii, a k lékárně zůstala vyjmuta a obecnstvu přístupná; tam byly asi také zpovědnice pro případ velkého návalu. Hrabě opět daroval novému konventu do vínku 2100 zl. a hypotéku na panství lnářském 10.000 zl. Též převedl do majetku kláštera hrobku pod loreto, v níž pouze tři děti uloženy byly. Ten rok sem přišlo první procesí z Milovic, modlit se za potřebnou již vláhu. Švec Vaněk vstoupil za bratra do kláštera a dostal jméno Jakub od sv. Jana Nepomuka. Téhož roku varhanář Hotys započal se stavbou varhan. Nesrozumitelný jest zápis, jak r. 1746 kopali štolu (chodbu) mezi ambitem a arkulemi. „Arculi“ jest podloubí, klenutá chodba; myslí se tím asi schodiště, po kterém se sestupuje s ambitu do chodby před reflektářem, do nejnižšího dílu kláštera. Prvním převorem byl P. Cyprian od Naroz. P. Marie a po jeho resignaci P. Jakub od sv. Leopolda. Leopold Petráš, * v Neveklově 1. I. 1696, býval českým zpovědníkem ve Vídni, † v Praze 31. III. 1771.

R. 1747 připomíná se v Lysé jezuitská missie, řízená P. Klíčem, které se zúčastnil též mimo P. Felnera a Šrokovského též známý Konyáš; zvláštní zmínky se neděje o nějakém tuhém zacházení s věřícími.

Třetím převorem byl P. Filbert od sv. Kateřiny. (Václav Hamza z Brandýsa, * 14. I. 1709, † 1752. Za něho byla zřízena i obezděna celá zahrada a kolem západní strany kostela byl zřízen opět 1749. hřbitov, kdež byl první pochován František Martin Lokner, rodák z Frankfurtu, který po 12 let do 60. roku svého pracoval v klášteře jako truhlář. O dalších pohřbech uslyšíme později.

R. 1750, 25. října dopadl na rodinu augustiniánskou těžký zármutek. Zemřel P. Amandus, její „promotor singularis, pater conventus — et vere „Amandus“. Výročí jeho odchodu na věčnost oslavovali vděčně v klášteře každoročně slavným requiem.

Čtvrtý převor P. Václav od sv. Podivína (Frant. Štěpán z Něm. Brodu, * 1710 20. X., † 1781 v Táboře), postavil v listopadu 1751 před klášterem kříž. Tehdy odešel lékárník bratr Bedřich od sv. Moniky a vystřídán byl Cyrilem od sv. Metoděje, který dočkal se zrušení lékárny a v Lysé r. 1787 zemřel; narodil se jako Pavel Zigovitz 9. ledna 1722 v Řezně.

Mnoho v té době sbíráno bylo na zřízení a okrášlení oltářů, na nichž pracoval Jakub Kochne, který byl v klášteře tehdy truhlářem, Kindl pak ze Žebráka palířem. Téhož roku dne 29. září

— tedy den po svém křestním svátku slavil v klášterním chrámu Páně primici P. Prosperus od sv. Notburgy; narodil se v Lysé 2. června 1728 a pokřtěn Václav Antonín, syn Josefa Jelínka z Feyerbergu, majitele privilegované hospody na náměstí č. 21; matka jeho Kateřina byla dcerou mlynáře Rykera z Rozkoře u Kostomlat. V Táboře skládal r. 1748 sliby; vyspěl v nadaného kazatele a působil v Praze, v Táboře a ve Lnářích; pak byl ředitelem řádového gymnasia v Něm. Brodě a jen chorobou — phtysis, úbytě, souchotiny, byl vrácen klášteru lnářskému a tam zemřel 11. července 1769. Annály o něm praví: „byl to pravý řeholník, ke každému naprosto laskavý“. V purkrechtních knižkách jest zápis o jeho dědictví. R. 1752 s hlučnou slávou přivítali novomanžele Jana Kristiána Schweerts Šporka s hraběnkou Barborou, rozenou z Bubna. V říjnu toho roku byl zde přijat do řehole první kandidát, syn panského zahradníka, Prokop Ugmann — nebo Ujman, narozený 6. července 1732 v Dobřichovicích, který obdržev jméno P. Matouš od sv. Eligia, žil posledních 31 let svého života v klášteře zdejším, kdež zemřel r. 1794, 26. ledna. Za rok na to byl přijat Václav Kašpar, nar. 11. II. 1736 v Nových Benátkách a dostal jméno P. Engelbert od sv. Tomáše. Zemřel ve 42. letech jako lektor filosofie a theologie ve Lnářích r. 1772. Z Tábora poslali sem tři kandidáty — mezi nimi P. Josefa od sv. Víta, jenž zde také 11 let před smrtí žil a sepsal zdejší annály. R. 1754, 15. XI. byl farář Veselý povolán na konsistoř, aby se zodpovídal, proč má za kaplany řeholníky. Po 35. letech věrné služby dostalo se Augustiniánům „výpovědi“ a v Lysé byla zřízena „kapláňka“. Vlastně již r. 1752 byl zde kaplanem Jos. Procházka, který 1754 za nemocného faráře Wernera administroval. V roce 1754, 13. ledna zemřel farář Werner; jsa stár 74 let, pobyv v Lysé 24 roky.

Pouze v klášterních zápisech (II.) děje se zmínka, že brandýsský vikář Schweiber dne 14. ledna vysvětlil nový špitál (nyní spořitelna) pro 24 ženy a 15. ledna vykropil mrtvolu faráře v novém kostele a pochoval v kostele starém (na náměstí). Po pohřbu byl oběd pro dámy na faře, pro muže pak v klášteře, kdež přítomen byl i hrabě. Rozveselen „loutnami a vínem“ povstal hrabě Ferdinand Karel a pozvednuv číši na zdraví přítomného kaplana Vojtěcha Veselého, jmenoval jej lysským farářem. Krátký konkurs!!

Ten měl již kaplany dva: Františka Zrůsta a Jana Maierhofera a za nemoci též administrátora Františka Zvolského. Proto však rádi volali Augustiniány na pomoc, zvláště když za nějaký rok (1758) přišla stížnost, že se ve „špitálech špatně zaopatřují“

nemocní. Tuf k nezištné službě této a jiné opět byli voláni bratři z kláštera.

Postupně zařídili si řeholníci hudební kůr; koupili „tympana italica“ za 35 zl. a varhany do velikonoce postavili, tak že pátý převor P. Vilém od sv. Tadeáše již doprovázel na ně velikonoční matutinum. Narodil se ve Slaném 11. I. 1700, jako Matěj Svoboda, byl lektorem morálky a zemřel v Praze 13. XII. 1769.

Dne 19. května zemřela hraběnka Kateřina Schweerts, roz. Šporková a mniši doprovodili ji až „ke kolovratskému špitálu“ (t. j. nynější) severním směrem z města ke Konojedům, kdež byla pohřbena v kláštere servitů; léčil ji Dr. Mayer z Prahy a lékárník z kláštera.

Nyní začaly doléhati na klášter útrapy mnohé, josefínskými rozkazy. R. 1755 přijat byl do řádu opět nový zdejší rodák František Mlčeboh (Mlčebuch) * 13. IX. 1738; jeho předkové psáni byli: Mlčhuba — Mlčebub — Mlčeboh a obdrželi od Šporků svobodu. Jeho otec měl dům nyní č. 441 (u Háhnů), byl primasem města a zemřel, když syn jeho byl klerikem, týž byl snad jediným dědicem. Obdržel jméno P. Makarius od sv. Matěje, působil a zemřel ve věku Kristově v Táboře 1771, 19. ledna.

Teprve teď byla dohotovena a postavena „cathedra“ t. j. kazatelna — teď v děkan. kostele v Mladé Boleslavě. Pražský řezbář a sochař Quitainer (Francouz?) počítal za ni 160 zl. mimo zpropitné za postavení. Téhož roku slavili bratři prvně velkolepou pouť, při níž kázal farář čelákovický a celebroval probošt poděbradský. R. 1756, 10. června činí se zmínka o narození syna hraběcího Josefa Jana, jež křtil P. Zink, Servita a zpovědník pana hraběte. Jiný směr!

V té době annály a zápisky nepíší skoro nic jiného než o válkách.

R. 1757 šestým převorem stal se po druhé P. Václav od sv. Podivína. Týž přijal do řádu opět zdejšího rodáka Františka Vác. Krumpholce, nar. 14. IV. 1741, z hudebnické šporkov. rodiny, jenž jako P. Kazimír od sv. Mikuláše byl v Praze korrepetitorem theologie a záhy zemřel v Praze na epidemii 11. VIII. 1771; jeho soudruh Vác. Štěpánek z Dobrovice, nar. 5. září 1741 — P. Alex od sv. Václava — o 9 let později u hraběte Kunigla, zemřel r. 1780 29. listopadu na zámku Bězděkově u Klatov. Třetí přijatý řeholník, bratr laik byl Vídeňák Bedřich Schmied, umělý truhlář, 12letý skládal v Lysé sliby dne 16. září 1759. Jako Fr. Josef od sv. Antonína. Týž převor vymohl od hraběte pro klášter výčep vína, takže nikdo jiný ani v zámku ani v městě víno prodávati nesměl. Za to musili bratři denně sloužiti zdarma mši sv., za níž dříve hrabě denně v sakristii platil 17 kr. a každou

sobotu zpívati loretánskou litanii. Dne 30. listopadu 1757 zemřel hrabě František Kristián Sweerts Špork a pochován v Konojedech. Jeho syn Jan Kristián začal nějakou roztržku s Augustiniány a vyčítaje jim nevděk, zakázal jim vstup do zámku, jak na mši sv., tak na návštěvu.

Při slibu poslušnosti a poddanství města i vesnic bylo vždy přítomno duchovenstvo farní i klášterní.

Když tedy nový majitel oficiálně ujímal se vlády nad otcovským dědictvím a s kněžími i řeholníci přišli mu vzdáti hold, vše se vysvětlilo a to ve prospěch našich bosáků. V roce následujícím musil klášter vyplatiti 1000 zl. na válečnou 5% půjčku a 51 zl. „Peilag“.

R. 1760. nastoupil sedmý převor P. Archanděl od sv. Daniela; narodil se v Jihlavě 7. listopadu 1702 jakožto Wilém Weidhofer a zemřel v Praze na Zderaze 19. srpna 1771. Mladý hrabě, který se z počátku proti klášteru tak nepřátelsky stavěl, přišel také na uvítací hostinu. Jenže pan převor již příkřejším poměrům plul vstříc, které se rok od roku horšily. Za tehdejších „tvrdých časů“ žádal arcibiskup na zdejším konventě 40 dukátů „na zlatý dar“ arciknížeti Josefovi k svatbě. O prominutí povinnosti této žádáno s výsledkem dobrým. Pak boleslavský hejtman Rašín začal jakési poplatky vymáhati, a to do 24 hodin! Když mu bratři ani neodpověděli, poslal sem adjunkta šlechtice Kapouna, který hrozil ostrými následky; ale když mu byla neoprávněnost tohoto rozkazu vysvětlena, spokojil se stvrzenkou o své návštěvě a odešel. Druhého dne už byl p. převor v Praze a „dělal pořádek“ u vyšších úřadů v této záležitosti. Jednalo se o úrok z 10.000 zl. švertsovského darovaného kapitálu.

R. 1760. v lednu zemřel teprve 41letý farář lysský Vojtěch Veselý, pro svou veselost vždy tak milý hraběti a vždy dobrý přítel řádu; právem či neprávem, Bůh suď! (pamětnice farní) — byl mnoho pronásledován i církevně vězněn, až se z toho pomátl. Byl po druhé převezen k Milosrdným bratřím do Prahy a tam zemřel; pochován jest od věrného přítele P. Řehoře od sv. Lukáše z lysského kláštera. Tento narodil se jako Frant. Kobzín v Něm. Brodě a tam též zemřel 1772. Do konce ledna přišel do Lysé farář nový, Jan Deml, rodem Pražan, který měl určité snahy národně buditelské; ale vůči konventu byl žárlivým na spousty lidu, které se proudem hrnuly kolem fary na služby Boží do kláštera a zpět zase kolem farního, méně navštíveného chrámu. I dokázal toho, že v čas velkého kázání a zpívané mše sv. tedy od 10. hodiny dopolední v klášteře nesměly býti již žádné jiné služby Boží. Prevor s lítostivými omluvami vracel zástupy zklamaných věřících zpět a s nimi také velmi četné ka-

jícníky, kteří chtěli sv. zpověď vykonati; ale od zavřeného kostela P. Marie musili se vrátiti do farního. „Par pari reditum.“ t. j. asi „půjčka za oplátku“.

R. 1761. zapisoval náš annalista samá císařská nařízení, nad jejichž novotou žasl slovy: „Quid agitur in regno“? — co se děje v království? Quid cum viris? co bude s muži v klášteřích? Anhelus es, lector? — lapáš dech? En zelum apostolicae majestatis — ejhle horlivost apoštolského Veličenstva! Všechny jsou s dostatek známy, a co zvláštního pro náš klášter, o tom později. Nad to měl p. převor mrzutost s kuchtíkem bratrem! Jindy mívávali kuchaře občanského, potom vzali si bratra řeholního a on ve dne i v noci dělal po střeše milostné výlety, do tesařova domu, zač byl vyloučen. Annalista vzhledem k dovedné přetvářce, již onen bratr všechny klamal, přidal česky: „opatrnosti nikdy nezbyvá“. Z jara jel převor za hrabětem do Lnář, prosit o dar 6 korců polí, které vyměnili s obcí a učinili zahradu západně od kláštera. Slíbili za to, že budou celebrovati v zámecké, nově zřízené, nynější kapli. Roku 1763. zvolen za priora P. Ezechiel od svatých Filipa a Jakuba, jenž, byv zvolen, hned resignoval. I zvolen za 8. priora: P. Jan Křt.*) od sv. Alžběty. Týž dal vytesati v skále na stráni pod refektářem studnu — ale bezvýsledně. Měl opět mrzutost pro „Vysokou“, neboť suchdolský farář Schreyer žaloval konvent u konsistoře. Také nově založená vinice se mu nepovedla. Pro potěšení všech bratří koupil moderní věc, kulečník, a pro pokrok v hospodářství postavil konírnu.

P. Wolfgang od sv. Josefa Karel Muška z Přelouče, připravoval šest hochů do gymnasia: Josefa a Antonína Gürtlera (řiditelova?), Antonína Mikše (učitelova či sochařova?), Vojtěcha Fuksa (jistě sládkova), Antonína Novotného (primasova) a Josefa Jelínka; po 9 měsících byli 4 z nich přijati „ad principia“ na veřejné gymnasium v Kosmonosích. Co z nich asi bylo?

Téhož roku 21. května zemřela hraběnka Bartova, rozená Heřmanová z Bubna, jejíž tělo „solemniter parentantum est“, slavně pohřbeno bylo od příbuzných. R. 1765. devátý převor P. Leonard od sv. Teresie, František Fibrer, narozen v Náchodě 25. II. 1715., býval profesorem v Něm. Brodě a slavnostním kazatelem. Byl asi milovníkem zahrady, již pěkně zřídil a opatřil altánkem; pro zimní útulek zřídil pak druhý, menší refektář. Marně dnes hledáme, kde asi byl. R. 1768. 11. máje k obědu jda, klesl v ambítě pod křížem a ve 3 hodiny zemřel.

*) Matěj Krejčík, nar. ve Vykání 1721, byl rektorem theologie a zemřel v (1768) Praze.

R. 1768. byl desátým převorem zvolen P. Symforosian od sv. Kláry, Frant. Janský, nar. ve Slaném 2. 4. 1711 a zemřel 1771 24. VII. v Praze; v ten čas dostal se již do Lysé annalista P. Josef od sv. Víta jako nedělní kazatel. P. František od sv. Gertrudy ustanoven byl vychovatelem a učitelem mladého hraběte Filipa. Tento kněz narodil se jako Melichar Brtnický v Nēm. Brodě 14. prosince 1729. a tamtéž zemřel teprve 57letý. Za krátko jmenovaný převor P. Tomáš od sv. Rozy snad byl jeho rodným bratrem. Pak téhož „iuniora“ učil Servita z Konojed P. Prokop Kreutzinger a dělal s ním zkoušku z metafysiky před rodiči a čtyřmi augustiánskými kněžími. Toho roku slaveno bylo jubileum v Římě a z Lysé tam putoval P. Augustin od sv. Moniky. Do presbystáře byly pověšený dva nové obrazy: Matka Bolestná a sv. Augustin se svou matkou Monikou.

R. 1770. ujal se kláštera jedenáctý prior P. Tomáš od sv. Rozy — Josef Brtnický z Nēm. Brodu, který byl knihovníkem jména zvučného, ale musil se neustále zabývati císařskými „pozdravy“, jichž vikariátní posel každou chvíli plnou náruč přinášel. Tou dobou žil zde P. Athanasius od sv. Josefa — Eliáš Sandrich z Kravař nebo-li z Radoušova u Litoměřic — vážený historik a přítel Dobrovského, s nímž jednal o Křesťanových životopisech sv. Václava a Ludmily. Týž první odkryl bájku Hájkovu o dvou Janech Nepomuckých. Když P. Tomáš od sv. Rósy resignoval na převorství r. 1771. byl zvolen dvánáctý převor P. Cherub od sv. Tomáše Antonín Juli, nar. v Šilperku na Moravě r. 1730. Za něho došlo 29. prosince ke zrušení svátků. Pak překvapil jej vikář Paroubek, jenž přišel: visitovat karcery, zda-li jsou zařízeny dle císařského rozkazu. Týž převor sloužil r. 1780. jako vojenský kněz a zemřel 1795. v Nēm. Brodě.

S úmyslem za odvrácení moru bratři zpívali litanie „concertante organo“. R. 172. nastoupil na krátko třináctý převor P. Kašpar od sv. Dominika, narozený jako Jan Stůna 23. června 1728 v Klatovech. ale již 20. února o doběda vstav, rychle odcházel, v ambitu pod hodinami klesl a na ně ještě pohlédnuv, jakoby hledal hodinu své smrti, zemřel. V tomto roce 30. června má připadati úmrtní den P. Athanáše od sv. Josefa — Eliáše Sandricha, diecesána litoměřického, rodem z Radouše; ale ani v annálech, ani v matrikách zapsán není! Dp. P. Alois Majer ze Lnář se domnívá, že snad P. Athanáš, pro vědecké práce nemoha se přizpůsobiti dobře domácí kázní, zemřel snad někde na sousední faře.

R. 1772. po něm nastoupil čtrnáctý prior P. Michal od sv. Rafaela — Karel Krotký z Radenína, jemuž velké starosti

a vydání působila neslýchaná dražota; za jeho řízení byla 28. května r. 1774 zrušena lékárna klášterní. Pražský převor P. Cherub od sv. Tomáše jednal ihned s guberniem a lékárna byla opět 11. července otevřena, ale 30. prosince opět zapečetěna a klášteru předepsáno 100 zl. pokuty. Na žádost magistrátu a přimluvu arcibiskupa Příchovského byla r. 1775. v únoru zase otevřena. O tom ještě jednou důkladněji.

Na to v roce 1775. nastoupil patnáctý prior P. Theofil o dsv. Anděla Stráž., Bohumil Faber ze Světlé; po neblahých zkušenostech s civilními kuchaři, vyvolil si pro kuchyni bratra Edmunda od sv. Teresie. Za téhož převora došlo k velkým změnám v místním kléru. Dne 22. srpna zemřel zdejší farář Deml po 15letém působení, za něhož bratřím neukázal mnoho lásky, a za měsíc beneficiát P. Kryštof Sceliske, syn zdejšího správce, teprve 41letý. Oba kněze navštěvovali a připravovali na odchod ze světa bratři P. Matyáš, Josef Forstmaier z Klatov a P. Anselm, Daniel Matura z Prahy. Než-li přešel nový farář, oba zmínění kněži i s P. Liboriem od sv. Symfoslana (Frant. Nemludou) horlivě pomáhali v duchovní správě. Nový farář Jan Tichý, rodák z Heřmanova Městce, býval kaplanem v Klatovech, v Kasejovicích a farářem v Zábři na patronátě Lnářském, a byl tedy s Augustiniány ze Lnář dobře znám.

Ustavičné změny byly též v kléru řeholním; někteří odešli za císařskou výzvou na vojnu jako P. Severin od sv. Caecilie, (Ondřej Triska z Klatov) ke pluku Paarmann (sídlem v Košicích). Pak sám p. převor, zkrátiv svoje období, odešel r. 1777. Tábora za převora a později též do vojenské služby a zemřel na Žatecku r. 1786. (Pokrač.)

Prof. Ant. Novák:

Víra Táborů.

(Pokračování.)

Eucharistické traktáty táborské a Chelčický.

Druhá část traktátu obírá se problémem klanění. Tu neměl Chelčický předlohy, které by se před ním tímto problémem zabývaly, neboť Biskupcův traktát „de adorare et colere“ a „de non adorando“ nebyly ještě napsány. Chelčický vzpomíná až „modloslužební“ Húskova, jehož život byl potlačen jako lejno na cestě, a pak staví vedle sebe víru obou stran. Bartoš¹⁷⁵⁾ marně hledá, odkud by Chelčický čerpal obě formule, a za termín „a quo“ bere spis Němcův, který, jak se snaží dokázati, byl znám již na sy-

¹⁷⁵⁾ Č. Č. M. 1914, 34.

node písecké r. 1422. Tento dohad dá se nahraditi lepším. Chelčický vzal formulaci pražskou i táboorskou z hádání konopištského v červenci 1423.

Srovnajme oba texty. Konečná formulace Táborů na Konopišti.

**Chelč.: „O čtyřech bytech.“
(Bartoš ČČM. 1914. 33.)**

„První strana (Táboři) dí, že Kristus po zmrtvých vstání není s námi (ve svátosti) podstatně, osobně, bytně a tělesně rozdělením údů svých v tom těle, v němž vstal a na nebesa vstoupil.“

V traktátu svém in vulgari proti Chelčickému formuluje víru tu Biskupce takto: *volentes concedere, quod panis ille sit Corpus Christi verum, naturale, corporaliter et cum membris suis prout sedet ad dexteram patris.*

(Goll: Quellen str. 63.)

Kronika Biskupcova (Höffer II. 586—7.)

Nikdo nemá věřit, že ve svátosti pod způsobou chleba skrývá se Kristus osobně, bytně a rozměrně tím způsobem, aby jinde dala se spatřovati hlava, jinde oko, nos...¹⁷⁶⁾

Lépe zachoval znění této formulace Biskupce na jiném místě své kroniky (H. II. 755 až 760) co druhou supposici na sněmu kutnohorském. Ta zní:

Supponimus ex fide scripturae Christum post sui in coelum accensionem corporaliter et dimensionaliter circumscriptive et localiter ex communi lege usque diem iudicii non esse nobiscum hic in terris.

Jak viděti, formulovali Táboři tuto formuli volně z Biskupcova traktátu „Ad magnificationem“ a Chelčický si ji zkrátil. Podobně formulace pražská, kterou zachoval Procházka v 8 článcích, jest Chelčickým shrnuta v článek jeden. Chelčický patrně zúčastnil se hádání na Konopišti. Užívá ve svém traktátu argumentů Příbramových ze „Surge Domine“ proti traktátu Němcovu a dvěma Biskupcovým.

Chelčický naráží též na onu rozmluvu s Biskupcem a Korandou v Písku, která ho tak rozladila. Práví jízlivě o nich, „že pod krásnou řeči zepsováchu oběti těla a krve syna božího pod slavnými řečmi o víře velké, o dobrém životě (Jana Němce!) ale vše lstivě. Tato druhá schůzka Chelčického s Biskupcem byla po „dluhém čase“ a je ji třeba klásti do konce r. 1423, a synoda konopištská v červenci 1423 jest termínem a quo, takže traktát Chelčického „o čtyřech bytech“ dá se vročiti mezi druhou polovici r. 1423 a repliku.

Chelčický ve zmíněném traktátu nezná ještě Biskupcova traktátu „De non adorando“. K napsání jeho dalo podnět asi hádání

¹⁷⁶⁾ H. II. 786. Zcela shodně opakuje tuto větu Chelčický v 9. cap. Repliky.

konopištské, kde si Příbram v 8. článku stanovil, že Kristu se má ve svátosti vzdávati pocta klanění. Ostatně traktát o klanění se Kristu ohlašuje Biskupec již v traktátu „De quattuor modis essendi“, kde na konci¹⁷⁷⁾ praví „cum ad speciales modos essendi Christi oportet esse speciales modos se habendi ad eosdem, si debet esse Christo acceptus.“¹⁷⁸⁾ Rokycana ho takéž vracuje až za traktát „De 4 modis essendi“. Máme tu však celou skupinu traktátů, které jednají o klanění se Kristu ve svátosti. Vedle známého Biskupcova traktátu „De non adorando“ objevil Sedlák¹⁷⁸⁾ ještě dva podobné traktáty: „De adorare et colere“ a „De adoratione quadruplici“. Všechny jsou na sobě závislé, takže tvoří myšlenkově jeden traktát. Rokycana je též cituje pod jedním jménem. Nejprůvodnějším zdá se býti traktát

De adorare et colere.

Tento traktát navazuje přímo na traktát „De quattuor modis essendi“ citátem: Intellectis modis essendi Christi. Rokycana¹⁷⁹⁾ tuto část volně registruje a cituje jako část traktátu „De non adorando“. V úvodě praví Biskupec:

„Člověk jest jediný tvor rozumný na světě a má proto svého rozumu také užívat. Zvláště při uctívání Boha má dbáti opatrnosti, aby neupadl v osidla Antikristova. Musí se bedlivě varovati, aby v klanění se svátosti neklaněl se stvoření místo tvůrci, což je důležité zvláště při uctívání svátosti oltářní, která může býti uctívána různým způsobem.

Úcta latríaie patří pouze Bohu ve sv. Trojici. Jinak se tedy musí ctiti Kristus sedící na pravici Boží, jinak je Kristus v člověku věřícím, jinak ve slově Božím, jinak ve svátosti. Krista sedícího na pravici Boží sluší uctívati klaněním, Krista ve věřícím dlužno milovati, ve slově Božím ho uctivě slyšeti a ve svátosti naň vzpomínati, aby vděčně živ byl pro toho, jenž ho až k smrti miloval.

Jiná však je úcta reverenciae (vicaria), již patriarchové ctíli věci stvořené, které něco velkého znamenaly. A tak i svátost, jakožto znamení věci nejsvětější máme ctíti — totiž památku svého vykoupení, ale tak, že myslí spočineme u těla Kristova, jež jest podstatně v nebi. Jako kdo vidí litery, na ně zapomíná a zcela se obírá obsahem (Viklef), tak ctitel Boží dává se každou věcí povzbuditi k oslavě neviditelného Boha — a také věřící

¹⁷⁷⁾ Sedlák: Separátek str. 50.

¹⁷⁸⁾ Nejedlý: Prameny k synodám str. 137. Srovnej H. II. 587.

¹⁷⁸⁾ Eucharistické traktáty tábořské Hlídka XXX. Separ. str. 31—55.

¹⁷⁹⁾ De existentia: Prameny k synodám 137.

vida svátost, má se ji jako blízkým obrazem povzbuditi k památce Krista, zvláště, když přijímá svátost.¹⁸⁰⁾ Ale pro slepotu lidu, nakloněného k modloslužbě, je lépe uctívati Boha bez takových znamení, zvláště proto, že křesťané mají býti dokonalejší než židé. Také svatí apoštolové a prvotní církve neužívali svátosti k jinému, než k požívání. Papež Kliment zakázal nechávati něco ze svátosti. Potom, ale v současné době vetřel se Antikrist do církve a zavedena nová víra. Papež Urban ustanovil svátek Božího Těla a vystavování v monstranciích. On také zavedl pověru, že ve svátosti jest Kristus sedmistopý.

Dvoji modloslužby se tu třeba varovati: aby se nevzdávala úcta chlebu, jakoby by identicky Kristem, jak to činí římská církev. Ale ježto dle Písem chleba zůstává, klanějí se té podstatě neživé co Bohu. A menšími byli modloslužebníky, kdož se kdysi klaněli netopýrům a hadům, ježto byli živí, než tito klanějí se mrtvé modle.¹⁸¹⁾

Druhý druh modloslužby jest, když nevzdává se úcta chlebu, nýbrž smýšlené věci jiné a tedy modle, jakž činí ti, kteří dí, že svátost není sice identicky Kristem, ale, že je tu Kristus podstatně skryt. (Remanentisté.) Ale Kristus není nikde zde na zemi a ať je jakýmkoli způsobem ve svátosti, nemá se vystavovati k uctívání. Celá Trojice, jež je důstojnější těla Kristova, je mnohem reálněji v každém stvoření, poněvadž je v něm podstatně.

A přece žádnému stvoření z rozkazu božího nemá se vzdávati úcta klanění.¹⁸²⁾ Také proto, že Kristus je mnohem reálněji v kterémkoli člověku věrném a přece se mu tam nevzdává úcta klanění.¹⁸³⁾

Sedlák praví o tomto traktátu, že jeho obsah jest ze spisu Biskupcova „De non adorando“. Ale tvrdí, že to není spis sám,

¹⁸⁰⁾ Nejedlý: Prameny k synodám 139. Tato kacířská věta mohla se objeviti až po smrti Žižkově. Ze takové názory na Táboře byly, dosvědčuje Prokop Holý, který pravil dle Příbrama: (Život kněží tábořských Č. K. D. 1863, 575.) Před milým Bohem vyznávám to, že mě kněží Táborští v ty doby vši mocí k tomu táhli a k tomu přivést chtěli že tu není pravé tělo božie, ani co jiného, nežli toliko chléb posvátný a že tu nemá klekáno býti, ale žeť jsem jim k tomu nesvolil, a ještěť jim to často připomínám.

¹⁸¹⁾ Tuto radikální větu vyčítal Rokycana v Kutné Hoře. Viz Prameny str. 138. Podobně autor Apokalypsy mluví o „modle“. Věstník spol. Nauk 1903, str. 16.

¹⁸²⁾ Vedle Martínka hlásal tuto větu již r. 1386 Jan Huncinger. Před universitou pražskou zodpovídal se z bludů. 1. Tělo Kristovo není Bůh. 2. Člověčenství Kristovo není člověk. 3. Žádné stvoření nemá býti uctíváno kultem latría, která toliko bohu přísluší. Tato poslední věta uznána za bludnou a opravena.

¹⁸³⁾ Nejedlý: Prameny k synodám str. 135. (Hlídka XXX. 435.)

neboť ten byl ve formě školské kvestie, měl konkluse a korrolaria, jak se dá poznati z výňatků, jež z Příbramových výpisků uveřejnil Goll.¹⁸⁴⁾ Tento původnější spis psal dle něho buď Mikuláš Biskupec sám, nebo některý z jeho družiny. Z výňatků Rokycanových, kde tento traktát je citován co Biskupcův „De non adorando“, možno však ho bezpečně přiřknouti Biskupcovi. Ve sporu o autoritu Husovu hájí kněží táborští ve „Vinách mistra Jana Rokycany“ své názory o klánění pod souborným titulem „De adoracione Christi corporis“¹⁸⁵⁾, a jmenují Biskupce autorem jmenovaného traktátu.

Byl tedy tento traktát jedním z cyklické skladby, v níž Biskupec otázku adorace probíral.

Z celého traktátu jest viděti, že byl předlohou druhému traktátu Biskupcovu. „De non adorando“, který znamená vrchol pikartství Mikulášova. Možno ho vročiti spolu s druhými traktáty, týkajícími se klánění, do r. 1424, jak v jiné souvislosti doložíme. Na synodě klatovské je z něho pojat passus do úřední relace Táborů.¹⁸⁶⁾ Také Chelčický naráží v Replice, která předpokládá tento traktát, na známou větu Biskupcovu o netopýrech a modle a Rokycana spojuje tento výrok se známým přirovnáním Kvirinovým o čertu, které dle vlastního přiznání stalo se „před více jak osmnácti léty“, tedy někdy koncem r. 1424 neb počátkem 1425.

De non adorando Christo in sacramento.

Příbram v Apologii cituje tento traktát co školskou questii: Utrum secundum legem evangelicam fideles necessitantur Christum in sacramento eucaristiae adoratione patriae adorare? Odtud otiskl výčet článků Goll.¹⁸⁷⁾ Vhodné doplňky podává Rokycana v traktátu „De existentia“, pak lze obsah jeho doplniti ze žaloby kněží Tábořských na list Ptaček-Příbram¹⁸⁸⁾ a authentických citátů v Biskupcově kronice. Je to druhý ze známých traktátů Biskupcových. Je nejradikálnější a Rokycana vedl proti němu na sněmu v Hoře ostrou polemiku a později psal i traktát „De existentia“.

Dle Příbramovy Apologie dokazoval Biskupec ve svém traktátu, že po konsekraci nepřestává býti chléb posvátný chlebem, jako Jan nepřestal býti Janem. Slova Kristova byla řečena obrazně.

¹⁸⁴⁾ Quellen II. 62.

¹⁸⁵⁾ Nejedlý: Prameny str. 100.

¹⁸⁶⁾ Rozličné druhy modloslužby uvádí Biskupec z tohoto traktátu též v traktátu „in vulgari, poslaném Chelčickému. (Goll: Quellen II. 63.

¹⁸⁷⁾ Quellen und Untersuchungen II. str. 62.

¹⁸⁸⁾ Nejedlý, Prameny str. 42.

Podrobnější znění této části zachoval nám Rokycana¹⁸⁹⁾ a pak sám Biskupec v Kronice,¹⁹⁰⁾ kde jsou uvedeny četné obrazy ze Starého zákona. Chléb svátostný znamená či předobrazuje tělo Kristovo, ačkoli tento předobraz je dokonalejší než starozákonní. Podobné argumenty uváděl již Biskupec v traktátu „Ad magnificationem.“¹⁹¹⁾ Pak apeluje tu Biskupec větu o modloslužebnících, pro kterou byl zvláště stíhán na Hoře a jejíž pravý výklad podává Biskupec v odpise na žaloby protivníků¹⁹²⁾ a ve své kronice.¹⁹³⁾ V traktátu dodává, že „čím je chléb svým přirozením menší vážnosti“ než živí tvorové netopýr, krt a had, tím větší jest hřích těch, kdož se té modle neživé klaní. Jako otcové starozákonní chránili se uctívati rytiny co Boha, tak se má křesťan střežiti uctívati chléb svátostný, co pravě tělo Kristovo. Tento chléb nemůže svým ctitelům pomáhati. Rovněž v tomto traktátu nalézá se věta, již čteme již v traktátu, „de adorare et colere“, že v kterémkoli věrném jest Kristus lépe než ve svátosti. Tuto myšlenku vyslovil první Němec¹⁹⁴⁾ a Příbram v traktátu „Surge Domine“ vyčítá ji z Biskupcova traktátu „Ad magnificationem“. Rokycana tuto větu také klade do tohoto traktátu.¹⁹⁵⁾ Biskupec odůvodňuje tuto větu výkladem, že člověk věrný jest chrámem sv. Trojice a Kristus, jsa přítomen milostí v člověku dobrém, duši jeho poučuje, rozum pouhou vírou osvětčuje a vůli jeho rozněcuje k dobrému. (Pro způsob práce Mikulášovy jest zajímavé, že tuto myšlenku opakuje téměř doslova z Němce v traktátu „De quattuor modis essendi“, ale ve své kronice¹⁹⁶⁾ cituje opět doslovně text Němcův.¹⁹⁷⁾

Z těchto vývodů plyne, že Kristus ve svátosti nemá býti uctíván klaněním jako Bůh a žádné stvoření nemá býti proto vystavováno, aby v něm byl Bůh uctíván. Proto v řecké církvi dosud nevystavují svátost k uctívání.

Ku konci traktátu lituje upálených kněží tábořských, kteří zemřeli proto, že nechtěli uctívati tuto svátost co Krista. Tuto obhajobu Martínka a Kániše, kterého dle svědectví Rokycanova sám přivedl na hranici, nemohl si dovoliti Biskupec před smrtí Žižkovou, (11. října 1424). Je psán až po tomto roce. Proto je také připojena výzva, aby se tento traktát rozhlásil mezi lidem.

¹⁸⁹⁾ Prameny k synodám str. 120.

¹⁹⁰⁾ H. II. str. 777—8.

¹⁹¹⁾ „in quodam tractatu vulgari“: Nejedly, Prameny str. 120.

¹⁹²⁾ Nejedly: Prameny str. 44.

¹⁹³⁾ H. II. 791—96.

¹⁹⁴⁾ Sedlák. Separ. str. 17.

¹⁹⁵⁾ Nejedly: Prameny str. 132.

¹⁹⁶⁾ H. II. 786.

¹⁹⁷⁾ Cum spiritus veritatis. Separ. str. 17.

Biskupce chtěl zničit modlářské uctívání Krista ve svátosti, jak podotýká. Duchovní hlava Táborů se tímto traktátem vrací k nejradikálnějším článkům, hlásaným na počátku let dvacátých Kánišem a Martínkem. Z traktátu Martínkova převzal některé věty téměř doslova. Traktát, jak dosvědčují výňatky Rokycanovy, obíral se ještě jinými způsoby adorace. Výborně doplňuje ho traktát „de adorare et colere“, který Rokycana na četných místech cituje, co traktát „de non adorando“.¹⁹⁸⁾

Ale totéž platí o třetím zlomku traktátovém.

„De adoratione quadruplici“.

Nalezl ho Sedlák v Mikulově a podává o něm stručnou zprávu v Hlídce.¹⁹⁹⁾ Biskupce otiskuje jeho obsah, ve své kronice.

Adorace jest buď latríe, jež náleží jedině Bohu, neb dulíe, jež se vzdává tvorům, neb hyperdulíe, jež patří člověčenství Kristovu, nebo konečně adorace náměstná či reverence, jež se vzdává věci ne pro její přirozenost, nýbrž, že je figurou toho, jemuž adorace náleží.

Tak staří svatí uctívali figury Krista. Tělu Kristovu, od božství rozlišenému, nemá se tudíž ve svátosti vzdávati kult latríe, ač božské osobě ve svátosti vzdávati kult latríe, ač božské osobě ve svátosti ta úcta přísluší. Sedlák podotýká, že spis není celý. Ze skutečnosti, že tento traktát je téměř doslova převzat do Biskupcovy Kroniky,²⁰⁰⁾ můžeme mu ho rovněž přičísti. Je otázkou má-li býti pokládán za samostatný traktát.

Rokycana²⁰¹⁾ cituje výklad o adoraci náměstné (vicaria), co závěr Biskupcova traktátu „de non adorando“. Na výtku Rokycanovu,²⁰²⁾ že zakazuje klanění se svátosti klaněním, které na Boha patří, brání se Biskupce slovy tohoto traktátu. A na citovaném místě kroniky přiznává se Biskupce k autorství slovy: In uno scripto, ubi sic inter caetera scribit...

Zdá se, že tento traktát je závěrečnou částí traktátu „De non adorando“, jehož plné znění dosud nemáme.

Všechny tyto traktáty obírají se otázkou adorace Krista ve Svátosti a tvoří jádro eucharistiologie tábořské. Látka k nim je vzata z Viklefa, který dle svědectví Příbramova²⁰³⁾ napsal: „Křesťané nepřijímají tu v té svátosti těla božího přirozeného, neb

¹⁹⁸⁾ Nejedlý Prameny str. 137 (srov. Sep. str. 52) a 139 (srov. Sep. str. 53).

¹⁹⁹⁾ Sedlák: O eucharistických traktátech tábořských Hlídka XXX 484.

²⁰⁰⁾ H. II. 782.

²⁰¹⁾ Prameny k synodám str. 135, 136.

²⁰²⁾ ibidem str. 46.

²⁰³⁾ Život kněží tábořských. Č. K. D. 1863, 329.

tu v té svátosti chléb pečený zůstává a ta svátost jest chlebem, ale posvěceným. Všichni jsou nejnešlechetnější kacíři, kdo by věřili, že tu chléb tělem nezůstává a že „jsú horší modloslužebníci než ti, kdož se modlám a ďáblům klanějí“. Příbram k tomu podotýká: Wiklef se svými by snáze věřil, že ta svátost je hlavou osličí a kteréžkoli jiné stvoření: to jest pes, had, žába, štír, drak, ďábel, aneb, že ta svátost jest každé hovado, každý hnůj neb každá věc smrdutá neb peklo celé se všemi ďábly neb všechny modly pohanské, neb veškeren tento svět, než by věřili, že by svátost chlebem pečeným nebyla. Toto svědectví je velice důležité, ne Husa, ale Viklefa se dovolávají kněží táborští v otázkách víry.

Stejně závislým na Viklefovi se jeví Němec, od něhož bral Biskupec většinu svých nápadů. Wiklef píše o svátosti: „Myš by jedla tělo Kristovo,²⁰⁴⁾ jinde zas²⁰⁵⁾ „mures enim et aliae bestiae istum noscunt“. Jako závislost na Viklefovi týká se zvláště Biskupcových traktátů o klanění se Kristu ve svátosti. Příbram v „Životě kněží Tábořských“ takto je usvědčují: „Item též kněžic v najhoršie sú uhodili, že sú proti té drahé svátosti bludně sě vtipovali, a vtipy berúce z kněch Jana Viklefa, šeredně sú na vieře pochybili, tak že tu drahú svátost, kterouž před časom sú nade všetko stvoření sú velebili, ctíli, chválili, na každém kázání svém až do nebe i nad nebe chválice sú vyzdvihali a v svých procesích na vysokém dřevě i po svých cestách sú nosili, majíce za to, že u vieře a v moci té svátosti své nepřátely sú podstupovali a přemáhali; potom pak túž svátost, jakož sú ji prve velebili a vážili, tak sú ji tupili a rúhavými slovy ji ohavovali a proti ní i u vieře sú blúdili a ji modlú najhorší, a „jiní škvarkem, a jiní kusem chleba, a jiní motýlem a jiní charakterem bestye, to jest nátiskem šelmy veliké sú jmenovali.“

V Apologii²⁰⁶⁾ praví Příbram, že také Jan Němec bral bludy svého traktátu z Viklefa, „a quo perversus episcopus traxit pene omnes sententiás una cum verbis trium suorum tractatulorum, ut hoc ego reperi per proprium oculum. Hinc non mirum, quod praefatus episcopus promittebat ipsius Theutonici (Viklefa) tractatum defendere a primo verbo ad ultimum, veluti unus daemon alterum dyabolum.“

Příbram tu mluví o třech traktátech Biskupcových. Snad jsou to traktáty o klanění. Dva bychom znali: Ad magnificationem a skupinu traktátů o klanění, které shrnuje Příbram v jeden. Třetím je asi traktát „De quatuor modis essendi“, Polemický traktát.

²⁰⁴⁾ De apost. Cap. 10.

²⁰⁵⁾ Trial. IV. Cap. 3.

²⁰⁶⁾ H. II. 824.

proti Chelčickému je jen snůška dokladů z traktátů ostatních a je tedy nepůvodní.

Závislost na Viklefovi vyčetl Biskupcovi také Chelčický, který píše v replice:²⁰⁷⁾ Také někdo na Táboře před nedávnem mi řekl, „že to všecko, čemu vy věříte o svátosti a o znamení, (De non adorando)²⁰⁸⁾ čerpáte z Viklifa a jeho spisů o těle Božím.

O vročení tohoto traktátu pokusil se Jastrebov,²⁰⁹⁾ který klade jeho vznik do let 1429—30. Toto datování jest naprosto pochybené, jak dokážeme v souvislosti styků Chelčického s Biskupcem.

Bartoš²¹⁰⁾ správněji vročuje traktát do konce r. 1424, aniž by uváděl jiných dokladů mimo smrt Žižkovu. (Pokrač.)

Dr. Vladimír A. Macourek:

Počátky katolické restaurace na Moravě za biskupa Prusinovského.

(Pokračování.)

O zastoupení katolíků v radě.

Zápas biskupův s reformací, jenž budil tak široký zájem, byl zápasem s městskou radou olomouckou, neboť tato byla za něho téměř cele luterská, stejně jako městské úřady. Bez obalu biskup také jednou vyslovil mínění, že kdyby městské úřady byly svěřeny „hodným, dobrým a pobožným křesťanům“ a nikoliv luteránům, cvingliánům, kalvinistům a schwenkfeldiánům, že by k takovým sporům vůbec nedošlo.⁹⁶⁾ Proto brzy počaly se uplatňovati snahy biskupa i podkomořího, aby do rady a úřadů městských přišli katolíci.⁹⁷⁾ V tak mnohých směrech a oborech a způsobu tak různými jevil se biskupův boj s postupující reformací netoliko v Olomouci, ale i v jiných městech královských. V jednom vynikla více ta, v druhém ona složka zápasu.

Brno.

Poměry v Brně podobaly se namnoze olomouckým. I zde nastal úpadek katolických bohoslužeb a zvyklostí i života řehol-

²⁰⁷⁾ Replica 26 cap.

²⁰⁸⁾ Rokycana cituje co stať „in vulgari“. Prameny str. 128.

²⁰⁹⁾ Viz Krofta: Jastrebova studie o Petru Chelčickém. Sep. str. 26.

²¹⁰⁾ Bartoš. Č. Č. M. 1914. 158.

⁹⁶⁾ V listě z r. 1571 bez bližšího data — Kameníček, Sněmy III. 353/34.

⁹⁷⁾ Kameníček, l. c. 109 — Za Prusinovského byl v radě velmi horlivý katolík Vencel Edlman, který rovněž radil biskupovi k tomu, by vymohl u císaře zákaz protestantských pohřebních zvyklostí. Navrátil, Jesuité str. 126/62.

niho v poloprázdných klášteřích; náboženská neujasněnost a naprostá desorientace ve splývající směsi starých, nových i nejnovějších náboženských názorů rozšířila se mezi obyvatelstvem tak značně, že Schmidl sice s nadsázkou, ale přece dosti výstižně praví, že jedinými téměř katolíky v Brně byli kanovníci na Petrově.⁹⁸⁾

O kazatelský úřad v chrámu sv. Jakuba. Jesuita Höller.

Ve farním chrámu sv. Jakuba střídali se katoličtí kazatelé s protestantskými, kterýžto zjev byl výmluvnou ukázkou dobového náboženského zmatku a nevyhraněnosti. Prusinovský ovšem nemínil ani zde zůstatí nečinný, nýbrž chtěl se pokusiti i v druhém hlavním městě Moravy o vzkříšení živořícího katolicismu, a to jako v Olomouci hlavně pomocí jesuitů. Pomýšlel prý již r. 1570 na to uvéstí je do Brna a zříditi jim zde noviciát, když r. 1569 zmařen byl podobný jeho úmysl, pokud se týče Opavy.⁹⁹⁾ Přítomnost jesuitů v Brně stala se mu však žádoucí mnohem spíše, než úmysl usaditi je tam trvale, vůbec jasně mohl býti vysloven a než se vůbec mohlo uvažovati o jeho provedení. Šlo mu totiž především o to, aby místo kazatele u sv. Jakuba nebylo trvale ztraceno katolické věci, zvláště, když městský farář Eliáš r. 1570 onemocněl a město chtělo povolati na jeho místo jiného kněze. Proto v červenci t. r., když jel do Brna na sněm, vzal se svolením provinciála s sebou jesuitu P. Alexandra Höllera, jenž nedávno z Prahy přišel do olomoucké koleje. Rada městská však odepřela Höllerovi přístup na kazatelnu městského chrámu, tvrdíc, že k tomu může svoliti toliko celá obec. Biskup nařídil Höllerovi prozatím, aby kázal v kolegiálním chrámě sv. Petra, ale 21. července radě prostě sdělil, že na zítří bude u sv. Jakuba kázati kněz z jeho družiny. Rada vůbec neodpověděla a pozvala na ten den kazatele odjinud. Teprve vyžádané zakročení podkomořího Roubka ze Zdětína zjednálo jesuitovi přístup na kazatelnu svatojakubskou, takže 22. července po prvé tam kázal za přítomnosti biskupa, podkomořího, účastníků sněmu i radních pánů. Dovedl se ve svém kázání plně přizpůsobit brněnskému prostředí, neboť vystoupením svým získal i některé protestanty a po týdnu, v němž ještě promluvil třikráte, opouštěl Brno s četnými projevy uznání a spokojenosti. Tohoto úspěchu nemohl biskup pro své cíle v Brně lépe využiti, ježto Höller byl ustanoven kazatelem Ferdinanda Tyrolského a odešel do Insbrucku.¹⁰⁰⁾

⁹⁸⁾ Schmidl I. 330.

⁹⁹⁾ Kroess I. 363—364.

¹⁰⁰⁾ Navrátil, Jesuité str. 76. — Zpráva Pyrringera generálovi. Dle ní kázání konalo se v neděli po sv. Maří Magdaleně = 22. čec. Kroess I. 357—8, Schmidl I. 294 n. Pramenem Schmidlovi i Kroessovi je Historia domus probationis S. J. Brunae. (Kroess str. X. c. 4.)

První fundace Grodeckých. pro jes. kazatele. Höller po druhé v Brně.

Ale rozhodně byla prvním vystoupením Höllerovým posílena myšlenka usadití jesuity v Brně a našla horlivé a podnikavé zastánce v proboštu a děkanovi brněnské kapitoly, Janu a Václavu Grodeckém. Pod bezprostředním dojmem prvního úspěchu odhodlali se ti dva bratři financovati prozatím alespoň podobné, pravidelné kazatelské exkurse olomouckých jezuitů do Brna. Prostředky k tomu opatřili úspěšným hospodařením na majetku vlastním i kapitulním. Na svůj soukromý náklad jednak zvelebiti mnohé hospodářské podniky kapituly, jednak za vlastní peníze přikupovali nové objekty. Tak stali se osobně věřiteli kapituly, která měla dluh svůj splácti tím způsobem, že každoročně měla z důchodů dluh svůj splácti tím způsobem, že každoročně měla z důchodů zvelebených neb nových statků určitou část věnovati na účely věřiteli stanovené, mezi nimiž bylo hlavně vydržování jesuitských kazatelů. V tomto smyslu vydali oba bratři ve dnech 17.—23. října 1570 tři fundační listiny, jimiž se zajišťuje celkem obnos 75 zlatých ročně pro účel svrchu zmíněný.¹⁰¹⁾

Ohled na úmysl biskupův založiti v Brně noviciát a prosby provinciálovy způsobily, že generál de Borja svolil, aby se Höller vrátil na Moravu. Přišel do Brna 8. září 1571; ale za poměrů značně změněných a okolností, již méně příznivých. Protestantismus se zatím silně rozmohl, farář Eliáš zase vykonával svůj úřad a nechtěl nikomu své místo postoupiti a v městě zhoubně řádil mor. Höller tedy kázal po venkově, doprovázeje probošta Grodeckého na jeho visitačních cestách. Ke konci r. 1571 byl opět v Brně a kázal i bydlel na Petrově. Podle všeho vyžadovalo to velkého úsilí biskupova i podkomořího, než rada o sv. Jiří r. 1572 ustanovila Höllera na místě Eliáše kazatelem u sv. Jakuba, jímž zůstal až do velkonoc 1573. V této vlastnosti netoliko kázal, ale zaváděl zase ve farním chrámu zapomenuté katolické obřady a svátosti, starý katolický způsob pohřbívání a zasazoval se i o veřejné zachovávání nedělního a svátečního klidu. Tím však a také svými kázáními, v nichž nemohl se trvale vyhnouti polemice s naukou Lutherovou, zavdával příčinu k roztrpčení lidu, jež projevilo se skutky o svátcích svatodušních r. 1572. Veřej-

¹⁰¹⁾ Navrátil, Jesuité č. 50, 51, 52., str. 92—102. První listina uvádí znovuzřízení 2 kapitulních rybníků a vystavění mlýna ve Velešovicích. druhá koupi mlýna v Komárově. Třetí je poněkud jiného rázu. Jí zřiká se děkan kapituly Václav Grodecký, jako farář v Komárově farního desátku v Černovicích ve prospěch vikáře, jenž v Komárově má konati nedělní bohoslužby, a jesuitských kazatelů.

nými vyhláškami vyhrožováno tehdy hlavně řemeslnými cechy kazateli násilím, jestliže se opovíží příští neděli ještě promluvití, radě pak upíráno právo, kazatele bez souhlasu obce dosazovati a vytýkáno jí v tom nedbalost. Nicméně jesuita neustoupil ani hrozbě ani naléhavému přání ustrašené rady, jež by se ho sama byla ráda při této příležitosti zbavila. Za výmluvné, demonstrativní přítomnosti podkomořího Hanuše Haugvice, na rychlo povoláného z venkovského sídla, kázal v den sv. Trojice beze vší rušivé příhody a setrval na svém místě. i později, zvláště, když z kanceláře císařské na oznámení Haugvicovo přišel radě i purkmistru rozkaz, aby kazatel byl chráněn, pokračoval ve své činnosti a původci písemné hrozby hrdla býti trestáni. Cechy však, Höllerovi nepřátelské, pokusily se nyní znovu jiným způsobem o jeho odstranění; nikoliv násilím, ale cestou právní. Na jejich popud sešla se celá obec a vyslala 14 svých zástupců k císaři se žádostí, aby právo kolatorské, jež vykonávala dosud rada, ve své většině působením podkomořího stále ještě katolická, bylo svěřeno jí. Maxmilián však sáhl k obvyklému svému prostředku, kterým často vyvázl z nemilé situace. Jmenoval k vyšetření sporu komisi a odkázal zástupce obce na ni. Po delší době vrátili se tito do Brna s nepořízenou. Za života Prusinovského zůstala tedy kazatelna farního chrámu jesuitovi zachována. Když pak později, po smrti biskupově Höller přece jen musil ustoupiti světskému knězi, neznamenal již odchod jeho od sv. Jakuba odchod jesuitů z Brna, neboť zatím Grodecký 14. června 1572 položil již základ k novému jesuitskému domu,¹⁰²⁾ jehož počátkem byla jesuitská kolonie na Petrově.¹⁰³⁾

Opava. Protestantští kazatelé při opavských chrámech.

Zatím, co v Olomouci i v Brně snahy biskupovy přece jen alespoň poměrně a okamžitě byly většinou úspěšné a měly jakýsi kladný výsledek, v Opavě ztroskotaly téměř naprosto, ba přivodily biskupovi jen veřejnou potupu a osobní nebezpečí. — I Opava od r. 1511 byla opět městem královským až do r. 1614, kdy knížectví opavské zase přestalo býti bezprostředním panstvím králů českých.¹⁰⁴⁾ Náležela ovšem pod pravomoc biskupů olomouckých, tito však zde více než kde jinde musili bojovati za její uznání a uplatnění, poněvadž poznenáhly sklon Opavska k vévodstvím a knížectvím slezským napomáhal i uvolnění církevních

¹⁰²⁾ Schmidl I., 311, 333—335, Kroess I. 358—363 na základě „Historia domus probationis S. J. Brunae“ v dvor. knih. vídeňské.

¹⁰³⁾ Viz kapitulu III. „Uvedení jesuitů na Moravu“.

¹⁰⁴⁾ Královský zámek opavský v l. 1562—82 způsobem zástavním drželo město. Prasek v Ott. Sl. N. XVIII. str. 790—792. Kapras, Z dějin českého Slezska, Opava 1922, str. 12. n.

svazků s Moravou a způsobil, že se zde starší, domácí reformační proudy mísily. zvláště silně se sousedními vlivy německými ze Slezska, Biskup Prusinovský byl vlastně s městskou radou opavskou ve sporu od nastoupení až do smrti. Příčinou jeho bylo, že rada opavská užívala svého podacího práva při farním chrámu Panny Marie¹⁰⁵⁾ k tomu, aby tam byli dosazováni kazatelé protestantští. Od r. 1555 byl sice farářem opavským Blažej Siebenlot,^{105a)} kanovník olomoucký, jenž držel ještě mnohá jiná církevní obročí a často dlel mimo Opavu, ale po smrti Ferdinanda I. rada povolala ke kostelu mistra Martina Zenkfreye, kazatele luteránského, jenž Siebenlota na čas zatlačil i z farní budovy.¹⁰⁶⁾ Farář, dotčen tím asi více ve svých důchodech než ve svém svědomí, stěžoval si u nového biskupa Prusinovského, jenž ihned zakročil u císaře. Maxmilián zprvu rozhodl ve prospěch biskupa a nařídil 1. května 1565 odstranění Zenkfreye z Opavy a povolal Opavské k zodpovídání do Prahy. Než poselstvu opavskému, vyslanému ke dvoru, podařilo se prosbami i úplatky dosíci změny tohoto rozhodnutí v příznivější. 1. října t. r. svolil císař, aby německý kazatel, jenž přiznává se ke konfesi augšpurské, mohl prozatím zůstat v Opavě až do dalšího rozhodnutí, jež učiní po svém příchodu do Čech. Biskup doufal, že toto konečné rozhodnutí bude ve prospěch katolické věci,¹⁰⁷⁾ ale další žaloby Siebenlotovy a vlastní jeho kroky v tom smyslu neměly účinku, ba dáno mu na srozuměnou, že jsou naprosto nevítané. V Opavě zatím došlo k spoluužívání farního kostela protestanty i katolíky,¹⁰⁸⁾ ba dokonce k tomu, že Siebenlotovi bylo bráněno kázati

¹⁰⁵⁾ Získala je se svolením císařským v l. 1540—42 od řádu německých rytířů pod podmínkou, že bude olom. biskupu navrhovati k potvrzení jen řádné kněze katolické. Kdyby navrhla duchovního nekatolického, měla právo patronátní ztratiti ve prospěch biskupa — Gindely, *Sitzungsberichte der kais. Akademie*, 18. Band. Wien 1856. — str. 19. —

^{105a)} Avšak již před r. 1555 rada ustanovila pro české dělníky kazatele Matouše, jenž vedle faráře nerušeně hlásal ve farním chrámu P. M. kalvinské názory. Siebenlot se musil při svém ustanovení smlouvou zavázati k tomu, že vedle Matouše bude živiti ještě druhého německého kazatele. Ale ještě téhož roku byl Matouš na udání farářovo biskupským soudem v Kroměříži usvědčen z kacířství, suspendován a přes četné přímluvy mocných svých přátel Ferdinandem I. vypovězen ze všech zemí habsburských, Gindely, l. c. 20.

¹⁰⁶⁾ V. Prasek, Mistr Martin Zenkfrey, *Věstník Matice Opavské* 1895, str. 27—33. Základ pro další vypravování je článek Gindelyho „Beitrage zur Geschichte der Zeit Kaiser Rudolfs II.“ S. B. Wien. Ak. 1855. — 18. Band, Wien 1856.

¹⁰⁷⁾ Prasek, *Kopíř* 1566, č. 119.

¹⁰⁸⁾ Prasek. l. c. č. 57.

a vykonávati jeho úřad.¹⁰⁹⁾ Zenkfrey nechtěl mu vydati farní budovy, ačkoliv rada městská na přání císařovo byla ochotna mu ponechat jeho obročí tím spíše, že i on klonil se k luterství. Když však prostřednictvím hejtmana opavského došlo k vyrovnání sporných stran smlouvou, dle níž Siebenlot za utržené ztráty obdržel od města 400 zl. a roční důchod z farního obročí 200 zl., tento netoliko ponechal úplnou volnost protestantským kazatelům, jež uznal za své kaplany, ale sám docela Opavu opustil, čímž katolická bohoslužba u Panny Marie přestala nadobro. Smlouva tato byla schválena i císařem 4. května 1569 za nepřítomnosti biskupa, jenž zpraven o tom císařem.¹¹⁰⁾ protestoval proti ní a Siebenlota za ni a za jiné mrvaní poklesky potrestal exkomunikací. Císař však tvrdil, že k smlouvě došlo smírnou dohodou a nevyhověl biskupovu přání, po odstranění protestantských kazatelů.

Než i jiné chrámy opavské stávaly se protestantskými. V chrámu sv. Jiří bez překážky počal kázati a hlásati protestantské názory Šimon Pressius, dosazený na základě povolení císařského administrátorem konsistoře pod obojí v Praze.) Ježto malý chrám tento nedostačoval počtu českých věřících, kteří při něm měli svou „faru moravskou“ na rozdíl od „německé“ u Panny Marie, žádali tito, aby kazatel byl připuštěn do chrámů sv. Ducha a sv. Václava. Dominikánský převor Jakub u sv. Václava z počátku se neodvážil činiti překážek kázání Šimonovu ve svém kostele. Ba císař sám, jemuž Opavskými byl podán pamětní, prosebný spis o postoupení kostelů, byl ochoten svoliti k užívání klášterních kostelů protestanty, ale žádal biskupa, jenž právě se navrátil z Polska, o jeho dobrozdání.¹¹²⁾ Návrat biskupů v znamenal však rozhodný obrát v celé věci. — Převor Jakub již dříve žádal s provinciálem dominikánským biskupa za pomoc proti bezprávnému obsazení kostela¹¹³⁾, do něhož Pressius byl

¹⁰⁹⁾ Prasek l. c. č. 159. — Gindely l. c. praví, že katolické duchovenstvo vůbec bylo vypuzeno.

¹¹⁰⁾ In vigilia Pentecostes 1569 ve Vídni = 28./V. Gindely, l. c. První protest biskupův z Lublína 18./V. — Prasek, V. M. Op. 1895, 1569 ve stížnosti „obce jazyka moravského“ radě praví se, že káže str. 33.

¹¹¹⁾ Městské účty vykazují proň plat již od r. 1568; v červenci od postu minulého — J. Zuka, Bouře proti biskupu Vilémovi Prusinovskému v Opavě r. 1569, Věstník Mat. Opav. 1896. str. 2/2³. Biskup v listě císaři z 29. srpna 1569. (Kopiář legace polské) dí, že byl ustanoven od konsistoře pražské za jeho nepřítomnosti, tedy snad v postě 1569. (Kopiář legace polské.)

¹¹²⁾ Ve Vídni, v den sv. Víta 1569 = 15. června, Gindely l. c.

¹¹³⁾ Biskup tvrdí císaři, že převora lstí a domlouvami chtěli pře-

uveden mocí zemského hejtmana.¹¹⁴⁾ Nyní však, po návratu biskupa, v červenci proti vši své dosavadní slabosti a povolnosti — rozhodně odepřel, aby Šimon dále kázal u sv. Václava. Čeští protestanté dobře vytyšili, že kněz Jakub nejedná z vlastního popudu. Vyjádřili to také ve stížnosti proti tomu, kterou „obec jazyka moravského neb českého v městě Opavě“ radě podala s prosbou, aby se tato obrátila na hejtmana anebo k císaři o zakročení.¹¹⁵⁾ Šimon však přesto musel upustiti nadále od kázání u sv. Václava. — 29. srpna 1569 potom biskup podal císaři žádané své dobrozdání o pamětním spisu Opavských, jež ovšem vyznělo v prudkou obžalobu jejich pro nezákonný postup, jak při svémocném ustanovení kazatelů u Panny Marie, tak při zabrání kostela sv. Václava, i ve skrytou výtku samému císaři, že zatím, co on v Polsku zastával jeho zájmy, Maxmilián dopustil tak těžké poškození zájmů katolických.¹¹⁶⁾ (Pokrač.)

Frant. Václ. Peřínka:

Oč mezi biskupem Stanislavem Pavlovským a Žďárem činiti bylo.

1588—1598.

(Pokračování.)

Z roku 1593 nemáme zpráv tak obširných, protože biskupská korespondence z toho roku nebyla dosud objevena. Jisto je, že bouře se neuložily a že biskup měl s klášterem i s jeho poddanými starostí dosti. Administrátor Lukáš Laetus pokoušel se utišiti rozechvění, chtěl obnoviti řeholní kázeň a pořádek, ale nedařilo se mu. Mniši popuzovali poddané a obojí usilovali strásti se sebe biskupské jho, kterého poddaní vlastně ani nepoznali ani nezakusili a mniši se právem obávali. Administrátor chtěl obnoviti ouřady, ale hlavně v městěčku Žďáru postavili se proti tomu na odpor a na zlehčení úřadu biskupského obnoviti nedopustili. Poddaní žalovali na administrátora biskupovi, který obec žďárskou předvolal do Olomouce, aby spor vyslechl a vyřídil, ale oni se vzpurně nepostavili. Dne 16. prosince 1593 přijel biskup na Žďár; poslal k ouřadu, aby se na klášter před něj postavil, čehož oni zapomenuvši na povinnost jako neposlušní učiniti nechtěli a neučinili. Biskup odvolal kanovníka Laeta z administrá-
mluviti a podplatiti, aby chrám postoupil. — Dopis biskupův ze dne 29. srpna 1569.

¹¹⁴⁾ Prasek, Věstník Mat. Opavské, 1895, str. 29, 33.

¹¹⁵⁾ Viz Zukaš, Věstník Mat. Opavské, 1896, str. 2.

¹¹⁶⁾ Litterae ad S. C. Mtem in causa Oppaviensi Ccemsirio die XXIX. Augusti A. D. 1569. — Kopiář legace polské v arc. archivu v Kroměříži.

torství a jmenoval opatem školastyka olomouckého Jana Jergera. Biskup sám jej jmenuje někdy opatem, někdy jen komendátorem, asi proto, aby naznačil, že nový pán nebyl volen, nýbrž biskupem dosazen. Pavlovský nařídil poddaným, aby se dostavili na klášter a novému opatu učinili hold. Toho také jako neposlušní učiniti nechtěli a neučinili. Nechtěli mu také vykonávat robot a jiných povinností od starodávna povinných, ba ani v poslušenství státi. Biskup povolal na klášter poddané ze vsí Zvole, Jam, Brancova (nyní Branšova), Řečice i z jiných mnohých vsí, aby učinili vrchnosti slib, závazek a poddanost. Tito šli skrze Žďár do kláštera, sdrželi se v městečku, kde ouřad je k sobě potahnouc k neposlušenství proti vrchnosti pozdvihl. (Reg. man. 21 fol. 30—31.)

Domníváme se právem, že poddaní v městečku měli v tom oporu v řeholnících. Ba mniši povzbudili je tak daleko, že poslali koncem roku 1593 stížnost císaři Rudolfovi do Prahy. Protože nemohli na sebe žalovati, že se chovají vzpurně proti novotné vrchnosti, hledali křivd na biskupovi. Prý jim odňal některé živnosti a zakázal jim vystavovati piva v městečku vařená do vesnic náležitých klášterů, že některé osoby z prostředku obce k biskupovi vyslané poručil vsaditi do vězení. Císař nařídil biskupovi dne 29. prosince 1593, aby mu učinil zprávu dostatečnou, nijak tím neprodlévaje.

Biskup také hned dne 24. ledna 1594 píše císaři. Směnil klášter žďárský s knížetem z Münsterberka a spojil jej s manským právem olomouckého biskupství. Měl v úmyslu chovati se k poddaným laskavě a milostivě. Nechtěl, aby na statečcích svých hynuli, vždyť kraj je hornatý a neourodný, nýbrž staral se, aby se zlepšovali. Také rozšířil výsady obcí Horní a Dolní Bobrové. Bylo třeba mnoho napravovati, protože hospodářství bylo zapuštěno, nejen neourodou a hornatostí, ale hlavně nesprávou a nedbanlivostí předešlých opatův. Proto chtěl jim živností jejich přátí a je dle náležitosti ochraňovati, pokud by to nebylo na ujmu a důchodů a oužitků klášterních. Císař může poznati dobrou vůli biskupovu z toho bodu stížnosti, kde Žďárští sami píší, že při převzetí panství jim slíbil, laskavě a milostivě se zakázal, i ohlásil, že oni při svých svobodách a živnostech mají zůstatí, že jim dá opata dobrého. Protože neměl hodného a řádného řádového kněze cisterckého, který by mohl býti opatem, dal jim administrátora, kanovníka olomouckého, kněze správného, dosadil na Žďár také ouředníka, aby je podle slušnosti ochraňoval. Ale lidé z městečka nechovali se tak, jako poddaní vesničané z obojí Bobrové. Nejednou je napomínal kněz administrátor, aby ouřad dali obnoviti, ale neposlechli, nepředložili

ani register spravedlností sirotčích, ani nevydali sirotkův. Nejednoukrát je biskup předvolal před sebe, ale neposlechli a nepostavili se, ba dopouštěli se i výtržností proti němu, proti administrátorovi i proti ouředníkovi. Když se nestavěli před biskupem, byl přinucen osobně se vypravit na Žďár jednou i podruhé, chtěje potřeby a stížnosti jejich vyslyšeti, příčinu jejich nestání a neposlušenství vyrozuměti, a, což by tak nejveš možné bylo, to všecko spokojiti a na dobré míře postaviti. Ale voni jako i prve na klášter postaviti se nechtěli.

Lukáš Laetus skoro dva roky administroval klášter. Biskup stále pomýšlel, kde by našel osobu hodnou i řádnou na opatský úřad, žádal i řádového vikáře-visitáře v království českém, opata zbraslavského, aby mu poslal do konventu několik bratří cisterciáků na místo těch, kteří pro své rozpustilosti a neřádné chování vyběhli z kláštera, ale dočkati se nemohl právě tak, jako nemohl najíti opata. Toho však bylo nutně třeba, neboť biskup byl na jiných stranách velmi zaměstnán a chtěl se sprostiti starosti o klášter. Proto vybral muže ze středu kapituly kostela olomuckého, velebného kněze Jana Jergera, obojího práva doktora, školastyka olomuckého, a toho za preláta nařídil a ustanovil. Tento Jerger (který se r. 1585 uvádí jako sekretář biskupa Pavlovského), byl muž pobožného a počestného chování, byl kanovníkem v Olomouci i v Brně současně, byl hodný a rozšafný a biskup doufal, že tomu klášteru mnoho prospěšen bude a jak bratří konventské, bude-li míti jich ten počet, kolik jich býti má, v řeholní observanci a disciplíně lépe a bedlivěji bude moci zachovávat, než by mohl některý z jejich řádu, tak i poddané bude náležitě řídit a ochraňovat, ten chudý klášter při hospodářství zvelebovat a zlepšovat. Když jej chtěl biskup poddaným za pána vyhlásiti, svolal všechny na klášter, ale lidé z městečka Žďáru stojíce ve svém neposlušenství nejen se nepostavili, ale i jiné poddané, kteří do toho času stáli ve všem náležitém poslušenství, když již šli na klášter, v městečku při sobě zdrželi a zbránili jim postaviti se, tím je pozdvihli proti vrchnost tak, že od toho času ani tito nechtějí činiti poslušenství a nechtějí vykonávat, čím jsou povinni. Tím donutili biskupa, že vyžádal si s nimi roky před právem manským. Ve své suplikaci k císaři předstírají pokoru, ale vrchnost svou zlehčují. Pokud si stěžují, že jim biskup odnímá živnosti a zakazuje jim vystavování piv do klášterských vesnic, o tom rozhodne manský soud, předloží-li mu svá práva a nadání, která se praví míti. Co se týče toho, že vrchnost dala jich posly do vězení, netají se tím biskup, že se tak stalo. Zavázali se navzájem do ztracení hrdel a statků, že setrvají v neposlušenství proti biskupovi, s nímž jednali o jiných

věcech, než za jakými byli vysláni. Biskup jim navrhnul, aby se z vězení vyručili, což odepřeli. Nejsou však ve vězení, nýbrž pouze uzavřeni v teplé světnici mezi klášterskou čeládkou. Nyní však biskup rozkazuje, aby byli z kláštera puštěni domů, a nebudou zavřeni, nedopustili se znovu nějaké výstupnosti neb výtržnosti.

Na konec prosí biskup císaře, aby věc ponechal zatím na Řmanském soudě kroměřížském, který o sporu rozhodne, a biskupovi může císař důvěřovati, že se jim nestane žádné zkrácení a ublížení, jakož se ani jiným poddaným nestalo a neděje. (Kop. 31 fol. lv.)

Biskup dosadil na klášter nového komendátora, ale měl také úmysl dosaditi nového úředníka. Nabízel se mu vladyka Jakub Tržfanský z Tržky. Pavlovský jej dne 14. dubna 1594 vyzval, aby sjezd na klášter a poohlédl se, zda by mohl tomu ouřadu dosti učiniti. Sám by mu toho rád dopřál, ale upozorňuje, že panství je veliké a jest proto třeba dobrého rozmyslu, bude-li moci vladyka Jakub jemu odolati a je řídit, jakž náleží. Nyní však ať ještě vyčká, protože komendátor má před sebou cestu a nebude na klášteře. (Kop. 31 f. 18v.)

Nevíme, zda se i papežský nuncius zajímal o spor, anebo biskup jej chtěl upozorniti. Chtěl vypraviti do Prahy komendátora, ale ten jeti nemohl, proto dne 20. dubna vypravil biskup Ondřeje Dubenského s listem určeným pro pana nuncia, které má odezdati proboštu kostela pražského (u sv. Víta). (Kop. 31 f. 32.)

Zatím ouředničil na klášteře nadále Kašpar Štyzl. Vidíme, že měl jednati na místě biskupově v Brně v květnu při komisi, kterou na stížnosti žďárských nařídil císař. Rudolf II. jmenoval komisařem pana Frydrycha z Žerotína, komise byla položena do Brna na 16. května. V nové stížnosti těžce a nemálo si žalovali nejen do komendátora, ale také do Štysla, ba ještě i do administrátora Laeta. Biskup zve Štysla, aby ještě před komisí dojel na Kroměříž i s potřebami svými, má-li jaké, aby s ním volně rozmluviti mohl. I Lukáš i Štyzl sjezdou potom do Brna. (Kop. 31 f. 41v.)

Komise se skutečně nekonala. Byli v ní se strany císařské komisař pan Frydrych z Žerotína a na Židlochovicích, hejtman markrabství Moravského a někteří jiní páni. Biskup sám nemohl se dostaviti, proto zplnomocnil ke komisi olomuckého kanovníka Lukáše Laeta, bývalého administrátora klášterního, vladyku Balcara Šelndorfa, svého ouředníka na panství modřickém, a vladyku Daniele Šponara z Blimsdorfa. Pánům komisařům se omluvil, že nemůže k tomu roku postačiti pro některá zaneprázdnění,

a svým plnomocníkům dal instrukci, co mají k pánům komisařům promluvit.

Instrukce je zajímavá, abychom seznali nejen biskupovo stanovisko ke Žďárským, ale i jeho právní hledisko, které zaujal ve sporu, kde se jednalo o jeho práva. A ta byla skutečně v sázce, i když do rozepře byl zavléčen sám císař, nejvyšší ochránce práv v království i markrabství.

Až se přečte komisi, to jest list a poručení císařské pánům komisařům, list stížní Žďárských a plné moci Jeho Knížecí Milosti biskupa, plnomocníci biskupovi budou moci promluvit takto: Ve všech artykulích, jak si stěžují poddaní žďárští do kněze Lukáše administrátora, do Kašpara Štysle ouředníka, do kněze Jergera školastyka a komendátora, Jeho Milost Císařskou zbytečně zanášejí a zaměstnávají se opovažují. Kdyby byli všecky své stížnosti vnesli na biskupa, jistě by nebyl opomenul strany před sebe sročit vyslyšení a spravedlivě se v té věci k stranám zachováti. Ale i teď ještě je Žďárské chce biskup vyslyšení a podle náležitosti ochrániti, mají-li co proti naříkaným osobám. Pokudž si Žďárští stěžují na správce a opatrovníky téhož kláštera, není biskup povinen odpovídati před tou komisí, jelikož stížnosti nejsou namířeny proti němu. I páni komisaři musejí uznati, že biskup nemůže odpovídati, protože poddaní jej roztrušují, nespravedlivě a neslušně v ošklivost uvozují, sami dopouštějíce se nemalé výtržnosti proti své vrchnosti jakožto pánu vrchnímu a fundátoru. A kdyby i si stěžovali do vlastní osoby biskupovy, tehdy také ne jinde než toliko před právem manským jim odpovídati povinen bejtí neráčí.

Dopustili se oni proti biskupovi nemalého neposlušenství, zlehčení a vejtržnosti, jsou s nimi roky položené k manskému soudu biskupskému do Kroměříže ještě, než si vyjednali tuto komisi, mají se postavit na Kroměříži v pondělí po neděli Exaudi. Tam, budou-li biskupa chtítí vinití, budou to mítí na vůli a biskup jim bude odpovídati. Žďárští nesporně náležejí k tomu soudu, neboť to obsahuje směnná smlouva s knížetem Münsterberským, potvrzená císařem. Proto je také biskup obvinil před týmž soudem a očekává, že se tam postaví a biskupovi budou odpovídati; rovněž se jim nezavírá cesta vinití biskupa před týmž soudem, mají-li z čeho.

Ze všech těchto příčin nemíní biskup odpovídati před touž komisí, protože nemůže se vydávati ze svých práv a svobod. Žádá, aby byl ponechán a pozůstaven při svém právě, aby páni komisaři oznámili císaři, že Žďárští jej zbytečně svým suplikováním zaměstnávali. (Kop. 31 fol. 45.)

S komise tedy sešlo proto, že plnomocníci biskupovi nebyli

zmocnění odpovídati, než podati jen námitky. Nevíme ani, zda se zmocněnci poddaných z městečka Žďáru při této komisi objevili, či nic. Věc však měla být řešena manským soudem, jak na tom trval biskup, a Žďárští mermo chtěli se tomu vyhnouti. Ještě než zasedli páni komisaři a strany v Brně, šel se stížností k císaři opat zbraslavský, jakožto visitátor cisterckého řádu. Biskup se nemohl dovědět, oč vlastně jde (Kop. 16 fol. 250), ale konečně se rozhodl, že odvolá i Jergera a dosadí do kláštera opata z řádových kněží cisterckých. Od úmyslu ke skutku nebylo u Pavlovského nikdy daleko. Již dne 21. května 1594 je datován jeho patent poddaným kláštera Žďáru, rychtářům, starším a konšelům z městeček i z vesnic. Biskup jmenoval opatem Ekgarda a Schwoben, opata velehradského, osobu hodnou, příkladnou a podstatnou, kteráž by klášter k zvelebení cti a chvály boží, též řádu sv. cistercienského zase k vyzdvižení a k vzdělání v témž klášteře počestnosti bedlivostí svou přivedla a poddaných jak v pobožnosti tak ve věcech časných ochraňovala. Biskup posílá jej spolu s komisaři Lukášem Laetusem, kanovníkem olomuckým a kroměřížským, vladykou Lukášem Dembiňským z Dembině, hofmistrem biskupského dvoru, na Žďár, a nařizuje, aby poddaní učinili mu hold, přísahu a člověčenství, aby mu slíbili poddanost a poslušenství, jakž na věrné poddané náleží, neboť také on bude je ochraňovati a zastávati ve všech nastalých potřebách. (Kop. 31 fol. 51 v.) Biskup chtěl tak zažehnati aspoň jednu příčinu žalob: že dosazuje na klášter sekulární církevní hodnostáře.

Jakmile se o tom dověděli komisaři určení císařem na urovnání sporů, domnívajíce se, že nový opat bude poddané trestati za věci předcházející jeho jmenování, dopsali biskupovi, aby odložil roky, kterých si vyžádal se Žďárskými při právě manském, až do úplného té věci vyřízení, ale také aby netrestal poddaných za to, že se utekli se suplikacemi k císaři, anebo kdyby se snad k manským rokům nedostavili. Biskup však nechtěl tomu tak rozuměti. Poddaných chce sice zanechat při pokoji a nechce jich zatím trestati, ale aby odstoupil od roků před právem manským aneb roky odkládal, vidí se mu býti nebezpečno, protože by to bylo pro soud manský praejudicielní. (Kop. 31 f. 60v.)

Schwoben jel na Žďár i s určenými biskupem pány. Na klášteře byl již řádový visitátor, zbraslavský opat, a mniši konali porady a přípravy na volbu nového opata, když tam dorazil. Měli již vyhlédnutého mnicha Kryštofa, ze svého středu, člověka také nevalného mravy a řeholní kázní. Mniši i visitátor byli překvapeni. Nový opat překazil zamýšlenou volbu, visitátor nemohl nežli se podrobiti vůli biskupově. Přivítání bylo tudíž nepřívětivé, neboť naděje mnichů byly zmařeny a před oči jim byla po-

stavena budoucnost naplněná řeholní kázní a poslušností. Ježto spory poddaných s fundátorem nebyly dosud řešeny, také poddaný lid prohlásil, že nebude holdovati dosazenému prelátovi, ale že i mnichů bude hájiti proti němu, i kdyby mělo dojít na krveprolití. Jediný převor kláštera, pater Adam, zabránil výstupkům svou rozhodností a odhodlaností. Ekarť vzal do přísahy klášterské úředníky, v čelo klášterní správy postavil světského úředníka, a nevynutiv si holdu a slibu poslušnosti, odejel do Olomouce. To se stalo o svatodušních svátcích.

Biskup tuto událost nesl těžce, ale doufal v Boha, že zlovolné nepřejníky jaokžto mstitel spravedlnosti ztrestá, že rozptýlí zlé oumysly a počínání a obrátí je na zkázu těch, kteří s nimi přišli. (Kop. 16 fol. 250v.) Cisaři pouze oznámil, že jmenoval opata velehradského prelátem na Žďár, ale nežaloval na poddané. Ekarť líčí jako muže na místo toto schopného, neboť i na Velehradě opravil stavení klášterní, zaplatil dluhy, vyplatil zastavené vesnice, napravil řeholní kázeň a zavedl chvalitebný, dobrý a pobožný řád. V témže smyslu psal také nejvyššímu purkrabí království Českého a místokancléři do Prahy. Opat pak vypravil ještě v červnu na Žďár znova. (Kop. 31 fol. 65v, 67v, 68v, 71v.)

Nový opat přišel z Velehradu, kde měl v klášteře kázeň a s poddanými pokoj. Nedovedl se proto vpraviti do poměrů ani on, ani jeho protivníci. Ve Žďáře byla kázeň uvolněna již po několik let a nebylo možno obnoviti ji mezi mnichy, kteří nekázní byli již po léta prošlí, jakoby prokvašení. Poddaní nedovedli se také vpraviti do poslušnosti, zvláště když spory vlekly se již čtyři roky a nebyly vůbec konečně vyřešený, ale bylo předem jisto, že řešení nebude podle názoru poddaných, udržovaného v nich řeholníky. A přece i poddaní i mniši viděli v nominaci kněze cisterciánského opatem první ústupek se strany vrchnosti, čím byli podněcováni vyčkati i dalších ústupků. (Pokrač.)

Drobné články.

František Štědrý: **Levúsy.**

Levúsy patřily 1273 klášteru strahovskému (dle listiny strahovské). Klášter strahovský pak dostal Pátek a Levúsy od pánů, kteří nosili na štítě svém kolo šestipálecké a psali se později z Třebivlic, z Merunic, z Minic a ze Žichova. Jak zachovaná o tom listina Matouše z Žichova neb z Třebivlic z r. 1430. 27. března, ukazuje. (Archiv kl. Strahov.) V kterém roce Strahov přenechal Levúsy těm, kteří se psali z Šebína a z Kryv, není známo, ale že se to stalo před rokem 1346 jest jisto; neb listina nedatovaná mezi letem 1340—1346 sepsaná, jejíž původní znění známe toliko ze sbírky listin zvané Suma Gerhardi a kde

Jan de Stewing a Jindřich z Kryv zastavují dvůr v Levúsech ve 100 hřivnách Konrádovi ze Mšena a Plichtovi, synu jeho. Že Jan ze Šebína a Jindřich z Blšan neb z Kryv páni z Levús byli, okazuje se r. 1373. 26. listopadu v soudních aktech konsistoře. (Tadra I. 68.) Jan ze Šebína a Hynce (Jindřich) z Blšan slibují, že vše, co od kostela křesínského po smrti faráře vzali, kostelu navrátí pod trestem 50 kop gr. komoře arcibiskupově a záduší kostela pražského. Tímto se potvrzuje, že patroni kostela a fary křesínské nebyli jen páni ze Šebína, ale i majitele Levús, kteří tentokráte náleželi rodu pánů erbu jako páni ze Slavětína, jejichž příbuzní byli ti, kteří se psali ze Kryv aneb později z Bolšan okresu podbořanského. Před Janem z Šebína a Jindřichem ze Kryv držel dvůr Jaroš blíže neznámý. R. 1492 držela dvůr v Levúsech Dorota z Velezic, která prodává Patokryje a Zlatníky Václavovi Mauvicovi z Patokryj a zpravuje je dědinami svými v Levúsech, což k tomu patří. (P. D. Z. Emler II. 450.) Z tohoto zápisu jde, že dotčená Dorota z Velezic neměla Levúsy, celé, asi jen dvůr, (ostatní patřilo již tehdaž Zajícům z Hazmburku). O sto let potom jest 1593 27. listopadu urozený pan Šebestián Koreš Polomec z Polomě v Levúsech, majitelem toho dvora (archiv Kl. S. I. C. 34, 410). Dvůr ten byl mezi r. 1593 až 1654 parcelován. Zdali Karel z Duban, který asi r. 1501 prodává dědictví své v Levúsech Janovi Zajícovi z Hazmburka, držel dotčený dvůr, který se dostal Konrádovi ze Mšena a Plichtovi synu jeho před r. 1346, nelze rozhodnouti, ana se listina o tom nezachovala celá, nýbrž jen výtah z ní a to v deskách zemských č. 250 na listě M. 27. Listina ta či spíše jen forma listiny nemá datum. Víme pak, že syn Konrada ze Mšena Plichta měl matku Kateřinu z Žirotína a 1352 byl dvorským kaplanem, 1356 kanovníkem, 1358 a 1359 skolastikem a naposled děkanem kostela pražského 1362. Založil oltář sv. Urbana v kostele svatovítském a dal 17 kop ze vsi Donína blíže Týnce panenského na mše za svého otce Konráda, matku Kateřinu z Žirotína. Dvůr v Levúsech držel s otcem Konrádem ze Mšena jen v zástavě za dluh 100 kop gr. od Jana z Šebína a Jindřicha ze Kryv. Zdá se, že Jindřich ze Kryv dvůr ten vyplatil, protože po smrti faráře Křesínského vzal též Jindřich, který neseděl již na Kryvech, nýbrž na Blšanech a proto se Jindřichem z Blšan nazývá, pozůstalost po témž faráři Heřmanovi k sobě vzali spolu s Janem z Šebína. Z dalších majitelů dvora mohli jsme zjistiti Dorotu z Velezic 1485 m. Hynka Berky z Dubé (D D VI. 50) 1494, potom Karla z Duban asi r. 1500 a posledního r. 1595 Šebastiána Korše Polomce z Polomi. Po pánech Zajících z Hazemburka a po Lobkovicích nejspíš komora královská mezi lety 1595—1604

ujala dvůr ten a krátké panování Sigmunda Bathoryho aneb jeho nástupce Adama ze Šternberka dvůr ten s ostatním statkem v Levúsech spojilo. Po Sternbercích přišli hrabata z Dietrichsteina a po jejich vymření dcera posledního Dietrichsteina Josefa hraběnka Terezie vdaná Herbersteinova a její syn Josef hrabě Herberstein.

Obyvatelstvo Levús

známe málo. Jedině matrika universitní poznamenala nám 1381 Stibora bakaláře, syna Kunže z Levús, kter ýmůž e býti synem Konráda ze Mšena, zástavního držitele dvora levúského a bratr Plichty ze Mšena, jakž jsme nahoře se zmínili a Jana Lale z Libus (monumenta universitatis II. díl strana 36). 1413 Pavel z Levous bratr Křižny Kučerové, měštky lounské. Z gruntovní knihy libochovské č. 7, z let 1560—1580 mohli jsme zjistiti rychtáře Válka, který kupuje grunt od Chladného za 450 kop m., který byl krčmářem z Levous. Na zvonu kostela křesínského čteme 1623 rychtáře Adama Stacha, který spolu s křesínskými daň zvon ulíti. Po šesti letech podává farář Křesínský Václav Slanina 1629 seznam těch obyvatelů levúských, kteří veřkonční zpověď vykonali. (Archiv arciskup. recepta 1628—33). Jsou to: Matouš Kulas Marianna m. (číslo 1.), Jan Spěvák, Krystyna m. Jan Jan Moudrý, Eva m. Václav Moudrý Alena m. Adam Stach, Anna m. (č. 2). Oráč M., Kateřina děvka. Petr Truneček, Anna m. (č. 4). Vít Truneček. Jan Zeman, Anna m. (č. 5). Anna matka Jana Zemana, Dorota dcera. Jakub Štětina, Kateřina m. (č. 7). Matouš syn, Lida dcera, Vít druhý syn, Alžběta dcera. Tomáš Stach, Lida m. (č. 9). Řehoř Čuba, Uršila m., Marianna dcera, Kateřina a Regina podruhně. Řehoř Henkar, Důra dcera. Šimon Henkár syn, Alžběta m. (č. 11). Marianna podruhně. Řiha Korous, Marianna m. Vít Kolča, Barbora m. podruh. Jíra druhý podruh, Kateřina m.

V Levúsích stával mlýn. 1560—1561 jmenuje se mlynář Jakub. R. 1561 mlynář Valek prodal mlýn Kubíkovi mlýnáři (gruntovní kniha libochovská č. 7 str. 86, 87, 91). Stopy mlýna toho se zachovaly, ale kdy přestal býti není známo.

Obec Levúsy měla svého rychtáře, konšelé byli dva, více jsme jich nenalezli.

Paměti uvádějí 1560 rychtáře Válka, 1623 Adama Stacha, 1719 rychtář Vavřinec Moravec, konšelé Matěj Houda a Josef Chlouba. 1727, 1740 a 1743 Šimon Korous a konšel Antonín Feix, 1760 Jan Moravec, konšelé Antonín Feix a Matěj Chlouba, 1764 rychtář Antonín Korous, konšelé Matěj Chlouba a Antonín Feix, 1764 rychtář Matěj Chlouba, konšelé Antonín Feix a Jan Černý, 1767

až 1770 Martin Kulas, 1774—1782 Antonín Korous, konšel Matěj Feix a Václav Korous, 1795—1801 Josef Chlouba, 1798 konšel Ignác Houda, 1801 konšel Václav Černý, 1805—1810 rychtář Ignác Houda, konšel, 1810 František Korous, 1812 konšelé Antonín Černý a Mates Houda, 1812—13 rychtář Václav Korous, 1816 Mates Chlouba, rychtář, 1819 rychtář Antonín Černý, 1823 Martin Kužel v. — Z představených neb starostů volených máme

1854 Antonína Veselého,

1859 Antonín Chlouba představený,

1866 František Mikula představený, 1866 Frant. Vlček, radní,

1878 Antonín Veselý,

1880—3 Karel Kalouš starosta,

1885 Antonín Veselý starosta,

1892 František Vlček starosta.

Obyvatelstvo dle domovních čísel:

Číslo 1. Chalupa Žižkovská neb Šiškovská 1654, 1675, 1689 Jan Šiška, 1679 Vavřinec Drobný, Jiří Kulas, 1715 Vavřinec Kulas, 1745, 1767—1773 Martin Kulas rychtář, 1789 Jan Kulas, Anna m., 1809 Václav Nydr, Anna m., dcera Jana Kulasa, 1846 Jan Nydr a m. Terezie rodem Kulasova, 1874 Antonín Kulas, m. Anna, 1888 František Racek, m. Antonie, 1897 František Vlček, m. Marie.

Číslo 2. Stachovský statek 1623 Adam Stach, 1654—1675 Řehoř Stach, 1689 Jiří Stach, 1712 Václav Kulas, 1717 Šimon Mlejn, zeť Václava Kulasa, 1740 Jan Vlček, 1764 Antonín Vlček, 1773 až 1792 Jan Staněk, m. Antonie rodem Vaková, 1792 Antonín Vlček, 1810 Josef Černý, 1822 Matěj Černý, chalupník, 1863 Josef Vlček, m. Anežka, 1888 František Vlček, 1889 Marie Vlček, 1922 František Vlček.

Číslo 3. pastouška, 1764 Karel Karafiát, slouha Servus, 1771 Jan Krahulík.

Číslo 4. Chalupa. 1560 Jiří Truneček, 1561 Vít Truneček, 1629 Petr Truneček, 1654—75 Václav Kulas, 1689 Jakub Kulas, 1697—1714 Pavel Korous, 1727 Pavla Korousova syn Matěj, 1764 až 1773 Václav Korous, 1808 Václav Korous, 1846 svatební smlouva Františka Mikuly s Magdalenou Korousovou, 1873 Antonín Mikula, m. Teresie, 1885 Václav Maksa, m. Anna Zeman, 1897 Anna Zeman, vdaná Maksova.

Číslo 5. 1629 Jan Zeman, 1654 Václav Vlk, 1675 Václav Loukovský, 1696 Vojtěch Moravec, 1714 Lorenc Moravec, 1743 Jan Moravec, 1714 Lorenc Moravec, 1753 Vavřinec Moravec, 1781—1792 Josef Moravec, 1795 Karel Novák, 1816 Josef Moravec, 1857 Josef Kalouš, 1863 Karel Kalouš, m. Marie, 180 Adolf Holý, m. Karolína.

Číslo 6. Domek. Jan Novák, 1830 Josef Graf, 1840 Antonína Grafa svatební smlouva s Marií Gruntovou z Horek, 1870 Matěj Graf, 1905 Václav Grašf, m. Růžena, 1917 Růžena Grafova.

Číslo 7. Statek. 1560 Valek Kornius, Chladný Petr 1564 prodal Martinu Štětinovi, 164 Adam Štětina, 1714 Martin Štětina Dorota m., 1721 Jiří Štětina, Kateřina vdova, 1731—1764 Felix Novák ze Jelenic, 1757 Martin Štětina, 1764—1773 Ignác Novák, 1793 Matěj Novák, 1793 Jan Novák, 1836 svatební smlouva Jana Nováka s Marií Hrzanovou, 1873 Antonín Novák, 1874 Anna Novák, 1888 Anna Novák, 1896 Adolf Kurka, m. Marie Amalie, 1906 František Řemenář, 1913 Marie Řemenář, 1914 Antonín Novák, m. Anna.

Číslo 8.

Číslo 9. 1654 Tomáš Stach, 1654—1675 Václav Černý, 1689 vdova Černá, 1696—1743 Jan Černý, 1757 Jan Černý, 1805 Jan Černý, Lidmila m., 1805 Antonín Černý, syn, 1838 svatební smlouva Josefa Strejcovského s Marií, dcerou Jana Černého, 1840 svatební smlouva Antonína Veselého z Pořtovic s Marií Strejcovskou, vdovou, rodem Černou. 1880 Antonín Veselý, m. Ottilie, 1887 Antonín Veselý, m. Marie.

Číslo 10. Chalup, dříve grunt Hyrkarovský, 1654 Vít Štětina, 1705 Jan Svada, 1714 Jan Štětina, 1741—1761 Vít Štětina, Dorota m., 1757 Josef Černý, 1804 Matěj Černý syn, 1804 Václav Černý otec, 1810 Matěj Černý, 1830 Antonín Tova.

Číslo 11. 1629 Řehoř a Šimon, 1654 Hyngarovský, 1675 Jan Houda, 1714—1757 Matěj Houda, 1773 Mates Houda vdova Houdova, 1743—1792 Tomáš Houda, 1792 Lidmila Houdova, 1792 Ignác Houda, sedlák otec, 1813 Ignác Houda, syn, 1855 Anna Houdova, vdova, 1874 nezletili dědici Anna, Marie, Alžběta, Antonín Houda, 1890 Marie Houdova, provdaná Nováková, 1892 Antonín Novák.

Číslo 12. chalup Korousovská 1654. 1714 Jan Korous, 1719 Šimon Korous, syn Jana, 1760 porovnání mezi dětmi Šimona Korousa, 1764—1773 Antonín Korous, rychtář, 1805 Antonín Korous, otec, 1805 syn František Korous, chalupník, 1812 František Korous, 1876 Josef Hauptvogel, m. Barbora, 1907 Rudolf Hauptvogel, m. Štěpána.

Číslo 13. náleží velkostatku — hajnovna.

Číslo 14. chaloupka. 1753—1773 obec Levousy, 1798 obec Levousy prodala Matějovi Korousovi, 1821—1834 Václav Nykloš, m. Anna, 1834 František Kohout, 1834 Kateřina Černá, rodem Korousova, Josef Černý, manžel její, 1850 svatební smlouva Josefa Adlta z Kokovic s Marií Kohoutovou, 1860 Václav Staněk, m.

Barbora, 1889 Václav Kužel, 1889 Josef Bažant, m. Julie. —
Číslo 15. domek. 1875 Josef Písek, m. Kateřina, 1885
Josef Písek, 1891 Marie Klimendova, 1899 František Houda, m.
Rosalie, 1900 Marie Taušova, 1902 Josef Betka, m. Marie, 1911
František Kos m. Marie.

Číslo 16. panská hospoda. 1714 Josef Feix, 1729 Antonín
Feix po otci Josefovi, 1753 Jesej Feix, 1764—1773 Mates Feix,
1791 Matěj Feix prodal Josefu Feixovi, 1817 sv. sml. Martina
Kužela s Magdalenou Feixovou, 1817 František Kužela, 1859
Josef Holub, m. Marie, 1887 Josef Holub, m. Antonie, 1893
Anna Mildorfová, 1908 Josef Mildorf.

Číslo 17. hospoda panská. 1560 Chladný, krčmář (gr.
K. 7 str. 89), 1757 Josef Chlouba, 1763—1768 Vavřinec Purchart,
šenkýř, Kateřina m., 1834 Jan Koula, 1834 Jan Šásek, 1872
Emilvan Šásek, Rosalie m. prodali Martinovi Rajnyšovi, Kateřině
m., 1889 Antonín Rajnyš, m. Marie, 1907 Antonín Rajnyš.

Číslo 18. statek Šarhunovský. Chlouba Václav 1654, Václav
Jezbera, 1696 Vít Piskač, 1713, 1708, 1743, 1743—70 Matěj Chlou-
ba, 1773 Josef Chlouba, 1812 Josef Chlouba vydává synu Ma-
těji Chloubovi, 1842 svatební smlouva s Marií Kotkovou z Žižic,
1880 František Franc, m. Marie, 1884 JJosef Kučera ze Slzvětína,
m. Josefa, 1888 Jan Havlík, m. Anna, 1893 Adolf Holý, m. Karolina.

Číslo 19. chalup. 1696—1715 Jakub Kulas, 1715—1721
vdova Jakuba vzala si Pavla Staňka a hospodaří do r. 1729,
Michal Kulas, syn Jakuba do r. 1768 a až do r. 1774 Josef Kulas,
1777—1805 Antonín Kulas otec, 1805 Václav Kulas syn, 1819 Josef
Černý shandloval s Václavem Kulasem z Křesína, 1831 Matěj
Novák koupil, 1842 svatební smlouva Josefa Nováka s Annou
Vaisovou, 1867 Anna Nováková, 1883—1886 Antonín Novák,
1889 Antonín Rajnyš, 1890 Marie Rajnyš, 1894 Josef Šup, m.
Anna, 1908 Josef Šup, 1922 Antonín Šup, m. Marie.

Číslo 20. domek. 1773—1812 Antonín Nykl, 1812 syn An-
tonín Nykl, 1847 Antonín Černý, m. Alžběta, 1890 Václav Hotový,
m. Barbora, 1890 Alžběta Kalivodova, 1892 Josef Kalivoda, 1919
Josef Chlouba, m. Marie.

Číslo 21. 1810 Vavřinec Purchart, m. Rosalie, provdaná
za Josefa Korouse, 1810 Josef Korous, 1823 Marie Korous, 1836
svatební smlouva Františka Nodla z Černoušku s Marií Korou-
sovou, 1874 Václav Karl, m. Marie, 1879 Antonín Hukal, m. Ro-
salie, 1889 František Novák, m. Karolina, 1919 Josef Čičovský,
m. Emilie.

Číslo 22. domek. 1773—1800 Rosalie Korous, domkářka,
1800 Vít Korous, 1842 svatební smlouva Petra Váni z Rátku s
Rosalíí Karovou, 1850 Rosalie Váňová, 1850 Rosalie Brožíková,

1853 Johanna Brožíková, 1881 Karel Drobeček, m. Barbora, 1898 Florian Drobeček, m. Anna, 1918 Anna Drobeček.

Číslo 23. chalup. 1654 Bartoloměj Vlček až do r. 1696,

Číslo 23. chalup. 1654 Bartoloměj Vlček až do r. 1696 Jan Vlček, 1714—1757 Pavel Staněk, 1773 Josef Staněk, 1801 Matyáš Staněk, m. Rosalie, 1801 Rosalie Staněk s Vojtěchem Kubičkem, manželem jejím, 1828 Rosalie Kubiček, 1839 Josef Kučera a m. Rosalie prodávají Karlovi Kaloušovi, 1842 Václav Kalouš koupil od syna Karla Kalouše živnost, 1842 Teresie Kaloušova.

Číslo 24. domek. 1773—1812 Václav Jirásek, 1812 Antonín Jirásek, 1842 svatební smlouva Františka Náhlavského, domkáře ze Stradonic s Marií Jiráskovou, 1867 Teresie Bareš, 1909 Antonín Bareš mladší, m. Marie.

Číslo 25. 1812. Václav Korous, otec, 1812 Josef Korous, syn, 1846 svatební smlouva Josefa Vysokého s Marií Korousovou, 1857 Anna Drobný, 1857—65 František Drobný, 1893 Alžb., a Drobný a Anna Drobný, nezletilé, 1897 Anna Drobná, 1899 provdaná Veselkova, 1900 Antonín Veselka, 1917 Anna Veselkova.

Číslo 26. 1812 Jan Staněk, domkář, 1812 Jan Staněk, syn, 1852 Václav Staněk, m. Barbora, m. Barbora, 1889 Barbora Staněk, 1917 Josef Staněk, m. Emilie, 1917 Karel Krejtný, m. Marie.

Číslo 27. domek. 1866 obec Levousy.

Číslo 28. 1812 Matěj Drobný, 1821 Matěj a Anna Chlouba, 1832 Veronika Minkova, 1833 Magdalena Minkova, 1861 Antonín Chlouba, m. Magdalena, 1861 Matěj Chlouba, m. Anna, 1886 Josef Staněk, 1886 Rosalie Staněk.

Číslo 29. 1812 Josef Korous, domkář, 1835 po Anně Korousové Josef Korous, 1873 František Písek v dražbě koupil, 1892 Rosalie Příbil 1905 provdaná Vávrova, 1921 Antonín Vávr.

Číslo 30. 1831 Antonín Nykl, domkář, 1867 Marie Vurmova, 1881 František Nydr, 1907 Josef Němeček, m. Anna, 192 2Josef Němeček, 192 2Josef Grunt, m. Anna.

Číslo 31. kovárna. 1810 Šimon Minka postavil kovárnu, 1819 Matěj Pícha, 1820 Josef Horký, 1828 Václav Šiler, m. Johanna Zázvorkova, 1859 Josef Graf, m. Rosalie, 1883 Marie Graf, 1897 Marie Roubíková, r. Grafova.

Číslo 32. 1819 Martin Minka, 1893 Anna Hořejší, 1895 Jan Zábranský, m. Anna Zábranská šílená, 1907 Josef Hořejší, m. Božena.

Číslo 33. domek. Václav Vlček 1819, Martin Mouka 1846, 1877 František Vlček, m. Barbora, 1882 Václav Vlček, Rosalie Zlatohlávkova 1883 již Vlčkova provdaná, 1884 Alžběta Vlček.

Číslo 34. domek. 1812 Jan Novák prodal, 1837 Václav

Štrimpl koupil, 1867 Karel Salač, 1884 František Salač, m. Barbora.

Číslo 35. domek. 1834—43 Matěj Korous, 1843 Jan Korous, m. Rosalie, rodem Grafova, 1878 Barbora Korousova, 1893 Josef Korous, 1901 Marie Korous.

Číslo 36. domek. 1831 Josef Černý koupil od Antonína Nykla č. 30 zahrádku a vystavěl domek, 184 Franc Krycner, 1869 Anna Krycnerova, 1914 Ferdinand Rudolf, m. Anna.

Číslo 37. domek. Viz č. 5.

Číslo 38. domek. 1863 Václav Kužela, m. Karolina, 1904 Antonín Kužel, 1903 Julie Kuželova, 1918 Josef Bažant, m. Julie.

Číslo 39. Není zapsáno.

Číslo 40. domek. 1872 Anna Johanovská, 1905 Josef Johanovský, m. Marie.

Číslo 41. domek 1878 František Mikuld, 1878 František Novák, 1888 Václav Hora, 1890 Božena Horová, 1897 Václav Brabec, m. Rosalie, 1919 Václav Brabec, 1920 Josef Brabec, m. Amalie

Číslo 42. domek. 1883 Josef Nykl, m. Anna, 1889 Emil Singer, 1893 Antonín Nykl.

Číslo 1890 Antonín Graf, m. Barbora.

Číslo 44. 1895 Rudolf Kužel, m. Marie.

Číslo 45. panská myslivna. 1731, 1748—1768 Ignác Unger (matriky libochovské), 1885 Antonín Němec, revírník, 1913 Václav Třetina.

Číslo 46. domek. 1904 Václav Staněk, m. Marie.

Číslo 47. domek. 1904 Josef Machuta, m. Marie, 1909 František Štěpán, m. Teresie.

Číslo 48. domek. 1905 Václav Johanovský, m. Antonie.

Literatura.

Č. Č. H. roč. XXXVI. vyšlo 1. číslo. Obsahuje Kroftovu studii o začátcích české berně, dokončení obsáhlé práce Fr. Hrubého: Ladislav Velen ze Zerotína, vůdce bělohorského odboje na Moravě a český emigrant, studii H. Tauba: Z počátků rozkolu v čes. politice, drobné články, kritiky, polemiky.

Redakci došly: Dr. Jindřich Vančura: Dějiny někdejšího král. města Klatov. (3. část 3. svazku I. dílu), první díl Pekařova sborníku „Od pravěku k dnešku“ a III. díl Pekařova „Žižky“. Sborník československé akademie zemědělské, ročník 1928, 1929. Kritiku o těchto knihách přineseme příště.

O hrob Komenského. Ve sbírce přednášek české akademie věd a umění vyšla jako 3. číslo „Předběžná zpráva o výsledku pátrání po ostatcích J. A. Komenského v Naardenu“ od p. dr. J. Matiegky. Je to otisk jeho přednášky v Akademii. Jak známo, vzbudil nálezy polemiku v Holandsku i u nás.

Přednáška Matiegkova historika nepřesvědčuje. Komenský byl pochován podle rejstříku hrobů v hrobě č. 8 spolu se dvěma jinými muži nedaleko kazatelny. Než bylo nutno nejdříve zjistiti, kde stávala kazatelna. Po dlouhém překopávání našel se hrob se třemi kostrami, ale obsah ostatních hrobů s rejstříkem nesouhlasil.

Tak s první kostrou v hrobě č. 8 byla potíž. Měla patřiti staršímu církve, který byl stár aspoň 60 let, ale nalezena byla kostra, jejíž stáří odhadli znalci na 18—22 let. To zase neklapalo, ale připustila se záměna nebo chybný zápis v rejstříku. Zkrátka Komenského ostatky se hledaly a našly se. —n.

Ročenka národopisného a průmyslového musea města Prostějova a Hané. Ročník VII.

A. Gottwald tu píše o prahistorii Prostějovska. Seznamuje nás s vykopávkami za posledních pět let. Studie má bohatý materiál obrazový.

Vojtěch Janoušek uveřejňuje studii *Proti reformaci na panství plumlovském*. Látku čerpal z lichtenštejnského archivu ve Vídni. Práce zahrnuje leta 1624—1653. Autor chtěl nalézt doklady o týrání jinověrců a hrůzách protireformace, ale zeň jeho po této stránce je chudá. Popisuje akci biskupa Stanislava Pavlovského, obrácení zatvrzelých, zhouby, které způsobil vpád švédský. I na plumlovsku panoval nedostatek kněží a někteří z nich (zejména jakýsi Jakub Vavřinec Capricius zle se farníky nesnášel. Byl lakomý a pánovitý. Relace o něm zabírá polovinu studie. Je tu také zmínka o pronásledování židů. Bylo rázu hospodářského. Dr. Mathov píše o kazatelně farního kostela v Konici, dr. Kühndel o znaku města Prostějova na pečetích a erbech a P. Starý podává příspěvek k životopisu prostějovského malíře Fr. H. Sebastiniho. —n.

Studie a texty (č. 1—4) vydaly péčí Aug. Neumanna O. S. A. obšírnou studii: „Nové prameny k dějinám husitství na Moravě.“ Tiskem Matice cyrilomethodějské v Olomouci, stran 275, cena 35 Kč. Neumann otiskuje tu množství nového materiálu z rozhraní XIV. a XV. stol. z dějin husitských vojen na Moravě a z doby Poděbradovy. Čerpa z knih lozunků znojemských a jihlavských, z jihlavské knihy testamentů z l. 1418—37 a hrdelních zápisů téhož města.

Resultáty:

1. Mostem vedoucím od doby předhusitské k období husitskému jsou boje vedené markrabím Prokopem na Moravě. Mezi jeho četnými, církví vyobcovanými stoupenci shledáváme pány, kteří později, v době husitské, zaujímali důležité postavení ve straně proticírkevní. Zvláště jest zajímavé, že mezi nimi jsou členové rodu pánů z Kunštátu a zvláště Boček z Kunštátu, děd husitského krále.

2. Hrdelní akta jihlavská (moravský to doplněk popravčí knihy rožmberské) potvrzují exkomunikační listinu stoupenců Prokopových i pokud vrhá světlo na poměry v duchovenstvu. Jestli zmíněná právě byla uvádí jména vyobcovaných kněží ke straně Prokopově se klonících, pak jihlavské výslechy ukazují, jak takoví kněží podporovali tlupy opovědníků. Takoví kněží ovšem mohli potom snadno přejíti k nové skupině náboženské.

3. I pro poměry v klášteřích lze čerpati z jihlavských akt nový, důležitý příspěvek. Nový prvek k poznání úpadku církevního života. Tentokrát se nám jeví ve způsobě vlivu rozháraných poměrů politických. Odpovědnické tlupy používaly totiž pevných klášterů za bezpečné útulky. Tak tomu bylo z Zábrdovicích a na hoře sv. Klimenta .

u Osvětiman. I nástává otázka: I kdyby v klášteřích bývaly byly ty nejlepší poměry, zdali pobyt loupeživých tlup v jejich kobkách nebyl na újmu řádové disciplině?

4. Doklady naše snad konečně podávají rozřešení záhadné až dosud popravy pana Heralta z Kunštátu. Na základě nich lze říci tolik: Heralt byl popraven nikoliv od brněnských, nýbrž na rozkaz zemského hejtmana moravského a pánů na soudě shromážděných, a to proto, že při zasedání soudu odtrhnul svou pečeť od listu, jímž se zaručil zachovati pokoj v zemi.

5. K reformě zavedené basilejským sněmem v klášteřích českých jsou velmi vítaným dokladem statuta brněnských dominikánek z roku 1441. Dokazují, že reforma řádu přišla k nám z Norimberka, kde proslulý a z dějin jednání koncilu basilejského s husity dobře známý dominikán Jan Nieder počal s přísnou reformou řádovou.

6. Z panování Jiříkova jest zajímavě sledovati chování se katolického duchovenstva a měst. Když byl zvolen za krále, vypukla při zprávě o tom ve Znojmě hotová revoluce, když ale vypukl konflikt mezi Jiříkem a Kurií, pozorujeme na Moravě zřejmou (s počátku) nejednotu. Města byla ve zjevných rozpacích, jak se zachovati, až teprve na sjezdě vyškovském zaujala postavení k Jiříkovi nepřátelské. Přes to ale pozorujeme rezervované postavení znojemských v boji proti králi a patrnou nelibost k jednotě zelenohorské u jihlavských. S podobným zjevem se setkáváme i u kněžstva katolického. Když byly hlášány v Brně klatby, tu kněží v městském kostele u sv. Jakuba ochotně se k nim propůjčili, kdežto v sousedním augustiniánském klášteře se k nim příliš neměli. Představení klášterů v Třebíči, Kounicích, Louce a Hradisku vyslovili své politování nad tím, že tak daleko věci došly, výslovně prohlašujíce, že za dané situace nemohou pro krále ničeho podniknouti. Z těchto fakt jest patrné, že aspoň na Moravě nelze jenom tak snadno se domnívati, že by německá města s duchovenstvem bývala s radostí čekala na započetí nepřátelství s králem husitským. Knihu vřele doporučujeme.

Or. J. Vraštil S. J.: Začátky svatováclavského semináře (1580—1592). Jako zvláštní otisk XVI. výroční správy arc. gymn. v Bubenči vydal dr. J. Vraštil pěknou studii o svatováclavském semináři za rektora P. Alex. Vojta S. J. Šlo o zřízení konviktu pro chudé studenty. Papežskou fundací byl založen konvikt bartolomějský, péči P. A. Vojta postaráno o obživu chovanců svatovácl. semináře, který úsilím Vojtovým dostal 3 domy a odchoval řadu vynikajících kněží. Vraštil líčí neúnavnost tohoto znamenitého kněze, který si nedal pokoje, dokavad potřebný kapitál pro chudé studenty nesebral. —n.

Ročenka městského musea v Jaroměři. Píše prof. V. Novák. Týž popisuje praehistorické nálezy na Jaroměřsku. Jan Kraus: Školy jaroměřské. V. Novák: Jaroměř po válce třicetileté. Lederer Max: Počátky železniční dopravy u nás. V. Pácalt: Červení a bílí (boj o radnici). Polický Jan: Vzpomínka na dva mrtvé přátele. Drobnosti.

•

Sdělení redakce: Převzal jsem po prof. Hronkovi Sborník a prosím staré přispívatele, jakož i kolegy z historického kroužku při Č. L. A., aby mi pomohli Sborník zdokonalit. V příštím čísle naznačím, co by bylo třeba nejnaléhavěji vykonati.

Prof. A n t. N o v á k.

Z francouzských relací o českém povstání. (1618—1622.)

Z francouzských archivů podává P. Augustin Neumann, O. S. A.
Úvodní stať zpracoval Jan Tenora.
(Pokračování.)

Vůdcem poselství byl vévoda z Angouleme. Instrukce jeho z 8. dubna 1620 byla sepsána v duchu, že Francouzi chtěli císaře a věc katolickou podporovati, ale falckraběte v českém sporu ne-
nechat zahynouti.¹⁸⁾ Francie chtěla, aby Fridrich, jenž by byl iso-
lován, vzdal se českého království. Ale Fridrich asi neupustí od
koruny a císař rovněž neustoupí. Za tohoto sporu poselství mělo
císaři doporučiti, aby veřejně apeloval proti sesazení z království
českého a aby dokázal svá práva k zahanbení nepřátel. Očeká-
vaný odpor Falce proti míru měl se zeslabovati těmito prostřed-
ky: francouzský vyslanec ve Falci pán de St. Catherine měl vy-
světliti radům Fridrichovým, proč mu není dáván titul krále
českého, a poselství mělo od nich žádati informací o Čechách a
postavení Fridrichově. Při tom nutno vzíti v úvahu, že ani knížata
protestantská nepřejí vzrůstu moci Fridrichovy; první z nich je
kurfiršt saský. Fridrich ať ani nepomýšlí na vedení dlouhé války;
vážnou připomínkou mu budiž, že se zbrojí na katolické straně,
že je ujednáno příměří s Bethlenem, že může se již tušiti, pro
koho se Ludvík XIII. prohlásí. Nejvíce spoléhal Fridrich na krále
anglického, ale ten jednání jeho odsoudil více než kdo jiný. Třeba
pracovati o pokoj. Francouzský král proto radí králi anglickému,
aby přiměl Fridricha raději k smíru s císařem po dobrém, a toho
si také přeje král Jakub. Knížata německá rovněž nerada vidí,
že u nich je pokoji veta, a ještě více by nerada byla, kdyby
někdo třetí do jejich věcí zasahoval. Jen zlomyslností jest jim
namlouvat, že katolíci chtějí učiniti útok na protestanty. Nejlépe
by bylo na diplomatické konferenci všechno projednati a to, co
se týká říše, zase jen v říši si vyřešiti bez nebezpečí, že by
druzí zasahovali. Unii, která zbrojí z toho důvodu, že císař se
připravuje k boji, mělo se říci, že to není proti ní, nýbrž že
císař musí se připravit na hájení svého suverenního práva; také
ani Ludvík XIII. není proti Unii, nýbrž pracuje pro jejich dobro.
A aby ještě více stranníci Fridrichovi byli pohnuti k zachování
pokoje, mělo poselství ještě připomenouti, že vévoda savojský
nabídl se císaři za spojence i svou osobou, dá-li mu titul králov-
ský, a bude-li podporovati jeho snahy (č. 70).

¹⁸⁾ Gindely u. m. III. 14.

Ale poselství francouzské, třebaž chtělo rozptylovati na všech stranách nedůvěru a podezření, přece bylo pozorováno na straně Fridrichově jen nedůvěřivě. Vyslanec Unie Buwinkhausen, jenž dlel ve Francii, když se poselství vypravovalo na cestu, nelibě sledoval tyto přípravy: nazval vyslance francouzské „papeženci“, od nichž nelze mnoho dobrého očekávati.¹⁹⁾ Rovněž Donin v Londýně hleděl vzbuditi dojem, že poselství francouzské je nebezpečí pro Anglii (č. 72).

Dalším opatřením francouzské vlády při tomto poselství bylo, že francouzský vyslanec v Heidelbergu p. de St. Catherine byl odtud poslán do Prahy, aby tam v intencích poselstva působil a informoval je: vyslanci totiž neměli sami Fridricha navštívit; mělo se za to, že stačí, když vyšlou k němu někoho z podřízených sobě jednatelů v zemi. Pan de St. Catherine nebyl však v Praze jako vyslanec, nýbrž jako soukromá osoba u královského dvora, ježto Francie neuznávala Fridricha za krále. Na druhé straně nechtěl však ani Fridrich nikoho za vyslance ke svému dvoru připustiti, kdo by mu nedával titulu královského. Státní tajemník francouzský Puissieux pokládal to u Fridricha za chybu: dává prý se více unášeti vášnivostí než rozumem, že nechce připustiti francouzského vyslance, jenž jsa protestant (hugenot) a dobře obeznámen v německém ovzduší, vždy dovedl nějak jeho straně pomáhati; dodával pak, že možno to zároveň míti za urážku francouzského krále Ludvika XIII., a připojoval pohružku, že to může krále pohnouti, aby vystoupil proti Fridrichovi energicky. Ale tyto možné následky neměly se ovšem veřejně projevit vůči Unii, aby se nemyslílo, že francouzská politika je stranická (č. 74).

Pan de St. Catherine měl skutečně dobré spojení s Německem, udržoval s radou Fridrichovým v Heidelbergu, Jiřím Michalem z Lingelsheimu čilou korespondenci a mívával od něho časté zprávy — jenže bývaly mnohdy nespolehlivé, snad schválně upravované ve prospěch Fridrichův, aby jeho postavení i naděje jevíly se příznivějšími. Tak oznamoval mu Lingelsheim 25. května, že v březnu poslal král dánský list kurfirstovi saskému, v němž mu vytýkal spojenectví s „papeženci“ a podotýkal, že to může býti pro budoucnost chování neomluvitelné (č. 75); čtyři dni později psal, že se vévoda Jan Kazimír vrací ze Švédska, a že švédský král dává Fridrichovi 8 děl s příslušenstvím, 500 nábojů pro každý kus a velký obnos peněz (č. 77). V červnu zase zvěstoval noviny: Elsaská vojska táhnou na Švábsko prý v počtu 7000 mužů, — ale ve skutečnosti je jich asi 6000, a ještě někteří beze zbraní. Ve

¹⁹⁾ Tuskányová, uv. m. 368.

Flandrech je nachystáno 20.000 pěších a 4000 jízdných prý proti Falci. Ale také Anglie posílá na pomoc 4000 mužů pod velením hraběte ze Soupthamptonu, a 500 jízdných pod Obentrautem a 2000 pěších Waldmanshausenových se vrátilo do Falce (č. 80). Později (29. června) oznamuje, že legace francouzská v Ulmu byla příznivěji naladěna k Čechům, a žádal, aby i pan de St. Catherine působil v tom pro obecné dobro. Unie prý se usnesla pro hájení Falce až do listopadu; Angličané tam táhnou, ale Spinola zahájí boj 4. července (č. 81). Zase potom 9. července, nerozuměje situaci pro Fridricha zhoršené jednáním francouzského poselství, psal panu de St. Catherine, že, co francouzská legace učinila v Německu mezi Ligou a Unií pokoj, může Unie se chystati proti španělskému vojsku Spinolovu. Unie má prý 3000 jízdy, 8000 pěších a 2500 dělostřelectva a vozatajstva; toto vojsko táhlo do Falce a jiný oddíl (500 jízdných a 2000 pěších) hájí hranic u Maschy. Štrasburští byli varováni před Spino'ou a obrátili se o pomoc do Švýcar. Z Anglie přichází pomoc 2200 mužů pod Wermem a druzí budou následovati, na příklad hrabě oxfordský. Král anglický poslal 75.000 liber šterlinků (č. 82). A s radostným vzrušením oznamoval Lingsheim koncem srpna, že do Heidelbergu přišli poslové Fridrichovi a nesli s sebou 200.000 tolarů, jež dal Fridrichovi král dánský jménem krále anglického (č. 86).

Zatím v dubnu 1620 vydali se francouzští vyslanci na cestu do Německa, kdež chystala Unie sjezd v Heilbronn, který pak byl přeložen do Ulmu, kam markrabě z Anspachu jménem Unie je zval. Dne 6. června přibyli vyslanci do Ulmu; tam začalo jejich jednání. Unie kladla v ně ještě nějaké naděje, — ale císař nechtěl již vyjednávání; ve Vídni byli odhodláni rozhodnouti zbraní a ne diplomacií. Rovněž vévoda bavorský Maximilian vyslovil se o legaci velmi skepticky a vybídl císaře, aby pozval vyslance co nejdříve do Vídně, neboť pomoc francouzská nepříjde, dokud se vyslanci nevrátí do Francie; poslání jejich nutno tedy co možná zkrátiti.²⁰⁾

Za to získati si je pro sebe a získati sobě i krále francouzského stalo se snahou Fridrichovou. Poslal 21. června pamětní spis králi Ludvíku XIII. Zdůrazňoval v něm, že stavové čeští svobodně ho zvolili, a že je to zvláštní dílo Prozřetelnosti. Dovolával se pak starého přátelství jeho rodu s Kapetovci a proto doufal, že král Ludvík netoliko neuposlechne zlých našeptávačů, nýbrž že bude také plány jejich křížiti ve prospěch Fridrichův. Protože je však Fridrich finančně přetížen, žádal, by mu král hned zaplatil, co mu kdysi půjčil. Aby snad náboženská stránka boje

²⁰⁾ Tamže.

nepůsobila u krále francouzského rozpaků, ujišťoval Fridrich, že nechce ničeho podniknouti proti katolicismu v Čechách: všichni jeho poddaní mají prý svobodu svědomí a volnost bohoslužeb. Namítají-li se konfiskace katolických statků na Moravě a ve Slezsku, — tvrdil Fridrich, — že staly se proto, že majetníci byli usvědčeni z různých zločinů, jako ze zrady a nevěrnosti, ježto se zjevně připojovali k nepříteli. Nakonec žádal Fridrich krále Ludvíka, aby pokračoval v díle působiti smír v Čechách i v Německu (č. 78).

Zároveň naléhal na krále Ludvíka i kníže Anhalt, jehož agent Börstel podal králi pamětní spis Anhaltův. V něm dovolával se svých služeb kolikráte Francii prokázaných a vytýkal králi Ludvíkovi zrovna nevděk proti Fridrichovi, jemuž prý je tolik zavázán. Proto dožadoval se, aby král uspokojil Unii a Fridricha zaplacením dluhů Fridrichovi; tím prý nebude jeho stránníkem, nýbrž učiní zadost své povinnosti. Dále, aby dával Fridrichovi titul krále českého, protože stal se jím legitimně; — ostatně dává se ten titul i králi švédskému, jenž se dostal na trůn za okolností ještě horších. Král ať také zakáže najímati vojsko ve Francii pro císaře, ježto dosud nebyl tam najat pro Fridricha ani jediný voják. Žádal pak ještě, aby se král ujal Fridricha, u císaře, zvláště aby nebyl dán do říšského achtu, neboť nikdo nemůže rozsuzovati svou vlastní při; provádění achtu by také mohlo způsobiti obecný požár, — kdežto Fridrich a Unie chtějí udržeti v Německu mír. Král ať se rovněž nehorší, že dosud nebylo k němu vypraveno poselství z Čech; není to snad nějaký projev nepřátelský, nýbrž opatrnost, aby si Fridrich nezařadil ve svých právech; — z těchto důvodů žádal krále o větší přízeň pro Fridricha (č. 79). — Oboji tento pamětní spis byl potom zaslán vyslancům k informaci, dostali ho 19. července ve Vídni.

Při jednání v Ulmu řídila se však francouzská legace směrnicemi sobě vytčenými; byla činná pro císaře a proti falckrabímu. Dne 2. července došlo jejím působením k smlouvě ulmské, která stanoví, že má mezi Unii a Ligou potrvati mír, z něhož jsou vyňaty Čechy a arcikníže Albrecht, — to znamená, že může Unie, chce-li, přispěti Čechům k pomoci, a že může arcikníže Albrecht poslati vojsko nizozemské do Falce a kamkoli. Mohla-li Unie přispěti Fridrichovi v Čechách, mohlo to znamenati pouze, že se vyslanectvu podařilo lokalisovati válku na Čechy, eventuálně na Falc. Vyslanci byli přesvědčeni, že se jim podařilo dosíci v Ulmu velikého úspěchu.²¹⁾

²¹⁾ Na své ujednání v Ulmu kladla legace i později veliký důraz; po bitvě na Bílé hoře oznamovala 25. listopadu, že vítězství císařovo je následkem smlouvy ulmské a že Fridrich sám to přiznal; jeho

Legace francouzská podala svému králi zprávu o jednání v Ulmu a král pochválil jejich činnost i výsledky dosažené: poznal, že legace se snažila o dohodu a že Unie hleděla všechno svěsti na císaře. Ale král hned projevil, že tuší, že císař nepřistoupí na návrhy Unie a že učiní rozhodnutí mečem. Než i kdyby ve skutečnosti jejich posláni minulo se s účinkem, ocení je aspoň veřejnost, protože lidé si budou jistě raději přát míru nežli války. Král staví se pak proti Unii: Unie si chce buď dodávati nesmírné důležitosti, anebo získati spojence, — ale toto je nejisté, neboť je známo stanovisko Anglie a postavení Holandska i samé Unie, — z toho plyne jen nepatrná pomoc. Unii běží nyní jen o vlastní prospěch, — knížata v ní sdružená chtějí oddělití své věci od českých, aby měli pokoj pro případ, že by Fridrich v Čechách podlehl. Král vyslovoval pak potěšení, že se dostalo legaci uznání od Bavor, a že zástupci bavorští žádali legaci francouzskou, aby se mohli při jednání s Unií opíratí o autoritu krále francouzského, — viděl v tom stoupnutí prestiže Francie. Král očekával pak další zprávy, jak byla legace přijata ve Vídni, co tam soudili o jednání ulmském a jak by bylo možno zjednatí srovnání mezi císařem a Fridrichem. Podotýkal pak, že intriky v okolí jeho matky ho donutily stáhnouti vojsko ze Champagne k Paříži; podpora císaře je tím zeslabena, ale král brzy zbraněmi pokoří odpůrce a zase císaři bude pomáhati (č. 84). Zároveň blahopřál státní tajemník Puisieux legaci k úspěchu v Ulmu, že zjednali pokoj mezi Unií a Ligou; bylo mu to vítáno vzhledem k nepokojům ve Francii a přál legaci, by se potkala s úspěchem i při úpravě poměru Fridrichova k císaři (č. 85).

S nejlepšími nadějemi a plni sebevědomí chystali se teď vyslanci přistoupiti k druhé části svého úkolu, k hlavní části podle instrukce, k jednání mezi císařem a Fridrichem. Ale k tomu již nedošlo; vyslanci nemohli se tu již uplatnití a tak dojednáním smlouvy ulmské bez následujícího porovnání císaře s falckrabím usnadněno bylo vítězství císařovo mečem, tedy právě to, co chtěla vláda francouzská zameziti.

O svém jednání ve Vídni podala legace zprávu Ludvíkovi XIII. dne 7. srpna 1620; je známa z Gindelyho.²²⁾ Tam skončilo po-

přivrženci že to legaci vytýkali, také i sám anglický vyslanec (č. 111). A 25. prosince posílá opět zprávu, že císař Ferdinand II. při jedné poradě mluvil o vítězství řka, že to byla smlouva ulmská, jež mu k němu dopomohla, což bylo velmi protivné slyšení španělskému vyslanci, takže ze zlosti odešel. (č. 132.) Rovněž, podává svou zprávu o bitvě na Bílé hoře z 2. prosince 1620, dává legace, že třeba přiznati, že císař má toto vítězství z rukou krále francouzského, neboť bez ulmské smlouvy by mu nemohl přitáhnouti na pomoc bavorský vévoda (č. 114). — ²²⁾ U. 87 III w

slání jejich fiaskem. Ve Vídni se jim řeklo, že císař může jen od branného zakročení očekávat žádoucí výsledek, a tomu by prospělo, kdyby král francouzský poslal slíbenou vojenskou pomoc. Teprve ve Vídni poznali vyslanci, že hlavní předpoklad, který byl podkladem politiky Francie, jako by císař byl v situaci tak zoufalé, že prostředkování míru bude mu vítáno, ukazuje se naprosto nesprávným.²³⁾ Sami vyslanci vypisovali situaci takto: Bavory jsou volné, Maximilián uvedl již v poslušnost Rakousy a odtrhl je od spojení s Čechami. Císař chtěl, aby Buquoy z Čech táhl k Prešpurku a do Uher a Bavoři aby se blížili k Čechám; — rozhodnouti měly zbraně, a doufalo se, že budou pro císaře vítězné. Prostředkování diplomatické mezi císařem a Fridrichem se odmítalo. Hlavní vinu svého neúspěchu ve Vídni přikládali vyslanci španělskému vyslanci Oñatovi, jenž prý velmi žárlil na legaci pro její dojednání ulmské, a měl na císaře neblahý vliv. Dodávali, že ve Vídni vše závisí od španělského vyslance, jenž je pln žárlivosti na Francouze, tak že řekl, že raději by uviděl Čechy pro císaře ztraceny, nežli by připustil francouzskou intervenci; záleží prý mu na trvání vojny, neboť má z toho zisk, ježto vyplácí vojsko. Na něm jsou závislí všichni radové císařští a nikdo nejedná proti jeho intencím. Legace francouzské ani nenavštívil. Ale také kde kdo nenávidí Španělů pro jejich rozpínavost a oni jsou všeho nepokoje příčinou (č. 86). Vyslanci francouzští, když to všechno pozorovali, přáli si navrátiti se domů, — ale ve Vídni přece, aby uvarovali se nelibosti francouzské vlády, dovolili jim vyjednávat i s Čechy i s Uhry. A na toto jednání, zvláště s Uhry, vrhli se potom Francouzové s celou horlivostí, aby zakryli fiasko svého poslání.²⁴⁾

Neúspěch legace ve Vídni překvapil a zklamal také ve Francii. Král francouzský shodoval se s legací úplně v tom, že snahy španělského vyslance, aby vyslanci místo dalšího jednání mezi císařem a Fridrichem odbočili k vyjednávání s Bethlenem, jsou útokem na prestiž Francie. Proto pokládal za potřebno, aby vyslanci naznačili císařským radům další směr francouzské politiky: měli poukázati na nebezpečí i pro císaře, kdyby nechtěl slyšet o míru, jehož zprostředkování se mu teď nabízí od legace; i kdyby císař úplně zvítězil, — měli totiž již ve Francii zprávy, že kurfirst saský táhne proti Čechám, a pokládali za nejlepší, aby Fridrich se svými co nejspíše opustil Čechy (č. 88), a proto také vyslanci francouzští z Vídne vypravili v srpnu pana de St. Catherine ke knížeti Anhaltovi, aby svým vlivem přiměl Fri-

²³⁾ Tuskányová, n. m. 370.

²⁴⁾ Tamže.

dřicha k míru a aby ustoupil z Čech,²⁵⁾ může ještě Fridrich i Bethlen hledati pomoc u souvěrců. a císař mohl by zakusiti těžké škody (č. 88). Projevovala se tu již změna francouzské politiky za změněné situace na bojišti: Francie nechce úplného vítězství a úplného pádu Fridrichova.

A již se skutečně schylovalo k pádu Fridrichovu a legaci nezbyvalo, než zvěstovati zprávy z Čech a Lužice nepříznivé válečnému podnikání Fridrichovu (č. 97, 99); opouštěli ho také dosavadní přívrženci. Tak vévoda virtemberský vemlouval se do přízně císařovy (č. 90 a 91) a císař ho přijímal v ochranu, učiní-li zadost svým slibům a spojí-li se s císařem (č. 92), Unie se ho odříkala, — chtěla i Spinolovi dopřáti pokojného průchodu do Čech a nechtěla se míchat do českých věcí, s nimiž prý nemá ničeho společného; tak hledala Unie již příležitost přerušiti styky s Fridrichem a Bethlenem, což se pokládalo za konec Fridricha i Čech (č. 91).

Pomoc z Anglie ukázala se nedostatečnou i pro Falc: dle sekretáře vévody virtemberského bylo Angličanů jen 2000, a nechtěli proti Spinolovi bez pomoci prince oranžského. Na českém bojišti také se nevěřilo v úspěch Fridrichův. Bylo pokládáno za jisto, že Anhalt s Mansfeldem, jenž prý měl pouze asi 4000 pěších a 1000 jízdných, nedolají císařským, neboť Bavoři a Buquoy měli dohromady asi 25.000 mužů. Byla sice mezi vůdci těchto vojsk řevnivost, která oddalovala rozhodnutí, ale přece bylo zřejmo, jak dopadne konec; zatím válka se jevila spíše v pustošení, nežli v bojích a obléháních (č. 91).

Za takových okolností, za příznačné převahy císařovy nad Fridrichem, nestáli ve Vídni o to, aby se s ním smírně jednalo, k vůli čemuž byla tam legace francouzská i anglický vyslanec Wotton. Stejný úkol a stejné neúspěchy sblížily vyslance obou těchto mocí; aby aspoň v něčem se uplatnili, jali se jednati s Bethlenem a Fridrichem, aby je naklonili k míru. Bethlen měl v Uhrách přesilu, přijal také v září volbu za krále uherského, než neodmítl přece vyjednávati s francouzskou legací, — chtěl asi vejíti s Francií do bližšího spojení (č. 93, a 94). Vyjednávání se však zdrželo boji mezi Bethlenem a Dampierrem, za nichž Dampierre zahynul (č. 97, 99, 101); při tom ve Francii očekávali, že zhoršení situace v Uhrách učiní císaře smířlivějším; také vyslanci francouzští ve Vídni měli za to, že by bylo velmi neprospěšno, pro císaře, kdyby nechtěl s Bethlenem uzavřítí mír, neboť by mu to škodilo u celého křesťanstva; rozhodující však, že bude vůle španělského vyslance (č. 93, 97). O způsobu, jak by se mělo s Bethlenem jednati, vyjadřovali se vyslanci, že by bylo záhodno,

²⁵⁾ Tamže, 371.

aby se tak dělo mírně, aby nebyl vehnán v náruč Turkům, a za příznivý doklad svého působení oznamovali, již po Bílé hoře, že císař s Bethlenem bude jednati, ale odděleně od uher-
ských stavů (č. 105).

Druhému jednání legace — s Fridrichem — stavěly se do cesty ještě větší potíže; vyslanci byli přesvědčeni, že bez potvrzení privilegií českých nikdy nelze učiniti s Čechy mír (č. 97). Vyslanci měli uloženo z Francie, aby všemožně přiměli Fridricha k dohodnutí s císařem. Zimní král byl tísněn vojskem Maximiliána bavorského a Buquoye. A další zprávy koncem září zvěstovaly, do Vídně, že 10.000 mužů táhne přímo na Prahu, že kurfirst saský obléhá Budišín a že se vyslovil, že neodloží meče, dokud císař nebude zase panovníkem všech zemí (č. 99). Za takových bezútěšných zpráv na podnět anglického vyslance ve Vídni poslán byl agent Sigogné do Prahy jen s všeobecnou žádostí, aby se Fridrich naklonil k míru; — ale o jednání posla francouzského v Praze není skoro zpráv; jak nebezpečné byly cesty, viděti z toho, že Sigogné se vrátil z Čech sám; všichni jeho průvodcové byli mrtvi, mezi nimi i sekretář anglického vyslance (č. 105). Navrhovalo se Fridrichovi, aby říšský sněm rozhodl o něm a o císaři za účasti zástupců českých i ciziny, — ale Fridrich odmítl. Anglickým vyslancům Wottonovi ve Vídni, Conwayovi a Westonovi na dvoře saském a Nethersolovi v Praze dal odepsati, co o tom smýšlí, aby byli informováni; svaloval vinu na císaře a dokládal, že si vždycky míru přál, ale císař jeho nabídky v Prešpurku příkře odmítl a táhne s vojskem španělským a Ligou na Čechy; Fridrich dále osvědčoval, že zná mírumilovné snahy krále anglického, ale poukazoval, že mimo nadání změnila se situace tak, že je velmi těžko na mír mysliti, ježto je skoro celá Falc od Spinoly obsazena a v tom i část patřící jeho bratru Ludvíkovi, a ježto jsou nepřátelé v království českém; svěřovati rozhodnutí sněmu říšskému za účasti zástupců českých a ciziny považoval Fridrich za lék po smrti, — vždyť Bavyry i Sasy jsou na straně císaře, jenž by tedy měl většinu proti Čechám; při jednání o mír vůbec bylo by třeba vyšetřiti stanovisko císařovo, zdali nedovolává se práva nástupnického a neodmítá práva volebního, — což, dokládá Fridrich, bylo by proti základním zákonům království českého; kromě toho byl by asi onen mír diktován z pozadí Španělskem, což by se mohlo zvrhnouti v pouhé získání času pro Ferdinanda II., a nad to bylo by třeba zrušiti všecko, co odporuje zákonům říšským, a musila by přestat válka ve Falcu, neboť záležitost tato nemá s Čechami nic společného; než přece Fridrich ujišťoval, že je ochoten jednati s císařem o mír, zatím že by byl povděčen, kdyby Wotton a

francouzská legace zasadili se o příměří. Potom obracel se Fridrich proti těm, kteří na dvoře císařském podávali Wottonovi informace: ti tři šlechtici jsou hlavní strůjci povstání a na jejich řeči nutno říci, že Češi se postavili proti Ferdinandovi pro jeho tyranii, jakou v Čechách provozoval, — proto ho odmítli s dobrým rozmyslem a teď jest hleděti nikoli na to, co se zběhlo na počátku povstání, nýbrž na to, co se stalo od té doby, — konečně něco podobného učinili také stavové holanďští a švédští; volba Fridrichova byla úplně právoplatná, protože Moravané a Slezané měli plnou moc od svých zemí; Fridrichovi byla oznámena zvláštním poselstvem; hlavním původcem nepokojů za Matyáše byli jesuité; kdyby Ferdinand býval potvrdil zemské privileje a učinil zadost stížnostem, nebylo by bývalo došlo tam, kam nyní; co se Wottonovi vykládá o Uhrách, z toho lze pozorovati jen snahu znepráteniti oba krále Fridricha a Bethlena. A na tomto svém stanovisku Fridrich setrval; když 12. října memoriál tento skutečně Wottonovi posílal, připsal jen, že na tom zůstává; jen ještě zdůrazňoval, že Čechy jsou pouhým říšským lénem a nikoli provincií a proto že se Fridrich nikdy nedá citovati na říšský sněm; dodával pak ještě kromě toho, že se evangeličti stavové usnesli, že neuznají říšského sněmu, dokud jim nevyhoví (č. 96).

Wotton ukázal ve Vídni tento Fridrichův memoriál francouzské legaci, na niž působil nepříznivým dojmem; za tehdejší opravdu špatné situace Fridrichovy viděli v něm jen falešnou vysokomyslnost a vypínavost, s jakou Fridrich i jeho manželka Alžběta spěli k pádu. Ani ostatní zprávy ode dvoru Fridrichova, které zvěděla legace, nebyly způsobilé dělati náladu pro Fridricha: na dvoře jeho byli vyslanci angličtí velice špatně přijati, protože bylo jim zakázáno dávatí Fridrichovi a Alžbětě titul královský, — a vyslanci těžko to nesouce, vrátili se do Norimberka (č. 103).

Snadno bylo pozorovati, že z jednání o mír mezi císařem a Fridrichem nebude nic, přece však ještě francouzští vyslanci nevzdávali se poslední naděje; z memoriálu Fridrichova vyčetli, že Fridrich byl by pro všeobecný mír, a žádali Wottona, aby se císaře pozeptal, co říká nabídce Fridrichově. Císař si vyžádal textu memoriálu a řekl, že se jím bude zabývati (č. 105), — ale té chvíle, co se osnovalo zase dále diplomatické jednání, bylo již na bojišti rozhodnuto. Poslední dobou docházely samé špatné zprávy o průběhu boje pro Fridricha až do daleké ciziny. Začátkem října 1620 přišla z Prahy do Haagu zpráva, že starší syn Fridrichův byl poslán do Berlína a odtud že pojedje do Dánska a Anglie a straníci Fridrichovi zamlouvali úsudky odtud ply-

noucí, že jsou špatné vyhlídky pro Fridricha poukazováním na to, že český princ bude na svého děda, anglického krále, jistě působiti, aby pomohl Fridrichovi (č. 100).²⁶⁾ Koncem října podle zpráv z Čech bylo v Haagu již přesvědčení, že císař zvítězí; v Čechách válkou již pohubených strádala velká vojska, proto se čekalo rozhodnutí a předvíдалa se porážka Fridrichova, neboť jeho pomocníci uherští vlastně prý jen plenili Štýrsko, což jim císař zatím ponechával, aby se mohl zmocniti srdce (č. 103). Ujišťovalo se, že co nevidět dojde k bitvě. Jen zima, nepohoda zdržovala válečné operace (č. 104). Nezdržovala však jich úplně, neboť právě toho dne, kdy dopis byl v Haagu napsán. — 8. listopadu 1620 byla bitva na Bílé hoře. (Dokončení.)

Doklady.

78.

Pamětní přepis Bedřicha Falckého
zaslaný králi francouzskému Ludvíkovi XIII.

Volba za krále českého jest legitimní. Prosba o zachování přátelství. Žádost o zaplacení dluhů. Žádné pronásledování katolíků v Čechách. Prosba o pomoc Čechům proti císaři.

Červen, s. l. 1620.

(Tamže, Ms. français 3972, fol. 100a—101b).

[Copie du memoire presenté au roy de la part de l'electeur palatin, et que Sa Mté a envoyé a Messieurs les ambassadeurs avec la depesche du XX^{le} Juin 1620].

Memoire de ce que le Sr de Borstel¹⁾ a chargé de représenter au roy tres chrestien au nom et de la part de celuy de Boheme en vertu des lettres de creance de Sa Mté.

Que les estats generaux de la couronne de Boheme et des provinces incorporées nagueres assemblees a Prague ayant mis en deliberation de leur propre mouvement la designation d'un roy futur ou successeur de S. Mté, auroient procédé le 19 – 29 du mois d'Aprvil dernier par le moien d'une legitime elecion tous d'une voie a la nomination de la personne du prince F[ilz] dericq Henry, filz aisne de Sa Mté. Or, qui auroit aussy esté agréé par icelle comme un oeuvre prudent sans doute, veu toutes les circonstances

¹⁾ Adolf z Borstelu, z rodu příslého ze Zélandu do Tourska. Poslán Unif a Fridrichem k Ludvíkovi XIII. Po legaci dostal inkolát. (Dictionnaire de la noblesse, II, 664.)

de la providence singuliere de Dieu le toutpuissant. Elle auroit estimé eu devoir donner part es advis a Sa M^{te} tres chrestienne s'assurant que veu la tres entiere affection qu'Ïcelle et Ses predecesseurs, Roys de France, ont tousiours tesmoigné, portera la serenissime maison electorale palatine, elle se resjouira aussy de cest accroissement de bonheur et de prosperité de tant plus qu'il sera tousiours employé au bien et a la conservation de la France.

En second lieu, bien que le roy de Boheme adjouste beaucoup de foy aux assecurances qui luy ont esté souvent données de la part de Sadicte Majesté tres chrestienne de la continuation de ceste antienne sincere affection et de ne vouloir rien entreprendre, ny promettre qu'il fust entrepris chose aulcune a son prejudice, sy est ce que voyant les artifices des ennemis du repos commun croistre a veue d'euil. Il auroit trouvé a propos des rafraeschir de reches la memoire a Sadicte Majesté tres chrestienne des notables assistances et services signalez qui ont esté rendus en tant d'occasions et avec tant de zele et de franche volonté a ces estats par les princes de la sérénissime maison electorale palatine, les utiles effectz des quelz estans bien et meurement considerez, Sa Majesté de Boheme prend estre ferme creance que Sadicte Majesté tres chrestienne en suite de ses royales promesses non seulement ne prestera point l'oreille aux faulcec (!) persuasions de ses ennemis pour se laisser emporter a favoriser leurs pernicious desseins, mais plus tost qu'elle travaillera de tout son pouvoir a destourner et empescher tous attentats et entreprises contre la personne et les estats dudit roy de Boheme.

Mesmes que mettant en consideration les grandes et excessives despences dont ledict roy est maintenant chargé, elle advisera a ce que les sommes de deniers dont elle luy est encores redevable, et qui ont esté sy liberalement prestées et fournies pour le maintien de ceste monarchie et de la maison royale de France soient promptement et sans plus de delay acquitées et remboursées. C'est de quoy il prie et requiert Sa royale Majesté tres chrestienne avec tres grande instance, esperant que sa longue patience et ce glorieux tiltre de juste que Sadicte Majesté porte a bon droict, et lequel ne luy peut permettre de retenir le bien d'autrui, luy feroit trouver ceste demande equitable, et qu'elle commandera qu'il y soit pourveu au plus tost.

En troixiesme lieu. Sadicte Majesté de Boheme desire, que Sa royale Majesté tres chrestienne soit de nouveau asseurée que son intention n'est point de rien innover en la religion, moins de chasser ou persecuter ceux qui font profession de la [foy] catholique romaine, ainsy qu'on luy impute calomnieusement contre ce qui est notoire a un chacun, assavoir que pas un de ses subjectz

se tenant paisible et en son devoir n'est inquiété a sa conscience, ains l'exercice libre de quelque religion, que ce soit permis a un chacun selon sa profession. Que sy depuis peu il a esté proceddé par confiscation et autres telles voyes a l'encontre d'aucuns catholiques en Moravie et Silesie, cela ne seroit arrivé sans legitime subject non a cause de la religion, mais pour avoir esté lesdicts catholiques trouvez coupables et convaincus de divers crimes, specialement de perfidie, et a traison envers l'estat, soit en se ioignant ouvertement a l'ennemy, soit en trainant diverses conspirations et entreprises secrettes au prejudice du publicq et de leur propre patrie.

Finalemēt Sadictē Majesté de Boheme loué et approuvé grandement les saintes intentions de Sadictē Majesté tres chrestienne pour le bien de la paix, la prie et conjure de vouloir continuer et s'entremettre conjoictement avec d'autres princes et potentats pour moyenner un bon et asseuré accomodement tant de la Boheme et aux pais confederez qu'en l'Empire afin de re-stablir parmy les estats d'iceux l'antienne confiance et bonne intelligence, et pour les rendre d'autant plus puissants et capables de resister en union de forces et de volonté a ces communs ennemis du nom chrestien, et a ses desseins et entreprises, mais d'autant que les proceddres de l'empereur et de ceux qui sont conjoincts avec luy ont tousjours esté reconnues fort esloignés d'une fin sy salubre voire sy contraires a ce but que s'ilz continuent, les choses se porteront bien tost sy avant aux extremes qu'elles seront hors des termes de tout accomodement. Sadictē Majesté de Boheme trouve qu'il seroit tres necessaire d'y exhorter et disposer l'empereur, le premier et a bon escient ny ayant nulle apparence d'esperer une paix asseurée tant que les animositez croistront et que les actions et l'un des parties se trouveront sy contraires aux paroles et protestations qui ont esté faictes.

Chybi v Ambassade du duce d'Angouleme (Paris, 1667).

79.

Pamětní spis podaný princem z Anhaltu
králi francouzskému Ludvíkovi XIII.

Král podezříván ze stranění císaři. „Unie“ a Bedřich falcký žádají zaplacení dluhů. Bedřich budiž uznán za legitimního krále. Zákaz zbrojení ve prospěch císaře. Zakročiti u císaře k vůli zachování míru a proti publikaci říšské klatby. Budoucí české poselstvo do Francie.

Červen, (s. l.) 1620.

(Tamže, Ms. français, 3972, fol. 101b—103r)

[Copie du memoire présenté au roy de la part du prince d'Anhalt, et que Sa Majesté a envoyée a Messieurs les ambassadeurs avec la depesche du XXIe Juin, receue le 19e Juillet].

Memoire de ce que le Sr Borstel a chargé de représenter a Sa Majesté tres chrestienne au nom et de la part de Monseigneur le prince d'Anhalt.

Que la sincere, tres humble affection de mondit seigneur au service du roy et au bien de la France tesmoignée en tant d'autres occasions, luy auroit donné la hardiesse de faire entendre a Sa Majesté par ledict Borstel en vertu de ses lettres de creance, comme les protestations faictes a diverser fois tant par les lettres de Sadicte Majesté que par ses ministres, ny ses devoirs et bons offices que luy mesme y auroy it contribuez n'auroient pas encore eu assez de force pour lever les ombrages et opinions qui auroient esté conceues en Allemagne par quelques uns que Sadicte Majesté estoit portée a favoriser le party de l'empereur au prejudice de celuy auquel elle a tant d'obligations, laquelle creance auroit esté fomentée et fortiffiée par quelques apparences conformes a icelle

Et d'autant qu'il croit qu'il importe infiniment pour le service de Sadicte Majesté d'y remedier de bonne heure pour diverses raisons quant ce ne seroit que pour rendre l'entremise d'icelle. d'autant plus fructueuse, il auroit estimé de son devoir d'en proposer comme par forme d'advis quelques moyens.

Le premier est de donner quelque contentement au roy de Boheme et aux „Unis“, ses allies, en certaines choses, et raisonnablement a quelque effect des promessess sy souvent reiterées, en leur faisant payer les sommes qui leur sont deues par Sa royale Majesté, laquelle en ce faisant ne peut estre accusée de partialité, ny ayant rien de sy juste que de rendre qu'on doit.

L'autre, de gratifier ledict roy de Boheme du tiltre que sa legitime vocation et possession semble luy avoir acquis, lequel ne luy peut estre refusé et donner a l'empereur sans angendrer quelque soubcon de partialité, et icy merite d'estre mis en consideration l'exemple du roy de Suede en cas beaucoup moins favorable et plusieurs autres de pareille nature.

S'il plaisoit aussy a Sadicte Majesté empescher toutes sortes de levées de gens de guerre et autres menees qui se font en ce royaume pour l'empereur au prejudice de son auctorité royale et contre ses expressés defenses sans que le roy de Boheme en ait tiré iusques icy un seul homme, que ce seroit un puissant moyen pour faire cognoistre a un chacun qu'elle veut tenir la balence esgalle.

En quatriesme lieu se seroit trouvé grandement convenable et utile qu'il pleust a Sadicte Majesté exhorter l'empereur a bon

escient et a la paix et a s'abstenir de toute violence et entreprise contre le roy de Boheme, speciallement a se comporter avec prudence et circonspection en ceste menace et publication de ban, qui est une procedure contraire a toute justice et equié, nul ne pouvant estre jugé en son propre faict et du tout prejudiciable aux droicts et coustumes de l'Empire voire de sy dangereuse consequence que l'execution est pour ietter toute l'Allemagne en une combustion universelle et sans remede au bien que le roy de Boheme et toute l'„Union“ n'ont autre but que de chercher en leur conservation le repos de l'Empire, ny autre desir que de tesmoigner a Sa royale Majesté le respect qu'ilz portent a sa personne et a sa royale entremise dont Sa Majesté de Boheme n'auroit desiré ny demandé le retardement que pour avoir prevenu le peu de fruict qui en reussiroit pour l'heure, veu les extremitez et violence a quoy l'on se preparoit du costé contraire avec tant d'opiniastreté que rien ne sembloit bastant d'arrester le cours d'une telle furie.

Et sy Sa Majesté de Boheme n'a encore rendu depuis son advenement le devoir accoustumé d'un envoy solennel a S dicte Majesté tres chrestienne, que cela n'est arrivé faute de respect, mais pour ne rien prejudicier a ses droictz, rang et qualité iusques a ce que Sadicte Majesté tres chrestienne se soit declarée plus favorablement pour ce regard. A quoy mondiet seigneur, le prince d'Anhalt l'a supplié tres humblement de pourveoir au plus tost, afin que la bonne intelligence ne soit alteree, ny sa communication sy necessaire au bien de la chrestienté interrompue a l'occasion d'une simple formalité et pointile protestant au reste qu'il n'est meu a représenter ces choses par aucun intherest ou dessein partie du roy de Boheme, ny de luy, mais par le seul devoir qu'il a, et la tres humble affection qu'il porte a la couronne et persone de Sadicte Majesté tres chrestienne.

Chybí v Ambassade.

Prof. Ant. Novák:

Víra Táborů.

(Pokračování.)

Konvokace klatovská a vročení repliky Chelčického.

Spor obou stran se hádáním na Konopišti neskončil. Měl býti vyřízen na sjezdu v Praze, o sv. Havlu (16. října) 1424. Dle líčení Biskupcova podali tam mistři určité artikule o sedmi svátostech, o obřadu mešním, o očistci a vzývání svatých. O těchto otázkách, v nichž vidíme základ známých 23 článků pražských, rozpředla se hádka mezi vybranými osobami obou stran. Biskupec

tyto články otiskuje až v jiné souvislosti, ale máme doklady, že se o nich jednalo na této schůzi.²¹¹⁾ Hlavní slovo tu vedl opět Příbram, který objasnil termíny oněch dvou výhrad, stanovených Táboř na Konopišti, obořil se na Táboř pro kruté a zhoubné vedení válek, z kterého obviňoval zvláště kněze tábořské.²¹²⁾ Táboři vyhnuli se přiznání své víry o sporných člancích výmluvou, že nejsou pověřeni od celé obce.²¹³⁾ Byla tedy schůze bez výsledku přerušena a obě strany měly se sejít po několika nedělích v koleji Karlově.

Články pražské týkaly se tedy povětšinou sporu o ornáty, mešní řád, očistec a vzývání svatých a nedají se sem tudíž zařadit články tří tábořských konvokací, týkající se zlořádů v hospodářství Tábořů (čl. 5—8.). Články o válce byly asi přidány po invektivě Příbramově.

Táboři zatím svolali o sv. Martině, 11. listopadu 1424 sjezd své strany v Klatovech. O jednání zpravují nás Biskupec i Příbram a shodují se v tom, že jádrem celého jednání byla otázka eucharistická. Příbram²¹⁴⁾ praví o průběhu jednání: V Klatovech Táboři věci bludné a nevěrné proti svátosti oltářní i proti řádu vši církve svaté ustanovili a latinsky i česky po zemi lidu rozepsali.²¹⁵⁾ Dle těchto slov jednala synoda klatovská též o člancích, předložených mistry o sv. Havle v Praze.

Dříve než se budeme obírat jednání synody, všimněme si některých známek, které charakterisují náladu kněží Tábořských v době před touto synodou.

Na synodě kutnohorské r. 1447 vyčítal Rokycana²¹⁶⁾ Biskupcovi, že asi před 20 lety kázal, „že menší sú někdy modloslužebníci byli, klanějice se krtóm a netopýřóm, než nynější, klanějice se svátosti vidomé jako bohu.“ Podobně Kvirin seznal více než před 18 lety, „že („méně hřešili sú někdy lidé, klanějice se krtóm a netopýřóm, nežli svátosti oltářní“), a že by raději před čertem klekl než před tú svátostí velebnou.“ Oba tyto výroky, připomínající podobné věty Biskupcova traktátu „De non adorando“ a „De adoratione et colere“, spadají před synodu klatovskou. Jak radikálně uměli kněží Tábořští vyjadřovati své názory, svědčí také Příbram²¹⁷⁾: Před velkou obcí na rynku v Klatovech 1424

²¹¹⁾ Procháška: Miscela 272—279.

²¹²⁾ Tomek: Dějepis Prahy IV.

²¹³⁾ Stalo se tak až na synodě ke konci r. 1429.

²¹⁴⁾ Krofta: Jastrebovova studie o Petru Chelčickém, sep. str. 15.

²¹⁵⁾ Podobně praví Příbram (Č. k. d. 1863, 575, 6): Item, že jsú na jednom svém ustanovení (v Klatovech) učinili sobě nějaké artikule proti viere těla božieho.

²¹⁶⁾ Nejedlý: Prameny k synodám 50.

²¹⁷⁾ Čas. katol. duch. 1863, 373.

řekl dle něho tábořský kněz Vilém Mydlář: „Bratří, viztež, že jest tato naše viera, že tiela Kristova nikde na zemi není, neb říkáme u viere: Sedí na pravici u Boha Otce a odtud nestúpí, až do dne súdného, jakož tudiež říkáme: Odtud príjde súdit živých i mrtvých. Dále řekl jest: Byť tu Kristus byl tělem svým přirozeným, však by jej dávno byli apoštolové snědli a kto by nás vykúpil?“ Také Čapek bránil klekati před svátostí slovy: „Však je Bůh na nebi.“ A jindy: „Co tu mlaštíte baby?“ a buchtěnice jim dával a pěstmi od svátosti odháněl.²¹⁸⁾

Tyto výroky jsou smutným dědictvím po Kánišovi a Martínkovi, k jejichž radikalismu se kněží táborští po smrti Žižkově vrátili. Příbram přičítá Martínkovi výroky: „Vstúpil na nebesa, ten tam!“ Jestli tak jeden celý (= Kristus), tehdy sv. Petr snědl všeho a sv. Bartoloměj pohledal a neměl nač úst otevřítí.²¹⁹⁾

Tyto kacířské projevy sloužily k agitaci mezi lidem, mezi který nebyly zprvu traktáty, tábořské pouštěny. Teprve Němcův traktát a Biskupcovy spisy o klanění byly publikovány a nesly, jak uvedené výroky svědčí, ovoce.

Na Klatovech projednávána byla především nauka o svátosti oltářní. Z devíti článků, uvedených u Biskupce, zabývá se touto otázkou poslední — devátý.

Jastrebov²²⁰⁾ srovnal text úřední, zachovaný Příbramem a zjistil, že Biskupce svůj text měnil. Také Chelčický zachoval ve své replice úřední znění, které shoduje se s textem Příbramovým.

Aby vynikly odchylky, klademe oba texty vedle sebe.

9 čl. v kronice Biskupcově (přel. Toman).

Za deváté, hledíce k tomu, že mnozí v otázce svátosti oltářní chybují, uzavřeli také, že v otázce této řečené svátosti častěji sluší činiti rozdíl mezi chlebem obecným, chlebem svátostným a chlebem živým, věčným a nebeským a chrániti se, aby písmo, které co do účinku hodí se toliko na chléb živý, nebeský a věčný, neobracelo se jednoduše na chléb svátostný, tak aby z toho lid neupadal v modloslužbu a poctu, pouze

Text z Příbramovy Apologie.

V otázce této řečené svátosti častěji sluší činiti rozdíl mezi chlebem obecným, chlebem svátostným, chlebem večere Páně, který ukazujeme a lámeme, a chlebem živým, věčným a nebeským, chlebem živým, který s nebe sestoupil, a chrániti se, aby Písmo hodící se toliko na chléb živý, nebeský a věčný, neobracelo se jednoduše na chléb

²¹⁸⁾ Bilejovský: Cirk. kronika 55.

²¹⁹⁾ H: S. S. I. 510.

²²⁰⁾ Etjudy o Petru Chelč. 100.

Kristu náležející nevzdával chlebu svátostnímu, jako by s ním byl povahou jed-
nostejný. Pak aby Písmo, kde mluví se o chlebu svátostním, nebylo překrucováno na chléb obecný. A zvláště v chybných výkladech slov Kristových buď lid poučen když pravil o chlebě svátostním: „Přijměte a jezte: Totoť jest tělo mé!“ a o víně: „Totoť jest krev má!“: aby totiž chléb s tělem Kristovým nebyl ztotožňován hmotně, ani tělesně ani mocně, to jest se všemi vlastnostmi jak podstatnými, tak případnými, které totiž vlastní tělo Kristovo v nebi provázejí.

Aby se netvrdilo, že toto tělo Kristovo je v chlebě svátostním nebo, aby se nevěřilo, jako by podle mínění oněch učedníků Kristových, kteří ho opustili, se tělesně požívalo, nebo jako by ukazovala náměstka „totoť“ na něco jiného, než na chléb a na víno, neb jako by se svátosti plné božství bylo spojeno. To však znamenitě připojili, že při rozlišování těchto řečených chybných výkladů toho má být šetřeno, aby lidu nebyla dána příčina, svátosti málo sobě vážiti nebo se jí jakýmkoliv způsobem rouhati. Lid pak budiž více napomínán, aby maje s Kristem ve všem dobrém podíl všemožný, scházeje se dle apoštolského výroku, častěji tělo a krev pokorně přijímal a sebe přijímáním svátosti oltářní na památku utrpení Kristova povzbuzoval.

svátostný, tak aby z toho lid neupadal v modloslužbu, a počtu, pouze Kristu náležející nevzdával výhradně chlebu svátostnímu. Pak aby Písmo, kde mluví se o chlebu svátostním, nebylo překrucováno na chléb obecný. A zvláště v chybných výkladech slov Kristových, když pravil o chlebě svátostním: „Totoť jest tělo mé“ a „Toto jest krev má“:

aby totiž chléb s tělem Kristovým nebyl ztotožňován ani tělesně ani mocně.

Aby se netvrdilo, že toto tělo Kristovo je v chlebě svátostním,

nebo jako by ukazovala náměstka „totoť“ na něco jiného, než na chléb a na víno, Má se býti uvarováno v kázáních rčení hrubých a slov lehkovážných vedle slov Písma svatého, které by směřovaly k ztotožňování jako: připravuji tělo a krev Páně, nesu nebo posluhuji tělem a krví Páně, žehnám tělo a krev Páně, nesu neb přicházím s tělem a krví Páně. Proto lid má býti poučen, aby chránil se těchto rčení a nežádal od kněze Boha, tělo neb krev Kristovu, neboť může správně říci: chci tělo a krev Kristovu.

Podtržené věty Biskupcova textu znamenají plus oproti úřední relaci, ve které odlišné znění vyznačujeme tučně. Ve svých přídavicích opakuje Biskupec namnoze myšlenky svých traktátů

„o klanění se Kristu ve svátosti“ a na dvou místech jsou ohlasy usnesení hádání konopištského.

Táboři nevěří v transsubstanciaci — tak možno stručně vyjádřit obsah klatovských článků.

V Klatovech řekli konečně otevřeně Táboři to, co se marně snažili prosadit na Konopišti. Biskupec do svého textu vpašoval odstavec o hmotném nazírání Kafarnaumských, který byl jako výhrada Táborů podán na Konopišti.

Mimo otázku eucharistie projednávaly se v Klatovech některé články „řádu církve svaté“, jak svědčí Příbram, který v Apologii zachoval dva: o ničení kostelů a kradení kostelního nářadí.²²²⁾ Tyto články podali vedle jiných mistři pražští r. 1424, ale o ostatních nemáme dokladů, že by o nich Táboři v Klatovech rokovali, ač zdá se to pravděpodobným. Příbram však v Apologii poznamenává, že otázkou obřadů se Táboři v Klatovech dlouho nezabývali.²²³⁾ Poněvadž tábořské protičlánky objevily se až r. 1430, mohly býti ostatní články projednány na pozdějších sjezdech Táborů do tohoto roku. Ve dvou projednávaných člancích je patrna závislost vzájemná. Pro zajímavost je srovnáváme.

Biskupcova kronika čl. 18. a 19.

Art. 18. Ecclesias divino cultu mancipatas exurere seu destruere prohibemus; speluncas vero latronum execratas et simonia infectas, in quibus legis Domini praxis non exercetur fideliter, tractate, ut decet tales, nolumus prohibere.

Art. 19. Item res ecclesiae quasque furto aut sacrilegio auferre interdiciamus, sed in usus pauperum, seu redemptionum captivorum, aut in alios quoscunque usus pios, non intendimus prohibere.

Apologie čl. 12. a 13. (Item)

Art. 12. Ecclesias divino cultu mancipatas exurere seu destruere prohibemus, speluncas vero latronum execratas et symonia infectas, in quibus legis Domini praxis non exercetur fideliter tractare ut tales, prohibere nolumus.

Art. 13. Res ecclesiae, quascunque furto vel sacrilegio auferre interdiciamus, sed in usus pauperum aut in alios quoscunque convertere pios usus non intendimus prohibere.

Za původní můžeme tu prohlásiti články pražské, protože tábořské články v Klatovech byly odpovědi na havelské články pražské.

²²¹⁾ H. II. 587.

²²²⁾ Cap. D. 49 f. 191 a.

²²³⁾ Item in ritu, Clatorie concluso, quiescimus, intendentes indispositos dicere a visione sacramenti.

Tak rozbořem devíti článků tábořských a srovnáním jich s Příbramovou „Professí“ mohli jsme se odvážiti k dosti podivnému soudu, že totiž známé tři články tábořské o dovolenosti války a trestu smrti v té formě, jak nám je zachoval Biskupce, jsou formulovány až v letech 1424—1430 dle článků pražských, které měly jakousi předlohu v Příbramových pacifistických traktátech.

Pro článek první, pátý, šestý, sedmý, osmý a devátý nenašli jsme nikde předlohy, což není divu, neboť jednají o záležitostech vlastních Tábora. Ty jsou tedy původní.

Rozchod Chelčického s Tábořem.

Ve stycích Chelčického s Biskupcem vyslovili jsme domněnku, že Chelčický traktát „O čtyřech bytech“ byl psán někdy po hádání na Konopišti. Chelčický tenkrát neznal ještě všech traktátů Biskupcových. Ale od jeho žáků zvěděl o nich, a byl mimo to informován z Prahy i z Tábora. Zjistiv nedůslednost a neupřímnost Biskupce, nemlčel, ale napsal mu „pro poučení“ list, v němž mu vyčítá, že jinak mluví a jinak píše a dokonce i hrozí mu (Biskupce Chelčickému) některými lidmi. Psal by mu sice, ale nemůže pro nemoc.²²⁴⁾

Tento traktátec, který mohl by býti traktátem „O trojím lidu“, hodí se lépe do situace vyvolané Chelčického traktátem „O čtyřech bytech“. Traktát „O trojím lidu“ měl obsah příliš nevinný, než aby jím chtěl Chelčický tábořského kněze poučovat, kdežto traktát „O čtyřech bytech“ je zahrocen proti Tábořům, ač o nějaké hrozbě se tam nedočteme.

Došlo ke čtvrté schůzce mezi oběma muži. Biskupce asi osobně navštívil Chelčického, jak sám v replice praví a tam došlo asi k ostré výměně názorů, při čemž padly i nadávky. Biskupce vyčítal Chelčickému, že lstí na něm spisy vylákal a je křivě posuzoval. Chelčický se nedal a ukazoval na jeho nedůslednost. Neboť to, co v soukromých hovorech povídali, líbilo se mu. Rozešli se ve zlém.

Biskupce nepřál si asi další osobní schůzky s Chelčickým, ale protože mu na něm záleželo, napsal mu „věrné naučení“, kde shrnuje myšlenky několika svých traktátů.

Vznik traktátu „in vulgari“, poslaného Chelčickému, nutno klásti před synodu klatovskou, brzo po sepsání Chelčického traktátu „O čtyřech bytech“.

²²⁴⁾ Bartoš: Č. Č. M. 1914, 157, p. 22.

„In vulgari“.

Artikule tohoto traktátu poslaného Chelčickému jsou známy z Příbramovy Apologie,²²⁵⁾ hojné a obšírné citáty z něho obsahuje Rokycanův traktát „De existentia“.²²⁶⁾ Do tohoto traktátu pojal Biskupec látku několika svých traktátů. Úvod je myšlenkově shodný s traktátem „O čtyřech bytech“, z něhož bere i jiné myšlenky.²²⁷⁾ Některé myšlenky má z traktátu „Ad magnificationem“, jiné bere z Němcova traktátu „Cum Spiritus veritatis“. Argumentace tohoto traktátu užívá často ve své kronice.²²⁸⁾ Rokycana uvádí několik míst odjinud neznámých.

V úvodě praví, že o svátosti oltární byla od počátku nejednotnost názorů a i svatí doktorové ve svých výkladech se různí.

Slova Kristova na chlebem vykládají se čtverým způsobem: První výklad je transsubstanciační, t. j. že chléb proměňuje se cele v tělo Kristovo a proto chléb onen je uctíván jako Bůh. Tak učí a věří církev římská.

Druhý výklad podávají husité rázu Příbramova. Ti netvrdí, že chléb posvátný jest tělem Kristovým, nýbrž věří, že v onom chlebě jest přirozené a pravé tělo Kristovo se všemi údy svými, jako sedí na pravici Otce (Chelčický v replice doplňuje) tak, aby pod způsobem toho chleba tu jinde ukázati bylo hlavu jeho, jinde nos a tam jiné údy. (To jest konečná formulace Táborů vynucená Příbramem na Konopišti v červenci 1423.²²⁹⁾ Také tito ctí Krista ve svátosti klaněním.²³⁰⁾

Třetí výklad remanentistů praví, že chléb zůstává, ale Kristus je ve svátosti bytně, ač ne hmotně, nýbrž v duchovní zvláštnosti nečitelně.

Všechny tyto výklady jsou nesprávné, protože předpokládají, že věřící může pohltnout tělo Kristovo, jako ryba pohltila živého a celého Jonáše.²³¹⁾ Od nich vzešel všecken zmatek v uctívání svátosti. Kdyby četli Písma, věděli by, že Kristus svým pravým tělem vstoupil na nebesa a není tedy nikde na zemi a nebude až do dne soudného. Dle toho zařídili svou víru Táboři. Oni dobře neuvážili, že Kristus neřekl: „V tomto jest tělo mé!“ ale: „Totof jest tělo mé!“ Doktoři však vnucují mylný výklad: „tu“ neb „v tom“ anebo „pod tím“ jest tělo Kristovo.²³²⁾

²²⁵⁾ GoI: Quellen II. 63. C.

²²⁶⁾ Nejedlý: Prameny k synodám str. 120, 122, 123, 128, 130, 131.

²²⁷⁾ Srovnej stať v kronice H. II. str. 766 a Rokycanův extrakt v Pramenech str. 131. — ²²⁸⁾ H. II. 755, 766, 778, 777.

²²⁹⁾ Chelčický zachoval již v traktátě „O čtyřech bytech“ obsah víry Táborů. — ²³⁰⁾ Viz H. II. 773.

²³¹⁾ Výklad z hádání na Konopišti 1423. Viz H. II. 547.

²³²⁾ Tuto větu vytýká Rokycana (Prameny 120).

Proto jen Táboři podávají správný výklad (čtvrtý), berouce slova Kristova obrazně a cbléb svátostný znamená toliko tělo Kristovo a jest pouze jeho předobrazem, aniž při tom chléb přestává býti chlebem.

Tělo Kristovo jest tu nějak přítomno²³³⁾ (milostmi), ale nikdy ne podstatně. Podobně jako odpůrci Táborů zbloudili i žáci Kristovi (Kafarnaumští), kteří odešli, poněvadž nechtěli věřit, že jim může dát Kristus své přirozené tělo k jedení.²³⁴⁾ Kristus však dle výkladu sv. Ambrože myslel na tělo své oslavené a na duchovní jeho požívání.

Tuto myšlenku opakuje Biskupec z hádání konopištského a určuje tak termín „a quo“ pro svůj traktát „in vulgari“. Termín „ad quem“ bylo by napsání traktátu o klanění, jehož výroků zde neužívá a jehož vznik klademe před synodu klatovskou v listopadu 1424.

Ve výkladu o figurativní přítomnosti Kristově ve svátosti je Biskupec závislý silně na Němci. Rokycana tuto stať traktátu nám zachoval v obšírném výťahu.²³⁵⁾

Chelčický v traktátu „O čtyřech bytech“ znal také usnesení konopištské. Zdá se, že Biskupec napsal svůj traktát, aby Chelčického, který ve svém traktátu je málo informovaný o této otázce, poučil.²³⁷⁾ Chelčický zúčastnil se k vůli informaci synody klatovské. Odtud jeho souhlasné referování o úřední relaci Příbramovou. V deváté kapitole repliky praví Chelčický²³⁶⁾ o usnesení klatovském: ...by tělo Kristovo bytně ve svátosti bylo přítomno, aby kněží, ježto mají přisluhovati lidu, neříkali těchto slov: Posvěcují neb připravují tělo Kristovo, nosím nebo zdvím a jdu s tělem Kristovým, a lid neříkal knězi: daj mi tělo Kristovo a jeho krev, aby lid z takového mluvení nedomníval se toho, by tím tělem bytným, kterým sedí v nebi na pravici Otce, byl ve svátosti chleba a vína. Chelčický poznamenává, že „Biskupec a jeho přívrženci učinili toto položení.“

Tím je, tuším, přítomnost Chelčického v Klatovech dostatečně prokázána.

Chelčického replika.

K sepsání repliky pohnulo Chelčického asi objevení Biskupcových traktátů o klanění — publikovaných po smrti Žižkově

²³³⁾ Tento výrok a odůvodnění patří k traktátu „De 4 modis essendi“, za jehož autora Rokycana (Prameny 147) Biskupce přímo jmenuje.

²³⁴⁾ Nejedlý (Prameny 128.) dosvědčuje: sic prope finem tractatus sui vulgaris. — ²³⁵⁾ Ibidem 123—124.

²³⁷⁾ Chelčický dostal od Biskupce písemné „věrné poučení“: Bartoš. Č. Č. M. 1914, 157. — ²³⁶⁾ Jastrebov: Etjudy str. 100—101.

(říjen 1424). Jistě se o tento traktát jednalo na schůzi obou stran v koleji Karlově, ke konci roku 1424. Tam totiž se Příbram obořil na kněze Tábořské a vyčetl jim, že z nich vzalo počátek nejhorší kacířství pikartské.²³⁸⁾ Tento náрек vztahoval se především na Biskupcovy traktáty o klanění, které vracejí se k radikálnímu nazírání pikartů. Prokop Holý, aby zachránil situaci, prohlásil, že 3 neb 4 takové traktáty vlastní rukou spálil, což mu Příbram pochválil, a litoval jen, že také ostatní — Mikulášův a jiné nespálil, tak zlých neb horších.

Pro datování Repliky bude směrodatným, kterých traktátů Chelčický v Replice užíval a jaký vztah má tato k synodě klatovské. Touto otázkou zabýval se hlavně Sedlák.²³⁹⁾ Dle něho znal Chelčický traktát Němcův, z něhož uvádí 16 úryvkův, pak tři traktáty Biskupcovy: „Ad magnificationem“, „in vulgari“ a „de non adorando“. Také zná traktát „De 4 modis essendi“ a dva traktáty Paynovy.

Replika jest psána proti tábořské víře o svátosti oltářní a líčí lapidárně, jak se Táboři v boji s mistry dali svěsti na dráhy pikartství. V prvních šesti kapitolách dokazuje ze spisů Biskupcových, že Táboři nevěří ve skutečnou přítomnost Kristovu ve svátosti, ač se to bojí přiznati otevřeně před lidem. Biskupcovi jest svátost jen znamením umučení Kristova. Ve čtvrté kapitole své repliky cituje Chelčický větu, které již před tím užil v traktátu „O čtyřech bytech“. Je to známé usnesení či spíše ohrazení Tábořů na Konopišti, že nikdo nemá věřiti, že Kristus je ve svátosti oltářní osobně bytně a rozměrně — a tu Chelčický podává i druhou část ohrazení, která není ani v Biskupcově traktátu „in vulgari“ — „tak jako v nebi na pravice Otce sedí, aby pod způsobou toho chleba tu jinde dala se ukázati hlava, jinde nos a jiné údy a neb že při přijímání těla Páně požívá se hrubě a tělesně, jak mínili uředníci Kristovi.“ Chelčický znal tedy dobře průběh hádání na Konopišti.

Druhá důležitá časová zmínka týká se synody klatovské. V 9. kapitole repliky praví Chelčický souhlasně s úřední relací Příbramovou v Apologii, že Táboři mluví sice o eucharistii jako o živém chlebě, ale spolu prohlašují, že slova řečená o chlebě živém nemají býti mluvena o chlebě posvátném.

(Pokračování.)

²³⁸⁾ H. II. 590.

²³⁹⁾ Sedlák: O tábořských traktátech eucharistických: Hlídka 1914, 649.

Klášter augustiniánů bosáků v Lysé nad Labem.

(Dokončení.)

Tak 1777 po druhé zvolen byl za převora na šestnácté místo P. Michal od sv. Rafaela, jenž před tím býval ve Lnářích. V kostele stalo se neštěstí! Socha anděla spadla s výše a omráčila svíčkovou bábu Dorotu Kosinovou. Dovednost a zkušenost bratra lékárníka Cyrila ji zachránila při životě. Do roka byl zase nový převor, sedmnáctý, P. Fulgentius od sv. Karla Jan de Burgius, * 1733 ve Švýcarsku. Někde uveden jak Belgičan nebo Holanďan, ale od mládí v Čechách vychovaný. Tehdy byl zde v klášteře také chirurg, bratr Theofil od sv. Doroty. Brzy však odešel do Prahy. Doba úřadu tohoto převora vyplněna jest ruchem válečných tažení a spoustou nových císařských nařízení. Hraběnka Isabella Czernínová, štedrá dárkyně „všeho, co bylo v klášteře krásného a vzácného“, zemřela, žehnána vděčnými vzpomínkami a modlitbami řeholníků. Přišel první zákaz přijímati kandidáty do řádu. Začalo rušení řádů, zakázány pohřby v kostelních kryptách a P. Šebestian od sv. Rosalie byl poslední v kostele pochován. Prevor P. Fulgentius zemřel 2. II. 1799 v Borotíně u Tábora. R. 1781 byl osmnáctým převorem P. Gothard od sv. Veroniky, Jan Nemluva, nar. 17. VII. 1737 ve Slaném, bratr P. Liboria, narozeného 29. XII. 1739. Jistě na jeho přímluvu poslána byla podpora pohořelým ve Slaném.

Nad přívalem novot josefinských bratří nevycházeli z údivu a ze zlých obav. Po robotním byl vydán toleranční patent a kněží augustiniánští pracovali mezi lidem pilně proti odpadu. Pak přišly zprávy o zrušení starodávného kláštera sv. Anežky v Praze, jakož i u sv. Josefa, u sv. Anny, u sv. Jiří (klášter celestinek), kde bývala Šporkovna. Rozkazy o soupisu jmění už mluvily zřejmě, že se o kláštery a jejich jmění hraje vážně. Dne 27. listopadu přinesl posel 12 dekretů najednou a všechny se musily do slova opsati. Z mužských klášterů byli první zrušení „Kajetáni“. Téhož roku přišel z Boleslavě adjunkt Trestenberg prohlížeti karcery. Když již nebylo žádných, odešel a z radnice si poslal pro dietu 12 zl. Brzy na to přišel dekret dvakrát zesílený, aby žaláře byly opět zařízeny a bezpečně uzavřeny zvláště silnými mřížemi, zámky a závorami, a to pro osoby duchovní, které by císaře pána poslouchati nechtěly. „En zelum apostolicae Majestatis!“ „Ejhle horlivost apoštolského veličenstva!“ — napsal annalista.

Dekretů bylo tolik a nepromyšlených, že musily býti zas

měněny, na př.: Kdo chtěl přestoupiti k protestantismu, byl podroben šestinedělnímu vyučování náboženství. „Žebrota“ chudých mnichů byla jednou zakázána, pak opět dovolena; jesuité byli nejprve rozprášeni — pak zas shledávání dohromady pro vojsko, fary a školy. Kolem Lysé jely také na pěti vozech karmelitky z Prahy, vezouce balsamovanou mrtvolu svaté Elekty. Tou dobou zemřel v Pekinu čínský biskup a misionář, člen řádu augustiniánů P. Damascenus od Neposkvrněného Početí.

Počátkem května přišel do kláštera časně zrána neočekávaně vikář Půta z Brandýsa n. L. s čelákovickým děkanem a v 7 h. ráno museli dělati všichni kněží písemnou zkoušku ze všech oddílů bohosloví. Ve všech otázkách byly léčky, aby se prozdilo, v jakém poměru jest přesvědčení kněžstva k císařským novotám. Otázky zněly: o církvi a její pravomoci, — o vyptávání ve zpovědnici, — o jednání s umírajícím, — a všude: vide dekrety! — Zda codex církevního práva odporuje víře, zdali jest naprosto závazný? Všichni obstáli bez jakýchkoliv pomůcek dobře.

Stát začal již si více všimati lysského kláštera; farář zodpověděl dotaz o velikosti kostelů, že klášterní kostel pojme 800 lidí; pak poslal farář Tichý zprávu, že augustiniáni nezaopatřují — jako by se vyhýbali této neplacené, nezištné funkci — a přece v tu dobu jsou všude v matrikách podepsáni augustiniáni: P. P. Vojtěch Vítek, Antonín od sv. Tomáše a do poslední chvíle starci s třaslavým rukopisem: P. P. Norbert, Urban od sv. Juliány, P. Tobiáš Jermář; vždycky dle potřeby kaplanovali a administrovali na sousedních farách, na př. v Kostomlatech. R. 1760 administroval v Kostomlatech P. Norbert od sv. Bartoloměje a po něm tam přišel za kaplana P. Hyacint; u faráře Kohouta (z Kasejovic) kaplanoval P. Štěpán. Též v Čelákovících vypomáhali.

R. 1784 nastoupil devatenáctý převor Frant. Vodička z Něm. Brodu, P. Norbert od sv. Jana Křtitele, lektor filosofie, morálky a církevního práva. Téhož roku 20. července připojena byla lyská fara k diecési litoměřické. V srpnu byl kostel oloupen o pěkný kalich a monstranci. Další existenci a majetek klášterů dávaly císařské dekrety, do rukou šejdírů. R. 1785 byl zrušen korvent pražský; v červenci již dle cis. patentu přišel do Lysé místo provinciála visitovat kostel a klášter Wenzel Heller, kanovník litoměřický.

Podle dekretu „o hlavním kostele“ byl klášteru vnucen nový řád služeb božích: od 6. h. do půl 10. h. ráno směly býti slouženy (i v neděli a ve svátek) pouze tiché mše svaté; ostatní všechny funkce jako kázání, požehnání atd. byly zakázány.

Slavný konvent lysský odsouzen k vymření; noví členové nesměli přicházeti — pouze nebožtíkům dovolen odchod.

Annály; i život kláštera chýlí se ke konci. Poslední skupina kněží mimo převora byla tato:

podpřevor P. Alois od sv. Jana Křtit.

konventualové: P. Erasmus od sv. Gelasia.

„ Adam od sv. Sigmunda.

„ Josef od sv. Víta (annalista), nedělní kazatel,

„ Anselm od sv. Jakuba,

„ Matouš od sv. Eligia,

„ Goothard od sv. Veroniky,

„ Tomáš Villanova,

„ Antonín od sv. Anny,

„ Urban od sv. Juliany — sváteční kazatel,

„ Otto od sv. Anny,

frater Cyril od sv. Methoděje — lékárník.

R. 1787 3. července z čista jasna objevil se v klášteře Jan Strohbach, úředník c. k. účtárny pražské se zástupcem okres. komisaře Josefem Wanderem, vzali pod přísahu převora, knihovníka a sakristána; a pak všechno zinventovali a zabavili.

„A zatím helveti stavěli Bethaus —“ vzdychl si annalista.

Bývalý převor P. Gotthard od sv. Veroniky měl z toho skutečně smrt a dokonal 27. července 1787. První z kněží pochován na „novém“ (nyní zrušeném) městském hřbitově. Druhý den 28. července umřel starý lékárník Cyril pobýv zde skoro 36 let; mnohým pomohl ke zdraví, „ale pro sebe léčivého kořínku nalézt nedovedl“.

Zde končí annály.

R. 1789 12. června zemřel (dle farní matriky) P. Josef od sv. Víta, 56letý, pobýv v Lysé 11 let a získav si v těžkých dobách josefinských zásluhy, spisovatele a buditele českého.

Týž rok zemřel 12. srpna mrtvicí P. Antonín od sv. Anny, (51letý), dlouholetý lyský kaplan, a pochoval jej P. Otto, kaplan kovanický. Pátý byl na farní hřbitov pochován 1794 26. ledna P. Matouš od sv. Eligia, mrtvicí zklácený v 61 letech; žil zde 31 let.

6. R. 1795 10. února zemřel podpřevor P. Alois od sv. Jana, naroz. 17. X. 1728 jako Nepomucenus Teutzidn v Habrech.

7. R. 1799 22. října na prsní vodnatelnost zemřel P. Urban od sv. Juliany — bývalý kaplan a sváteční kazatel.

8. R. 1803 2. června zemřel 72letý P. Adam od sv. Sigm. mrtvicí.

9. R. 1807 19. února zemřel po tříleté nemoci na souchotiny 72letý bratr Filip od sv. Josefa.

10. R. 1809 14. prosince zemřel v témže věku bývalý provinciál P. Seraf od sv. Anny na prsní vodnatelnost.

Ty všechny pochoval převor P. Norbert od sv. Jana.

11. 1811 28. prosince zemřel podpřevor Tobiáš od sv. Tekly — Jeřmař — v 76. roce věku svého na ztvrdnutí žaludku a pochoval jej nový převor P. Václav od sv. Josefa, narozený v Jistebnici 9. ledna 1748 jakožto Jan Zlatouštý Maděra; zemřel ve Lnářích r. 1818 30. VII. O jejich hrobech nevíme! Snad jest to ona podlouhlá hrobka, do které při bourání starého farního kostela a kostnice byly kosti uklíženy. Při úplném zrušení starého hřbitova r. 1927 byla východní část hřbitova i s onou hrobkou odkopána a použita na rozšíření výjezdu z domu Dr. Tichého; bylo tam mnoho kostí.

P. Norbert od sv. Jana odešel do Lnář.

Za převora P. Václava Madiery byl podpřevorem zmíněný P. Alois od sv. Jana Kř. P. Innocenc od sv. Fabiana, Hr. Vokurka, nar. v Táboře 16. X. 1735, P. Erasmus od sv. Gelasia a P. Lukáš od sv. Uršuly byli poslední. P. Erasmus od sv. Gelasia, Josef Štěpánek, narozený v Něm. Brodě 18. XII. 1725, odešel do Něm. Brodu, působil 6 let jako provinciál a tam zemřel 23. června 1800; po něm byl posledním provinciálem P. Jáchym od sv. Alžběty (Němec z Rakous), zemřelý 1813. P. Lukáš od sv. Uršuly (Tomáš Jakeš, nar. v Lomnici 1752), odešel z Lysé do duchovní správy a zemřel v Budějovicích 7. IV. 1826 jako děkan blžecký. Tak zbyl v Lysé jen převor Maděra a podpřevor P. Innocenc.

Další osudy kláštera shledáváme v různých listinách a zápisech děkanského i městského archivu.

V soumraku zkázy.

V městském protokole (C. 49) jest zapsáno, že 20. 9. 1797 bylo převorovi dáno dovolení, aby u hraběnky Věžníkové v Kremuši psaný dluh 1000 zl. vyzdvihl — ale hned obratem dal do veřejného fondu na stavovské obligace; bída zůstala!

R. 1804 17. července stal se farářem v Lysé Josef Fiala, prve farář v Kostomlatech, rodák ze Lnář, a působil zde do 13. července 1851. Za jeho úřadu bylo mnoho jednáno o klášter, jak nalezneme ve farním a městském archivu.

R. 1807 29. srpna bylo nařízeno přepuncování kostelních nádob a v klášteře nebylo ani halěře na taxu, prodány tedy dva kalichy a lampa — vše čistě stříbrné — za 293 zl., 117 zl. zapláceno a zbylo 175 zl. Psal tudíž převor, že jim r. 1801 praskl zvon a brzy na to druhý, že by za ty peníze dal oba přelíti

v jeden a ještě by snad zbylo na opravy zednické a pokryvačské, jichž bylo hlavně na severní straně nutně třeba.

R. 1811 byl farář Fiala krajsk. úřadem upozorněn, že z knihovny klášterní, úředně uzavřené, si nesmí nic vzíti, ale některé „zapovězené knihy aby poslal ihned na litoměřickou konsistoř“. Převor P. Innocenc vydal faráři zkonfiskované klíče, ale mezi 3.800 knihami nemohli žádaných nalézt bez seznamu; proto poslali 30. XI. z krajského úřadu ten katalog, ale opět nebyla udána čísla ani skříní, ani řad, ani knih. Ony hrozně nebezpečné knihy byly: Bussenbaum Hertzig: Manuale, Index librorum, Büchler: Jus canonicum a Reiter: Theologia moralis. R. 1812 stal se jakýsi pokus měšťanstva o záchranu lysského kláštera; v archivu měst. musea (C. 49.) nalézá se německá listina krajského hejtmana Merkla z 29. V. 1812, v níž příkře zamítá veškeré žádosti o „ponechání kláštera v Lysé“ a odvolává se na zákaz z r. 1789 takové listiny přímo vyšším úřadům posílati. Bratři musili ještě zaplatiti kolkovou pokutu 27 krejcarů.

Téhož roku 1813 12. října úřad naléhal, aby se všechny efekty a pozemky klášterní předaly magistrátu; děkan Fiala odpověděl, že na radnici tolik místa nemají, v klášteře že jest vše nejlépe uschováno a konečně že tam ještě žijí dva kněží, kteří různých věcí přece potřebují. Byl sestaven inventář, 479 čísel zabavených věcí a zvláštní seznam předmětů, kterých kněží dosud užívají.

Život ubohých starců byl tak ztrpčován, že se rozhodli k odchodu; dne 7. listopadu psal děkan Fiala na konsistoř latinsky: „Dva zde dosud žijící řeholníci, věku vysoce pokročilého, rozhodli se, že brzy navždy Lysou opustí a nevrátí se již. Zařízení odevzdá se magistrátu; budovu a kostel převezme erár.“

Tak o 100 let dříve dva kněží v bídě zde skromně začínali a po 100 letech dva pro samou nouzi odcházejí. Převor Madiera žádal u kraj. úřadu, aby se svým řeholním bratrem směl odejti do 8 dnů. Krajský úřad odepsal 27. XII., že odjezd jejich ustanoven jest na 10. leden 1814 a dne 7. ledna že má magistrát všechno převzít; na cestu byla poukázána žebrácká podpora.

Tak 10. ledna 1814 — dle pověsti — vyšli z fortny klášterní dva kněží, stářím a zármutkem zkrušení, aby se nevrátili nikdy; ještě prý se zastavili na faře a rouzloučivše se s děkanem Fialou, odjížděli kočárem ku Praze a dále do Lnář. Oba dostávali od státu roční pensi 300 zl. a 50 zl. na šaty. P. Innocenc od sv. Voršily, Frant. Vokůrka z Tábora, zemřel ve Lnářích jako jubilovaný kněz ve věku 83 let dne 12. XI. 1817; poslední převor lysský P. Václav od sv. Josefa (Jan Maděra) zemřel tamtéž o 10

měsíců později r. 1818. Tak vymřeli členové lysského kláštera nadobro.

Opuštěný klášter mohl býti okrášlen náhrobním nápisem: „Rozdělili sobě roucha moje.“ Hned 1. XII. 1813 sepsala komise protokol o majetku klášterním, k němuž náležely: budovy, tři zahrádky o výměře 60, 225 a 320 čtver. sáhů pole, plac před klášte-rem, emfyteutické louky Havranka a Švarcovka u Přerova. Po- depsal děkan Fiala a Jindra, rada městský. Po odjezdu kněží bylo mnoho věcí přestěhováno do radnice, patrně i archiv, ač si děkan také mnohé listiny vzal; stěhování trvalo 4 dny pod dozorem dvou radů, Jindry Kryštofa a Jana Novotného, kteří měli denně po 2 zl.; dva hlídači Jůba a Müller dostali po 45 krejcarech, truhlář Geltner a tesař Práchenský po 1 zl., pak 4 dělníci a 2 formami za 3 zl. denně. Mezi skvosty zápsáno bylo 16. června 1814:

1. Úplně zlatý melchisedech s modrým hyacintem, s 1 velkým,	
5 malými brillanty a 35 routami	202 zl.
2. Stříbrný věnec na monstranci práce benátské, s ametysty	
a turnovskými granáty	32 zl.
3. Velký kalich stříbrný, s prolamovanými ozdobami, 22½	
lotu	126 zl.
4. Kalich, darovaný litoměřickému semináři (neudána cena),	
5. Malý kalich	11 zl. 15 kr.
6. Ciborium stříbrné, na víku kříž z lapisu lasuli a	
routy	26 zl. 48 kr.
7. Menší ciborium	10 zl.
8. Paténa k zaopatřování	5 zl.
9. Nádobka na sv. oleje	5 zl.
10. Pamětní peníz hraběte F. A. Šporka na Vysokou	
(5 lotů)	22 zl.
11. Monstrance měděná, zlacená	20 zl.
12. Pouzdro s osmery ostatky z mosazi, jen skříňka s ostatky	
sv. Jana Nepomuckého stříbrná s turnovskými granáty . .	6 zl.
13. V loretánské kapli stříbrný kříž s granáty	1 zl.
14. Šňůra turnovských granátů	4 zl.
15. Korunky na soše P. Marie a Jezulátka s granáty	3 zl.
Celkem	445 zl. 30 kr.

Dne 11. listopadu byly cennější ornáty a nádoby poslány do Ml. Boleslavě a v dražbě prodány ve prospěch náboženské matice; obyčejné věci rozprodány v Lysé a není po nich památky. R. 1814 prý se hlásil též lnářský klášter o nějaká roucha — ale zde není ani zmínky.

R. 1815 28. X. měl býti d a r o v á n pro vyhořelý kostel v Přísečnici (Pressnitz) v Rudohoří — litoměř. diecése — malý oltář, zvonek, plátna, polštáře, misál, ručníky, a ještě chtěli ornáty, skvosty a varhany; ale buď k tomu nedošlo, nebo dostali oltářík z Lorety, neboť v kostele byly ještě r. 1831 tři oltáře. Dp. farář přísečnický Wagner o tom neví. Z Kadaně ptal se p. purkmistr Sternberger po zdejších varhanech, že jim r. 1811 kostel vyhořel, také patrně nedostali nic.

Dle Otrubových „Pamětí města Lysé“ byla r. 1816 rozprodána knihovna; myslím, že jen část a hlavní díl že byl dán do universitní knihovny, kdež jsou na př. i rukopisy historika P. Athanáše Sandricha.

R. 1817 koupil Josef Lumpe od České Kamenice velký oltář v dražbě za 210 zl. a prodal jej obci Mladé Boleslavi. Tak 18. VIII. 1817 dostal tento oltář s Rajnerovým obrazem, krásným svatostánkem a oltářními mřížkami, pak 26 dubových vyřezávaných lavic s měkkými sedadly a varhany s 8 mutacemi, s obrazem sv. Jana a andělíčky (220 zl.) do kostela sv. Jana Nepomuckého. — Krásná kazatelna, obklopená 9 uměleckými sochami sv. učitelů církevních nalézá se v děkanském kostele mladoboleslavském.

R. 1821 byly ještě v sakristii tyto věci (C. 49): pod oknem klekátko, u druhého okna malá skříň, dvě zpovědnice, dvě skříně na prádlo a almara — vše bez zámků. V kostele zbyl zvonek u sakristie, dva oltáře a v chóru zničený pozitiv, t. j. malé přenosné varhánky; u obojí fortny zvonek a v ambitu velký kříž — ten tam je podnes, jako symbol utrpení a opuštěnosti.

R. 1822 16. února odváželi si bohatí křížovníci do Františkových Lázní (Franzensbrunn): dubovou, vyřezávanou zpovědnicí, podobné klekátko se zámkem, nízkou skříň dvoukřídlovou, mosazí kovanou ($3 \times 1\frac{1}{4}$ lokte), krucifix uměle vyřezávaný, $1\frac{3}{4}$ lokte vysoký; tmavočervený ornát úplný, hedvábný, 6 velkých a 2 malé svícný, velkou lampu 7liberní, konvičky, schránku na hostie, měděnou kropenku, 4 trouby a tympány, zvoneček u sakristie s podstavcem, oltářní zvonek, oltářní kámen, červený baldachýn se 4 tyčemi a ministrantské komže. Přijal Josef Kirschbaum, kazatel ve Frant. Lázních. Z Chebu se také hlásili o kořist, ale ani nepřijeli.

R. 1823 2. června poslán byl do Lysé Josef Wolf z Homole (Hummel) u Litoměřic pro zamluvené věci, ale s podmínkou, kdyby skříně byly tak velké, že by se do homolovského chrámu nevešly — aby je směl prodati; odvezl 2 ornáty a něco prádla.

Kostel v Nakléřově (Nollendorf) u Ústí nad Lab. dostal 3 ornáty, prádlo, 6 svícňů, 3 cínové lampy a 3 konvice cínové.

Kostel v Petrovčicích (Peterswald) u Ústí nad Lab. dostal

3 ornáty, velum, 6 svícňů, lampu, konvičky, skříň se 6 zásuvkami, dubovou almaru a krucifix — práce sochařské.

Do Touchořin u Litoměřic (Taucherschin) dostal se posítívek s obrazem sv. Jana Nepomuckého a do Miltíkova (Miltigau někde u Tachova v pražské arcidiecési) poslán byl 30. ledna 1823 vězní zvon.

Po křížovnicích snad nejvíce získal z lyského kláštera seminář litoměřický: velký, stříbrný kalich s prolamovanými ozdobami, cíborium a měděnou monstranci.

Ornáty: modrý a červený, zlatem, stříbrem vyšíváný, hedvábné cingulum se zlatými třapci, k tomu dvě dalmatiky, pluvíál, hnědý hedvábný ornát se stříbrem a zlatem, červený ornát, bílý pluvíál, ornát z bílé, stříbrné látky; bílý ornát s černými květy, k tomu dvě dalmatiky a pluvíál; starší modrý pluvíál, velum s červenými květy; několikrát cingula. Damaškové ornáty: modrý, zelený; růžový se stříbrem a jiný vyšíváný. Dvě alby, 4 humerály, rochetky: mušelinovou a plátěnou. Plátna na oltáře, 5 korporalí, 5 purifikatorií, 6 menších šátečků. Dále 6 svícňů, konvičky a umyvadlo do sakristie, měděnou kaditelnici s ložkou, zvonečky, kleště a pekáč na pečení hostií. Velké pontifikální sedadlo s dvěma menšími z dubového dřeva, pěkně vyřezávané. (Sestavil děkan Josef Fiala.)

R. 1827. 12. XI. také nezákonnou cestou zmizelo krásné klekátko a „Polizeidiener“ Josef Nerad dosvědčil, že kovanický israelita Kohn je odcizil. A těch nechycených bylo jistě více!

R. 1831 byl zapsán ještě inventář kostelní i s popisem, jak tehdy všechno vypadalo: Poboční oltář u sakristie, na evangel. straně byl 14 loket vysoký a 7 široký i se řezbami z lipového dřeva, neštafírovanými. Obraz jest 5 a půl lokte vysoký, 4 lokte široký a znázorňuje Krista na kříži, před nímž leží umírající člověk a anděl ho zdvihá; též u jeho nohou stojí anděl se zelenou ratolestí; nahoře objevuje se sv. Barbora s kalichem v ruce; v pozadí jest očistec, do něhož anděl z kalichu lije krůpěje útěchy. Nad obrazem jest šest andělských hlaviček a zkrácený latinský nápis, s každé strany socha anděla. Svatostánek z lipového dřeva vyřezávaný a mosací okrášlený, kolem 4 andělíčkové a po obou stranách oltáře sochy dvou řádových světců v ornátech, s kalichem v ruce a v životní velikosti. Svatostánek spočívá na pískovcové desce (3×1½ lokte), ovroubené dřevem.

Protější oltář jest právě tak velký, ozdobený sochami sv. evangelistů a obrazem sv. Anny, vyučující P. Marii — v pozadí sv. Jáchym (olej). Polštáře na oltáři sežraly myši!!

Oltář sv. Desideria ve výklenku byl bohatě štafírován zlatem a stříbrem, socha francouzského světce byla 1¼ lokte vysoká,

bohatě pozlacené. Okolo té sochy jsou 4 stříbrní andělé a s každé strany socha řádového světce. Tehdy 13. XII. 1831 nebylo po zlatě a stříbře ani památky, a dnes nevíme vůbec o ničem! Snad později se náhodou najde zpráva, kam tyto krásné památky byly zašantročeny.

„Po pohřbu žije ctnost“ — a zapomenutým augustiniánům dostalo se uznání po mnoha letech od vikáře a děkana Fialy; klesaje pod tíhou chorobného věku a namáhavého úřadu svého, an při osudném nedostatku kněžstva nemohl kaplana dostat, napsal r. 1836 velkou „lamentaci“ do duchovní správy v Lysé (děkan. archiv) a doslovně praví: „Za dřívějších časů augustiniáni pracovali velmi mnoho a farářům ulehčovali“; a ti tehdejší faráři ochotné bratry odstrkovali a utiskovali, o bohoslužby připravovali, kde mohli! Fiala po nich toužil. Jest i v tom spravedlnost boží.

R. 1834 dostal beneficiát Kopecký, jakožto vychovatel hračecích dětí, velice příjemný byt (jihozápadní roh za klausurou) v klášteře a tam bydlili beneficiáti až do r. 1892, kdy Dr. Rydvan odešel do Kostomlat.

R. 1842 stavěl kostomlatský farář Kopecký taras a zeď kolem kostela a ozdobil ji sochami, které bývaly u kláštera (Kostomlat. pamětnice). Roku 1892 postavena byla u kostomlatského kostela socha sv. Mikuláše Tol. z lyského kláštera, která u zámku na zemi ležela, a baron Leitenberger ji dal do Kostomlat dopravit.

A ještě jednou, naposled kmitla hvězdička naděje opuštěným stánkům. Znamení biskup litoměřický (1832 až † 1865) Augustin Bartoloměj Hille vlastnoručním dopisem (v děkan. archiv) dotazoval se v říjnu 1852 kněžny Štěpánky Rohanové na stav kláštera i kostela, máje v úmyslu pomocí bohabojné kněžny vše obnoviti; zdali by mocí svého patronátního práva nebyla ochotna klášter věnovati církvi? Kněžna se omluvila neutěšenými poměry peněžními a okolnostmi, že kostel nenáleží jí a slouží za společnou sýpku. Klášter byl „domem úřednickým“.

Děkan Damašek činil vše možné, aby kostel zachránil před zamýšleným zbouráním; psal (koncept v děkan. archiv) kamsi, že kostel byl dřevěnými podlahami rozdělen na 4 poschodí, čímž byly ozdobné římsy a hlavice zničeny; ale na klenbě zbyla „překrásná malba“.

R. 1854 někdo žaloval jmenovanému biskupovi litoměřickému, že klášterní sakristie znesvěcena jest zneužitím za konírnu pro hrab. ředitele, ač jsou tam dosud znatelný krásné malby, hlavně obraz Spasitelův. Děkan Damašek odpověděl, že „klášter jest obydlen úředníky a pensisty, z nichž každý tam řádí, jak chce, a profanoval posvátná místa dle svého způsobu. V sakristii už byl

kurník, dřevník, kůlna a vše možné — zrovna jako v kostelíčku na Karlově — takže jsou tato místa již dávno odsvěcena skutečností“ (Děkan. archiv t. r.).

Klášterní pole „Za humny“ a „Za Bludnicí“ byla opět pronajata.

V klášteře kromě jídelny, knihovny a příslušenství bylo dole 8 a nahoře 9 pěkných pokojů. Farář Damašek se mocně přimlouval, aby kostel nebyl zbořen, „že jest překrásný a ozdobou města i celého kraje do širokého okolí“.

Pak přecházel klášter z ruky do ruky, jak se v nešťastném skutečně zámku majitelé střídali; panuje zde pověst, že na zámku lyském lpí kletba, kterou zažehná teprve onen majitel, jehož rod zde vydrží přes tři pokolení. A v klášteře prý straší, v noci jezdí tam bezhlavý s trakačem po schodech a chodbách s hrozným lomozem.

Roku 1891 dal baron Leitenberger zbořit kostel, když vichřice porazila již zvonici; zdívo bylo tak pevné, že se musilo trhati prachem.

Objevené hroby a pozůstatky mnichů byly jistou osobou tak zneuctěny, že sami dělníci nad tím žasli a děkan Krupička předpovídal pachateli (v Pamětnici) trest boží. Na místě kostela jest kočárová kůlna a prázdný prostor dvora.

Klášter jest nyní obydlen služebnictvem zámeckým a všelijak přestavěn; v refektáři bývá školní třída nebo lesní úřad; malby jsou přetřeny obyčejnou pokojovou barvou, štukaterie zachovány; ale v průčelí, kde býval krucifix od časů barona Leitenbergra, visí veliká hovězí hlava až dodnes a tupě se dívá skleněnýma očima na záčky nebo na kupy úředních listin. Divný symbol!

Pohled na lyský klášter budí ve vás dojem, jako by ten starý pomník dávných časů stejně vážně jako radostně rozhlížel se po okolí v trpělivém očekávání, že se ho přece jednou ujme nějaká zbožná duchovní rodina a vrátí jej původnímu úkolu. Toho bych se chtěl dočkat!

II. díl.

Chrám, služby boží a činnost augustiniánů.

Zápisy annalistovy o darech, kniha účtů a inventář konventu lyského nám dosti podrobně osvětlují stav kláštera v době jeho slávy. Dary jsou prý viditelné důkazy lásky a vděčnosti; obojího si musili zdejší řeholníci zasloužiti u veliké míře, neboť dary byli takřka zahrnováni a z nich úplně zařízení. Za každý i sebe menší dárek byli upřímně vděční a radostně jej pozname-

nali na trvalou památku. Sami šetřili a hospodařili věrně se svou hrivnou, dbajíce ve všem prospěchu svého konventu, a co sami osobně získali svou duchovní službou, věnovali nezištně na okrášlení domu božího i svého. Zajímavé jest, že každý kněz míval našetřeno asi 25—30 zl., které měl připraveny — na svůj pohřeb, aby klášter s ním neměl posledních výloh.

Nuž, učinme si v duchu procházku do kláštera, zalétnuvše tak o 150 let zpět!

Od fary nahoru k zámku nebylo tehdy stromořadí, za to holá cesta poskytovala volný rozhled na obě hoření imposantní budovy: vlevo klášter, vpravo zámek. Klášter byl od východu, jihu i západu obklopen zahradou, v níž se nalézala i studna, dosud zachovaná; jenom na straně severní (mezi klášterem a zámekem) vedla tehdy veřejná cesta kolem kláštera, kostela, hřbitůvku a ovocné zahrady směrem k západu ven do polí. Tu vedle cesty stával dřevěný kříž. I tehdy míval klášter fortnu dolení, kudy se chodilo do zahrady a fortnu hoření, hlavní. Vstoupíme tam! Uvítá nás fortník stavu občanského; vypravuje se, že poslední vrátný jmenoval se Růžička. Dle názoru horlivých řeholníků bylo asi vhodnějším svěřiti bratřím důležitější úlohy, anť na domácí služby stačily osoby světské. Tak měli bratři obyčejně světského kuchaře: Jana Formánka, Čuřika Tomáše, Josefa Beránka, Freidinkra a Kropáčka († 1801).

Po zemřelém kuchaři vařila někdy i vdova dále. Sakristánem byl na příklad Otto Jan ze Lnář, řemeslem krejčí, který se stal později farním kostelníkem, ale ještě šil bratřím hábity, bera 1 zl. za ušití jednoho (1803). R. 1740 zemřel sluha Jiří Marků a jeho nástupcem byl František Tomíček, pak Daněk. V kostele rozžehovala obětované svíce „svíčková bába“ Kosinová a pak Daňková. Také knihaře si vydržovali svého; byl jím Hayde a potom Jindřich Jandík, jemuž utekla žena (dcera ševce Cyrina), a teprve za 14 dní nalezena byla v tůni u Byšiček utopena (1814). Truhlářem byl v klášteře František Martin Lokner z Frankfurtu nad Mohanem, jenž mnoho krásných věcí v kostele i v klášteře umělecky vyrobil, pak bratr Josef od P. Marie († 1746) a Jakub Kochner. V době stavby měli svého vlastního políra, Krindla ze Žebráku. K hospodářství a ke koním drželi si chasníka; pro domácí služby a posílky byl „lixa“. Jeden se jim také nepovedl. Byl to Benjamín Scholze, který předstíral, že chce z víry luteránské přestoupiti na katolickou; ale sám se prozradil, že totéž pokrytectví už provedl v klášteře pražském; byl tedy okamžitě propuštěn a stal se vojákem. Světský sluha také ošetřoval nemocné bratry za 2 zl. měsíčně. Jediným „bratrem“ býval zde lékárník; jednou na krátkou dobu, snad k vůli nějakému nemocnému, byl zde bratr chirurg;

dlouhá léta zde žil bratr Jakub od sv. Jana, ve světě kdysi zdejší švec Jan Vaněk, rodem z Babic. Ostatní řeholníci bydlili za klau-surou (vlevo od horní fortny), uzavřeni před hlukem světa.

Severní ambit byl obecnstvu přístupný a chodilo se tudy do lékárny a do sakristie. Annalista vypráví, že v sakristii byly životopisy a zásluhy zemřelých členů poznamenány. Jsou ztra-ceny, jako všechny „poklady a vzácnosti“, které kdysi napl-ňovaly ony velké skříně a kredence.

Chloubou kostelního pokladu byla skvostná monstrance, na kterou sbírali dlouho a vynaložili peněz mnoho; však byla lu-nulla z ryziho zlata a darovala na ni kněžná Lobkovicová 10 císařských dukátů a 80 zl., hraběnka Preunerová též 10 du-kátů a 2 prsteny; hrabě Kolovrat dal na drahé kameny 100 zl. a P. Amandus 180 zl. Zhotovil ji vídeňský zlatník Holbier a její celková cena byla 657 zl.; pěkná chalupa i s polmi byla tehdy za 100 zl. Pouzdro kožené bylo za 14 zl. r. Pražský zlatník Jiří Seytz ji opravoval a udělal nové, lepší (než ve Vídni) paprsky za 94 zl.

Dále byl zde pozlacený kalich z r. 1735 od Teresie hra-běnky Auerspergové, pak původní, čistě stříbrné nádoby od F. A. Šporka. — Kalich s třídlínným podstavcem, ozdobený hlavič-kami anděličků, zůstal z pokladu kláštera patrně zde ve far-ním kostele. Celkem bylo 6 kalichů. R. 1738 pořízeno bylo z darů ciborium za 121 zl., jež bez podstavce vážilo 67 lotů. Císařovna Alžběta Kristina darovala „svým srdcem“ svatojanský reliquiář, jenž byl nákladem 83 zl. ještě dokonaleji a umělecky seřízen. Opět jiné ciborium mělo podobu srdce. Neobyčejně vzácná byla jistě lampa na věčné světlo, bylať stříbrná vážíc 234 lotů a jen od práce dáno zlatníkovi 82 zlatých. Monstranci a ciborium se šporkovským znakem ukradli zloději. R. 1780 již byli bratři nuceni prodati stříbrné řetízky od lampy a jakési památné peníze; r. 1807 musili dáti na „Einschmälzung“ tři kalichy a onu velkou stříbrnou lampu, zač dostali všeho všudy 150 zl., a koupili menší a bezcenné kalichy nové. Mimo jiné drobné nádoby měli v kostele 32 svícny; na oltáři sv. Anny a Barbory byly svícny od pražského měšťana Bartoloměje Habřiny.

Velký poklad byl též v rouchách bohoslužebných. Bylo zde 20 alb, jedna z nich byla kmentová pro pontifikální služby boží a nádherná rocheta se širokými krajkami pro slavnostní ká-zání, dary to vdovy po správci Seeliskovi. Ve skříních bylo 46 kasulí vzácných i všedních (nobilis et attrita). Od císařovny Alžběty Kristiny 4 kasule vlastnoručně vyšívané a jeden ornát smuteční; od arcikněžny Alžběty nádherný, od ní vyšíváný balda-chýn. Nejštědřejší dárkyní byla hraběnka Isabella Czerninová;

po smrti svého manžela věnovala tmavomodré šaty, z nichž zhotoven byl úplný ornát (dalmatiky, pluviál), a ještě zbylo na dvě kasule. Ale nejnádhernější kus prý byl jiný úplný ornát, ze šatů téže šlechtičny zhotovený. Bílý, zlatem tkaný úplný ornát byl též od kněžny Lobkovicové. Dále jest uvedena celá řada jmen tehdejší šlechty: Schwarzenberg, Morzin, Antonie Czerinová rozená Waldsteinová, Kinská, roz. Pálffy, pak benátecký řídítel panství Trombáček, zdejší quaestor Payerle (obraz a oltář sv. Anny a kalich), rodina Seeliskova; poslední dárkyní byla staříčká 100letá Dorota Leglová, která své jmění odkázala klášteru a na mše sv. také skoro tolik. Že i věřící darovali mnoho na sbírky, lze souditi dle obliby, jaké se chrám klášterní těšil; v pokladničce (cistula, kisté) býval slušný příspěvek.

Krása zevnější úpravy ovšem přispívala ke vznešenosti služeb božích, na něž lid tak rád do kláštera chodil, až to vzbudilo žárlivost místního faráře. Pamatujme však, že hrabě Špork při založení kláštera ustanovil základní podmínku, aby do Lysé poslání byli vybráni kazatelové, hlavně moralisté pro povzbuzení praktického křesťanství, a ti aby kázali po vesnicích, učili mládež a pilně zpovíдали; když konali tyto nadání, vzdělání mužové svůj úkol svědomitě a s nadšením, nedivme se, že jejich chrám zaplavovaly proudy lidu.

Kostel stál západně od kláštera, kde jsou teď konírny, a od západu se do něho přes hřbitůvek vcházelo. Nad vchodem pněl vysoký štít v podobě trojúhelníku s kulatým oknem; nad oltářem k východu byla nevysoká zvonice. Dle ústního podání měl půdorys chrámu tvar kříže, barokovými výběžky zakresleného do elipsy téměř kruhovitě. Vzadu byly čtyry zpovědnice. O malbách, obrazech, oltářích a soše sv. Desideria jsme se již zmínili. Kostelní lavice, bohatě vyřezávané, podobně jako stoly ve lnářském refektáři dostaly se do Mladé Boleslavě a nyní jsou ve chrámu sv. Jana Nep. Annalista vypravuje, že ve zbořeném kostelíčku Narození P. Marie byla skvostná kazatelna; lze předpokládati, že ji asi dobře uplatnili a umístili v kostele novém. Před oltářem sv. Anny byl znovu pochován P. Maxmilián, první budovatel kláštera; uprostřed byla hrobka klášterní, o které později promluvíme. Na kruchtě byly varhany, které se teď v Mladé Boleslavi v kostelíčku sv. Jana Nep. nacházejí. Hrabě Kolovrat Libštejnský dal na ně 50 zl. a P. Apolinář 100 zl.

V inventáři uvádí se dále: dvoje housle, čtyry trubky staré, rozbité violoncello a „mandola (t. j. loutna) in futoriali“. Tympana italica za 35 zl. hlaholila jenom rok — bylť jejich slavný zvuk Josefem II. zakázán.

Zpěv i průvod varhan si obyčejně bratři obstarávali sami;

když však bylo kněží zapotřebí u oltáře, hrával p. učitel a (stejně jako kominik) dostával ročně 8 zl. r.; pak mu přidali 2 zl. 40 kr. V oktávě sv. Anny hrával zadarmo, ale bez přátelského pohostinství se to neobešlo. Někdy chodíval i počestný kůr literácký do kláštera zpívat; dlužníky jistě bratři nezůstali, a pokud psáno jest, dostávali literáti koledy — 51 kr. Nejraději však zpíval sbor věřících buď obvyklé písně, nebo místo pašijí píseň o umučení Páně (vide Ragský slaviček, Šporkovský kancionál), která se zpívá zde podnes. Nade vši pochybnost zavedli a nacvičili zde bratři české nešpory — in choro saeculari — při nichž býval kostel plničký. Lid si je tam na určité svátky přímo vymohl — a také se v Lysé dodnes o svátcích české nešpory zpívají.

Zachován jest řád služeb božích, který časem doznal některých změn, doplňků a škrťů. Hned na Nový rok musili bratři odzpívat nešpory ve farním kostele, aby farář mohl chodit po městě na koledu. Na den Sv. tří králů obnovovali bratři sliby a jeden celebroid v zámecké kapli, jež jest na jméno svatých mudrců posvěcena. Na Jméno Ježíš byl neobyčejně velký nával lidu ke sv. zpovědi. Na Květnou neděli po svěcení ratolesti zpíval kůr literácký píseň o umučení Páně místo pašijí; všechny obřady sv. týdne se konaly též u augustiniánů, boží hrob byl v loretánské kapli, kdež se slavilo též vzkříšení, jenže do malé kaple vešlo se sotva kněžstvo a hraběcí rodina.

Průvod šel přímo do kostela za hlaholu trub a kotlů. Na Bílou sobotu musili dát v klášteře pozor, aby později zvonili „gloria“ než ve farním kostele. Na hod Boží byl kostel ráno i odpoledne plný. Na den sv. Jana Nep. byla pout, slavná mše sv. s figurální hudbou. Na sv. Vojtěcha a boží Trojici vedeno procesí do Přerova, v den Nanebevzetí P. Marie do Kostomlat. To prý zdejšího faráře Demla mrzelo a udával, že se poškozují návštěva zdejšího chrámu. Boží tělo slavilo se pouze ve farním kostele za přítomnosti vrchnosti, úradů a vojska. Neobyčejné účasti však těšila se osmidenní pobožnost ke cti sv. Anny. Největší nával vůbec byl o svátku Nanebevzetí P. Marie.

Klášter měl mnoho mešních nadací, které dosahovaly obnosu 30.687 zl. a byly spojeny s povinností sloužit ročně 1587 mší sv., 6 zpívaných, několik kázání a jiných pobožností. Mimo starodávné fundace kolovratské byly založeny nové od Šporků a Czernínů, dále od místních kněží Prossika a Seeliske, Strossera, faráře ze Všejan, i od zdejších občanů, jako byli Tangl, Kettner, Kallina, Schneider a j. v. Věřící dávali také na mše sv. a augustiniáni poskytovali stipendii známým kněžím z okolí širého.

Vyučování mládeže bylo podmínkou při založení kláštera, kte-

rou bratři plnili horlivě, připravující schopné hochy na studie. Kdykoliv měl být někdo z jinověrců přijat do církve, byl poslán pro naučení do kláštera. R. 1741 na Všechny svaté byl hrabě Jan Swerts Špork s manželkou svou za kmotry 19letému pokřtěnému židovi Josefu Janu Neumannovi. Na víru katolickou byl převorem přijat (1751) luterán Gottlieb Frühbuss ze Slezska; za dvě léta opět 17letá židovka Kateřina Volfová a za měsíc po ní Marie Kryštofová, luteránka z Kyšperku. R. 1754 stal se katolíkem nemocný voják od pluku Daunovského, Adam Reger. Za rok opět přijat byl Emanuel Neubrunn, aktuální praporečník od pluku maršálovského, který sám nevěděl, jakého jest vyznání. Od téhož pluku obrátil se na kat. víru (1771) voják Kristián Scheibl z Lipska. Jiný voják téhož pluku přímím Amon před samým přestupem oběsil se v Mrázově stodole; kat mu urazil hlavu a pochoval jej „stranou“. R. 1774 od regimentu Brink desátník Roman Pius Günker ze Sas byl pokřtěn a řídítel Kreibich mu byl kmotrem.

Toleranční patent byl doplněn nařízením, že každý, kdo chce vystoupiti z katol. církve, musí probrati šestinedělní výcvik ve víře; výsledky byly patrně velice chudé, jenom Matěj Čáp z Ostré zůstal při víře katol. Ostatní byli nepodajní, zvláště onen Hrdlička „juvenis procax et contumax“.

Farářům zdejší pomáhali augustiniáni pilně, vždy dva, jak dosvědčují podpisy v matrikách. Dle účtů klášterních dostávali za tuto výpomoc čtvrtletně oba dohromady — 12 zl. 30 kr. O „štole“ není zmínky. Převor P. Gotthard od sv. Veroniky býval dříve kaplanem v Čelákovících. Za darovaná pole přijali bratři závazek celebrovati v zámecké kapli.

Mnohým bratřím byla dopřána volnost a příležitost, aby svoje vlohy a snahy uplatnili na poli vědeckém nebo uměleckém.

Co zde uvedeno bude, vypravuje P. Alois Majer, převor lnářský, ve svých „Dějínách osady Lnářské“. Vídeňan jména neznámého P. Gotthard od sv. Teresie měl význačný titul: bohoslovec císařský; jeho nástupce P. Severin od sv. Anny (nar. 24. října 1684 v Plaňanech jako Augustin Vačanský) byl výborným archivářem a historikem, sepsal annály skoro všech českých konventů, zvláště šestidílné annály kláštera zderazského. P. Maximilian od Ježíše sepsal česky: „Pět kamenů Davidových“ a modlitební knihu „Růže červenobílá“. Vzorný bibliotekář P. Štěpán od sv. Antonína byl z rodu Chlumčanských z Přestavlk. Neopomeňme upamatovati se na pražského P. Augustina od sv. Kláry, který byl třetím synem Křištofa Haranta, popraveného na Staroměstském náměstí; zemřel na Zderaze 1664. Řád měl

jíž v XVIII. století své „menšinové pracovníky“. P. Jakub od sv. Leopolda byl ve Vídni českým zpovědníkem (Leopold Petráš, nar. v Neveklově 1696) a P. Otto od sv. Jiří (Karel Cypřiš z Malína) tamtéž českým kazatelem.

Náš annalista P. Josef od sv. Víta — Ludvík Bezděka — narodil se v Táboře 13. srpna 1723 a psal pode jménem „Táborský“; až byl lektorem theologie, měl větší zálibu v kazatelství a historii. Napsal také Inářské annály. Z návodu Šwerts Šporka sepsal učebnici „Krátké popsání země České“ — a první „Hospodářskou čítanku“; dle Dra Benedikta (Graf Špork) byla v Lysé vůbec první a znamenitá hospodářská škola, podle které teprve litoměřický biskup Kindermann další školy zakládal. Rádcem a pomocníkem hraběte byl prý augustinián — dle Dr. Benedikta Holanďan — dle lyských annálů Belgičan, dle P. Al. Majera vlastně Švýcar — P. Fulgentius od sv. Karla; od mládeži však byl v Čechách vychován. Ve školství jako bývalí profesori německobrodského gymnasia uvádějí se zdejší kněží: P. Leonard od sv. Terezie (Frant. Fibier z Náchoda n. 1715), P. Symforosian od sv. Kláry (Frant. Janský nar. ve Slaném 1711), P. Theofil od sv. Anděla Strážce (Bohumil Faber ze Světlé) a P. Ondřej od sv. Kříže. Skutečnou vědeckou kapacitou byl P. Athanasius od sv. Josefa (Eliáš Sandrich) z Radoušova čili Kravař (Grabner) u Litoměřic; napsal mnoho latinských spisů historických na základě vlastního neúnavného badání v původních pramenech. Byl hoden přátelství a vědeckého zápasu samého P. Gelasia Dobnera. Nepochopitelné jest, že zde není o něm téměř ničeho zapsáno, ani úmrtí (20. 7. 1772). Znal dobře omyly Hájkovy, hlavně o sv. Janu Nepom., jehož důkladnou obranu sepsal r. 1740. Jeho spisy jsou v klementinské knihovně v Praze. Pracovníkem zcela jiného rázu byl onen znamenitý P. Amandus od Jména Ježíše, narozený na Novém Městě Pražském 21. prosince 1684 pode jménem Frant. Singer. Byl to muž všestranně praktický, bystrý v administrativě, neúnavný v intervencích, nepřekonatelný v úředním jednání — že takřka za celý klášter na praktické potřeby a výhody myslil, na jiné věci snad mu ani času nezbylo. Však byl také třikrát provinciálem. Daleko budíž od nás, abychom zapomínali na ostatní, kteří tichou, beznáročnou činností vyznamenali se na poli čistě duchovním a náboženském; oni sami zřekli se veškeré chvály a slávy — pro odplatu věčnou. Základní rys křesťanství, totiž dobročinnost — charitu — pěstovali ve zdejším klášteře vlídnou, přitažlivou a povzbuzující laskavostí. Měsíc co měsíc vyúčtován jest slušný peníz na drobnou almužnu a lze míti za to, že u fortny klášterní rozdalo se ještě více na pokrmech než na penězích; tak alespoň se v pověsti udržuje. „Nobili pauperi.

ageno officiali, apopiexia tacto“ — zchudlému úředníku, raněnému mrtvicí — každý týden poskytována podpora dle nynějších peněz asi 30 Kč až do r. 1803. Myslím, že to byl revident Storch, jenž byl znenadání propuštěn, ač měl malé děti. Posílali pohorělým v Klatovech, Kostomlátkách a ve Slaném po 2 zl., na poškozené zemětřesením v Kalabrii; a tkalcí starému, Francovi na pohřeb také 1 zl. dali. R. 1796 putovali Lysou vyhnaní kněží a jeptišky z Polska a dostávali po 30 krejcařích „na cestu“. R. 1771 přibelhal se do Lysé nemocný kněz P. Raymund Skřivan, rodák z Ivančic, pro mor, hlad a válku někde z polského kláštera karmelitánů propuštěný. Ubožák — misellus — ve vlastním řádu v Praze u sv. Havla nebyl přijat a zde jako žebrák nemocí skličенý prosil sepiatýma rukama o skývu chleba a chvíli oddechu, která se však nemocí protáhla na tři měsíce a pouze josefinským nařízením o kněžích cizích byl z pohostinného domu vypuzen do Prahy k „Milosrdným“ a tam za 14 dní zemřel. R. 1748 žádal Dr. Medicinae Paytersberg, aby mu (a jeho sluhovi) bylo poskytnuto v klášteře doživotní zaopatření za každou cenu; přijat nebyl s omluvou na nedostatek místa. Pravou příčinou však byl zákaz řeholní constituce, nikoho déle než měsíc v klášteře přechovávat. Jinak dovedli bratři pohostiti důstojně i hosti nejvznešenější. Víme, že v refektáři se rozveselili Šporkové a někteří šlechtici šli raději do kláštera, než na zámek. U příležitosti korunovace Marie Terezie dne 25. dubna r. 1743 byl zde hostem papežský nuncius Camillo Pavlucci s veškerým průvodem; bydlil nahoře v rohovém východním pokoji a překvapil kuchaře, že byl velmi střidmý — cenavit frugaliter. Hned za ním přijel olomúcký arcibiskup Jakub Lichtenstein, který místo pražského, v nemilost padlého arcibiskupa Mander-scheida (že vítal bavorského krále) — fungoval při korunovaci. Hostinskou komnatu mimo klausuru obsadila kněžna Fürstenbergová, roz. Waldsteinová, se třemi dcerami a svou velkou vděčností ujišťovala bratry za neočekávané pohostinství.

Když r. 1732 10. června císař Karel VI. nešťastnou náhodou místo jelena zastřelil u sv. Václava, blíže nynějšího železničního mostu u Čelákovic, knížete Adama Schwarzenberga, jenž zemřel druhý den ve 4 h. ráno na Brandýse, dlel vrchní kancléř František hrabě Kinský tři dny v klášteře, neboť jsa protivníkem Šporkovým, nechtěl v zámku hledati pohostinství.

A pak též vzpomeňme na ubožáky, kteří v klášteře hledali útočiště poslední!

R. 1754 dne 8. dubna voják Mikuláš Ziegler od pěšího pluku Esterhazy těžce pošavloval před domem Kalinovým kaprála; utíkal do kláštera a skryl se v chrámě a pak v jedné cele. Strážce

klášter obstoupily a důstojník kalvinista rázně žádal o vydání „zlosyna“. Odpověď zněla, že zákon připouští zde právo asyly. Ovšem že byly o věci zpraveny úřady světské a duchovní. Arcibiskup nařídil faráři lyskému, aby vojínovi domluvil a přečetl mu ujištění, že nebude ani na těle, ani na životě trestán, dokáže-li se, že byl práva asyly hoděn; a nepůjde-li ven po dobrém, že bude násilně vojskem vytažen. Co měl dělati? Vzdal se — a dále není o jeho osudu ani slova; odpykal to jistě trpce!

Asi v touž dobu přišel do kostela ke správě boží a k sv. přijímání starolyský soused Novotný; bylo pozorováno, že chová se výstředně. Sotva vyšel z kostela, popadl vedle ležící sekeru a několika ranami uťal si na zábradlí ruku, křiče: „Nešťastná spravedlnosti!“ Zešilel, že nebyl zvolen rychtářem a útěchy tam hledal, kam snad tak rád chodíval. O hostech vojenských a válečných ještě promluvíme.

Pramenem úlevy pro trpící a nemocné byla klášterní lékárna, v níž se léky vydávaly zdarma nebo za dobrovolný dárek. Torneator, t. j. soustružník okrášlil skříně hlavicemi za 2 zl.; lékárníkem byl bratr s universitními lékárnickými zkouškami. R. 1724 přišel sem bratr Vojtěch, první lékárník k nemocnému P. Maxmiliánovi; pak zde byl František od Srdce P., bratr Bedřich a konečně Cyril od sv. Metoděje, který ztrávil v Lysé 36 let a jeho úmrtím jsou zakončeny klášterní annály (1787 28. VII.). R. 1746 darovala hraběnka Isabella Czernínová do lékárny za 8 zl. „spiritus vini“, což prý byl asi čistý lih.

Rok 1774 byl pro klášterní lékárnu osudný. Brandýský lékárník — nezkoušený, nemající ani zásobu předepsaných léků a dbající pouze chovu krocanů — dokazoval, že vzdálenost mezi Lysou a Brandýsem n. L. nepřesahuje předepsané míry (snad 1 míli) a docílil toho, že lékárna klášterní byla 28. května zavřena. Na zastání pražského převora P. Cheruba u gubernia byla však 11. července opět otevřena, ale nikoliv na dlouho. Dne 30. prosince byla znovu zapečetěna a klášteru předepsána pokuta 100 zl. Nyní se věci ujal místní magistrát a v únoru 1775. byla opět otevřena, hlavně na přímlovu arcibiskupa Příchovského, jemuž se šli bratři na Bonrepôs radostně poděkovati. Smrt zmíněného bratra Cyrila, více pak snad zákaz josefínský, že do lyského kláštera nesmějí noví členové býti přijímáni, přivedl zdejší klášterní lékárnu k zániku. R. 1795 prodali bratři občanskému místnímu lékárníku pozůstalé léky za několik málo zlatých a sami pro své nemocné draze léky platili. Truhlář Berounský vykonal za 1 zl. odborný, znalecký odhad vnitřního zařízení, pak prodali ještě nějaké mosazné nádoby po fr. Cyrillovi — a lékárna zhynula o několik let dříve, než klášter nadobro opuštěn.

Zařízení, majetek a život v klášteře.

Ke klášteru patřily tři zahrady, z nichž „malá“ byla před klášterem na východ kolem nynější studny; druhá na jih pod refektářem byla asi proměněna v bezcennou vinici a měla též vlastní studnu, vytesanou do skály; třetí byla západně od kláštera, za kostelem a za hřbitůvkem, měla dosti velké rozměry, nejspíše v těch mezích, jaké má teď zámecká zahrada na jižním svahu. Byla ozdobena altánkem a za ovoce platil konventu sadař Antonín Jirkovský průměrně 51 zl. Pak zdědil klášter zahrádku po vdově správce Seeliske; ale o její poloze nevíme. Polí patřilo ke klášteru 9 korců Za humny a za Bludnicí; u Přerova za Labem byla také louka, ze které se odvádělo jako nájemné seno. Hospodářské práce vykonával čeledín s párem koní, pro něž bratři dostali ještě sem tam od nějakého dobrodince fůru sena. Koňmi dojížděli bratři také do bližších měst, hlavně do Prahy a uspořili značně, neboť platili pouze mýto, přívoz, za konírnu a kočimu něco na přilepšenou. Jinak stála cesta do Vídně 49 zl., do Něm. Brodu 16 zl. a do Mladé Boleslavě 2 zl. 38 kr. Kočár zdědili také po paní správce Seeliskové. Na žně a jiné polní práce přibírali si dělníky (messores). Vlastní stodoly nemajíce mlátili úrodu u ochotných sousedů. V radním protokole Tom. VI. k datu 28. srpna 1766 čteme, že Frant. Honzátko, koželuh, ve stodole pana Jeschke pohanil nejen klášterní mlatce, ale i sama pana převora a pátera prokurátora. Přišel za to před magistát, kdež se omlouval, že se přenáhlil z lítosti nad utrpěnou škodou, ale přece byl arestem stížen. Sousedé se zaň přimlouvali, že by utrpěl velkou škodu na kůžích, které má v práci. Páter podpřevor hned napsal na magistrát a mluvka byl propuštěn. Za měsíc na to švec Matěj Hlávka psa z kláštera ze svévolnosti utlouci měl, byl zavřen, ale hned propuštěn na přimluvu podpřevora P. Klementa za nepřítomnosti převora Leonarda. V inventáři pro hospodářství jsou zapsány 2 vozy, 2 kočáry, pluh atd., dokonce i 2 pistole a 1 flinta! Za obruč na kolo platili „židovi“ 2 zl. Když klášter zanikal a hospodářství sláblo (1801), vyměnil koně zdejší Brynych, přidav na ně 17 zl. a r. 1803 prodali koně nadobro za 230 zl. do Příbramě. Potom jim hospodářství obdělával „soused Zrnovský“, a poněvadž byl zámožný, spíše z ochoty vypomáhal než na výdělek.

Kapitály měl klášter uloženy jednak u zemských stavů (13.343 zl.) a jednak hypotékárně zajištěny na různých panstvích

(54.114 zl.); u Czernína 8.800 zl., u Lobkovic na Bílině a Jezeří (Eisenberg) 6.600 zl., u Šporka 8.000 zl. a u jiných jako: Fürstenberg, Bredan, Clam, Morzín, Věžník, Thun, Dobrženský, Pikolomini, kanovník Chlumčanský (700 zl.), město Vodňany a j.

Také někteří občané byli klášteru dlužní: Tomáš a Josef Hayde, Jiří Loudil, Světlý, Heller, Mráz, Kettner, Fišer, Stolejda, Kalina, Brodský, Gallert, Obholzer a Vojtěch Šulc, řezník; vesměs dosud běžná jména. Poštministr Bílek Martin (1769) „neurvale“ žádal o novou půjčku, ale ze staré ani úroky neplatil. Když pak bratři s půjčkou novou otáleli, odepřel jim poštovní služby. Pani Gürtlerova, vdova poštmistra, též měla dluh na dluh a klášter vymáhal na ní 1400 zl. dlužných. Nevysekal ji ani nymburský advokát Jan Hubáček, který u senátu lyského při prohrál „a limine“, protože Lysou tituloval „oppidulum“ a ona byla dávno „civitas“. Úroky z půjček vynášely asi 184 zl. Někteří měšťané zase peníze do kláštera jako do záložny s důvěrou ukládali na 4% a tyto summy byly vedeny jako povinnost kláštera. Co vynášel „výčep vína“ — není zcela nic uvedeno; patrně nic. Dle knihy účtů bylo některý měsíc vydáno až 500 zl., a při klášterním zániku pouze 90 zl. i se mzdou za práce, služby a mletí. Mimořádně velká výloha byla na stavbu pevností (gabella pro fortificationis) 10 zl., academica 3 zl. 50 kr., na franc. válku 10 zl., něco na „militaris ordinatio“, Erb- und Prozentualsteuer 68 zl., Klassensteuer 69 zl., Bankzetteltilgungsbeitrag 34 zl., daň osobní 1 zl. 30 kr., a z majetku 21 zl. R. 1806 na vojenskou nemocnici v Ml. Boleslavi poslali 2 zl. Drobné vydání po krejcarech tvořila koleda: do pivovaru 51 kr., na poštu 34 kr., a kominíkovi 17 kr. Střechy udržoval v pořádku pokryvač Košek za paušál 75 zl.

Když přijel P. provinciál, dostal 12 zl. a jeho sekretář 6 zl. K svátku byl také každý obdarován, a sice převor 6 zl., podpřevor 4 zl., bratři po 2 zl., sluhové $1\frac{1}{2}$ zl., lixa, t. j. domácí poslíček a ministranti po 20 kr. stříbra. Za poznámku stojí také výdaj 14 kr. „za stříhání psů“ a tak byl pobyt v klášteře zpříjemněn i těm huňáčům, věrným hlídačům.

Domácí zařízení bylo by dnes jistě vítanou kořistí pro sběratele starožitností. Oni dovední truhláři, Martin Lokner a oba bratři Josefové, opatřili jistě celý dům pohodlným a krásným nábytkem své doby — barokem! Pokoje hostinské byly ovšem nádherněji zařízeny než prosté cely bratří.

Pro hostinské pokoje darovala paní správcová Seelisková „galanterii s drahokamy“ — kteroužto si ovšem nedovedeme představit; jako zvláštní pohodlí pro hosty byly „cortinae ad lectulum“. R. 1743 daroval hofmistr Seemann dva obrazy Brandlovy; ztratily se též.

Kuchyně byla dokonale zařízena všim možným nádobím dřevěným, kamenným, mosazným a železným. Mnohý latinář by z barokního, živého názvosloví těch různých věcí přišel do rozpaků, protože dosud nevěděl, že sartago jest kuthan, caldarium kastrol, capisterium cedník, cribrum řešeto, ola hrnec, lebes kotel, scopa koště, orbes nějaké kulaté misky. „Parádní, cínové koflíky pro hosty“ byly též darem oné paní Seeliskové. Do kuchyně byla vedena voda a nedaleko bylo „vivarium“, t. j. sádka na živé ryby, kterou měšťan Berger udržoval v pořádku za 2 zl. ročně. Též refektář (letní a zimní) byl bezvadně opatřen nádobím, příbory a stolním prádlem, a vše pohotově k přijetí třeba nejlepší návštěvy. Hodiny byly v refektáři, u převora a v obou ambitech; budíček jenom u převora a v krejčovně, kdež asi spali sluhové.

Podle přesných účtů lze říci, že v klášteře vařili dobře a lacino (proti dnešním dobám). Za hovězí maso (bubulca) platili měsíčně průměrně 20 zl. řezníku Šulcovi. Před válkou pruskou stála husa na jaře 18 kr., r. 1808 již 30 kr., zajíc 15—30 kr., koroptev 6—9 kr., libra kaprů 7 kr., štik 6 kr.; celé tele za 4 zl. a 1 zl. dostalo se za kůži. Kapoun 30 kr., krocan 45 kr., holub 3 kr., slepice 12, kachna 24, kozle 30 kr., beránek velkonoční 2 zl., divoká kachna 12 kr. Tři uzené jazyky byly za 1 zl., zvěřina z Křivokláta na pouť 4 zl. 50 kr. Za to novinky, kávy r. 1793 byla libra za 1 zl. Stejně drahý byl cukr a res. sacharizatec — cukroví. R. 1802 po prvé se v účtech uvádějí brambory — pomi terrestres. Sud uherského vína byl za 11 zl., 2½ žejdlíku mělnického pro hosty bylo za 20 kr.

Mouku vozili z Kochánku a z Bašty; ryby z Loučeně a od zdejších rybářů. Pivo přivaňovatí směli v Benátkách; určitou dávku měli z lyského pivovaru a platili sládkovi 19 zl. ročně, šrůtku a „tác“; často dováželi pivo z Vlkavy. Latinskému jídelnímu lístku jest těžko rozuměti. „Pro largo vespere“, na „Štědrý večer“ vánoční, dostávali bratři světlo, svíce nebo sloupky voskové, za které však brali někdy peněžitou náhradu, také na přilepšenou dostávali v tento radostný den žemle, jak v účtech zaznamenáno. Dříví spotřebovali asi 60 sáhů; vozili jim sousedé ze Staré Lysé — též fundatista Nechyba jim dříví své deputátní prodával. Myslivci dávali za „hlídání“ dříví 5 zl. — moc peněz! Každé tři roky měl člen kláštera nárok na nové prádlo a za šest let na hábit; co na obuvi, prádle a šatstvu uspořil, dostal vyplaceno: za prádlo 6 zl. a za hábit 9 zl. Loket plátna byl za 14 kr. a za ušití ministrantské komže platilo se 9 kr. Ministranti dostávali botky a podrážky, aby nepřišli do kostela bosi. Zato sukno černé bylo drahé, loket 1 zl. 14 kr., ale jistě

pevné jako kůže. Chirurgus Jeschke dostával za celoroční ho-
lení 12 zl.

V účtech jsou také zapsány výlohy za nemoc a pohřeb řeholníků. R. 1795 stonal zde P. Anselm, koupili mu z Nymburka mixturu za 57 kr. — pak bazilikánskou mast — což nepomohlo nic a on odejel raději do Tábora, dostav na cestu 23 zl. P. Norbertovi poslali pro kapky až do Příbramě a za P. Adama vydáno bylo do lékárny 38 zl., za P. Innocence 10 zl. Lékařskou pomoc poskytoval místní chirurg (vlastně felčar) nebo Dr. Merkl z Nymburka; jemu zaúčtováno 10 zl.

Když zemřel podpřevor P. Tomáš od sv. Adama (1795), zbylo po něm 35 zl. a hodinky za 17 zl. Jeho léčení u „Milosrdných“ v Praze a pohřeb stál náhodou více, totiž 21 zl. P. Adam zemřel po 2leté nemoci a zbylo po něm 23 zl., tedy o 2 zl. více, nežli bylo dáno za pohřeb; po provinciálovi P. Serafovi zbyly pouze hodinky za 16 zl. Pohřeb P. Aloise od sv. Jana, podpřevora, spojen byl s těmito výlohami: panu kantorovi za kondukt 1 zl. 30 kr., za Salve 2 zl., posaunistům 1 zl., rakev 3 zl. 30 kr., za hrany a zvonění ve farním kostele 4 zl., „pulsus agoniae“, umíráček, též ve farním kostele 15 kr., literátům za nesení mrtvolky a pochodní 1 zl. 44 kr., hrobníkovi 1 zl. 10 kr. a ministrantům 15 kr. Pan farář patrně nežádal a nedostal ničeho. O osm let později, při smrti P. Adama, dostal pan učitel již 7 zl. a ostatní zůstalo při staré ceně.

Zajděme ještě do kostela ke hrobům zde pochovaných bratří! Před oltářem sv. Anny leží onen první budovatel kláštera P. Maxmilián dle poslední vůle své. Ve společné kryptě pod lodí chrámovou odpočívá 13 řeholníků — gloriosam praestolantur anastasis — slavného vzkříšení očekávající.

1. R. 1739 5. prosince zemřel mrtvicí 35letý P. Adam od sv. Anny, kaplan a kazatel lyský (z Měšic u Tábora).
2. 1747 3. srpna skonal 69letý P. Alvis od sv. Magd., bývalý kazatel pražský.
3. R. 1751 11. května zemřel v 72 letech bývalý děkan provincie P. Josef od Ježíše a Marie, rodák z Vltavotýna; po něm za dva dny
4. 13. května na bolestnou průtrž (herniae dolores) zašel trapně P. Kornel od sv. Leopolda.
5. 1752 21. prosince dokonal P. Engelbert od sv. Antonína ve věku 52 let, jenž sem nedávno z Tábora přišel. „Vir singularis patientiae et amator fraternae pacis“ — muž jedinečně trpělivý a milovník bratrského míru.

6. 1758 20. ledna bratr Jakub od sv. Jana Nep., švec, rodem z Babic, zemřel na vodnatelnost v 52 letech.
7. 1762 na Nový rok P. Ferdinand od sv. Jana Nepom. po mši sv. ze zpovědnice odcházej, klesl v ambitu mrtěv.
8. R. 1762 27. června P. Bernard od Ježíše při snídani náhle sklesl a umíral 59 hodin.
9. R. 1768 11. května převor P. Leonard od sv. Terezie jda k obědu, klesl na chodbě pod křížem a zemřel odpoledne ve 3 hodiny.
10. R. 1771 6. října P. Ondřej od sv. Kříže, bývalý profesor a kazatel znamenitý, dvakrát se uzdraviv z těžké zimnice, po třetí za 12 hodin zemřel.
11. R. 1773 20. února P. Kašpar od sv. Dominika v sobotu v poledne náhle od stolu spěchal, klesl v ambitě pod hodinami a obrátiv poslední pohled — jako by se díval, kolik jest hodin — vydechl naposled.
12. R. 1779 3. dubna zemřel P. Matěj od sv. Konstancie, senior konventu, po tříměsíční chorobě.
13. R. 1780 6. listopadu na „shnilou zimnici“ zemřelý P. Šebestián od sv. Rosalie byl v kostelní hrobce pochován poslední. Ostatní leží na starém hřbitově.

Před branou kostelní byla také hrobka, v níž byl r. 1743 pochován Ignác Güntzing z Vídně, jurista a syn vojenského nejvyššího komisaře; zemřel zde v domě Bergrově (nyní dům Dr. Tichého vedle školy) a P. Václav od sv. Podivína jej pochoval.

R. 1746 byl u kostela pochován dovedný onen klášterní truhlář, bratr Josef od P. Marie 56letý, a za tři léta na nově zřízeném a vysvěceném (od P. Filiberta) hřbitově pochován vedle brány kostelní druhý truhlář Martin Lockner; též jest tam někde hrob 15letého syna kuchaře Kropáčka († 1783).

Když byl kostel rozbourán a proměněn v konírny (1891), přišli dělníci na pozůstatky těchto zemřelých, s nimiž tehdejší majitel baron Leitenberger tak posměšně a neuctivě zacházel, že i prostí dělníci nad tím trnuli a lyský děkan † Krupička Václav zapsal do farní pamětnice proroctví, že pachatel smrti dobrou se světa nesejde. Splnilo se!

Baron Leitenberger se zabil na automobilových závodech v Německu. Z klášterního kostela P. Marie a ze špitálního kostela sv. Kříže na Karlově z r. 1717 — jsou podnes konírny a přinášejí málo požehnání.

Místní a dějinné události.

V klidném běhu života bývají živelní pohromy a neobyčejné přírodní úkazy děsivým vzrušením, poněvadž svou nepřemožitelnou kosmickou silou upomínají člověka na nebezpečí života, zkázu majetku i existence. Proto si jich annalista všiml a zvlášť pozoruhodné zjevy zapisoval; s povděkem nutno uznati, že pověry, na nebeské zjevy se vztahující, hleděl vědecky vysvětliti. Když r. 1731 v říjnu bylo po několik dní za sebou viděti ohnivou záři, napsal P. Josef hned, že jest to asi severní záře, u nás vzácně se zjevující. R. 1744 bylo viděti kometu; pak skutečně vypukly války a lid byl (bohužel) ve své pověře utvrzen. R. 1782 v červnu bylo viděti hvězdu neobyčejné jasnosti, svítící též ve dne; lidé prý v tom viděli něco nadpřirozeného a náš annalista věděl, že je to Venuše, která se po osmi letech ve zvláštním skupení a zvětšené světlosti objevuje.

Velké sucho bylo po celé jaro 1733 a 16. května uhodil mráz, který všechno, pole, zahrady a vinice zničil; zhoubné sucho následovalo pak r. 1746, neboť od jara nesprchlo až teprve 8. října; z toho byla ovšem bída o potraviny a krmivo pro dobytek. Pšenice stoupla na 6 zl. R. 1748 na sv. Medarda sice pršelo, byl však přece suchý rok. Hrozné bouře, víchřice a povodně přehnaly se mnohdy přes Lysou, ale těžké krupobití nezničilo zdejší kraj tolik, jako za Labem. Dosud se všechny skoro bouřky na stoku Labe a Jizery rozdělí, táhnou severně a jižně od Lysé, takže Benátky a Přerov zakusí více bouřek než Lysá.

R. 1731 v listopadu byl ohromný vítr, který v lesích nespočetných škod natropil; znovu tak se to opakovalo r. 1734 na sv. Tří krále. R. 1735 dne 17. července navečer přitáhlo strašné krupobití od Bavor a táhlo přes celé Čechy, až ke Hradci. R. 1737 byla zima deštivá; následující rok 1738 přinesl třeskuté mrazy a r. 1739 mrzlo od Věch svatých až do jara; rok na to mrzlo zase strašně od Tří králů do sv. Josefa a v říjnu začlo nanovo, takže jarní i podzimní práce byly zdrženy. R. 1749 byla 20. září v 6 hodin večer strašná bouře; do nepřetržitého půlhodinového rachotu hromu ozvaly se tři ohlušující rány, pod nimiž se zatřásla země do základů.

R. 1756 byla všeobecná obava, že sem přijde zemětřesení z Lisabonu; císařským nařízením byly předepsány všeobecné modlitby a posty na odvrácení této metly. R. 1770 v dubnu přihnala se neobyčejná povodeň a příštím rokem 1771 z jara zničily nebývalé deště všechnu polní úrodu, takže nastala velká bída a drahota. Lidé skutečně hladověli, a kdo měl, nedal. Až císař

Josef II. přijel do Čech a putuje od města k městu, kázal všechny stodoly a sýpky otevřít a lid podělit obilím z velkostatků. R. 1781 20. června za těžké bouře uhořelo do věže farního kostela beze škody; za Labem však zuřilo krupobití. Rok na to 1782 napadly spousty sněhu, z nichž byla na jaře 1783 nebezpečná povodeň; z přílišné vlhkosti pak tvořily se mlhy, které po celý červen a červenec byly tak husté, že pro těžké mraky nebylo po celý čas slunce vidět a skončily nepopsatelnými bouřemi a smršťemi větrnými i ohnivými záplavami. Dne 21. července od 5. hodiny odpolední do půlnoci otrásal vzduchem i zemí nepřetržitý hromový rachot; pak dne 11. srpna (jako 1925!!) přihnala se bouře, jaké nikdo nepamatoval, že byla hrůza divatí se na ty plameny, přes celou oblohu ustavičně vyšlehující a poslouchatí ohlušující dunění hromu a třískající rány. Pak ještě 29. září přinesla bouře druhé krupobití do Lysé — „pokud paměť sahá“; tato poslední bouře vyčistila mlhy. R. 1784 byly tak ostré mrazy, že mnoho zvířete a ptactva vyhynulo a několik lidí o život přišlo. V únoru sv. Matěj ledy rozsekal, ale následovala povodeň o 1¹/₂ lokte přesahující velkou vodu z r. 1675. Voda oplachovala schody u kostela sv. Mikuláše na Starém Městě (vedle radnice). Kamenný most Karlův byl třikrát protřzen a zřítíla se i vojenská strážní bouda, stojící uprostřed mostu. Tři vojáci utonuli, jeden se zachránil, uváznuv na pilotě. Zrovna tehdy studovali mladí Swerts Šporkové v Praze a bydlili blízko jezuitské koleje, vedle domu hraběte Pachty; spodek domu byl zatopen a nějaký seminarista zachránil hraběcí syny, nastaviv jim z koleje do okna jejich bytu žebřík. Od hraběcího otce obdržel slušnou odměnu: 60 aureos, t. j. dukátů — úžasné jmění pro chudého bohoslovce!

Zvláštní nemoc rozšířila se v květnu 1782; člověka najednou přepadla velká slabost a horečka, dostavily se výrony z nosu a z očí. V horách prý na to lidé zmírali. Byla to nejspíše chřipka. Rok na to zuřila opět zimnice, hlavně mezi dětmi. R. 1731 byl mor dobytčí a r. 1786 podobná nákaza; dne 28. října dal zde císař Josef II. jednu nemocnou krávu svým lékařem otevřít, aby se příčina nemoci vyzkoumala.

O požárech jsou pečlivě tytéž poznámky uvedeny v „Dějínách Lysé“ od p. ředitele Otruby.

Bylo to r. 1751 dne 12. prosince, když požár, u Kohoutů v hospodě služkou zaviněný, za 4¹/₂ hodiny ztrávil 77 domů, 10 stodol, klášterní lavatorium, to jest prádelnu, a stoh obilí. Tehdáž lítaly nespočetné jiskry přes klášter a zámek! Již chytaly šindele. Hraběcí rodina i řeholníci s hrůzou očekávali každý příští okamžik.

Požáru byvše ušetření, sloužili augustiniáni po celý týden zpívanou mší sv. na poděkování a po každé byla celá hraběcí rodina vděčně přítomna.

R. 1752 a 53 (po každé v únoru) vznikl jistě ze msty založený požár u Jelínků č. 21, při čemž vyhořel také soused Smrček; r. 1753 hned zase v dubnu hořelo u Balcara na náměstí č. 19. Oheň ztrávil čtyry domy a školu nedávno postavenou; málem byla by shořela také fara s kostelem, na němž již na třech místech vzňaly se šindele. Záchranných prací zúčastnilo se tehdy vojsko a uhasilo plameny. R. 1778 ztrávil požár v listopadu několik domů ve Stratově vinou ženy, která chtěla hořící máslo na plotně uhasiti vodou. Požár, vzniknuvší v dubnu r. 1781 u Parukářů, za hodinu, dřív nežli se poledne zvonilo, zničil 27 domů, panský ovčín „na Písku“ a domek pradelny, v němž shořel „mandl“ a nějaké klášterní prádlo.

R. 1775 vzplanul požár nebezpečnější, totiž „v z b o u ř e n í lidu selského“!

„Na Hradecku zástupové ‚zběsilců‘ vypalovali zámky, loupili kostely, ničili nádoby a roucha, kněze bili a několik panských úředníků utloukli k smrti. Původci seděli v Praze na veřejných ulicích v kládě.“

„Dne 9. srpna srotil se lid zde (v Lysé) a táhl na Kostomlaty; ale cestu mu zastoupili vojíni, kteří tři muže poranili a Jiříka Richtra zastřelili na místě.“

„Lidé ho v noci naložili na vůz a odvezli do Lysé, neústupně žádající, aby ho pohrbili vojáci, když ho dovedli zastřeliti. Dne 11. a 12. t. m. už vojáci pochytili hlavní ‚buřiče‘ a přivedli do Lysé; soud byl krátký a trest (bití) dlouhý. Rány katovy brzo ‚buřiče‘ přiměly k úpěnlivým prosbám — psalmodiam cecinerunt — a k horoucím slibům o poslušnosti a robotě. Hlavní původci vzpoury nad to putovali ještě do Nymburka pro trest druhý!“

Annalista píše o těchto pokusech utiskovaného a bezohledně kroceného lidu tónem velice útrpným.

Že robotní patent josefínský lidu mnoho neulevil, jest známo. Annalista se zabývá živěji tolerančním patentem a evangelíky nazývá: „tolerati“.

Na lyské radnici byl dekret předčítán 1. února 1782, a to se zákazem veškerého svádění a nátlaku, posměšků a násilností.

„Dne 8. února přišlo asi 45 osob obého pohlaví a různého věku na zámek k řediteli Františku Kreibichovi a někteří mu z bible dle proroka Ezechiela (IX.) dokazovali brzkou záhubu všech katolíků. Čtvrtý den na to měl pan přimas Ant. Novotný ráno

na okně obrázek neuměle kreslený a naznačující: kříž, před ním do země vražený meč, vedle kříže napřažená ruka s metlou a nahoře koldokola nápis: „Ještě 40 dní a Lysá, pokudž pokání činiti nebudou, podvrácena bude.“ „Toleráti“ konali schůzky u pekaře Kaplana č. 16, blíže domu Bergrova a kazatelem byl zatím Matěj Sajner. Kaplan pekař prodával knížky ze Žitavy a Lipska donášené. Na panství jich bylo tehdy 113 a chtěli na hraběti starý kostel na náměstí; hrabě jim však řekl, že „kdyby měl ještě 10 prázdných kostelů, ani jeden jim nedá“. Nejvíce brojili proti velebné svátosti, Panně Marii a proti obrazům svatých.

Dokud neměli kazatele, všechny funkce jim dále konal kněz katolický, ovšem beze všech obřadů a symbolů; slušný, tichý pohřeb evangelický musil býti připuštěn i na zádušním, čistě katolickém hřbitově.

Ale proto se přece lidé leckdes na Mělnicku a ve Všejanech na hřbitově servali. V březnu (25.) přišel sem libáňský farář „na komisi“ a vyptával se každého, proč od církve odpadl.

„R. 1783 3. února přišel sem od Chlumce se ženou a třemi dcerami první kazatel; usadil se u pekaře Kaplana, vysvětloval sv. přijímání po kalvínsku, velebil císaře a pak podával ve stodole každému kousek obyčejného chleba a dal napítí vína; při tom sluha každému podstrčil misku na peněžité příspěvky. To se opakovalo též druhého dne a celkem sešlo se z dalekého okolí asi 1000 lidí. Onen kazatel byl mladý, statný muž, jménem Joel Jesenius, duchovní správce z Chvaletic u Hradce.“

„Při pobožnosti byl oblečen ve fialové roucho — zvané maďarsky „pekeš“, t. j. kožich a mimo obřady nosil krátkou „gurtu“, t. j. kleriku po kolena. Mluvil slovensky a latinsky; vous měl „po maďarsku“ přistřižen. Vybral zde 180 liber uzeneho masa, tři koše vajec a na penězích téměř 200 zl. Dne 7. února se rozloučil a dal se k Byšicím, kdež jej helvetský mlynář, nespokojený s jeho kázáním, zabil motykou.“ — Evangelici obětovali veškerou snahu a výlohu, aby získali vlastního faráře. Konečně dne 28. máje za soumraku přišel sem svobodný, mladý Josef Szalaj, rodem Uher; mnozí byli mu vstříc až k Jihlavě. Druhého dne byl předvolán na zámek, aby se vykázal svými listinami, a nařízeno mu, aby se ohlásil hejtmanovi v Mladé Boleslavi.

Služby boží zahájil 1. června v nějaké stodole blízko kláštera. Byl se také představití katolickému faráři Tichému, jenž jej zase ihned pozval k obědu; tato zdvořilost a snášlivost vyvolala však pohoršení a mrzutosti na obou stranách. Patentní tolerance!

Působil zde krátce; zemřel 12. května 1784 a pochován

byl „za panským ovčínem“, t. j. na nynějším evangel. hřbitově, který založil.

Jeho nástupcem byl Ferdinand Rimany, jenž pojal za manželku zdejší evangeličku Vodňanskou. Dle farního archivu (bez signatury, dle data srovnaného r. 1789 25. května „jistá Anna Tržická, 18letá, která se ustavičně stýkala s helvety, v klášterním chrámu Páně po přijímání sv. hostií vyplivla, kterouž kněz zvedl a ve svatostánku schoval. Bloudící dívka byla potrestána žalářem i ranami, ale přes 6nedělní vyučování odpadla k tolerátům. Poněvadž katolický farář vedl všechny evangelické matriky až do r. 1848, jsou ve zdejších matrikách všichni další evangeličtí faráři zapsáni (i okolní). Byli většinou Slováci, Uhři a jejich ženy čistokrevné Maďarky.

* *
*

Osudy rodiny hraběcí jsou ovšem též v annálech zapsány. Křtiny, svatby a pohřby uvedeny všechny s náležitými tituly a lichotkami.

Zajímavá byla oslava svatby Jana Kristiána Swertse Šporka s Marií Barborou Heřmannovou z Bubna, a příchodu novomanželů do Lysé. Z rozvlácného, podrobného popisu každé maličkosti dovedeme si učiniti představu o takové parádě a slávě za doby šlechtické nadvlády a barokové okázalosti. Svatba konala se na zámku lnářském dne 4. října r. 1752 a dne 19. října přijeli manželé do Lysé. Hmoždíře houkaly, trubky a kotle jásaly. — Všechno obyvatelstvo je vítalo; v dlouhých řadách stály cechy a pořádky, rolníci na koních, pan primátor s celým svým sborem, rybáři, myslivci, huláni atd.; až u samého kláštera bylo duchovenstvo. Dvě slavoobrány byly vystavěny na způsob panoramatu: napřed vršíček se skutečnou travou a keří, dál pak byla jen malovaná krajina a v pozadí růžový keř, na němž se cukrovalo dvě hrdličky; dále samé symboly: srdce, plameny, prsteny, roh hojnosti, stisknuté ruce a různé nápisy (chronogramy): „Bina corda, Joannis... et Barbarae... Xenio Trinitatis fiunt unum“ a jiné.

Mladému hraběti se brány tak líbily, že si vyžádal, aby zůstaly státi, až přijde starý hrabě, a dal za to z vděčnosti opravit obraz sv. Barbory.

Velké zděšení v zámku i v okolí způsobila (1749) odvážná loupež v domě kupce Seeliska. V noci prolomilo dvacet začerněných mužů všechny troje dveře do domu najednou; kde koho spoutali a vše vykradli, peněz a různých věcí v ceně 2½ tisíce zlatých. O soudu a trestu ani slova.

O současných důležitých událostech světových zmiňuje se letopisec také; věřil, že papež — Jesuicida — Kliment XIV. zemřel dle všech příznaků choroby a smrti — otravou! Dále popisuje, jak papež Pius VI. v březnu 1782 do Vídně přijel (papa peregrinus), tam latinsky kázal a marně se snažil zarazit josefinské reformy. Při návratu jej císař Josef II. doprovázel až do Mariabrunnu nedaleko Vídně, kdež v konventě augustiniánském pohostinství přijali a spolu se rozloučili; při tom se obrátil císař na převora, řka: „Zapište do svých annálů, že zde a dnes císař s papežem se rozešel.“ Rozešel se skutečně ten císař, jemuž za kmotra křestního mimo krále polského byl sám papež Benedikt XIV., ovšem zastoupen svým vyslancem. Za pohostinství v klášteře mariabrunnském se odměnil, že jej za několik hodin po odchodu papeže zrušil. Jinde se dovídáme, že poděbradský děkan Ant. Molinari byl zároveň infulovaným opatem v Bikloši v Uhrách. Na pražský konvent annalista žaluje, že (r. 1748) převor tamní P. Prokop od sv. Vojtěcha polskému králi prodal dva Škrétovy obrazy, a sice: „4 sv. učitelové církevní (doktorové) s Mojžišem“ a „4 evangelisté“ (jeden za 2.000 zl., druhý za 1.500 zl.).

Bouře válečné se ovšem před fortanou klášterní nezastavily a bratři zkusili různé strasti, jež vojna s sebou přináší. První zmínka děje se o válce turecké (1737), již Karel VI. vypověděl a prohrál, postrádaje vojevůdce, zemřelého prince Eugena, který v Lysé a na Bonrepos býval hostem.

R. 1741 popisuje annalista, jak v listopadu Sasi, Bavoři a Francouzi dobývali Prahu. Tehdy přezímoval v Lysé německý pluk „Badenbruck“ a velitelem byl von Borek. Klášter hostil čtyry důstojníky, z nichž poručík Rapp byl králem prohlášen za bezectného, že z bitvy u Chotusic utekl. Chovali se velice vlídně, vše poctivě zaplatiti, ano i potravin klášteru poskytovali ze svého. Nejraději měli bratra lékárníka Františka, a když odešli, nechali zde klášteru dva vozy, sena.

R. 1742 dne 21. ledna večer přišel pruský král do Prahy; druhý den byl ubytován u staroboleslavského děkana Fricka a třetí den byl v Lysé. Dne 7. února už zase byl ze Slezska zpět zde a tázal se na chování vojska, nařizuje, aby každá nepřístojnost byla hlášena veliteli.

A skutečně „pro maličkost“ byli tři vojíní potrestáni tak, že tři dny za sebou, vždy na dvě hodiny byli rukama vzhůru přivázáni na kůl a bosýma nohama stáli na špičatých klínech. Důstojníci chodili rádi do kláštera, jsouce vděční za doušek piva.

Ale v Benátkách dělali hraběti z Klenové co nejhoršího, a to na rozkaz velitele. Když toho roku v červnu císařští dobývali

zpět Prahy, bylo slyšeti zde hřmění děl dnem a nocí. Když obleženým Francouzům přicházela na pomoc nová armáda, část vojska rakouského se obrátila od Prahy proti ní; tím uvolnilo se Francouzům a několik houfů jich z Prahy ujelo. Ti se potloukali v okolí, na Mělnice, v Čes. Brodě, v Čelákovících; v Lysé byli dvakrát v síle asi 50 jezdců, po první beze škody a po druhé zajali ředitele Täubnera, jehož hrabě Šverc Špork musel vykoupiti. Těch několik vojinů stačilo také zbořiti mosty přes Labe v Toušeni a v Litoli. Téhož roku 18. listopadu nastěhoval se do Lysé generál Kristián Lobkovic a obýval západní křídlo zámku; jeho vojenský kaplan bydlil v klášteře. Zde si vyprosila útulek před liticí války také hraběnka Paarová, roz. Sternbergová. Za generálem přistěhoval se okresní hejtman boleslavský Zhořský a král. vojenský komisař Schmiedgruber se všemi kanceláři. „Ve dne v noci byl klášter dokořán, všechny cely zabrány a bratři stlačeni do jedné. — Šest až osm posílů vskutku „létalo“ sem tam — samý hluk! I kuchyni zabrali, nádobí potloukli, dříví spálili a v celách zbourali kamna.“ Generál s důstojníky chodil každou neděli na mši sv. a k přijímání; bratry zval občas k obědu. Když francouzský generál „Bellil“ opustil Prahu, časně ráno po mši sv. opustil generál (v 5 h.) Lysou a táhl na Prahu; dobyv 27. prosince Vyšehradu, dne 2. ledna 1743 ráno se 3.000 jezdců vjížděl slavně do tripudia — to jest do pražského „trojměstí“. Teprve po vánocích opustil klášter také hejtman, pak i komisař — a bratři měli na krátkou dobu pokoj. Zatím tisíce Francouzů mrzlo na šíleném ústupu přes Beroun k bavorským hranicím.

R. 1744 v září začla vojna znova, opět vítězstvím Prušáků, kteří 10. listopadu zbořili nedávno znova postavené mosty v Toušeni, v Litoli, Nymburce a Poděbradech. Mimo různé průchody vojska nestalo se však nic zvláštního.

O válce sedmileté vypráví annalista dosti podrobně, kde stálo rakouské vojsko za bitvy u Lovosic, že tam v táboře rakouského vůdce umřel pruský generál. Generálmajor Karel Lobkovic byl se dvěma kyrysary zajat a opět propuštěn. Potom o vítězství u Liberce a porážce u Hloubětína-Malešic, odkud vojsko rozprášené 20. června 1758 uteklo do pražských hradeb, a nastalo obléhání Prahy. Ale o hrůzách obležení tohoto annalista nepíše tak podrobně, jako by mluvití nechal druhou knihu zápisů, ve které očitý svědek svoje zkušenosti zapsal; v jeho slovech zračí se nejhlubší láska k vlasti a bouří trpce vydrážděný hněv proti surovému nepříteli:

„Jak žalostný osud připravil Prušák Bedřich, lotrů nohsled, zemi korunového světce Václava! Ach, zaslz Čechie, kdysi věrné

dědictví českých králů — dnes vyhlídnutá, vyčiňaná kořisti korunovaného loupežníka! Jaký bol, jaká hrůza přepadla i nejudatnější srdce! Uvěř, čtenáři, zkušenému, který vše zažil, vše, co každý ví a nikdo nemůže vysloviti. V Praze bylo vojska 48.000 a kol do kola Prušáků 100.000. Již od 7. května bylo město obléháno a tu 29. t. m. v den seslání Ducha sv. — o bolesti! — o 10. h. večerní začal korunovaný zbojník vrhati na Prahu ohnivé koule, a to plné tři neděle, až do 19. června, hodiv 21.130 ohnivých a 45.000 chladných střel; — snad i více. Výsledek mohl každý viděti po ulicích na zříceninách a spáleništích chrámů a klášterů, paláců a domů.

Když Daun a Nadazdi u Křechoře (18. června) zvítězili, začali se druhého dne Prušáci hýbati a rychle Prahu opouštěli. Oblehání otevřeli nejprve malou branku na Poříčí, pak Novou a konečně Vyšehradskou bránu. Jaká radost! Slunko veseleji svítilo, když se Praha vydrala z hrubé pěsti tyranského hostě. Bedřich prchaje od Kolína, jízdou znaven uchýlil se v 1 $\frac{1}{2}$ 3. ráno (v Lysé) do Jelínkova domu č. 21; jeho bratr Jindřich a princ Vilém byli (v hostinci) u Kohoutů. Za chvíli byv probuzen, okamžitě ujížděl k Sojovicům a k pražské armádě. Do Lysé přivalilo se dobře 5.000 vojinů boje neschopných. Bedřich se vrátil do Lysé a bydlil ve škole; nikdo nebyl k němu připuštěn. Dne 22. června umístil obojí armádu (pražskou i kolínskou) mezi městem a Starolysou. Tehdy byla tvářnost Lysé trpce zasmušilá! Bůh právě dopřál mnoho krásné a slibné úrody a Prušáci všechno zničili, spálili a podupali. Nemocným vojinům se musilo všeho nad pomyslení poskytnouti štědrou rukou — a jak se odměnili vzácní hosté?

Co se dalo ukradnouti, bylo jejich, a zmizelo v usmolené ruce surového žoldáka. Dne 25. června již zde zase byli rakouští Chorvaté; — bylo jich asi 4 roty (a ženy k tomu) — a usadili se na zámku i v klášteře; zabrali celý, jídelnu, knihovnu, chór — a jak vlídně se chovali! Toť Leonidova rekovnost se v nich probudila. V klášterní lékárně udělali škody přes 300 zl.; ostatně ukradli, kde co bylo: šatstvo, prádlo, nádobí, potraviny, obilí. A co urážek zakusili bratři! Ani jeden nebyl ušetřen jejich hrubé pěsti. Na Vysoké byla škoda 1500 zl. Škody byly sice úřadům hlášeny, ale co z toho bude — Bůh ví! Za těch přeusmutných dob náš tesklivý žal přece jedna radost oblažila; klášter mohl býti málem obrácen v ssutiny! Jednou chtěli Prušáci svá děla proti blížícímu se vojsku rakouskému postaviti na návrší zrovna pod klášterem, ale šťastnou náhodou vyhlídli si lepší stanoviště na vinici Klepítkově. Dne 27. června utekli Prušáci před rakouským vojskem k Mladé Boleslavi. Lid byl ovšem

všechny vyděšen. „Quae tunc hanba fuit, qualis tunc strachus in urbe!“ Husarské hlídky, jež Prušáky pronásledovaly, střetly se v ulici a nepoznávše se (v šeru večerním) začaly ve městě po sobě střílet a jen tak tak, že nezapálily! Nepřítel odtáhl ze země a nastaly doby utěšenější.“

Klášter hostíval ještě několikrát rakouské generály a plukovníky s četným průvodem, ale krom nějakého nepohodlí bez další úhony a škody. Na ten zápas králů musil klášter doplatiti 1000 zl. — pod trestem konfiskace. Pražský měšťan Mašek je výhodně půjčil. V obecním protokole C. 49. jest poznámka, že r. 1779 bylo zapláceno 4 zl. 30 kr. a za oves 1½ zl. za fůru „když srdce Páně a jiné pretiósy (před Rusy do Lnář odvezené) zpět přivezli.“ Další zápisy, válečné nečotýkají se ani Lysé ani kláštera, proto jich opomineme. Pozoruhodná jest však poznámka, že letopisec četl v knihovně klementinské v jakési francouzské knize jasné proroctví o „bramborové válce“: „Dva potentáti budou proti sobě ležeti a na sebe číhati — bez vojny.“

Bratři se radovali, že mírem těšínským nastanou doby lepší, nemajíce potuchy, že jejich dům překonal sice hrůzy válečné, ale záhy podlehne útoku — papírových nařízení josefinských. Ideály císaře Josefa II. vyznačeny jsou zřetelně symbolickými pamětními pečetěmi. Na jednom byl obraz císařův a nápis: Josephus II. tolerantiae imperator (císař snášenlivosti náboženské), na rubu pak tři kněží (katolický s kalichem, luteránský a kalvínský s biblí), nad nimi se vznáší orel (císařský?), a v zářích kolem něho skví se židovské „Jehova“. Kolem orla jest nápis: „sub alis protegit“ (svými perutěmi chrání) a u těch tří kněží: „ecce amici Dei“ (ejhle, přátelé boží).

Na druhém penízi jest obraz papeže Pia VI. a Josefa II., jež věnčí nápis: „Salutifer orbis uterque“ — (oba vedou k spasení) — na rubu jest chrám, na oltáři kalich a svíce rozsvícená, k níž se vztahuje ruka s kratiknotem, aby ji zhasla; taj vysvětluje nápis: „emuncta clarior“ — až zhasne, bude jasněji svítiti. Zhasnouti dovedl Josef II.; — ale památka dobrých služebníků božích svítí z daleké minulosti jasně.

Dr. Vladimír A. Macourek:

Počátky katolické restaurace na Moravě za biskupa Prusinovského.

(Pokračování.)

Tento protest biskupův přispěl asi k tomu, že císař zamítl prosby a stížnosti Opavských a kostel sv. Václava zůstal katolíkům zachován.

Cesta biskupova do Opavy. Bezvýsledné jednání s radou.

Vyhrál-li biskup opavskou záležitost napolo svým návratem na Moravu, chtěl ji vyhrátí cele osobním zasažením v Opavě samé, když v září 1569 Martin Zenkfrey, kazatel u Panny Marie, zemřel.¹¹⁷⁾ Hned po jeho smrti obrátil se na císaře listem ze dne 26. září,¹¹⁸⁾ v němž žádá od něho zakročení v Opavě, aby bez biskupova vědomí a schválení žádný nový kazatel v Opavě nebyl ustanoven; a znova jej upozorňuje na českého kazatele a jeho útoky proti mši, svátostem, řeholníkům i kněžím. Siebenlota zároveň vyzval k návratu do Opavy a slíbil mu odpuštění, zodpoví-li se mu ze svých činů. Když dostal 11. října do rukou opis mandátu císařského Opavským,¹¹⁹⁾ v němž radě i obci přísně se nařizuje uznati pravomoc biskupskou a jejímu vykonávání v ničem neklásti překážek, rozhodl se po poradě s rektorem jezuitským Pérezem a provinciálem Maggio,¹²⁰⁾ na níž se uvažovalo i o zřízení jezuitského noviciátu v Opavě,¹²¹⁾ zakročiti v Opavě osobně. O úspěchu jeho cesty pochybovalo se však už předem.¹²²⁾ 26. října přibyl biskup do Opavy v četném průvodu, v němž byl i provinciál Maggio, jesuita Štěpán Rimel, několik kanovníků a biskupských manů. Byl sice přivítán slušně, ale velmi zdržlivě, sám snažil se získati blahovůli, po případě informace osobní vlídností a společenskou pozorností, ale jakmile bylo zahájeno vlastní jednání, brzy uvázlo na mrtvém bodě a bylo vystřídáno projevy nevole a nepřátelství, dosud tlumeného a potlačovaného. Hned 26. října pozval biskup členy rady a některé duchovní k večeři, aby poznal náladu a smýšlení města. 27. října provedl rekoniaci¹²³⁾ chrámu sv. Václava a vyložil třem vyslaným zástupcům rady, s níž by si byl přál jednati celou, účel své cesty: Přišel, aby uspořádal duchovní záležitosti města, a žádá především, aby nový kazatel u Panny Marie byl jmenován toliko s jeho souhlasem; chce proto vyčkati jejich usnesení ohledně tohoto, po případě i sám jim schopného dodati, kdyby nikoho vhodného

¹¹⁷⁾ Gindely l. c., Kroess I. 331. — Zukal l. c. soudí, že Zenkfrey zemřel již před uzavřením smlouvy, tedy asi v dubnu 1569.

¹¹⁸⁾ Dopis Císaři J. M. v pondělí po sv. Matouši 1569. Na Přehradí olomúckém. Kopiář č. 9. f. 134—135.

¹¹⁹⁾ Maxmilián Opavským v Prešpurce v pondělí po sv. Jeronýmu L. P. 1569, Kopiář č. 9 f. 151—2.

¹²⁰⁾ Navrátil, Jesuité str. 50/0¹. — ¹²¹⁾ Kroess I. 331.

¹²²⁾ Opat velehradský Mikuláš Kromer, píše svému bratru Martinu, kanovníku varmijskému: „Habet mandatum caesaris ad cives, sed vix aliquid proficiet. Sunt enim valde stolici et indolentes isti pivovarzy et sane recte a nostris vocantur trupy pro Trupper. Navrátil l. c. 51². — ¹²³⁾ Ježto chrámu bylo přechodně používáno protestanty, znovu jej posvětil.

neměli. Žádá potom vydání českého kazatele Šimona, aby se v Olomouci postavil biskupovi k zodpovídání, zatím však aby ustal ode všeho kázání. — Rada odpověděla novou deputací 29. října o přijetí nového kazatele velmi vyhýbavě, žádajíc šetření patronátního práva, zaručeného jí Ferdinandem I., a oznamujíc, že se v této záležitosti ještě poradí s hejtmanem opavským. Šimona byla ochotna vydati k zodpovídání, třebaže náleží pod pravomoc konsistoře pod obojí, ale toliko zde v Opavě, nikoliv však do Olomouce. V tom objevil se mezi vyjednáváním Šimon sám a prudce prohlásil, že s biskupem nemá co činiti. Biskup, rozčilen jeho smělým a prudkým vystoupením, omezil se na stručné prohlášení, že Opava náleží jedině pod jurisdikci jeho a jednání pro ten den ihned přerušil. — Nemínil opustiti Opavu, dokud by všechny chrámy nebyly obsazeny katolickými kněžími; rada to dobře vycítila, a proto za každou cenu chtěla se zbaviti jeho nebezpečné přítomnosti; a to jednak průtahem celé záležitosti, vyhýbavými odpověďmi a odvoláváním se k hejtmanu a císaři, jednak třebas i násilím, využívajíc a podněcujíc rozčilení městského lidu nad biskupovou přítomností. Druhého prostředku biskup, jak se ukázalo, se nebál, proti prvému však ihned činil protipatření. Hned 29. října psal provinciál Maggio kancléři Pernštejnovi, že sice doufá ve zdar dalšího vyjednávání, je však přesvědčen, že další vývoj věcí záleží na císaři, na kterého se dle doslechu město obrátilo zvláštními posly; proto prosí, aby kancléř byl u dvora nápomocen vítězství dobře počaté záležitosti.¹²⁴⁾ 30. října píše biskup Pernštejnovi sám a žádá jej, aby vymohl u císaře ještě nový mandát Opavským, který by mu v dané situaci byl oporou.¹²⁵⁾ Téhož dne zvláštním poslem vstoupil ve styk i s hejtmanem opavským Janem starším z Vrbna na Heralticích, tehdy nemocným, který mu však důtklivě radil k návratu, poukazuje na hrozící nebezpečí. Již při příjezdu biskupa měšťané opavští ozbrojili se ve svých domech, po provinciálovi Grodeckém i po biskupovu poslu do Heraltic bylo házeno kameny, erb biskupův nad jeho obydlím byl poházen blátem; nyní rozechvění lidu bylo stupňováno pověstmi, že biskup chce dáti vykopati mrtvoly nekatolických šlechticů, pohřbených v minoritském chrámě sv. Ducha a tělo Zenkfreye, pohřbené u P. Marie.¹²⁶⁾

¹²⁴⁾ Navrátil, Jesuité str. 50—51.

¹²⁵⁾ Navrátil, l. c. str. 51³. — I na císaře samého obrátil se biskup listem, jenž však dodán ve Vídni až ve čtvrtek po sv. Martinu = 11. listopadu. Kopiař. č. 9. f. 168 v — 169 v.

¹²⁶⁾ Dudík, Sammelchronik str. 34. — Veršovaný protestantský hanopis na biskupa vzniklý asi 30 let po události, nalézající se v muzejní knihovně opavské (Žukal l. c. str. 5/5¹), líčí docela, že k bouři došlo, když již mrtvoly skutečně měly býti odstraňovány.

Bouře proti biskupovi.

Poměr biskupův k radě stával se za těchto okolností vždy napjatější. Prusinovský sice hned 30. října navázal opět jednání písemně, ale rada neúčastnila se bohoslužeb, na něž ji biskup stále zval, a nepřijímala již také jeho pozvání ke stolu. 1. listopadu biskup ještě v klidu kázal a biřmoval asi 200 lidí v chrámu sv. Václava, 2. listopadu za velkého sběhu lidu dal si násilím otevřít chrám Panny Marie, v němž se několik luteránů uzamklo, a konati tam katolické bohoslužby, po nichž klíče chrámové odevzdal Siebenlotovi. 3. listopadu našel však dům, v němž bydlel, i pokoj svůj obstoupen ozbrojenci, vyslanci rady pak bez opovědění zakročili mu cestu a stručně prohlásili, že odmítají s ním dále jednati a ponechávají spor k rozhodnutí císaři. Vyzvali jej dále, aby město ihned opustil, ježto lid, pokládaje čisté evangelium od něho za ohrožené, se bouří a rada neručí za jeho bezpečnost. Biskup však neméně důrazně prohlásil, že před vyřízením své záležitosti se nevzdává a že rád zemře při plnění svého pastýřského úřadu; od rady však se očekává jiného jednání a jiné odpovědi. Téhož dne vydal se biskup odpoledne v doprovodu tří mužů svých k chorému hejtmanovi do Heraltic proti jeho vůli a výslovnému přání. Popřel tam rozhodně, že by chtěl dáti vykopávati mrtvoly, mezi nimiž byl i hejtmanův otec. Nicméně hejtman i nadále mu radil k opuštění města, dokud sám je churav a nemůže v Opavě brániti násilí. Od násilí zrazoval také městské radní, kteří o den později rovněž k němu přijeli. Jinak však byl s nimi zajedno. V důsledku hejtmanovy rady byly odvolány městské stráže u všech chrámových vchodů.

Konečně však biskup přece jen byl donucen město opustiti, když v neděli 6. listopadu došlo k hrubému násilí, vůči němuž byl bezmocen. Když toho dne jesuita Rimel měl na rozkaz biskupův kázati v chrámu Panny Marie a komorník biskupův Ctibor Syrakovský z Pěrkova křestil mu snad poněkud vyzývavě pochvou svého meče cestu davem ke kazatelně, postavil se mu na schodišti jejím v cestu muž s tasenou dýkou. Biskup i provinciál chtěli sami přispěti na pomoc ohroženému kazateli a k němu se dotlačit. V tom však počalo se z davu, v němž byli hlavně tovaryši řemeslných cechů, házet kameny. Za nastalého zmatku byl biskup s ostatními duchovními pod ochranou některých šlechticů a katolického radního pána Linharta Freibergera¹²⁷⁾ vyveden z kostela a dostal se bez pohromy přes hřbitov a náměstí, kde

¹²⁷⁾ J. Zuka l „Biskup Vilém Prusinovský a Linhart Freiberg er, radní opavský.“ Věstník Mat. Opav. 1911, str. 30—32.

zatím zvoněno na poplach a ozbrojený lid se všech stran se sbíhal a zbraněmi biskupa ohrožoval, do kostela sv. Václava, kde Rimel klidně, jakoby se nebylo nic přihodilo, přednesl své kázání. Při návratu z kostela očekávala biskupa opět deputace městské rady, již biskup prohlásil, že přišel do Opavy pro spásu duší, oni že však s ním jednají jako s lupičem. Svým písařem dal jim znovu předložit souhrn všech svých požadavků a sdělil jim, že prozatím opouští vzbouřené město, aby ho nestihl trest za jeho zavraždění. Návratem biskupovým z Opavy padl ovšem také plán delšího působení Rimela v Opavě, jehož biskup podle všeho chtěl stejně jako Höllera v Brně učiniti zde městským kazatelem. Také myšlenka na usazení jesuitů v Opavě byla tím pohřbena.

Účast a vina rady na bouřích.

Velká houževnatost a odvaha biskupova přece jen v tomto případě nedošla cíle ani úspěchu. Rada i celá obec opavská nad ní zvítězila. Bylo ovšem těžko dokázat, že rada sama, smluvivší se se vši obcí, bouři tuto ustrojila a připravila, jak by se dalo usuzovati z toho, že pobouření lidu a častý poukaz na ně byl jí v každém případě vítán a konečně jediným a posledním prostředkem zbaviti se nepohodlného biskupa. Prusinovský ovšem celou příhodu opavskou podrobně vylíčil císaři.¹²⁸⁾ Nežádal ani tak potrestání a škody Opavanů pro svou osobní potupu, jako spíše, „aby císař ruku držel nad jeho právy a svobodami a aby zachoval jej jako předchůdce jeho při vládě biskupské ve věcech duchovních“. Konkrétně chtěl, aby farář Siebenlot, jemuž přičítal

¹²⁸⁾ Císaři, Kopiař č. 9., f. 189 v — 193. — Na základě této biskupovy zprávy, ale asi jejího originálu, nikoliv konceptu z kroměřížského Kopiaře, vylíčil biskupův pobyt v Opavě Gindely ve svých „Beiträge zur Geschichte der Zeit Kaiser Rudolfs II.“ Viz pozn. 106. — Gindelyho doplnil Zuka l. c. zejména tím, že dodatkem k svému článku ve V. M. Op. 1896 uveřejnil z městského archivu opavského sepsané vědecké výpovědi proti biskupu učiněné pod přísahou na radnici. — Jesuita Pyrringer referuje generálovi hlavně o výstupu proti Rimelovi 6. listopadu. (Navrátil, Jesuité str. 74—76.) Jiných jesuitských pramenů použil k svému vylíčení Kroess I. str. 329—338, nepřináší však zde nic nového. Konečně Snopek ve svém článku „Některé relace biskupa St. Pavlovského a kard. Dietrichštejna o diecési olomucké Č. M. M. 1908 na str. 254—256 v pozn. 1. pod čarou popisuje opavskou bouři z nějakého rukopisu kroměřížského archivu, jehož však blíže neoznačuje. Starší literatura, hlavně dějepisci Opavy (Ens, Biermann, Sláma) popisují událost zcela podle zmíněného v pozn. 126. dle hanopisu v mus. knihovně opavské.

největší vinu na opavské bouři,¹²⁹⁾ byl vydán jemu na Kroměříž a aby Opava nesměla měniti starodávných řádů a zůstala ve správě biskupa olomouckého. Na tuto stížnost biskupovu císař oznámil 19. listopadu radě opavské, že k jejímu vyšetření stanovil 4 komisaře, kteří 1. prosince vyslechnou zástupce biskupovy, radu i městského faráře.¹³⁰⁾ Nastalo nyní velmi dlouhavé vyšetřování, jež městská rada úmyslně prodlužovala, využívajíc průtahů k tomu, aby deputacemi ke dvoru, úplatky a dary i samému císaři, jimiž se značně zatížila finančně, unikla trestu za příkoří biskupovi učiněné. Při vyšetřování pak sám rada před komisí slavnostně odmítla jakoukoliv účast na vzbouření lidu. Sehnala na 100 lidí domácích i cizích, kteří nejprve na radnici a potom před úředníky práva zemského pod přísahou dosvědčili zejména, že rada nedala povel k ozbrojení obyvateľstva, ani že nedala učeřiti na poplach ve zvony, aby lid ke kostelu svolala, že nechovala žádných zbraní v radnici a nedala úmyslně zavřiti městské brány, jak biskup tvrdil svými zástupci, ale naopak, že purkmistr Tomáš Točil a jiní členové rady napomínali lid k rozvaze a klidu. Biskup že způsobil bouři sám tím, že M. Adama, kvardiána minoritského u sv. Ducha, rodilého Vlacha, pokáral za to, že připustil luterského kazatele do klášterního kostela a dovolil v něm pohřbívati i nekatolické pány a zemany, a vůči němu projevil úmysl, dáti z nich ty, kteří byli luterány, vykopati a kostel znovu vysvětit. Za týmž účelem že se dotazoval kvardiána i po hrobu Zenkfreyovu, jenž se nalézal u velkého oltáře kostela Panny Marie.¹³¹⁾ Na druhé straně rada však nechtěla připustiti

¹²⁹⁾ Zukal, V. M. O. 1911, str. 31. — Již 3. listopadu, když byl biskup v Heralticích, ozbrojená rota vpadla do fary a zde v naprosté shodě se Siebenlotem pila a hrála. Jakým způsobem farář se účastnil bouře 6. listopadu nebo příprav k ní, nevíme. Biskup o něm píše, že to je „člověk zaufalej nad přísahami svými a povinnostmi zapomenutý.“

¹³⁰⁾ List císařův daný v sobotu, v den sv. Alžběty 1569, otiskuje v plném znění z měst. archivu opavského Zukal ve V. M. O. 1896, str. 5. Komisaři byli hejtman opavský, komorník Jiří Tvorkovský z Tvorkova a z Kravař, Zdeněk Lev z Rožmitálu a Václav Haugvic z Biskupic.

¹³¹⁾ Zukal V. M. O. 1896, Dodatek: Svědomí proti biskupovi str. 6—12. — Je jisto, že biskup stál na zásadním stanovisku, že v katolických chrámech a na jejich hřbitovech nelze pohřbívati nekatolíky. Jak víme, odvodil z toho v Olomouci i praktické důsledky. Ale ani tam nečinil tak zpětně do minulosti. — Snad by za příznivějších okolností byl býval i v Opavě radikálnější v této otázce. Takto však zůstalo při pouhém samozřejmém pokárání představeného katolického kláštera a při tom, že mu biskup sdělil svůj názor o celé věci. Učinil tak v den sv. Šimona a Judy, t. j. 28. října, kdy ještě tak nepočítal s násilným odporem a neznal nebezpečí situace a v dů-

výslech opavských svědků biskupových, v první řadě radního Linharta Freibergera, řkouc, že sama proti sobě svědčiti nemůže. Biskup chtěl totiž pomoci jich v dubnu 1571 dokázati zejména, že na rozkaz radního Hanse Gintera bylo po všech domech jménem purkmistra nařizováno, aby obyvatelé byli pohotově a na dané znamení zvonem běželi ke kostelu se zbraněmi, a že došlo docela předtím onou osudnou nedělí k zápisu proti biskupovi mezi městskou radou a cechy, jejichž příslušníci byli přece hlavními účastníky bouře.¹³²⁾ Zatím co radu nebylo možno prozatím u-svědčiti z přímé účasti na povstání, vina Siebenlotova na něm byla zjištěna. Když ještě tento počátkem r. 1570 dokončil svůj odpad od katolicismu tím, že se oženil s dcerou opavského měšťana, byl i císařem zbaven své fary. Opavští však, ačkoliv jim císař v červenci 1571 přikázal, aby přijali za faráře Dra Jana Vyškovského (Viscovinus), kterého jim biskup jmenoval, neuposlechli a podrželi Siebenlota až do jeho smrti r. 1580. Spor biskupův s radou skončil smrtí žalobce (r. 1572), jenž nedočkal se žádného, ani osobního ani věcného zadostiučinění od města a těžce nesl, že císař právě v tomto případě zůstal zcela pasivní. I katolíci v sousedním Slezsku se zájmem sledovali vývoj opavských událostí a očekávali s jistotou, že císař zasáhne nějakým účinným nařízením ve prospěch katolické věci. Netajili se svými obavami z otálení císařova i svým podivem nad ním.¹³³⁾ Opava stala se pevnou baštou protestantismu, kteréž po Prusinovském se stejným neúspěchem dobývali i jeho nástupci Pavlovský i Dietrichštejn.

Protireformace a katolická reformace.

Bez ohledu na místní úspěchy či neúspěchy jest biskupův zápas s postupující reformací, ať již domácí, pokud neměla tendenci smířiti se s Římem, ať již protestantskou, a s tou především, zjevně o sobě zajímavým. Byl podniknut v době, kdy protestantismus u nás kulminoval svou mocí ve státě i rozšířením svým.¹³⁴⁾ Formálně státem neuznán požíval přece mocné ochrany obou činitelů státního života; stavové jej většinou vyznávali

sledku toho přece jen snad uvažoval, pokud by v Opavě své stanovisko mohl uplatniti. — Nesl však nelibě, že kvardján názor jeho sděloval jiným a přispíval tak k nepřátelské náladě obyvatelstva proti němu.

¹³²⁾ Zukaš, V. M. O. 1911, str. 31. na základě Kopíáře č. 10 a 11.

¹³³⁾ Provinciál Maggio Prusinovskému z Varšavy 19./VI. 1570. Na cestě své do Polska vstoupil ve styk s katolíky ve Slezsku. Navrátil Jesuité str. 59—60.

¹³⁴⁾ Srovnej Kameníček, Sněmy III. str. 455.

a podporovali, císař nedopustil, aby mu někde citelněji a rozhodněji bylo ublíženo nebo překáženo. V této době nepříhodně, po období jakési tolerance a málomocné pasivity katolicismu a jeho představitelů nejvyšších v zemi,¹³⁵⁾ Prusinovský první z nich odvážil se býti do té míry nesnášenlivý, že zahájil periodu energické defensivy, jež vzhledem k nedávné ještě minulosti a její tradici byla pocíťována a posuzována jako bezohledný útok. Ve skutečnosti byla v každém případě tuhým zápasem, jež možno pokládati za počátek protireformace na Moravě. Za podstatnou složku protireformace lze pokládati, že byla prováděna hlavně mocí světskou nebo za význačné její součinnosti, dále, že neomezujíc se na vlastní reformu katolickou, útočně vystupuje proti jiným vyznáním. V našem případě, pokud se týče biskupa Prusinovského, je těžko rozeznávat i lišiti reformní a protireformační složku v jeho činnosti. Vnitřní obrození katolicismu, k němuž spěje jeho práce, je zbraní a posilou v zápase s reformací. Zápas tento však vlastně není útokem, nýbrž obranou dosavadního právního stavu proti přesile skutečných poměrů. V zápas ten biskup ovšem vrhá všechnu váhu a sílu vlastní své světské moci, opíraje se při tom, pokud to za Maxmiliána bylo možno, o císaře a katolické úředníky královské i zemské. Avšak právě z toho, že boj se rozvíjel i za větší nebo menší lhostejnosti a nepřízně státu stavovského, nebo za pomoci jeho velmi slabé, neochotné a především nanejvýš nedůsledné, pokud se panovníka a Maxmiliána II. zvláště týče, jest patrné, že vycházel z hlubších zdrojů, základů a předpokladů, že totiž byl jedním z projevů a důsledků světové katolické reformace.

(Pokračování.)

R a f a e l O l s z a k :

Z dějin farnosti Horní Suché ve Slezsku (1867–1927).

Tímto rokem slavili jsme 335leté výročí vystavění zdejšího hřbitovního kostelíčka (zbořen v roce 1835) a zároveň 60leté výročí trvání farnosti hornosušské. — Dovoluji si tímto za tak významných výročí načrtnouti aspoň některá důležitá data a sběhlé události, jež jsme prožili za dobu jejich trvání.

Dle visitačních protokolů, vydávaných Junggnitzem, nalézáme tam následující zmínku o kostelíčku v Horní Suché: Kostelíček (rozuměj kaple) hřbitovní v Hor. Suché vystavěl kacíř šlechtic Václav Boes z Chrostiny L. P. 1592. Dle lidového podání

¹³⁵⁾ Viz úvodní kapitola této práce.

byl později tento hřbitovní kostelíček zasvěcen sv. Anně. — Odhaduje se, že tato kaple je uvnitř tuze zohavena od kacířských mrtvol, jež dotýkaly se kostelních paramentů k sloužení nekrvavé oběti čili bohoslužeb, které se zde nikdy nekonaly. — Faráři z Karvinné, k níž byla obec Horní Suchá přifařena, platilo se z obce dva větele pšenice a jeden tolar slezský. — O sto let později konány v karvinské farnosti řádné bohoslužby takto: vždy prvou neděli v měsíci v Karvinné, druhou neděli v Albrechticích, třetí ve Stonavě a ve všechny neděle a svátky ve farním chrámě v Karvinné; v Dolní Suché pak čtyřikráte v roce. Kázání bylo hlásáno věřícím polsky a v zimě po kázání vyučováno vždy katechismu. (Viz „Gwiazdka Ciesz.“ čís. 39, 1916.)

Horní Suchá byla původně přifařena až do XVII. st. k farnosti stonavské, pak k farnosti karvinské a posléze k farnosti do Dolní Suché, nesoucí od nového rozdělení Suché v r. 1778 pojmenování Prostřední Suché. Zmínka o této obci nalézá se již v XV. st., kdy je jmenována ve známých seznamech svatopetr. r. 1447. Za reformačního hnutí sdílela osudy také jiných farností; zavedenou protireformací kostel v Suché odňat evangelíkům 26. března r. 1654 a opět odevzdán v ruce katolické správy (náboženská komise skládala se z následujících osob: fryštátský arcikněz Dr. bohosloví Václav Otík z Dobřán a podplukovník Abraham von Steinkeller; — viz „Geschichte des Protestantismus in Oesterr.-Schlesien“ str. 69). Dlužno však k tomu ještě uvést poznámku z doby protireformace, kterou líčí o naší farnosti hornosušské Dr. Gotlieb Biermann v „Geschichte des Herzogthums Schlesien“, strana 220 až 221. Doslovný překlad této poznámky zní takto:

„Samuel Fiducinus od roku 1663 a Jan Pragenus v letech 1654—1664 prodlívali u šlechtice Golkovského v Horní Suché, kteří zde konali náboženské úkony (zvláště kázání), udělovali večere Páně. — Alexander Pragenus, syn Jana, vyučoval v Suché děti šlechticů Golkovského a Harassovského, zároveň též několik hochů z obce, jenž tímto dopustil se ještě velkého zločinu, protože skrýval u sebe své staré rodiče. Týž syn a jeho otec byli schytáni i do města Fryštátu zavedeni, kteřížto bez jakéhokoliv výsledku propuštění na svobodu, ale později byli přece opět zatčeni. (Bernard Pragenus byl v Horní Suché polapen a poznamenává se, že onen před tím zde nikdy nekonal luteránských bohoslužeb, byl tedy sice dopraven na hranici českosaskou, a tam propuštěn na svobodu.) Matěj Kamiński vyučoval po několik roků na zámku šlechtice evang. Jana Bedřicha Larische v Karvinné šest šlechtických a tři městské hochy, když je ve Fryštátě nic nevyučováno. Tentýž Kamiński kázal ve všechny neděle a svátky, za přítomnosti velkostatkáře, dvorní čeledi a ven-

kovanům, jenž byl také polapen. — Někdy protivilo se obyvatelstvo proti zatýkání evang. kazatelů, tak ku př. píše v měsíci lednu L. P. 1665 Dr. P. Václavu Otykovi, arciknězi z Dobrzan, desátník Martin Jermann a čtyři svobodníci, že jednoho hlasatele protestantského „s velkým násilím ve vsi Šumbarku vzali s sebou a odvedli jej, ale tamější občané mu pořádně vypráskali.“ Pak uvažovali jsme o tom, když ho dobrovolně neosvobodíme, tak by se děla mezi námi a dotyčnými občany zuřivá válka.“

Původně kostel byl dřevěný a neúhledný. Na jeho místě vystavěl karvinský farář P. Josef Jiří Solich v r. 1774 krásný dřevěný kostel.

L. P. 1785 zřízena farnost v Prostřední Suché z náboženského fondu a k ní byla přifařena také Horní Suchá. Hornosušští katolíci sdíleli sice po celou řadu let osudy prostřednosušské farnosti. Stav tento trval až do roku 1835. V tomto roce starali se pečlivě místní občané o vystavění větší kapličky, v níž by mohli mít aspoň občas bohoslužby. Díky deputaci, jež byla zvolena z následujících občanů: pp. Jana Krzistka, tehdejšího starosty obce, Gajdaczka, Gila a mnoha jiných, kteří se vypravili do Prostř. Suché k tamějšímu vldp. faráři Součkovi s peticí (žádostí) o povolení vystavění jim kaple na vlastní náklad, což bylo povoleno. Mezitím vydalo se na cestu několik hodných občanů do poutnického místa t. zv. Kalvarie Zebrzydovské (Polsko), aby si tam prohlédli tamější kaple a oblíbený plán vzali s sebou k nastávající novostavbě.

Vystavěna byla záhy z tvrdého materiálu a slavnostně posvěcena dne 8. listopadu roku 1835 k počtě Nanebevzetí Panny Marie (viz malbu nad hlavním oltářem, která je symbolem). Akt posvěcení této kaple vykonal arcipresbyter karvinský a farář vldp. Josef Rudel z Těrlicka (pocházel z Frýdků, narozen r. 1790 a zemřel v roce 1865 tamtéž) za obrovské účasti věřícího lidu. Nyní měli katolíci jednou za tři týdny bohoslužby v místní kapli. L. P. 1836 byl založen hrabětem Janem Larischem, velkostatkářem v Karvinné-Solci, zdejší cukrovar, jako první ve Slezsku, jenž plnil své blahodárné poslání po dobu 40 let. Cukrovar čítal přes 1200 osazenstva a správa tohoto byla v rukách zarytých Němců, kteří nemilosrdně nakládali s naším dobrým slezským lidem. Nyní nalézá se ještě jeden komín, jenž slouží k účelům lihovaru. Zdejší obyvatelstvo jmenuje zbylé ještě budovy t. zv. „fabrikou“.

Po přifaření naší obce k farnosti Prostř. Suché konali bohoslužby v ní následující kněží: dp. farář P. Souček (za něho byla posvěcena socha sv. Jana Nepomuckého v r. 1843, již daroval a nadací opatřil zdejší rolník Trojan), dp. farář P. Folwarczny,

dp. P. Kawka, dp. P. Kotula a dp. P. Dom. Orel. — Velikou zásluhu o založení farnosti v Horní Suché mají: hrabě a velkostatkář místní Jan Larisch-Mönnich, tehdejší ministr financí, dp. farář P. Kawka, jenž s pokladníkem, který jmenován důchodním (Rentmeister) zdejšího cukrovaru, Jos. Dostálem, vyjednávali u příslušných úřadů o povolení vystavění fary a zřízení samostatné farnosti. — Farnost v Horní Suché povolena, těšil se na ni (dle lidového podání) dp. farář P. Kawka, byl však investován do Ogrodzorné u Skočova.

Důležitou věcí je, abychom uvedli t. zv. „základní dokument“, jenž se nám zmiňuje o závazcích a povinnostech našich předků, kteří musili dostáti různým slibům, zároveň také i příští pokolení. Základní dokument je sepsán pouze v německém jazyku, a zní v překladu následovně:

„O farnosti v Horní Suché pod patronátem Jeho Excelence hraběte Jana Larische-Mönnicha, skutečného tajného rádce P. T. Apoštolského majestátu komořího a velkostatkáře v Horní Suché.

Vysoká ministerská rada výnosem ze dne 6. listopadu 1865, čís. 10.645, na předcházející projevení nejdůstojnějšího kníže biskupa z Vratislavě, ze dne 7. X. 1865, čís. 355 svolila na založení nové farnosti v Horní Suché pod patronátem Jeho Excelence hraběte Larische-Mönnicha a zároveň s roční dotací v obnosu 420 zl. pro hornosušského faráře, přeneseno na náboženský fond; — dotační a základní dokument zůstal zhotoven následovně (pečeť):

I. Dosavadní hornosušská filia (odbočka) kostela v Dolní Suché k počtě sv. Josefa s příhodným obdržením vlastního již duchovního správce, povinna tvořiti nezávislou samostatnou farnost; hornosušský duchovní správce bude samostatným farářem a celá obec jemu přidělena.

II. Patronát tohoto kostela a těchto statků převzal Jeho Excelence hrabě Jan Larisch-Mönnich pro sebe a pro budoucí, právních následovníků, dotýčně velkostatku v Horní Suché, dle patronátního dokumentu jím vydaného dne 7. června 1862, týkajícího se pouze pro příští udržování farnosti a kostela v Horní Suché a netýkajícího se farní novostavby i rozšiřování kostela, dle nařízení ze dne 15. listopadu 1863, týkajícího se vykonání přestavby.

Na základě výtahu z pozemkových knih právo patronátu přechází na panství Jeho Excelence hraběte Jana Larische-Mönnicha, které jest v Horní Suché. Dle usnesení a potvrzení toho od c. k. zemské slezské vlády ze dne 17. dubna 1866, čís. 2862, zasláno toto k potvrzení nejdp. kníže-biskupovi ve Vratislavi, jenž na to svolil a opatřil svou pečeti.

III. a. — Obec Horní Suchá, která vystavěla byt pro faráře na nově koupených prostranstvích a také kostel rozšířila, ponechává beneficiátovi k trvalému užívání. Tato farní budova, skládající se ze čtyř pokojů, kuchyně, špižírny, dvou sklepů a k ní patřící vedlejší budovy, skládající se z jednoho chlévu, 1 dřevníku a 1 stodoly — zároveň před farní budovu po obou stranách nalézající se zelinářské zahrady a kousek orné půdy (parcela čís. 551) až k okresní silnici, jež vede do Těrlicka. Všechna prostranství farní zahrady, stavební plochy a orné půdy činí 1544 sáhů čtv. a ponechává se je jako majetek farnosti, případně jako majetek kostelního benefícia a povoluje se na zřízení vlastní pozemkové knihy — a zároveň, že kostelní beneficium jako majitel na základě pozemkových knih budou na útraty obce zaneseny.

b) Obec přejímá spolu s patronem budoucí udržování kostela a faru dohromady se zahradním příslušenstvím po věčné časy dle zemského nařízení z 15. listopadu 1863 k dotyčné konkurenční účasti.

K vysvětlení ze dne 29. listopadu 1865 podepsaní členové obce Horní Suché povolují, že sbírky a milodary za účelem udržování kostela a fary na základě pozemkových knih mají býti zajištěny.

c) Obec přejímá na své útraty plat varhaníka, kostelního sluhy; pak příslušný kostelní nábytek, zároveň při bohoslužbách používané liturgické věci. — Kdyby zase kostelní jmění zvětšilo se do té výše, aby celkovým aneb částečným upřením se těmto zmíněným odměnám, tedy je sice obec za těchto podmínek od udržování osvobozena.

d) Kostelní paramenta (věci), jako: mešní víno, světlo, kadidlo, hostie, liturgická roucha a jiné věci — a sice udržování zvonů, — je-li toto udržování snad vzato z kostelních příjmů, pořizuje takové rovněž obec.

Všechny tyto výdaje, týkající se obce, mají býti kryty z obecního majetku, pakli zase tento nedostačuje — to se bere z t. zv. „guldenové daně“.

IV. Udržování hřbitova přísluší tomu, kdo přijímá pohledávky za určení místa pro zemřelého.

V. Nutno ještě zmíniti se o tom, že jsou-li fara a kostel vystavěny, případně rozšířeny, při budoucích správkách aneb nových staveních této budovy, tak pro obec — jakožto patrona zavazují se práva konkurenční těchto budov.

VI. Po skutečném osazení se příštího faráře v Horní Suché obdrží také obec Horní Suchá další závazky konkurenční snahy vzhledem dosavadnímu mateřskému kostelu v Dolní Suché.

VII. Dotace příštího faráře skládá se z povolené pense v obnose 420 fl. z náboženského fondu — na základě ministerské rady výnosem ze dne 6. listopadu 1865, čís. 10.665; následovně přijímá také štolní pohledávky právně jemu přiznané, rovněž pohledávky za konání mší sv. a z jiných zbylých fundací a má též právo těžiti z orné půdy a zahrady jemu od obce přidělené — z tohoto musí jednak platiti (odváděti) daně.

Shora zmíněná ustanovení jsou pravomocná rozhodně a zavazují nás i naše následníky, aby to bylo vše přesně vykonáno a udrženo.

Konečně byly zhotoveny tři stejně znějící exempláře tohoto základního dokumentu pro obec Horní Suchou, pro církevní správu a pro vysokou c. k. zemskou slezskou vládu. Pak zhotoveny ještě tři opisy: pro dosavadního patrona, pro farní archiv při mateřském kostele v Dolní Suché, zároveň pro nejdp. knížete-biskupa ve Vratislavi.

Tento dokument nebyl pouze podepsán od patrona a představenstva obce, ale také od dvou svědků.

V Horní Suché, dne 10. prosince 1866.

Podpis patrona. Podpisy představenstva obce a dvou svědků.

L. P. 1864 dostavěn ke kapli t. zv. nový kostel na evangelické straně (viz fotografický snímek na farním úřadě). — Téhož roku slavnostně posvěcena dne 21. srpna od c. a k. komisaře, vldp. kanovníka P. Jana Kozłara a dva roky na to dokončena farní budova čís. 105.

V roce 1865 stal se farářem v Prostřední Suché dp. farář Dominik Orel, rodák frýdecký, narozený 1. srpna 1830. Jako farář v Prostř. Suché konal bohoslužby v naší kapli. S počátku kázal polsky, avšak zdejší farníci, zvláště obec. Josef Dostál, ne libě to nesli. Svolal proto obecní zastupitelstvo, kde usneseno požádati dp. faráře, aby kázal opět v Horní Suché moravsky (rozuměj česky).

L. P. 1867 dne 21. ledna byl investován první duchovní správce hornosušské farnosti, dp. farář Dom. Orel, a dne 7. října t. r. konala se slavná instalace za obrovské účasti duchovenstva a věřícího lidu. — Psal sice matriky polsky, ale bohoslužby konal pořád česky dle přání obce. Téhož roku byl posvěcen dřevěný kříž sv. Marka na Pasekách, jež založil Josef Paździora.

Za dp. faráře Dom. Orla byl posvěcen nový železný kříž (první toho druhu v obci) na Podolkovicích v roce 1870, který nadací obdařil Josef Janeczek čís. 14.

V roce 1872 dne 30. září odebral se na věčnost zdejší kontrolor cukrovaru, rodák stanislavský Josef Nelhübel ve věku 56 let.

V roce 1873 dne 18. února odebral se na věčnost zdejší rodák a ředitel místního cukrovaru, poslanec na zemském sněmu v Opavě a starosta obce Josef Dostál, ve věku 47 let. Náhrobní mramorovou desku má zazděnou na kostelní zdi, jež nese tento nápis v doslovném překladě: „Miloval svůj kostel nejenom slo-
vem, ale i skutkem, věren své vlasti a byl dobrým jejím synem; nechť tedy prosí každý ten, kdo zde stane: Odpočinutí věčné dejž, o Pane.“ — —

Dlužno však poznamenati, že dp. farář Orel chtěl nám postavití nový kostel na pozemku rol. Pażdziory čís. 22, kde nyní je budova p. Adolfa Guziura čís. 226. Ale tak šlechetný návrh neprošel, pro místní nedorozumění.

Po 17 letech těžké a horlivé práce odebral se dne 5. VII. 1884 dp. farář Orel do Hnojníka k svému bratrovi a pak do Vídně, kde žil ve výslužbě a posléze jako altarisťa (pomocník) při poutnickém Mariánském klášteře ve Frýdku, kde též tragickou smrtí zemřel v r. 1900. Jeho pohřbu zúčastnilo se též několik desítek zdejších osadníků. Hlavní příčinou jeho odchodu bylo, že přední katoličtí občané roztržili se na dva tábory proti dp. faráři Orlovi, což ještě starší svědkové oné doby zcela dobře pamatují. Poznávám, že z určitých důvodů nemohu jich zde zásadně jmenovati.

Po jeho resignaci byl administrátorem v této farnosti dp. farář P. Matuszyński z Prostř. Suché.

L. P. 1885 byl investován na zdejší farnost dp. farář P. Josef Paszek, jenž byl kaplanem ve Fryštátě; pocházel z Czechovic ve Slezsku. Slavná instalace konala se dne 28. června t. r. Uvítání nového duchovního správce bylo neméně skvělé, jež konalo se za přítomnosti mnoha duchovních a světských osob a v uvítacím průvodu nacházelo se 96 družiček v bělostných šatech.

Za jeho pastorece byl posvěcen dřevěný kříž v roce 1885, jež postavil zdejší rolník Jan Firla na Pasekách (u hornické kolonie „Firlůvka“).

L. P. 1891 za jeho přičinění byl přestavěn starý kostel, zároveň rozšířen k větší počtě božské. Po čas přestavby kostela konaly se bohoslužby ve staré škole č. 2 na prvním poschodí (nyní byt p. řídícího Myrdacza).

Novou stavbu řídil stavitel Albert Dostál z Těšína. Stavba kostela dokončena koncem září téhož roku. — Ze starého stavebního materiálu jsou částečně obytné domy vystavěny, a sice: budovy čís. 10, 23, 193, 198 a j. Tehdejší kostel byl přikryt

břidlicí a obsahuje 12 oken, mezi tím při hlavním oltáři nalézají se barevná okna, jedny hlavní a dvojce vedlejší dveře. — Dlužno však uvést, že v tehdejší obecní zastupitelstvu byly navrženy různé plány, a sice: částečné rozšíření dosavadního kostela a postavení jenom nové věže, jež hrozila zřícením, anebo vystavěti úplně nový kostel na pozemku, kde nyní stojí komunální hřbitov. Tomu šlechtnému návrhu přál velmi rolník Jan Janeczek čís. 18, ale nedošlo k tomu. Dále navrhoval také bývalý starosta obce a zdejší rodák Josef Pietraszek čís. 9, aby byl dosavadní kostel pouze přikryt plechem a uvnitř vymalován s patřičnou zevní restaurací, když kostelní zdi byly ještě v dobrém stavu, ale tento návrh také neprošel. — Přes všechno tvrdil pořád dp. farář Paszek, že Horní Suchá nemá vůbec vhodnějšího stavebního místa pro kostel jinde, než na původním, kde stojí starý kostel. — Zmíněný již shora dp. farář Paszek se přičinil takřka lví částkou k získání větších podpor v penězích na tak vznešený účel. Dobrovolnými milodary přispěli následující P. T.: Jeho Eminence ndp. kardinál Dr. Jiří Kopp z Vratislavě 2000 zl., bývalý císař rakouský František Josef I. 300 zl. Hrabě Jindřich Larisch-Mönnich, jako patron 4000 zl., a jeho choť koupila nové varhany v ceně 1500 zl. Zdejší řídící školy a varhaník Ondřej Gawlas věnoval 1300 fl. na zvony, 200 zl. na lustr (skleněný, pavoukovitý svícen), 100 zl. na stavbu kostela a zároveň přes 50 zl. na lampu věčného světla. Zdejší řídící školy a varhaník Ondřej Gawlas věnoval 1300 zl. na Pokorová obdarila fundací na oltář sochou nejsv. Srdce P. Ježíšova. Bývalý revident zdejšího cukrovaru Jan Scheliga věnoval na stavbu kostela cenné papíry obnášející 1000 zl. a místní havíři fundovali svými skrovnými sbírkami oltář sv. Barbory.

Farníci dle možnosti přispěli k tomuto skvostnému dílu značnými sbírkami. Seznamy dosvědčují, že průměrně dary z každé katolické rodiny činily přes 40 zl. Všechny tyto sbírky, byť to i nejskrovnější, jsou ukázkou, jak horlivě a zbožně žili katolíci v Horní Suché na sklonku XIX. století.

Jak již shora zmíněno, že fundací obdarila vedlejší oltář sochou nejsv. S. P. Ježíšova pí Pokorová, totéž za jejím příkladem učinili také místní horníci na druhý, vedlejší oltář sv. Barbory. Dějiny porízení tohoto oltáře líčí Josef Olszak č. 100 v t. zv. „Památné hornické knize“, str. 1 takto: „L. P. 1873 po zrušení zdejšího cukrovaru započalo místní obecnstvo kromě rolníků hledati zaměstnání v hornickém průmyslu v sousední obci Karviné. — S tímto rokem shora zmíněným za pastorece místního vldp. faráře Dom. Orla započala se pobožnost ve farním kostele řádně konati k počtě sv. Barbory jako

patronky horníků. Počátečně konaly se sbírky na tuto pobožnost, jež přijímali následující důvěrníci: Karel Palowski, Karel Böhm a Frant. Paździora. Všichni hornosuští horníci vroucně si přáli, aby jim bylo dopřáno pořídit si obraz sv. Barbory, před kterýmžto by se mohly pobožnosti a modlitby konati. — Ale tehdejší malý kostelíček nevyhovoval jejich přáním.

Teprve L. P. 1885 za duchovního správce dp. P. Jos. Paszka docílono toho, že po provedených hornických sbírkách a milodarech byla koupena socha sv. Barbory a umístěna byla na visutém podstavci naproti soše nejsv. Srdce P. Ježíše vedle hlavního oltáře a byla slavnostně posvěcena.

Po slavném posvěcení této sochy všichni horníci byli rozradostněni, jdouce za radou svého dp. faráře Praszka; umínili si také pořídit mešní roucho (ornát). Již v tomto čase přemlouval snažně onen farář horníky a jiné občany k horlivému přičinění se k nastávající přestavbě starého kostela. — Přičinil se on slovem a skutkem a započal přijímati sbírky od horníků, kterýmžto svatosvatě slibil, že v nově postaveném kostele budou mít pořízenou také kapli pro umístění oltáře sv. Barbory. Tito horníci rozradostněni tímto slibem založili si malý spolek a vyvolili si důvěrníky čili výbor, který se ihned chopil pořádání sbírek nejen na pobožnost, ale i na budoucí oltář sv. Barbory. Zvolený výbor konal své řádné schůze ve škole, jenž uděloval informace svým členům. V čele výboru byli zvoleni tito činnovníci: Karel Böhm č. 69, Čeněk Konesz č. 24, Karel Palowski č. 136 a Karel Godula č. 98. Socha sv. Barbory byla koupena v roce 1885 nákladem 247 zl. 41 kr. a všech horníků, kteří k tomuto skvostnému dílu přispěli, bylo úhrnem 96.“

Dlouho jsme se netěšili s dp. farářem Paszkem; nemilosrdná a předčasná smrt vzala nám jej dne 2. března 1892. Slavný pohřeb konal se za obrovské účasti věřících za přítomnosti 30 kněží a mnoha světských osob z okolí.

Tehdejším administrátorem v naší farnosti byl farář P. Josef Kočí z Prostř. Suché.

Po několikaměsíčním osíření naší farností bez duchovního vůdce nadešla opět radostná chvíle, když dne 7. srpna 1892 byl investován dp. farář Gabriel Meixner, kaplan ve Fryštátě na naši faru. Pocházel z Petřvaldu i tamtéž narozen dne 12. I. 1856. Farníci přijali jej slavnostně s velkými ovacemi, chtějíce tím vysloviti radost, že obdrželi nového duchovního správce.

Dlužno však zmínku učiniti, že při stavbě nového kostela v románském slohu neopomenuto do věžní kopule, na ní umístěné, vsunouti také následující dokument, jenž jest psán polsky a v překladu zní takto:

„A nyní tedy i skutkem vykonejte, aby jakož hotové jest srdce k chtění, tak bylo i k vykonání z toho, což máte.“ Epištola II. ke Korintským, VIII, 11.

..., „L. P. 1891 (tisícihoosmistého devadesátého prvního), kdy římsko-katolickou církev řídil svatý Otec Lev XIII. a rakousko-uherskou říši Jeho c. k. apoštolské Veličenstvo císař pán František Josef I. — král uherský, český, velkokníže krakovský atd. — v Bratislavské diecési nejdůstojnější kníže biskup Dr. Jiří Kopp, — rakouskou část této diecése vsdp. P. biskup sufragán František Šniegoň, — naši farnost dp. farář P. Josef Paszek, kterémužto lze děkovati za počátek vystavění tohoto šlechetného díla, — kdy byl patronem místního kostela Jeho Excellence hrabě Jindřich Lařisch-Mönnich, slezský maršál, — rektorem kúru a řídícím školy p. Ondřej Gawlas, — starostou obce p. Jan Faja, majitel reality na Koutech (č. 38), — započata stavba nynějšího kostela k božské cti a chvále a farníkům k spasení. Již v roce 1835 vystavěna zde kaple ve slohu t. zv. basiliky a 30 let na to přistavěna kostelní loď (nava) po evangelní straně a zasvěcen celý kostel k počtě sv. Josefa pěstouna. V takovém stavu trvala až do roku 1891. — Velenutnou opravu vyžádal si tento kostel a zároveň z toho důvodu, že měl málo místa. Usneseno tedy provésti přestavbu kostela ve větších rozměrech. Přistavěno nejprve od strany oltáře o 10 metrech pro rovný poměr, zároveň přistavěna taktéž loď po epištolní straně; věž od základu povýšena a hlavní loď značně pozdvižena (takže bývalého kostela zůstala sotva jedna pětina, na příklad základy kaple nejsv. Srdce Ježíšova), všude dbáno o ozdobné postavy. Stavba ukončena koncem měsíce září v roce 1891 za řízení stavitele p. Alberta Dostála z Těšína.

Farníci dle svých možností přičinili se sbírkami k ukončení této božské svatyně, — nebude-li tu peníz vyhozen na marné, nýbrž poklad, kterýžto nám kdysi připomene nebeský Otec.“

Ačkoliv byl již zdejší kostel vystavěn v roce 1891 a od tehdejšího dp. faráře Jos. Paszka po růžencové neděli v měsíci říjnu zatímně posvěcen, nebylo jej možno slavnostně posvětit a odevzdati svému účelu, až teprve v roce 1893. Příčinou toho bylo, že zde byly vlhké, což ztěžovalo postavení oltáře, až konečně bylo vše uspokojivě vyschlé.

O posvěcení této svatyně poznamenává se v Obecní protokolní knize z roku 1883—1903, str. 173 a 174, takto:

Dne 8. října 1893 za překrásného podzimního dne konalo se slavné posvěcení nově vystavěného kostela. Již v předvečer (v so-

botu) duněly ozvěny hmoždířových výstřelů vůkol naší milé a tichoučké vesnice, jež ohlašovaly pro nás velkou slavnost posvěcení zdejšího kostela. Přibýly k nám dva průvody, a sice: z Dol. Bludovic a Prostř. Suché se svými dp. faráři v čele. Kolem 10. hod. přijel k nám vsdp. prelát, farář frýdecký P. Karel Findiški. Nejprve přivítali jej horníci ve svých stejnokrojích hřímavým provoláním a srdečnými slovy přivítal jej jménem farnosti zdejší dp. farář P. Meixner. Jménem školních dítek žákyně p. Kutschi, místního správce velkostatku, a posléze jménem celé obce p. starosta Faja, za což všem odpověděl vsdp. prelát.

Pak posvětil vsdp. prelát naši svatyni k božské cti a chvále, a sice: 3 oltáře, varhany, křtitelnici a posléze kazatelnu. Krásné a poučné kázání pronesl vldp. rádce a děkan P. Kapinus ze Šenova. Slavnou mši svatou celebroval vsdp. prelát za asistence četného duchovenstva.

V roce 1895 byla posvěcena nová mramorová socha Matky boží Bolestné po levé straně u vchodu do kostela, již postavili zasloužilí občané Antonín a Marie Pulcerovi čís. 39. — Současně v tomtéž roce dne 26. XI. byl vyznamenán zdejší řídící školy a varhaník Ondřej Gawlas rakouským císařem Frant. Josefem I. stříbrným křížem s korunou zásluhy za horlivé 40leté působení na poli školském. Rovněž přičinili se o tuto slavnost také horníci, kteří v stejnokrojích tento slavnostní ráz velmi zvýšili.

Dlužno však poznamenati, že v roce 1897 řádila ve Slezsku sněhová vichřice, zdejší obyvatelstvo tomu říkalo t. zv. „boží dopuštění“ a ve zdejších zápiscích uvádí se takto: „Dne 10. a 11. května vanul od západu silný, studený vítr, na obzoru objevila se černá mračna a venku nebylo k vydržení vůbec. Dne 12. května bylo již spadlého sněhu na našich polích přes půl metru. Sníh padal velmi prudce a nepřetržitě tohoto dne, a sice od 7. hodiny ranní až do 6. hodiny večerní. Po sněhové vichřici se vyjasnilo a v zápětí s vyjasněním nastoupily tuhé mrazy, které úplně zničily všechn květ na ovocných stromech v našich zahradách. Byl to nevšední přírodní zjev a vše vypadalo jako o vánocích. Sníh ležel na polích do 14. května a způsobil ohromné škody na polních plodinách a v zahradách. Slezský zbožný lid modlil se v kostelích a prosil Všemohoucího o odvrácení této elementární pohromy. Po spadlém sněhu následovaly ještě dlouhé deště, jež ztěžovaly polní práce. Léto bylo velmi krátké, takže celkem byla letní sezona 4 měsíce. První sníh dostavil se již 6. října ve výši 10 cm. Teprve od 15. října do konce toho roku bylo krásně a teplo.“ Následující rok (1898) byl velmi mírný a úrodný. Dodačně uvádějí se ceny potravin a jiných poživatin takto: 1 kg

pšeničné mouky stálo v tomto roce 30—32 haléřů, 1 kg masa 75—80 h., cukru 92 h., soli 12 h., 1 l petroleje 18 h. atd.

L. P. 1898 dne 2. ledna odebral se na věčnost velice oblíbený a všeobecné vážnosti se těšící zdejší rodák, řídící školy a varhaník Gabriel Schmidt, sotva 33letý. Tento varhaník velmi krásně nacvičoval s místní mládeží nejen kostelní zpěvy, ale i vánoční koledy, takže líbilo se to nejen místním, nýbrž i sousedním farníkům z okolí. Protože měl pěknou reputaci, slíbil tedy svým farníkům svatosvatě, že na příští rok, t. j. r. 1898 opatří si ještě krásnější vánoční koledy až z velechrámu Mariánského z Krakova, kdež jsou zpívány, ale nemilosrdná smrt nedopřála mu provést tak šlechetného záměru ve skutek. Na jeho pomníku ještě nápis: „Bože, dej mu lehké odpočinutí!“ — O dva měsíce později 21. III. zemřel po dlouhé a bolestné nemoci zdejší dlouholetý řídící školy a varhaník Ondřej Gavlas, jenž působil na zdejší škole od roku 1860. Zmíněný řídící školy byl dobrým a velmi zbožným katolíkem, který podporoval na prvním místě kostel a kulturní spolky. (Viz o tom „Gwiazdka Cieszyńska, číslo 50. ze dne 3. července 1928.)

Jak už shora zmíněno, místní zbožní horníci přičinili se takřka lvi částkou k okrášení nového kostela, a sice: pořízení oltáře sv. Barbory, bílého hornického kříže. V „Památne hornické knize“ str. 25—26 líčí nám stručné dějiny hornického kříže jeden z důvěrníků oné doby, který doposud žije a požívá všeobecné vážnosti. Stať zní takto: „Dobrovolné sbírky k pořízení nového hornického kříže, kterýž umínili si naši horníci postavit při oltáři sv. Barbory a povolují použití téhož k všem církevním průvodům, poutím a hornickým pohřbům, ale pouze těm, kteří přispěli dobrovolnými milodary k pořízení tohoto kříže.“ — Dále uvádějí se první počátky vzniku myšlenky k pořízení kříže, a sice:

„Horníci za dávných časů měli snahu založit zde t. zv. „Spolek křesťanských dělníků a dělnic“, k čemu je nabádal vldp. prelát P. St. Stojalowski. První počátky byly již připraveny v plném proudu, ale definitivní založení tohoto spolku měl provést sám vldp. prelát. Ale částečné zanedbání a otálení ve věci této snahy, od samého vldp. preláta, — zároveň následky jeho změny osobního charakteru způsobily již úplné ztroskotání založení výše zmíněného spolku. — Tito dělníci, kteří měli snahu stát se členy nového spolku, zvolili si z kruhu svých důvěrníků zatímni výbor a usnesli se, že budou měsíční sbírky a milodary odevzdávat svému důvěrníku p. Fr. Siwkovi ml., č. 88. Tyto sbírky vzrostly až na 13 zl. 90 kr., leč byly také spolkové výdaje při často konaných schůzích. Těchto výdajů čítalo se 8 zl. 80 kr. V pokladně u p. Siwka Fr. zbývalo ještě 5 zl.

10 kr. a s tímto skrovným obnosem usnesli se místní horníci na důvěrné schůzi dne 3. dubna 1899 k pořízení nového hornického kříže. — Na této schůzi prohlášeno, jestli všichni horníci přispějí dobrovolnými dary, dojde ke koupi zmíněného kříže — avšak při nedorozumění musila by se tímto kupní lhůta prodloužit, což by znamenalo vyčkati na příhodnou dobu. Přece beze všeho otálení byl kříž objedнан u Ondřeje Gavlasa, řezbáře ve Frýdku. (Objednávku vyřídili pp. Frant. Siwek č. 88 a Jan Olszak č. 193, dne 14. V. 1899.) Sbírký k tomuto účelu činily za tak poměrně krátkou dobu již 38.40 zl., takže mohlo se konati ještě v tomto roce slavné posvěcení nového bílého kříže dne 29. VI. 1899. Posvěcení téhož vykonal zdejší dp. farář P. Gabriel Meixner. Kříž byl pořízen nákladem s expedicí za 17.40 zl.“

Den 8. června 1899 zůstane v paměti trvalé. Za příčinou sv. birmování zavítal po prvé do naší farnosti nejdůstojnější arcibiskup kard. Dr. Jiří Kopp z Vratislavě. Uvítání jeho bylo neméně skvělé jako jinde: opět slavobrány, družičky, různé spolky a nepřehledné množství lidu. Současně zvýšili lesk této slavnosti svou přítomností Jeho Excelence hrabě Jindřich Larisch-Mönnich jako patron zdejšího kostela a mnoho duchovenstva z okolí. Birmováno bylo zde 200 osob z Horní Suché, ze Stonavy, Prostř. Suché a Těrlicka.

Dlužno však uvést, že l. P. 1903 ve dnech 18., 19. a 20. dubna zuřila opět v naší vesnici velká sněhová vichřice. Napadlého sněhu bylo ve výši 75 cm a na okresní silnici, jež vede do Karvinné, bylo vyvráceno 98 stromů, což znemožňovalo po několik dnů komunikační spojení s ostatními obcemi. — V tomto roce rozbil se zvon „Josef“ a byl přelit ve Vídeňském Novém Městě v Dol. Rakousích.

Ještě za pastorače dp. faráře P. Meixnera postavena byla obecná škola polská na pozemku rolníka p. Fr. Mackowského č. 22. Pozemek koupen za 2.230.40 K a stavbu řídil stavitel Sedlařík z Lazů, jenž postavil tuto budovu nákladem 39.007.55 K. Slavné posvěcení této školy konalo se dne 4. října t. r. za obrovské účasti všech občanů. V tomtéž roce byl založen „Spolek dobrovolných hasičů“ a prvním předsedou tohoto spolku byl zvolen p. Rafael Firla.

V roce 1905 dne 31. května večer byl proveden vandalský čin. V lese na okresní silnici v Karvinné, vedle hostince p. Al. Mokroše byl přepaden zdejší řídící školy, varhaník p. Viktor Fójcik. Oni zlosynové, již surové přepadení provedli, jmenovali se Bystroň a Feber a pocházeli ze Stonavy. Řídícímu nohu zlomili a ohavně jej pobodali, takže místní zbožní farníci pochybovali o jeho lidské záchraně.

V roce 1904 dne 1. XI. zemřel místní domkář Antonín Fomis, č. 173, jenž byl lidově nazýván šibalem a rajdou.

L. P. 1907 dne 14. března udál se neslýchaný případ svato-krádeže, kdy vloupali se neznámí pachatelé do místního kostela v noci a odcizili monstranci a jiné drahocenné věci oltářní v ceně 800—1000 K.

Téhož roku dne 9. června uděloval sv. biřmování nejdůst. arcibiskup vratislavský Dr. Jiří Kopp v sousední Karvinné, kde bylo všech osob z Horní Suché v počtu 250 biřmováno. — Téhož dne pohřbena na zdejším starém hřbitově choť zmíněného fidičího Fójčíka ve věku 24 let. Mimo udělování sv. biřmování v Karvinné zúčastnilo se pohřbu nepřehledné množství lidu a školních dětí. — Dne 28. prosince t. r. zemřel nejstarší zdejší rodák Filip Bonczek, jenž se zúčastnil ještě války za velení polního maršálka Radeckého v roce 1848.

V roce 1909 10. VI. ve svátek Božího těla řádila v našem kraji velká povodeň, která zaplavila úplně polní úrody v údolí naší bystriny, t. zv. „Sušanky“.

V roce 1910 vystavěna zde u hranic Prostř. Suché na panství velkostatku hraběte Jindř. Larische cihelna, jež za krátké doby zahájila své dlouholeté, očekávané poslání pro zdejší a okolní obyvatelstvo.

Rok na to v měsíci květnu započalo se hloubení jámy, která nesla jméno František (r. 1911).

L. P. 1913 byla Květná neděle v truchlivé památce všech občanů, neboť několik obytných domů vyhořelo. Zdejší farníci říkali tomu, že to jistě je „boží dopuštění“. V témž roce ukončena stavba dráhy, která byla ihned odevzdána svému účelu.

Po 22leté zbožné práci dp. farář Meixner vážně onemocněl v měsíci únoru roku 1914. Bohoslužby konali za něho OO. jesuité z Karvinné, kteří přijížděli pouze v neděli do Hor. Suché. Marně očekávali zdejší farníci uzdravení svého faráře; již dne 12. května t. r. rozlétna se truchlivá zpráva o jeho smrti, měl 58 let. Slavný pohřeb konal se za obrovské účasti kněží a farníků hornosušských v Petřvaldě, kam jeho tělesné pozůstatky byly převezeny a v rodinném hrobě uloženy. Budiž čest jeho nehynoucí památce!

Ztráta zemřelého faráře Meixnera velice se pocítila. Ve škole nebylo nikoho, kdo by vyučoval náboženství, připravoval školní mládež v té době k první sv. zpovědi a sv. přijímání. Bohoslužby konali OO. jesuité, jak výše uvedeno, obvykle jednou za čtrnáct dní, jsouce jinde značně zaměstnáni. Poslední svátosti oltářní neměl kdo udělovati, takže když jeden z důst. jesuitů nepřišel k nemocnému, bylo nutno požádati kněze ze sousední farnosti

Prostr. Suché. Totéž bylo s pohřby a svatbami. Touha po novém faráři za těchto podmínek byla nesmírně velká a zvětšila se ještě více s vypuknutím světové války. Myslílo se, že po čas světové války musí Hor. Suchá bolestně přetrvati bez duchovního vůdce, poněvadž k vojenské službě povolávání byli také kněží.

Šťastnou náhodou bylo pro zdejší farnost to, že dp. kaplan Josef Buryan (narozen 9. XI. 1883 v Jaworzi ve Slezsku) ve Fryštátě měl se také odebrati na vojnu, ale v posledním okamžiku přijal už presentaci dne 4. července 1914 od patrona zdejšího kostela J. Exelence hraběte Jindř. Larische-Mönnicha, zemského maršála atd., na faru v Horní Suché. Tak byla naše obec od úplného osíření zachráněna.

Dne 6. srpna t. r. přišel k nám výše zmíněný dp. kaplan. Deset dní na to konala se jeho skromná a tichá instalace ve zdejším kostele za přítomnosti vldp. generálního vikáře Jiřího Kolka z Fryštátu, dp. faráře Ludv. Knypse a mnoha světských osob.

Zatím zuřila strašná světová válka, jejíž tíhu náš kostel bolestně pocítil. O rekvisici zvonů v našem kostele píše p. Fr. Siwek dle úředních aktů v „Ksiedze protokolów Komitetu koścelnego“ takto: Po čas světové války, která trvala od 28. VII. 1914 do 28. X. 1918, zkonfiskovány ze zdejšího kostela čtyři zvonů, v celkové váze 797 kg. Rekvisitátorem těchto zvonů bylo: „C. a k. vojenské železniční oddělení vojenského velitelství v Krakově ze dne 1. září 1916.“ — Dva největší zvonů úplně rozbity; zase dva menší sňaty bez rozbití: první vážil 50 kg, výška 30 cm a průměr 32 cm, s datem 1894, na něm byla socha sv. Hedviky (fundace pí Krzistkové). Druhý vážil 40 kg, výška 36 cm, průměr 37 cm s letopočtem 1869 a růžovou vinětou. Pohledávkou za zvonů vyplaceno 3188 K a ihned byl tento obnos uložen na 5. válečnou půjčku, pak zlombardován na 7. válečnou půjčku v úvěrní bance v Těšíně (dle nařízení vlády).

Pojmenování všech těchto konfiskovaných zvonů budiž zde originálně uvedeno:

1. Zvon Ondřej, ulitý v roce 1891, nese doslovný nápis: „Fundator Ondrzej Gawlas, nadnauczyciel i rektór choru v Górnej Suchej — Bogu na cześć i mnie na zbawienie.“ Továrník Petr Hilser, k. k. Hofglocken-Giesserei. (Rozbit.)

2. Zvon ulitý v roce 1891, nese nápis: „Gmina Górna Suchá“ s vyobrazením Matky boží s dítětem a sv. Josef s lilí. (Rozbit.)

3. Zvon ulitý v roce 1864 s nápisem: „Andrzej Firla w Górnej Suchej 1864“ a růžovou vinětou (nebyl rozbit).

4. Zvon malý čili signaturka ulit v roce 1894 s nápisem „Gmina Górna Suchá 1894“ s vyobr. sv. Hedviky.

Všechny čtyry zvony sňaty dne 31. srpna 1916 a odvezeny dne 1. září t. r. z nádraží v Prostř. Suché večer směrem do Mor. Ostravy — ostatně neví se, kam, kudy putovaly naše zvony. Jest záhodno uvést, že naposled odzvánělo se všemi zvony při pohřbu místnímu občanu Konst. Ginclovi č. 106. Snětí s věže vykonal, jak vysvítá z protokolů (bez čísla) c. a k. zeměbranecký Ing. Adam Oświęcimski, jako velitel skupiny dle nařízení c. a k. vojenského velitelství v Krakově (železniční oddělení).

L. P. 1917 byl uzavřen starý hřbitov kolem farního kostela, a to pro přeplnění. Již v roce 1914 živě bylo debatováno o plánech pro budoucí nový hřbitov, což dosvědčuje obecní sezení ze dne 5. října t. r., bod 7, v němž se praví toto: Protože starý hřbitov je úplně přeplněn, je zapotřebí velenutné rozšíření tohoto, aneb koupiti pozemek na příslušném místě pro nový hřbitov, což bylo usneseno všemi hlasy, aby se ihned přistoupilo k této akci. Obec měla k dispozici 3 místa pro nový hřbitov, a sice: na pozemku rolníka Jindř. Paździora č. 23, rolníka Jana Krzistka a na velkostatku hraběte Larische.

Po dosti dlouhém rokování usneseno koupiti pozemek od manželů Mackowských č. 22. Dlužno však uvést, že v samém obecním výboru byly nesmírné rozpory, zejména: tehdejší starosta obce p. Jan Krzistek chtěl mít nový hřbitov na pozemku rolníka Paździora u okresní silnice vedle budovy čis. 101, což nebylo vhod těm ostatním výborníkům, a prohlásili, že tento t. zv. odstrčený a choulostivý koutek neuznávají pro budoucí komunální hřbitov.

Mezi tím jednal o novou kupní smlouvu ohledně pozemku pro nový hřbitov p. Jiří Kantor č. 307 s manželý Mackowskými, který zjednal v té věci žádoucí výsledek.

Pozemek, kde nyní jest komunální hřbitov, leží na nejkrásnější poloze této obce a je určen pro všechna tři náboženství, jen židé se doposud zde nepohřbívají a vymlouvají se, že mají ještě dosti místa ve Fryštátě. Pozemek tento koupen v roce 1915 nákladem 8.084 K a měří 2114 čtver. sáhů. Manželé Mackovští odstoupili ještě bezplatně obci ze svého pozemku dopravní cestu jižním směrem od okresní silnice až na konec hřbitova. Dále výše zmínění manželé zavazují se a jejich budoucí následníci, že nárok prvé koupě pro další rozšíření hřbitova přísluší obci, a sice jižním směrem na tomto pozemku, což bylo usneseno písemně mezi oběma stranami.

Pak zvolen t. zv. „hřbitovní výbor“ z následujících členů: pp. Stanislav Firla, Jan Toman a František Siwek. Nový hřbitov je ohrazen dřevěným plotem, zároveň opatřen okamžitě

vodními rourami z tohoto pozemku. Hřbitov byl komisí určen pro dobu 20 let s podmínkou, bude-li roční průměr zemřelých čítati 100. Poznamenává se tímto, že komunální hřbitov v Horní Suché jest první tohoto druhu v celém okolí.

Slavnostně posvěcen a odevzdán svému účelu byl v roce 1917 velezasloužilým farářem dp. Jos. Buryanem. Na římsko-katolické části prvá pohřbena byla zdejší občanka Viktorie Ježíšková (15. XI.), č. pop. 97 (pro nepřítomnost hrobníkovu vykopal hrob místní občan Jan Olszak č. 193). Na evangelické části byla prvá pohřbena vdova Charvotová, č. pop. 35. U příležitosti tohoto pohřbu posvětil ev. část hřbitova evang. duchovní p. Mamica z Dolních Bludovic. — Hrobníkem pro celý hřbitov jest od počátku stanoven občan Fr. Siwek č. 84.

V roce 1919 ve dnech 30.—31. října zuřila sněhová vichřice, která způsobila nesmírné škody na ovocných stromech v zahradách, jako též i v lesích.

V roce 1920 zvolen t. zv. „Kostelní výbor“ s těmito členy, a sice: pp. Jan Kristek, Jindř. Paždziara, Stan. Firla, Adolf Guziur, dp. farář Jos. Buryan a Frant. Siwek, tehdejší starosta obce. Tomuto „kostelnímu výboru“ bylo uloženo, aby měl na starosti provést v krátkém čase nutné pokrytí střechy a vymalování kostela, který téměř po 30 let nebyl opravován. Tato horlivá akce „Kostelního výboru“ započala ihned pořádáním sbírek k tomuto účelu, aby se mohly umořiti tyto předvídané výdaje.

Kostelní střecha pokryta bílým a černým eternitem, což krásněji vypadá, než dosavadní kamenná. Pokrytí vykonala fa. Hatschek z Vöklabrucku (Rakousko) svým zástupcem Adolfem Riegerem v Těšíně, nákladem 22.377.25 Kč. Mnoho farníků přičinilo se svou obětavostí o tento šlechetný čin. Příležitostně opravena i omítka na kostelním zdivu.

Téhož roku usnesl se „Kostelní výbor“, aby také byl kostel uvnitř krásně vymalován a natřen, což provedl malířský mistr Ludvík Jung z Karvinné. Lešení v kostele pro malbu provedli následující dělníci: Raszka Pavel, evang. tesař na zdejší jámě „František“, bydlící v závodní kolonii dr. Larische — 41letý. — Jokel František, tesař z tohoto závodu z Dol. Suché, 56letý. — Konopka Jan, tesař z tohoto závodu, bydlící v Těrlicku, 30letý. — Siwek František, pensijní tesař, nábož. římsko-katolického, zdejší rodák čís. pop. 84 — 64letý. — Waloszek Josef, pens. hornický dozorce a soukromý tesař, také katolík, místní domkář čís. pop. 157 — 64letý. — Wytrzens Jan, pens. hornický strojník a soukr. tesař — katolík, bydlící zde, č. pop. 60 — 54letý.

Lešení postaveno během čtyř půldnů (od 19. V. do 23. V. t. roku). Bourání tohoto lešení vykonáno během dvou půldnů (od

6. VI. do 7. VI. t. roku) s týmě dělnickým personálem, což bylo již výše zmíněno, a placeno jim po 8 Kč za hodinu práce.

Všechny přípravné práce byly vedeny „Kostelním výborem“ se svým předsedou vrchním obecním tajemníkem p. Františkem Siwkem, místním rodákem.

Jak již shora uvedeno, mnoho obětavých farníků přičinilo se k tomu šlechetnému dílu. Zároveň však budiž zde poznamenáno, že místní občan — katolik p. Ignát Guziur, č. pop. 319, jenž pracoval 2 dni při malování tohoto kostela, nežádal žádné odměny vůbec, což činilo částku Kč 60.—. Tuto částku písemně věnoval ve prospěch kostela, ale s podmínkou, že to bude zaneseno v pamětní knize. Malování stálo 24.770.42 Kč.

Teprve počátkem roku 1921 byly dokončeny hlavní restaurace kostela.

Dílo vymalování a pokrytí střechy na kostele se tedy s pomocí boží šťastně vykonalo.

Dlužno ještě však poznamenati, že v roce 1920 20. května na odpolední směně vypukla důlní katastrofa třaskavých plynů na jámě „František“, která nevyžádala si žádné oběti vůbec, jen v záchranných pracích hodně obětí. Dělníci byli přiděleni na jiné závody dr. Larische v Karvinné.

Dlužno však poznamenati, že v noci 26. března 1921 vloupali se do naší svatyně nevypátrání lupiči, kteří neodcizili žádných drahocenných věcí; pouze poškozena jedna strana svatostánku. — Pro zmatek přeložili sochu P. Ježíše z božího hrobu na jiné místo.

Téhož roku dne 22. září uděloval sv. biřmování v našem okolí v zastoupení nejdůst. pana knížete biskupa vratislavského nejdůst. arcibiskup olomoucký Dr. Antonín Stojan. Hornosušští farníci byli biřmováni tedy v Prostř. Suché v počtu 610. — Velký počet těchto biřmovaných osob byl následkem světové války, neboť poslední sv. biřmování konalo se v našem okolí v roce 1907.

L. P. 1922 ve dnech 11.—18. února konaly se po prvé v naší farnosti sv. misie. O těchto skutečích a dojmech píše ve „Farní kronice“ vldp. farář Josef Buryan, což v překladu zní takto:

Předešlé sv. misie konaly se již ve Stonavě a Těrlicku Slovo boží hlásal zde v Horní Suché s jistě apoštolskou horlivostí vldp. P. Jan Bílko, bývalý farář v Zebrzydovicích (Slezsko) a nyní redemptorista na Podgorzi v Krakově. Účast věřících na sv. misích byla obrovská a skutky této byly viditelné v obnovení ducha v této farnosti — ačkoliv část mužů-socialistů nezúčastnila se vůbec, jen pohlížela zdaleka. Svátost oltářní udělena velkému počtu.

Od času zavedení sv. misie u nás, zpívají se vždy v kostele před ranní mší sv. o neděle a svátky hodinky k sv. P. Marii. Sbory sv. Růžence rozšířeny z 15 na 30. Sv. škapulíř byl také při této příležitosti u nás zaveden. — Modlitebních misijních knížek prodáno téměř 250 exemplářů. — Za obrovské účasti byl posvěcen dřevěný misijní kříž, jež založil místní úctyhodný občan-katolík. Zdejší mládenci věnovali k němu krásnou lampu.

Ve dnech 24.—26. června téhož roku konala se zde renovace sv. misie. Slovo boží hlásali v našem kostele: vldp. OO. redemptoristé P. Jan Bílko a P. Karel Sobek. Sv. misie konané těmito kněžími OO. redemptoristy v četných sousedních farnostech na Těšínsku, poskytují viditelné blahodárné božské milosti, jež smiřují lidi s Bohem za těchto rozháraných poválečných poměrů. —

Shora zmíněné vldp. OO. redemptoristy dlužno však uvést mezi nejzasloužilejšími dobrodinci duševními hornosušské farnosti. — Štěstím je to, že kanonické právo nařizuje nyní takové renovace ducha — aspoň co 10 let. Je také velkým ulehčením pro duchovní správce, jestli příhodná příležitost se naskytne, získati z těch hojných milostí, které vyplývají z lidových sv. misí OO. redemptoristů, speciálně pro apoštolského ducha dobré metody. Ať za přimluvou milosti trojjediného Boha žeň z těchto obětavých námah bude valná v jeho království. Zároveň nechť nejsvětější Matka boží a patron této farnosti svatý Josef vyprosí, aby se splnila slova: „Euntes ibant et flebant mittentes semina sua, venientes autem venient cum exultatione portantes manipulos suos“, což správně v překladě zní: „Jdouce šli a plakali, nosíce semena svá. Přijdouce pak přijdou s plesáním, nesouce snopy své.“ (Žalm 125, verš 6 — kapitola o radosti z vysvobození lidu israelského ze zajetí.)

Dne 23. července 1922 odebral se z naší farnosti velezasloužilý a všeobecně oblíbený farář Josef Buryan do Goleszowa v polském Slezsku. Téhož dne obdrželi jsme ihned dp. administrátora Jakuba Gazurka, jenž byl dosavadním administrátorem v Karvině. Dp. P. Gazurek narodil se dne 5. VIII. 1882 v Jistebné ve Slezsku.

Poznamenává se, že v tomto roce odebrali se na věčnost dva zdejší úctyhodní občané, členové bývalé chlebové komise, a sice: Josef Waloszek (v květnu) a Josef Olszak (v srpnu). Budiž jim lehké odpočinutí!

Dlužno však uvést, že za pastorage vldp. adm. P. Gazurka koncem měsíce října 1922 vzdal se varhaniectví v kostele p. učitel Jindřich Mokrosz, což nelibě nesl duchovní správce a farníci.

Vzdání se varhanictví bylo překvapující událostí, a sice tím, že nikdo z učitelského sboru nebyl schopen hráti na varhany. Donucen tedy vldp. administrator musil se sám postarati o nového varhaníka, jenž se přihlásil v osobě p. uč. Kornela Mackowského. Ale nový varhaník nemohl ihned převzít hru na varhanách, protože vůbec neuměl. Počátečně učila onoho varhaníka stará pí. Františka Siwková, která byla dcerou zesnulého a oblíbeného varhaníka Kováře v Prostř. Suché. Po několikaměsíčním cvičení byl již mocen hráti na varhany.

Téhož roku v měsíci dubnu byl založen t. zv. „Zwiazek ślaskich katolików“ se sídlem u p. Ig. Guziura na „Pasekách“, který rozvíjí se za tak poměrně krátké doby svého trvání skvěle. Nyní čítá všech členů přes 200. Pořádá mnoho kulturně-osvětových přednášek, zvláště náboženského rázu.

První nové bílé korouhve byly posvěceny dne 15. října 1922, které ufundoval zdejší hodný mládenec F. F. k. č. pop. 211 z pouti do Czenstochowy v tomtéž roce konané, jako první po převratě.

Po pětíměsíčním spravování zdejší farnosti byl instalován na zdejší faru dp. Gazurek. Slavná instalace konala se dne 10. prosince t. r. za přítomnosti vldp. preláta St. Weissmanna z Karvinné a veliké účasti zdejších farníků.

Za působení dp. faráře Gazurka nabyli vnitřek zdejší svatyně zcela jiné tvářnosti. Jeho přičiněním byla dána do kostela nová dlažba a koberce, kterých se používá v čas zimní. Dále obnoveny všechny oltáře, křížová cesta, nově zakoupeny vnější pištaly do varhan, které byly za války zkonfiskovány, jež pořízeny jsou nákladem 3.164.82 Kč a správkou vykonal Rieger z Krnova, všechny lavice nově natřeny a několik nových pořízeno. Kostelní nádvoří vzorně opraveno a rozšířeno kolem této svatyně a v mnohých důležitých věcech se pokračuje.

L. P. 1923 dne 20. května byl posvěcen nový dřevěný kříž na zdejším komunálním hřbitově, za obrovské účasti věřícího lidu. Tento kříž pořídil a zároveň svými vlastníma rukama zhotovil místní úctyhodný katolík p. Ad. Kalus, čís. 212. Plech pro sochu P. Ježíše věnovali místní záv. úředníci a malbu provedl malířský mistr p. Jung z Karvinné nákladem 561 Kč. — Podotýká se tímto, že předešlý kříž na témž místě byl dřevěný a neúhledný, jež zhotovil hrobník Siwek František č. 34. (Viz o tom podrobněji „Ostravský kraj“ čís. 23, r. 1923.)

Téhož roku byl odstraněn pomník zesnulého emer. revisidenta Jana Scheligy († 1888), jenž znemožňoval další rozšíření kostelního nádvoří. Tento prodán vdově pí. Funiokové za 300 Kč, a dala jej postavit na hrobě svého manžela.

L. P. 1924 pořízeny správkou oltářů B. S. Ježíšova a sv. Barbory, které vyžadovaly nejnutnější opravy, když jejich základy byly úplně zkaženy. Tuto správkou vykonal místní stolař Folwarczny nákladem 2.448 Kč.

V témž roce pořídila místní skupina válečných poškozců pomník padlých vojinů (36) ve světové válce na tržišti nákladem 7.500 Kč. Posvěcení téhož pomníku konalo se za obrovské účasti veřejnosti dne 10. srpna 1924.

L. P. 1925 v červenci provedena správka základů a čištění hlavního kříže po pravé straně u vchodu do kostela, když následkem tuhé předešlé zimy (1924) hodně utrpěl. Správku tohoto kříže vykonal Rud. Vávra z Mor. Ostravy nákladem 1.667.60 Kč. Současně provedena oprava sochy P. M. Bolestné, jež se nachází po levé straně u vchodu do kostela, mistrem malířským Jungem z Karvinné, nákladem 650 Kč s ručením po dobu 5 let.

Po osmi letech namáhavé a obětavé sbírky na nové zvony zakoupila konečně naše farnost šest zvonů z továrny p. Richarda Herolda v Chomutově v Čechách nákladem přes 80.000 Kč. Sám p. Dr. Larisch, jako patron zdejšího kostela, věnoval tehdy mimořádný obnos 20.000 Kč. Mnoho rodáků, žijících v cizině a známých osobností přispělo svými milodary k pořízení nových a krásných zvonů. — Krásný kostel a celá farnost dočkala se tak radostných dnů, které zůstanou nám dlouhá leta v milé paměti.

Slavné posvěcení těchto nových zvonů konalo se v neděli 2. srpna 1925 za přítomnosti vldp. preláta St. Weissmana z Karvinné, jenž vykonal akt posvěcení, a současně násl. dp. kněží: P. Frant. Krzistek, farář ve Stonavě, P. Matěj Augustin, farář v Prostřední Suché, P. Josef Czyž, farář v Bludovicích, a P. Augustin Paździora, kaplan v Karvinné a zdejší rodák, jenž promnesl při této příležitosti slavnostní kázání, a zároveň obrovské účasti místního a cizího věřícího lidu. (Viz korespondenci „Ostravského kraje“ z 19. VIII. 1925, čís. 62.)

Tyto nové zvony nesou následující jména a nápisy:

1. „Św. Jan — fundator Dr. Jan Larisch.“ — Kmotry byli p. ústřední ředitel Gwužd se svou dcerou. Zvon váží 815 kg, s armaturou 1.076 kg.

2. „Św. Józef i Parafjanie Górnej Suchej.“ — Kmotry byli pp. manželé Krzistkovi. Zvon váží 495 kg, s armaturou 674 kg.

3. „Św. Barbora i Parafjanie Gór. Suchej.“ — Kmotry byli pp. vrchní báňský inspektor Hertl se svou choť. Zvon váží 361 kg, s armaturou 504 kg.

4. „Św. Jadwiga — fundator Josef Nelhübel i

parafjanie Gór. Suchej.“ — Kmotry byli pp. manželé Guziurovi. Zvon váží 210 kg, s armaturou 306 kg.

5. „Matka Boska Wieczne odpoczywanie i parafjanie Gór. Suchej.“ — Kmotrů nebylo a váží 59 kg, s armaturou 94 kg.

6. „Kornel i Bogumila — fundatorowie Mackowscy — Bogu na cześć a chwale.“ — Kmotry byli tito pp. manželé. Zvon váží 37 kg, s armaturou 70 kg.

Váha všech zvonů činí 19 q 77 kg a váha těchto s armaturou činí až 27 q 24 kg.

Železnou konstrukci pro nové zvony ve věži vyrobili zdejší zámečníci: Niemec Frant. a Waloszek Edvard. Lešení k tažení zvonů do věže vystavěl tesařský mistr Antonín Swaczyna ze Stonavy. Neopomenuto také natřítí plech na věži a zároveň byl pozlacen kříž, který je tamtéž, což vše krásně provedl místní mistr klempířský Josef Danel nákladem 700 Kč.

Budiž zde poznamenáno, že téhož roku byl navždy odvezen z naší milé farnosti poslední památný zvon „Josef“ z fundace Nelhüblovy do strážovské farnosti u Klatov v Čechách. Podotýkám tímto, že nebylo naprosto žádného porozumění a úcty a vůbec úcty k historickému zvonu, jakým byl zvon „Josef“. Tento starý zvon nesl následující nápis, jenž se uvádí doslovně: „Józef Nelhuebel a katoliccy parafjanie 1864. T. R. F. 1903“, spodní nápis slévárny a rok, v kterémžto se svého času rozbil (Peter Hilser, k. u. k. Hof-Glocken-Giesser in Wiener Neustadt 1903.) — Počátečně bylo svatosvatě slíbeno, že onen zvon „Josef“ bude ponechán a jen nově koupené zvony budou harmonicky k němu přizpůsobeny, ale továrna měla s tímto přebnovské obtíže. Tento zvon vážil přes 300 kg a za 1 kg zvonoviny dal továrník pouhých 15 Kč. Slezský německý historik Stenzel praví: „Wer die Geschichte seiner Väter nicht ehrt, der ist ein schlechter Sohn“ — česky: „Kdo nectí dějin své otčiny, jest špatným synem.“ — V Horní Suché scházelo opravdu také dobrých synů, zejména z obecního zastupitelstva a kostelního výboru. (Viz podrobněji „Gwiazdka Cieszyńska“ 15. IX. 1925, č. 72.)

Dlužno však uvést, že marné jsou nyní všechny stesky nad ztrátou zmíněného zvonu a musíme si jen bolně říci, že se tak stalo a nic více! Ale k tomu jen uvádím stručnou poznámku všem těm pánům, kteří vytlačili onu památku zdejší farnosti, že kterak mohli přizpůsobiti harmonicky starý zvon z r. 1490 k novým zvonům ve farnosti Dolnobludovické. Nyní pochvalují si tamější farníci, že tyto zvony současně se starým dodávají překrásnou harmonickou hudbu. (Viz korespondenci v „Naszem Kraji“ ze dne 20. ledna 1928, čís. 3.)

Koncem roku 1925 provedena nejnútnejší drenáž kolem zdi našeho kostela a tuto práci vykonal Josef Machej z Pogvizardova ve Slezsku. — Základní kámen pod novou českou obecnou školu položen v měsíci srpnu na velkostatku p. Dr. Larische za obrovské účasti zdejší a cizí veřejnosti. (Hlavní proslov měl spisovatel Fr. Sokol-Tůma.)

L. P. 1926 nabyla nynější farní budova zcela jiné tvárnosti; zejména opravena zevně a nově postavena stodola. Stavbu řídil stavitel Seifert z Hradiště ve Slezsku, nákladem 59.119.31 Kč.

L. P. 1927 v měsíci červenci založila místní skupina katol. žen svůj „Katolický spolek žen“ se sídlem u Ign. Guziura, na Pasekách. Nyní rozvíjí se tento spolek v plném proudu za předsednictví pí. Josefy Niemcové. Téhož roku 6. VI. ve svato-dušní pondělí konal se na zdejším tržišti po prvé katolický tábor lidu za obrovské účasti obecnstva z blízka i z daleka. Tento den zůstane nám v milé paměti.

Dne 4. srpna t. r. dožil se vzácného jubilea dvacetiletého kněžství dp. farář Jakub Gazurek a současně slavil své pětileté výročí působení na vinici Páně ve zdejší farnosti. Jak již shora zmíněno, za jeho poměrně krátké pastorační doby nabyl kostel zcela jiné tvárnosti. (Viz o tom blahopřejné články v „Ostravském kraji“ ze dne 13./8. 1927 a „Deutsche Presse“ ze dne 26./8. 1927.)

Zdejší hornický spolek již dlouhá léta horlivě se snažil, aby mohl mít také svůj prapor, což teprve v tomto roce bylo dosaženo. Slavnostní posvěcení vykonal místní dp. farář Gazurek za asistence františkána z Krakova a obrovské účasti veřejnosti v neděli 31. července téhož roku. — Prapor je zhotoven v Praze a stál 7264 Kč. Krásně vyšívaný nápis na přední straně praporu zní: „Hornický spolek v Horní Suché“ a na druhé straně téhož praporu jest obraz sv. Barbory.

Dne 28. srpna t. r. zemřel po dlouhé a trapné bolesti zdejší rolník-rodák František Mackowski, máje 78 let věku svého. Záhodno je uvést, že zemřelý s dp. farářem Paszkem zavedli v naši farnost pobožnost k sv. Isidoru, která se dosud každoročně koná. Dále byl dlouhá léta v obecním zastupitelstvu a zároveň také byl po několik let předsedou místního nejstaršího katol. spolku t. zv. „Kółka katol. roln. i oświaty“. Budiž mu lehké odpočinutí.

Téhož roku postavila obec hřbitovní kapli na komunálním hřbitově, která slouží občanům obého náboženství. Posvěcení této konalo se v neděli 23. října t. r. Akt posvěcení vykonal dp. farář Gazurek a odpoledne této neděle konalo se posvěcení pro zdejší evangelické obyvatelstvo od pastora Heczkeho z Karvinné. Stavbu řídil stavitel Gwoźdzyk z Prostř. Suché a vystavěl

ji nákladem přes 20.000 Kč. Na hřbitovní kapli jest ve věži zvon ze šumberského katol. kostela, jež koupila obec za 1.100 Kč.

Dne 1. prosince 1927 slavil desáté výročí obecní činnosti zdejší rodák, nynější vrchní tajemník p. Frant. Siwek. Již před tím byl dlouhá leta čilým členem obecního zastupitelstva. Dne 1. XII. 1917 byl zvolen za starostu po svém předchůdci J. Krzistkovi. Jeho starostování trvalo až do 1. září 1920, když obecní zastupitelstvo předalo svou činnost správní komisi v čele s p. Muchou. Pan Siwek byl ponechán jako obecní tajemník dále. Když v roce 1922 byl přidělen do obecního úřadu p. Ant. Valoušek, byl Siwek právem jmenován vrchním tajemníkem. Mezi zdejšími horníky je znám jako horlivý ctitel sv. Barbory; též po dlouhá leta byl důvěrníkem hornického spolku a houževnatě se přičiňoval k pořádání sbírek na každoroční pobožnost k sv. Barboře. Od roku 1920 je předsedou místního „Kostelního výboru“. Zmíněný tajemník jest pevného charakteru, zbožný, rozumný a především člověkem, jenž miluje spravedlnost a svornost v obci.

Záhodno však zmínku učiniti, že od založení zdejší farnosti slavila zde teprve tři manželství zlaté jubileum, a sice: v roce 1909 pp. Wrůbloví čís. 46, v roce 1925 Böhmovi č. 69 a posléze v roce 1927 Malíkovi č. 68.

Současně poznamenává se seznam těchto jubilantů-občanů, kteří v tomto významném výročí slavili jubilea svého věku ve zdejší farnosti, a sice: osmdesát let Štefková Marie, č. 8; sedmdesát pět Labudek Jan, č. 196 a Lizáková Anežka, č. 299, sedmdesát Rzyman Jan, č. 7, Swaczynová Teresie, č. 78, Czakan Martin, č. 137, Poloková Jana, č. 213 a Smolíková Zuzanna, č. 342; šedesát pět Olszak Jan, č. 193, Sczyrbová Helena, č. 178, Walošek Florián, č. 2, Müller Kašpar, č. 124, Suchánková Jana, č. 122, Recman Josef, č. 198, Lisztvanová Magdalena, č. 192, Malysz Josef, č. 234 a Šupiňská Zuzanna, č. 299. Nejstarší občané ve zdejší farnosti byli čtyři, z toho tři římsk.-katol. náboženství a jedna evangelického vyznání: Ježíšek Josef (1836) č. 12, Zurková Zuzanna (1840) č. 138, Frodl Čeněk (1842) č. 299 a Brzezínová Anežka (1843) č. 137.

Dlužno však se zmíniti, že naše hornosušská farnost odevzdala duchovnímu povolání za dobu těch šedesát let tyto rodáky kněze:

1. P. Karel Paździora, narozen 31. ledna 1846 v Horní Suché č. 22, vysvěcen 5. července 1871, působil jako kaplan ve Starých Hamrech, Hnojniku, Istebné a Skočově a posléze jako farář v Zabzegu (Slezsko), kde odebral se na věčnost 7. XII. 1912 a tamtéž pohřben. — P. K. Paździora vynikal nevšední pohyblivostí, neohroženou odvahou a houževnatostí v práci kulturně-osvětové ve

Slezsku. Ještě jako kaplan založil shora již zmíněný nejstarší katolický spolek ve své milé farnosti a sice: „Kółko katolickie rolnicze i ošwiaty“ v roce 1883. Zároveň byl spoluzakladatelem (1873) „Dziedzictwa blog. Jana Sarkandra“ v Těšíně, kde též se vší pílí spravoval úřad tajemníka po 16 let (1881—1897). Kromě toho založil ještě mnoho kulturních a osvětových spolků ve Slezsku. Obrovská píle a neúnavná, všestranná práce seslabovala jeho pevné zdraví.

2. P. Josef Firla, narozen dne 1. října 1866 ve zdejší obci, vysvěcen 5. VII. 1892 v Olomouci a působil jako kaplan v Německé Lutyni. Jsa stížen vleklou a trapnou duševní chorobou, vzdal se duchovního úřadu a žil v ústraní u svých rodičů v Horní Suché. V roce 1911 21. března odebral se na věčnost a za obrovské účasti vldp. duchovních a světských osob byl pohřben na starém hřbitově u kostela. — P. Josef Firla, jsa ještě bohoslovce, snesl hlavní dějiny H. Suché do t. zv. „Ksiegi pamietnej“ (1885), a současně slíbil, že v dohledné době bude houževnatě píditi po archiválních pramenech této obce, ale nebylo mu to dopráno. Budiž čest jeho nehynoucí památce!

3. P. Augustin Paździora, narozen dne 22. srpna 1886 v Horní Suché, vysvěcen ve Vidnavě a primice jeho konala se dne 31. července 1910. Nyní působí jako kaplan v sousední Karvinné.

Ve vidnavském semináři studují nyní z naší farnosti tito bohoslovci: Josef Olszak (č. 36) v druhém ročníku a Adolf Waloszek (č. 42) v prvním ročníku.

Záhodno budiž zde učiniti zmínku o pohybu místního obyvatelstva ze zachovalých nejstarších záznamů sčítání lidu, a to: roku 1800 čítala zdejší obec 529 obyvatelů (115 obytných domů), roku 1845 čítala 1245 obyvatelů, roku 1870 pak 1576 obyvatelů (113 obytných budov), ale roku 1880 pouze 1125 obyvatelů následkem zrušení cukrovaru 1873 a veškeré stagnace cukrového průmyslu ve Slezsku, který byl jediným hlavním střediskem průmyslovým v celé zemi. — Roku 1890 bylo všech obyvatelů 1677 (178 obytných budov), roku 1900 již 1998 obyvatelů, dále r. 1910 bylo obyvatelů 2761. Počet vzrostl následkem založení jámy „Austrie“ (nyní Barbory) v Karvinné i zdejší cihelny Dr. Larische-Mönnicha. Roku 1921 čítala obec H. Suchá přes 3700 obyvatelů.

Obec Horní Suchá čítá kolem 809 římských katolíků dle posledního sčítání lidu (1921).

Než vraťme se ještě k novému kostelu a jeho uvnitř se nalézajícím starým památkám! Starý oltářní obraz P. M. Nanebevzetí (podle něhož byl malován stropní obraz nad hlav. oltářem v roce 1920), stará křížová cesta, korouhve a mnoho jiných už sešlých obrazů jest ještě na půdě ve farním úřadě. Křti-

telnici se sochou sv. Jana Křtitele pořídil místní rodák Josef Duda č. 45 (poznámává se, že tato křtitelnice byla věnována ještě do starého kostela, ale pro nedostatek místa určena byla teprve do nově přestavěného kostela). Obraz sv. Josefa, který byl umístěn na oltáři ve starém kostele, jest na kůru nad oltářem svaté Barbory. Od snětí tohoto obrazu s oltáře měl péči oň zdejší farník Josef Olszák († 1910), po smrti téhož převzal ji jeho syn Jan Olszák č. 193. Dva velké obrazy: P. M. Růžencové a poslední boží soud byly pořízeny z milodarů a sbírek „Růžencového spolku“, jsou oba v kostele. Obraz sv. Markéty Marie Alacoque, který koupil dp. farář Dom. Orel v roce 1878, kdy byla v tomto roce zavedena u nás pobožnost k božskému Srdci Páně. Než byl postaven oltář B. S. Páně (rozuměj, že ve starém kostele byl pouze ojedinelý oltář), byl vždy tento obraz umístěn na oltáři, před kterýmžto konala se každou prvou neděli v měsíci pobožnost k B. S. P. Nyní je zavěšen na kůru nad oltářem B. S. Páně. Pak čtyři menší obrazy z fundace místního rodáka Jiřího Guziura č. 49, zejména sv. Jiří, sv. Marie Magdalena, sv. Pavel a sv. Isidor, poslední dva jsou zavěšeny také na kůru nad oltářem Božského Srdce Páně a první dva visí po obou stranách hlavního oltáře. Nejnovější obraz je P. M. Čenstochovské, jež daroval p. Fr. Siwek č. 88 z pouti tamtéž a je vedle křtitelnice. Sochu P. M. Lurdské věnovala pí. Barbora Firlová v roce 1908.

Červené a modré korouhve jsou nejstarší, které byly ještě ve starém kostele a zároveň také baldachýn. Temně-červené korouhve pořídili místní mládenci, kteří mezi sebou uspořádali sbírky a milodary na tento účel. Poslední starší korouhve zelené jsou pořízeny od zdejšího domkáře Antonína Tomise č. pop. 173. Nyní jest v kostele umístěno 5 dvojic korouhví. — Dále všeobecným přáním zdejší katolické obce jest, aby v nejkřutší době zavedeno v kostele a jinde elektrické osvětlení, což již bylo učiněno v sousedních farnostech.

Od založení farnosti až do dnešního dne působili zde postupně tito faráři:

1. P. Dominik Orel od r. 1867—1884,
2. P. Josef Paszek od r. 1884—1892,
3. P. Gabriel Meixner od r. 1892—1914,
4. P. Josef Buryan od r. 1914—1922,
5. P. Jakub Gazurek od r. 1922 dodnes.

Poslouprůst rektorů-varhaníků, kostelních důvěrníků, kostelníků, zpěváků, zvoníků a hrobníků:

Varhaníci:

1. Ondřej Gawlas od r. 1867—1896,
2. Gabriel Schmidt od r. 1896(?)—1898,
3. Augustin Parzyk od r. 1898(?)—1900,
4. Viktor Fojcik od r. 1900—1915,
5. Jan Botorek od r. 1915—1920 (soukromý zástupce),
6. Jindřich Mokrosz od r. 1920—1922,
7. Kornel Mackowski od r. 1922 dodnes.

Kostelní důvěrníci čili otcové:

Firla Josef, Josef Paździora, Faja Jan, Jan Krzistek, Jindřich Paździora a Adolf Guziur.

Kostelníci:

Faja Jan, Moldrzik Josef, Szyman Antonín (?), Hermann, Kunz Rudolf a Florián Waloszek (výpomocným je Albín Faja).

Zpěváci:

Matěj Waloszek, Florian Waloszek, Kunz Rudolf, Antonín Staniowski a Pavel Guziur.

Od založení farnosti ve zdejší obci měl na starosti vždy zvonění v kostele řídící školy Gawlas. Teprve za pastorece vlp. faráře Meixnera převzala zvonění Buchtová Žofie č. 135 a nyní Marie Suchánková č. 108.

Hrobníci:

Konesz Josef, Waloszek František, Przybyla Jan, Konesz Čeněk, Paździora František a Siwek Frant. č. 84 od roku 1916, jenž má výpomocného hrobníka Frant. Czakana.

*

Chtěje svým farníkům poskytnouti příležitosti k důkazu, že rodná ves jest nad obyčej milá a kochaná, pokusil jsem se, seč síly mé stačily a čas dovoľoval, nastíniti v hrubých rysech její obrázek, do něhož byste se ve chvílích oddechu zahleděli. Čerpa! jsem z věrohodných pramenů, které níže podávám:

Prameny:

1. „Księga Pamiętna“ Kółka kat.-rolniczego i oświaty w Górnej Suchej, 1886.
2. Biermann Gottlieb: „Geschichte des Protestantismus in Österr.-Schlesien“, Prag 1897.

3. Vincenc Prasek: „Rodáci z Opavska a Frýdecka“, Opava 1885.
4. P. Rudolf Tomanek: „Dorobek Półwiekowej Działalności Oświatowej“, Cieszyn 1923.
5. Jungnitz: „Visitationsberichte der Diöcese Breslau“ 1904.
6. Farní kronika obce Horní Suché.
7. „Protokoły gminne od 1882—1927“.
8. „Górnicza księga pamiętna“ 1899.
9. „Księga protokołów komitetu kościelnego“ 1920.
10. Biermann Gotlieb: „Geschichte des Herzogstums Schlesien“. Teschen 1894.

Kromě archiválních pramenů použito mnoha článků z časopisů českých, polských a německých.

PhDr. Jan Muk:

Vilém Slavata o majestátu a mírovém jednání roku 1646.

(Dokončení)

Pan posel španihelský Conte di Perianda, že jest mezi jinou řečí pravil, že se tomu diví, že při dvoře JMČe Patri Chirargo jeho dobrému zdání in hac praesenti materia mnoho se attribuiruje, neb že on z mladosti bejval vojákem a odtud se dal do řehole Capucinarum a že o něm nesmejšlí, aby in Theologia měl tak vznešenei bejti. A v pravdě týž Pater že smejšlí, že někteří Patres Soc. Jesu budau knihy vydávati contra illos Theologos Austriacos, tak aby jiní lidé externí nad tím se rescandelisirova'i a nedomnívali se, jako by toto societas toho zdání bejti měla.

Syce i často přichází na plac dictum Terentiniani Si tu hic sies, aliter senties a proti dictum VMti utinam Frigidus esses aut calidus přednáší se jim dictum Sancti Pauli: Zelus vester sit cum scientia.

V posledním psaní v Münsteru, de dato 4. huius píše se, že pan hrabě z Trautmansdorfu na zdraví svém nedostatečný jest, má zimnici, jest nyní in anno clymactorico, věku svého v létu 63. Causat sibi!

Dále pak, jakž v psaní VMti dokládati ráčíte, jest tomu tak, že JMCá nejvyšší král a pán náš nejmilostivější po smrti Jeho Mtí pána otce svého některé těžké příběhy v neštěstí pocítiti ráčil a podle mého zdání víceji za trestání boží nežli za casus fortuitos může se to přičítati.

Předně ta bitva u Lipska, když Jeho Mt arcykniže, jakožto generalisimus domníval se, že v armádě své tak veliký počet

dobrých, udatných vojáků, zvláště in Cavagleria jmá, že vedle lidského smyslu nemohlo téměř možno beyti, aby neměl nad nepřítelem Torsstensohnem a jeho armadau zvítěziti, ale jak zle se zvedlo, vědomo jest, takže málem chytilo, že JMt Arcykníže zabit neb zajat nebyl!

V té druhé bitvě u Jankova JMCá ráčil mně praviti, když já jeda do Pasova Jeho Mt v Hoffnerzein, dvě míle od Pasova, jsem potkal a dosti obšírně s JMtí promluvil, že všickni, jak tejný, tak válečný raddy JMCé jednomyslně k tomu radii, aby JMCá ráčil poručiti s nepřítelem bitvu svésti prve nežli se do Moravy dostane a všickni za to drželi, JMČe armáda byla silnější nežli nepřátelská, ale jak jest se z naší strany zle zvedlo, to že vědomo jest. Když jsem já JMCé pravil, že uznávám to bejti za obvzláštní trestání boží, JMCá ráčil mi na to říci, že připuštění a ne trestání boží (to) jest.

Za třetí, že JMCá dříve týhodne dva milí svý pány syny skrze časnu jich smrt a nedávno Její Mt Císařovnu tak přemilau (již rovná Dáma a Heroína ve všem světě nebyla, nejní a nebude), paní manželku svau skrze tak spěšnau a nenadálau smrt zbaven býti ráčil. Ty všecky čtyry věci vidí my se ne od lidí, aneb per casus fortuitos, než od samého Pána Boha pocházeti, pro které pak příčiny Jeho Božská všemohaucnost to dopustiti ráčil, ipse novit. Insuperabilia sunt indica eius; Justus es, Domine et rectum Indicium tuum!

Jest také jistá pravda, co VMti v psaní svém dokládati ráčíte, že nekatoličtí v jich praetensích na málo nepřestávají a že čím více se jim povoluje, tím více žádají a míti chtějí, zvláště calvinistae, jichž obyčej jest gradatim postupovati. Nejprve žádají libertatem conscientiae, aby mohli věriti, jak jim Pán Buh dá poznati, když to dostanau, tehdy žádají míti Exercitium suae religionis, totiž aby mohli zjevně kázati a aby jim některý kostel postaupen byl, potomně žádají, aby mohli jinejm katolickejm zaroven beyti, totiž aby tak mnoho kostelův pro sebe měli, jako katolíci, a když to vše dostanou, tehdy všelijak o to⁵⁾ se snažují, aby mohli nad jiný sylnější bejti a nad jinejmi panovati. A když k tomu přivedau, tehdy to, co jsau předešle od katolickejch žádali, to jim dopřítí a dovoliti nechtějí, jakž toho dosti příkladův jest v Englandu, v Šotlandu, v Holandu a v jinších provinciích a místech, kde jsau kalvinisti superioritatem a nad jinejmi panování dosta'i. Letha 1609 za časů králování JMCísaře Rudolfa druhého na sněmu obecném v tomž království JMt pan Otec Vaší Mti, Jeho mt kníže z Lobkovic vzácné paměti a já dosti jsme toho

⁵⁾ Srovn. str 44.

skusýli, když stavové pod obojí v tomž království žádaly některá povolení v jich náboženství. Tehdy my tři saudice ta povolení bejti in praeiudicium Catholicae fidei a že taková povolení světská vrchnost bez povolení Jeho Svatosti papežské povolití nemůže, Item když JMCá ráčil se nejprve vymluviti, že na urážku svého svědomí proti své víře katolické to, co oni žádají, povolyti motci neráčí, tehdy když nejprve ráčí počítí něco povolovati, tehdy že oni hned na tom nepřestanau a budau za více žádati s tím argumentem, poněvadž JMCá ráčil nejprve se vymlauvati, že proti svému svědomí neráčí moci k ničemuž povolyti a když je již některé artykule povolyt, a nad tím svědomý těžké nenosí, že může také víceji, co oni žádají, jim povolyti, což JMCé učiniti tím tížeji nepřijde.

Za třetí, že mezy těmi pod obojí jsau někteří z Jednoty Bratrské a již tehdáž puri calvinisté, že oni na mále nepřestanau a budau chtítí s gruntem své religii pomotci.

Naposledy, když některý katholičtí z prostředku nejvyšších pánův auředníkův zemských v kanceláři České nám to vyčítali, že my našimi zlými radami císaře zavedeme a o království České jej přivedeme, neb jestli že Císař jim to nepovolí, že stavové pod obojí opustí císaře a utekau se k králi Mathyášovi, on že jim dobře povolí a oni jej za svého krále a pána přijmau a zmíti budau: My sme na to za odpověď dali i také v spisu JMCi Rudolfovi to podali, že my sme JMČe raddy v věcech Justitiae a politických, pročez nejsauce my Theologi, že Jeho MtCá ráčí nejlépe učiniti, naše zdání in rebus Theologiae dávati neráčil poručiti, pakli že kdy ráčí to chtítí míti, tehdy že my zdání naše dáme, jak že tomu rozumíme a svědomí naše nám to ukazovati bude, byly jsme od JMCé při tom zanecháni.

A to, co jsme my tři ihned z počátku předpovídali, to se potomně vskutku shledalo, totiž když JMCá na raddu katolických svých radd (neb tehdejší nejvyšší purkrabí pražský pan Adam z Sternbergka, s jinejmi raddami katolickejmi tak smejšlel a že to držel, že králové čeští s stavy téhož království na sněmích obecných tu moc měli a mají v věcech duchovních, tak jednati (a) povolovati, tak jako v věcech světských a politických, že jsau předešli králové čeští spolu s stavy na sněmích to činívaly a jistě činiti moci mají, v svéj nejprvnější heroitskej pobožnej resoluci počal se měniti a některý artykule jim povolovati, tehdy na tom nepřestali, hned více žádali a tak daleko to přivedli, že císař netoliko Augšpurgskau konfessi vši straně pod obojí (ku kteréž ti z jednoty bratrské tehdáž taky se přiznávaly) povolyt, a vedle od nich daného přípisu Magestát obzvláštní na jich náboženství jim dal a když JMCá ráčil poněkud prodávati ten Ma-

gestát na náboženství podepsati, tehdy JMCá ráčil k sobě povolati čtyry nejvyšší pány auředníky zemský, totiž Nejvyš. purkrabý pražského pana Adama z Sternbergka, Nejvyššího hoffmistra pana Adama z Waldstejna, nejvyššího kanclíře pana Zdenka z Lobkovic a nejvyššího písaře všeho království Českého pana Jana z Klenového a ráčil se jich dotazovati, jestliže ještě jaký rozmyšlení jest strany podepsání toho Magestátu, aby své zdání oznámili. Nejv. pan purkrabí na místě druhých dvauch netoliko k tomu raddil,⁶⁾ aby JMCá bez dalšího rozmíšlení ráčil se v něm podepsati, neb poněvadž JMCe pan bratr král Mathiáš stavům pod obojí v dolejších Rakausích ráčil v příčině jich náboženství vedle žádosti jich povolyti, tehdy jestli že JMCá neráčí se podepsati, že jest se obávati, že stavové pod obojí téhož království k JMCé panu bratru se utekau, od něho podobného povolení dostanau a jej za krále a pána svého přijmau. Nejvyšší pan kanclíř tato slova k tomu promluvil: „Jestliže W. C. M. pan bratr svým povolením bude se chtíti do pekla dostati, tehdy že nenaděje se, že JMCá ráčí jej v tom následovati. A že za to žádá, že jej JMCá ráčí milostivě omluveného jmiti, že vedle své povynnosti jako nejvyšší kanclíř království Českého nebude se motci v témž Magestatu podepsati, pokládajíc sobě v tom aurážku svého svědomí.

JMCá v té račěji, že ráčí až do smrti své v tomž království pokojně královati, ten Magestát ráčil podepsati a na žádost pánův stavův pod obojí Nejv. pan purgkrabě pražský na místě Nejv-ho pana kanclíře jej také podepsal.

Stavové pod obojí s velikau radostí jej přijali a na Erb JMCé místo dřevěné kapsy dali stříbrnau velikau kapsu udělati a na ní vrejti třidceti tehdejších direktorův, správcův a radd zemských pod obojí erby a jména jejich a dovezly týž Magestát na Karlstejn k jinejm privilegium zemskejm v té naději, že to na věčnost trvati bude. Ale zmejlila je naděje.

A jakož JMCř Rudolf s tím podpisem toho Magestátu v své naději byl zmejen, že jest skrze to v témž království Českém až do smrti své pokojně nekráloval, tak také ti, kteří ten Magestát dostali, skrze další jejich rebellii ještě za živobyti všech těch, jichž erby a jména na té stříbrné kapse byli, pro jejich další rebellii téhož Magestátu zbaveni byli, někteří z nich (a to z každého stavu) skrz mistra popravního konec životů jich vzali, některým statky jich byly confiscirovány, a in summa všichni ty osoby ze všech třech stavův království Českého pod obojí toho Magestátu na náboženství přes 10 leth neužívali, neb po slavném

⁶⁾ Tamtéž, str. 361.

vítězství JMCe Ferdinanda druhého před Prahou léta 1620 ráčil naschválně ten Magestát dáti sobě přinést, jej zrušiti a v nic obrátiti.

A tento svrchu psaný příklad s nynější Tractací a jednáním s protestanty v Osnabrugku a v Münster mnoho se applicirovati může. Já jsem několikráte s panem poslem španihelským při dvoře o tom discutirol a pravil, že mu se vidí, žeby lépeji bylo s Francauzy se accomodirovati, neb oni že žádají toliko terrena a když se jim to povolí, co tak bude motcy bejti, že oni potom JMCé pomohau, aby Švédští také na mírném přestali a protestantům že nebude potřeby tak mnoho in praeiudicium Catholicae fidei povolovati a concedirovati, on ale byl vždycky contrariae opinionis pravíc, když JMC Pleni Potentiarii s Švédskými a s protestanty na místě postaví, tehdy že Francauzy budou se také musiti accomodirovati a že se v jistotě ví, že Švédští a Protestanti nežádají jiného v říši za římského císaře jmíti, než jednoho z Slavného domu Rakauzského, ale Francauzy žeby rádi slavnej dům rakauzskej potlačili, aby císařství na jich krále francauzského přivésti mohli.

Ale ex effectu vidí se, že tím mnoho povolováním Švédským a protestantům v příčině náboženství nic (se) neprospělo, nýbrž vždy víceji jmíti chtějí.

Smejšlím, že té tractaci o pokoj konec nebude, ač se přezví, jakěj konec nynější Compagnia mezi těmi dvěma armádami vezme; Pán Bůh milosrdný rač se nad námi smilovati a slavné vítězství proti těm za jedno spolčeným silným JMCé nepřítelům slavné vítězství (sic) dati, a skrze to ukázati, jak JMCá iustam causam defendirovati ráčí.

Zapomněl jsem v tomto psaní mým jedno trestání boží patrně doložití a mělo ihned za nejprvnějšíma psáno bejti, totiž když nepřítel Panier s větším dílem své armády v městě Laubě v Vrchním Falzu byl a bylo tak rozumně a dobře uváženo a od JMCé Cathegorice ex a service resoluírováno a nařízeno, že všichni o tom smejšlejí nemohlo se než dobře státi, neb jeden přední, kterej vtě raddě byl, pravil my, že nesmejšlí, aby Pán Bůh sám svau motcý mohl to zjmařiti. Totiž: že Panier s vším svým vojskem měl na hlavu poražen bejti: Ale Pán Bůh ráčil dopustiti, že armáda JMC s věchnau jich hanbau tak hanebně to přehlídli, že jest Panier s svau armadau se saluíroval a naši jemu nic neuškoditi.

Snad Pán Bůh proto to dopustil, že lidé příliš mnoho o sobě smejšleli a domnívali se, že i bez božské pomoci mohou mnoho dobrého dovésti. Neráčíte v psaní svém žádné zmínky činiti v příčině toho Dialogu a pravdivého promlouvání mezi Pasquinem

a Morforilem, jak VMti se lýbi; kdo jej přečte, má příčinu se podiviti, že se nachází Rex Christianissimus, kterej takový (může se s pravdou to říci) zločince snaží se zastávat a to proti Tribunali Justitiae. Ještě pro ten hanebnej skutek v Bononii ti dva colloquenti nemohau sufficientem poenam naleznauti, která by ty, kteří tím vyni jsau, potkati měla, sice z Říma se píše, že na přimluvu krále francouzského ty delicta chce jim (se) odpustiti, toliko aby Fisco, čím tak povinnováni jsau, zadosti učinili.

Poslal jsem při minulé ordinarii z Lince Jeho Mti Panu Bratru VMti panu proboštu vyšehradskému jinej discurs intitulirovaný Il Cappucino Confortatore, jest kratkey a vidí mi se, že jest hodnej k přečtení. Služebně a velice VMti děkuji z odeslané té malé latinské knížky, kterau jsem téměř všecku za ty tři dni na šiffu jedauc skrze hoffmistra mého sobě přečísti dal a co tak na male na šiffu nebylo dotčeno, to jsem zde v Vídni sobě dočísti dal. A velice dobře mne se líbí, jestli že Angelicum Thomam de Kempis nepřevyšuje, tehdy může jemu rovnej bejti. Já jsem přední Sententias et Doctrinas ex Thoma de Kempis dal sobě vypsati a každej den za půl hodiny, v neděli a ve svátek za hodinu, jednu z těch sentencí meditiruji. Ale z této knížky nemněl bych do toho treffiti, abych měl dáti takovej vejtach učiniti neb téměř všecko napořád jsau Sentencia et Doctrina Salutifera, žádám, že ráčíte tuž knížku načas za mnau zanechati. Mním toho učiniti, kdyžkoliv budu chtiti z ní něco meditirovati, tehdy otevřauc ji, kdesekoliv prstem dotknu, tu sententi dám vypsati a budu ji meditirovati a bohda mé duši s dobrým užitkem.

A v pravdě, že se s V. Mti srdečně těším, že VMti v nynějším věku svém In flore aetatis suae ráčíte se v takové materii duši VMti velice prospěšný a užitečný čelectirovati; Pán bůh rač VMti v té perfecti dále časně i věčně žehnati a mně to štěstí popříti, abych mohl poněkud toho aučasten bejti.

Na tu knihu autoris anonymi a na ten spis cum debitis clossis budu žádostivě očekávati, služebně žádám, že neráčíte zapomenauti mne odeslati (ji).

A jakož nebylo potřebí VMti se vymlauvati, že jste mne něco obšírněji psáti ráčili, uznavše a přijavši já to za obvzláštní Milost et fructum sui singularis et sinceri affectus et confidentiae erga me, pročez také conabor par parireffere a beze všelijakejch occasionibus skutkem to prokázati.

S tím k té stále Milosti a lásce Vaší Mti služebně upřímně a docela poručena se činíc, zůstávám Vaší Milosti

Upřímný a služebný ujec

V. h. Slavata.

Datum v Vídní, dne 24. 7bris Ao 1646.

Že sám v tomto psaní mém vlastní rukou mau se nepodpisuji, příčinu toho z psaní mého, které JMti panu otci VMti píši, vyrozuměti ráčíte.

P. S.

Toto psaní mé dictiroval jsem na šifru, však pro krátkost času nemohlo přepsáno bejtí, až teprve v Vídní, jestli že v čem bude potřeba k cloširování aneb lepšího vysvětlení, žádám že račte mne napsati.

Rád se chci dále vysvětliti a jestliže VMti panu otci nebude obtížný je přečísti aneb od VMti ctěné přeslyšeti, jsem dobře s tím spokojen, předkládám, že žádnému jinému neráčíte je dáti čísti, nýbrž mne zase odeslati. Actum ut in litteris 24. 7bris Ao 1646.

Zprávy.

Levúsy. Dodáváme jako doplněk k článku Františka Štědrého „Levúsy“ ve Sborníku historického kroužku 1930, str. 39—46 z pera téhož spisovatele seznam obyvatelů Levús, kteří vykonali o velikonocích r. 1629 zpovědní povinnost (Archiv arcib. recepta 1628—33): Matouš Kulas, Mariana manželka (číslo 1). — Jan Spěváček, Kristina m. Jan Moudrý, Eva m. Václav Moudrý, Alena m. Adam Stach, Anna m. (číslo 2). — Oráč N., Kateřina, děvka (t. j. služka). Petr Truneček, Anna m. (číslo 4). — Vít Truneček, Jan Zeman, Anna m. (číslo 5). — Anna, matka Jana Zemana, Dorota dcera, Jakub Štětina, Kateřina m. (číslo 7). — Matouš syn, Lida dcera, Vít, druhý syn, Alžběta dcera, Tomáš Stach, Lida m. (číslo 9). — Řehoř Čuba, Uršila m., Marianna dcera, Kateřina a Regina, podruhně, Řehoř Henkar, Důra dcera, Šimon Henkar syn, Alžběta m. (číslo 11). — Marianna, podruhně, Říha Korous, Marianna m., Vít Kolča, Barbora m., podruh, Jíra, druhý podruh, Kateřina m.

Co znamená jméno brandýs? Ve slovníku Jungmannově ani ve slovníku Kottově nelze naléztí jména Brandýs. A přece až dosud říká se ve hře kuželek tomu, kdo vyrazí tři prostřední kuželky, že má brandejs. Jméno brandýs našel jsem v knize archivu města Loun, která má číslo I. C. 3. 1406. 7. V. Marketa Senomatská resignavit domum in brandis inter Marziconis Osobe et Chotnonis sutoris in medio situatam Mathie Witconis filio jure hereditario possidendum et promisit... disbrigare. Tento zápis domu Markety Senomatské praví, že dům její stál v Brandýse. Brandýs nazývala se ulice prolomená mezi ulicí Českou, která se nyní nazývá Dlouhou a zdí hřbitova, který se prostíral okolo farního kostela sv. Mikuláše, nyní má čísla domů 152, 151, 150, 149, 148 a 147 na straně jižní, a 195, 338 a 184 se strany východní. Je tudíž brandýs tolik jako průlom neb prosek. A dvě města v Čechách Brandýs nad Labem a druhé Brandýs nad Orlicí povstala z takové prolomeniny nebo průseku lesa. O Brandýse nad Labem máme toho nepřímý důkaz ve článku profesora Braniše v Časopisu společnosti přátel starožitností č. 1. ročník XV., str. 19: „Jak vzniklo město Brandýs nad Labem.“ O počátku města Brandýsa nad Orlicí nemám bližších zpráv. Že i ves Brandýsek na Kladensku povstala z prů-

lomu lesa, nedovedu dokázat, protože se o ní nedostává starších zpráv. I v Žatci byla ulice, která se jmenuje Brandýs. Na ten čas nedostává se mi určitého písemného dokladu. Je tedy jméno brandýs staročeské již z r. 1406 přicházející a znamená rovný výsek lesa nebo země. — František Štědrý.

Česká historická společnost v Nebrasce. Americký „Hlas“ ze dne 9. prosince 1930 uveřejnil svolání k Čechům a českým spolkům, v němž dovozuje, že r. 1929 byla založena Česká historická společnost v Nebrasce, aby se starala o udržení stolice jazyka českého na Creightonově universitě v Omaze. Na tuto universitu dochází velký počet českých studentů z Nebrasky, Ioway, Kansasu a Sv. Dakoty. Profesorem češtiny je katolický kněz Fr. Oborný. R. 1930/31 dalo se na jeho přednášky zapsati mnohem více studentů než roku minulého. Stolice tato vydrží se z dobrovolných sbírek, ročně třeba sebrati 500 dolarů (17.500 Kč). Štědré podporování výuky češtiny na této universitě doporučila státní rada Katolického dělníka ve Wahoo. Podpory se zasílají na Czech Historical Society, Omaha. Předsedou výboru jest Rev. Edward J. Chapuran, M. A., Stan. Štěpán, tajemník, Rev. M. Němec, Wahoo, V. V. Svoboda, předseda České historické společnosti.

Na památku sesazení Habsburků bylo usneseno na budovu senátu v Praze zasaditi desku s nápisem: „V této sněmovně byli dne 14. listopadu 1918 drem K. Kramářem sesazení Habsburkové, prohlášena Československá republika a prvním presidentem republiky prohlášen prof. T. G. Masaryk.“

*

Sdělení redakční. Došlé knihy budou oznámeny v čísle 4.

Literatura.

Dr. Antonín Podlaha: Simon Fagellus Villaticus. Editiones archivii et bibliothecae s. f. metropolitani capituli Pragensis, opus XXII. Pretium 25 C. Pragae 1930.

Světící biskup dr. Antonín Podlaha postavil si nehynoucí pomník své činnosti mimo čestné jiné záslužné práce také tím, že založil sbírku spisů vydávaných nákladem v. v. metropolitní kapituly v Praze na Hradčanech a že do této sbírky zařadil své práce jako výtěžek svého badání v bohaté metropolitní knihovně.

Posledním svazkem této sbírky je práce „Simon Fagellus Villaticus“. Tento pocházel z Rokycan a jmenoval se Bouček, což podle tehdejšího zvyku bylo polatiněno na „Fagellus“. Byl r. 1511 vypraven s mladým Jindřichem z Rožmberka do Bononie jako jeho společník na studiích. Sám se při tom důkladně vzdělával. Udržoval literární styky se známými osobnostmi tehdejší doby. Po návratu do vlasti stal se r. 1521 metropolitním kanovníkem v Praze, arciděkanem litoměřickým a r. 1525 děkanem kapituly vyšehradské. R. 1534 vzdal se děkanství vyšehradského a stal se proboštem kapituly u Věch svatých. Za požáru hradu pražského r. 1541 vyhořelo i probošství u Věch svatých, při čemž Fagellus utrpěl velkou škodu. Byl povahy poněkud nepokojné a svérlivé. Dne 31. ledna 1549 spadl nešťastnou náhodou do Jeleního příkopu a zabil se. Byl pochován v kostele sv. Benedikta na Hradčanech.

Fagellus vynikal jako latinský básník; náležel do humanistického kroužku důvěrných přátel Jana Hodějovského. Vydal tiskem sbírku svých spisů r. 1535 a 1538 v Lipsku s názvem „Opuscula Limonis Fagelli Villa-

tici Bohemi Canonici Pragensis..." Sbírkou obsahuje tři promluvy ke kněžstvu na Zelený čtvrtek, hymny, epigramy a dvojverší s četnými zmínkami o svatých a slavných mužích.

V čele 1. vydání jest list Jana Hasenburského Janu Cochlaeovi, datovaný v Litoměřicích r. 1535, v němž připomíná, že posílá mu spisy Šimona Fagella, aby je vydal tiskem; tím se zavděčí všem Čechům a poslouží cti české vlasti, k jejíž slávě pracuje neúnavně.

Z hymnů se nám nejlépe zamlouvá hymnus k sv. Václavu, v němž básník vyjadřuje úctu k tomuto světcovi a jeho vzývání v útrapách a nesnázích života i prosbu, aby přivedl hojný počet svých za sebou do říše nebeské; nakonec jest vyjádřen slib, že hrob sv. Václava bude udržován v náležité úctě.

Ke spisu je přidáno 5 příloh jako příspěvků k osvětlení života Fagellova.

Pilný a neúnavný badatel dr. Ant. Podlaha vykonal záslužný skutek sepsáním a vydáním této zdařilé monografie. Fr. H. Zundálek.

*

Jos. V. Šimák, Máti kapucínů. Zvláštní otisk z Pekařova Sborníku II. Praha 1930. Strana 163—183.

Pilný badatel dějepisný, rodák turnovský, prof. dr. Jos. V. Šimák docházel již ve svém dětském věku do zámeckého koridoru v Mnichově Hradišti, kde vídal vedle obrazů světců i staré podobizny neznámého panstva a ohromných vlásenek, o nichž nikdo nic neuměl povědět. Prof. Šimák ve svém badání v letopisech kapucínského kláštera v Praze na Hradčanech našel hojně látky, z níž sestrojil s velkou pietou životopis Marie Markety Valdštejnové, rozené Černínové z Chudenic, zvané máteři kapucínů pro přízeň, kterou dávala najevo klášteru kapucínskému v Mnichově Hradišti. Spisovatel napsal o době protireformační v úvodu stati tato památná slova: „V oněch dobách vítězné protireformace a tuhému absolutismu, jež dusily a tísnily, ale také rozkvetly v Čechách v novou úchvatnou krásu a nesmírnou duševní práci, v níž (o čem se ještě nevědělo) někde v hloubi klíčily zárodky příštích jiter, v dobách vzrušených cílů..., v nichž především zanícené oddání se vůli boží a církvi naplňovalo smysl života.“

Hrabě František Josef Valdštejn žil se svou chotí Marketou v zimě v Praze a ve Vídni, léto pak trávil v Mnichově Hradišti. Arnošt z Valdštejna, otec jmenovaného, založil a dokončil r. 1699 v pozadí zámecké zahrady v Mnichově Hradišti klášter tuhé řehole kapucínů; z nich bral si své rádce a zpovědníky a zemřel také v jejich prostředku. Otcové byli zváni k dvorské tabuli a o nedělích a svátcích všecko pyšné panstvo se pokorně sklánělo v prostém kostelíku klášterním. R. 1713 zuřil strašlivý mor, ale panstvo valdštejnské zůstalo ušetřeno. Na poděkování dal hrabě František Josef Valdštejn vytesat pěknou sochu sv. Anny před klášterem, k níž o svátku jejím přicházelo až 20.000 poutníků z daleka široka.

Hraběnka Valdštejnová na popud a za vedení svého zpovědníka a kazatele Jana Marie změnila se úplně ve svém životě a věnovala se pak životu rozjímavému, zanechavši zábav a radovánek. Spisovatel provází pak pečlivě podle pramenů život matere kapucínů až do její smrti, jež ji zachvátila r. 1728 na Komorním Hrádku ve věku 39 let.

Profesoru dr. Jos. V. Šimákovi náleží dík za tak pietní dílo, jež potěší nejen otce kapucíny, nýbrž i každého dobře smýšlejícího čtenáře, jenž rád se poučí o zašlých časech. Fr. H. Zundálek.

Oč mezi biskupem Stanislavem Pavlovským a Žďárem činiti bylo.

1588—1598.

(Dokončení.)

Ekart de Schwoben začal úřadovati se vší přísností, ba s neústupností vrozenou mu jeho německou povahou. Protivníci nemínili uhnouti. Z toho bylo zle. Nejen nezavedl pořádku, ale ještě málem nepřišel o život. Svou bezohledností a horlivostí popudil proti sobě oddané, kteří se shlukli a útočili na jeho byt, chtějíce jej ubezdušiti, ale zase tu byl převor Adam, který s ostatními kněžími z kláštera lid od toho úmyslu odvrátil. Bez nich bylo by se opatovi ušlo nanejmeně pořádného zbití. Ekart opustil na to Žďár a již se tam nevrátil. Částečně byl na Velehradě, částečně v knížectví opavském, částečně při biskupovi, až koncem roku 1595 odevzdal svou duši do rukou božích.

Protože poddaní se nedostavovali ani k manskému soudu, ba ani k císařem nařízeným komisím, anebo — když už se dostavili — nakladli rokování tolik překážek, že se ani nemohlo projednávat, žádal už nebožtík Ekart i biskup, aby císařská komise sešla se přímo na Žďáře a rokovala tam. Po smrti Ekartově se zdálo, že nebude ani jináče možno. Všichni poddaní, nejen z městečka, ale i z nejbližších dědin, svalovali všecku vinu na biskupa, cisterčtí mniši kuli s poddanými na totéž kovádko, a špinavý byl jedině biskup a jeho rádcové, jakož i kněží, které posílal spravovat klášter a jeho pozemské statky. Mniši v klášteře nebyli pravověrní, na farách vykonávající duchovní správu rovněž byli zabředlí do luterství. Víme to o farářích řeholnicích v Bobrové, Borech, v Ostrově, Obiětově, ve Svratce, v Novém Veselí a ve Zvoli. Byla tu tedy dvě stanoviska: jedno čistě římské, biskupovo, jakožto loci ordinaria a strážce církevní katolické pravověrnosti, druhé stanovisko rozmařilých a nepravověrných řeholníků. Pozorujeme-li tento boj kláštera s biskupem, neboť o boji poddaných za poddanské svobody nelze mluvit, protože byli naštváni mnichy, a biskup jim v jejich výsady nevstupoval, zdá se nám, že obě sporné strany byly si vědomy, oč jde. Máme po ruce zprávy biskupovy císaři, purkrabímu, místokancléři, zemskému hejtmanu i císařem ustanoveným komisařům. Dle těchto zpráv nebyl biskup nesmířitelným nepřítelem ani stěžujících si poddaných, ani výstupných mnichů. O biskupovi odnášíme si z jeho korespondence za celou dobu jeho olomouckého

panování dojem, že nebyl mstivým člověkem, který by nedovedl zapomínati. Byl pouze věrně římským prelátem, stejně nábožensky neústupným, jako v náboženských otázkách byli neústupní, moderně bychom řekli nekompromisní, jeho náboženští protivníci a potírači. Jest přece všeobecně známo, že v náboženských otázkách ani jedna církev, ani jedna náboženská společnost nikdy nebyla tolerantní. A tak tu stáli proti sobě dva nesnášenliví sokové, pravda, jen nábožensky nesnášenliví. Kdyby se mniši a klášterní poddaní byli dovedli ve víře srovnati s novým fundátorem a pánem opravním, nebylo těchto trpkostí ani na té ani na oné straně. A zvláště nikoli při biskupovi, který byl sice ven a ven feudálem, to jest dítětem své doby, ale přece jakožto duchovní prelát člověkem nábožným, neznajícím rozdílu mezi poddaným a pánem a vědomým si, že před svou volbou na biskupský stolec byl také jen rodu vladyčího, teda z nižší šlechty.

Císař vyslal na Žďár Frydrycha z Žerotína, aby spor vyslechl tam. Poddaní a mniši postavili se přímo proti biskupovi a tvrdili, že klášter je komora královská, a neuznávající biskupa pánem opravním a fundátorem, chtěli hleděti jen k císaři jakožto svému vrchnímu pánu. To bylo ovšem stanovisko pomýlené. Ale i poddaní i řeholníci hned přispěchali s množstvím žalob na biskupa. Tak líčí věci Steinbach, který ví také o tom, že Žerotín všecky stížnosti předložil biskupovi, žádaje ospravedlnění. Biskup poslal znova na klášter bývalého administrátora Laeta, aby hájil jeho práv, ale tím uplynulo zase několik týdnů, nic se nevyřídilo a císařský komisař i biskupský zástupce odjeli s nepořízenou. V biskupských aktech není pro rok 1596 zpráv o tomto sporu. Dovídáme se jediného, že biskup ustoupil vytrvalé žádosti Žďárských po volbě opata z kněží řádových. Biskup, vědomý si toho, že nepochodil ani s administrátorem, ani s komendátorem, dosazeným ze středu olomucké kapituly, ba ani s opatem, dosazeným z cisterckého kláštera velehradského, konečně povolil, protože však žádný z řeholníků žďárských neskýtal mu záruky řádné správy klášterní i hospodářské, položil podmínku, že žďárští řeholníci nezvolí nikoho ze svého středu, nýbrž schopného cisterciáka z jiného cisterckého kláštera. Z toho nové pobouření myslí v klášteře, ale volbě přítomný řádový visitátor, cistercký opat ze Zbraslavě, Antonín Flaminger, pochopil, že nelze stále napínati trpělivosti biskupa, který konečně nemůže ve sporu nezvítěziti, a mnichy přemluvil, že se rozkazu biskupovu podřídili. Zvolili si opatem zpovědníka panenského kláštera na Starém Brně, Antonína Vadiana (též Wadingra).

Nově zvolený opat podřídil se beze všeho biskupovi. Po volbě odejel na Kroměříž, biskup jej vzal do přísahy a potvrdil

opatem, přidal mu několik kněží jako biskupské komisaře a vypravil na Žďár. Nový opat žádal také biskupa, aby mu doporučil hospodářského úředníka, který by vedl správu klášterských statků a poddaných. Zdálo se tedy, že shody bude již dosaženo. Biskup také 2. února poslal na Žďár Kašpara Štysla z Alšic, aby vedl správu panství. Je to týž Štysl, který již r. 1592 byl na Žďáře a proti němuž měli i mniši i poddaní mnoho stížností. Biskupovi jistě nebylo tajno, že tímto úředníkem nebudou velmi šťastni ani poddaní, ani mniši, ale adhodlal-li se poslati jej do kláštera, byl si vědom, co může následovati. Buď neměl jiného schopnějšího, buď nechtěl biskupské statky obrati o schopného úředníka jiného, anebo spoléhal na to, že Štysl měl již příležitost hospodářství klášterské poznati. Nezapomínejme také, že v té náhlosti bylo nemožno poslati na klášter některého úředníka z biskupských panství, protože nevyčteného poslati nemohl, a bylo by trvalo chvíli, než by byl vyslaný vyúčtoval se s biskupem ze správy dosavadního panství. (Kop. 34 fol. 21.).

Zdálo se tedy, že mezi biskupem a klášterem zavládnou snesitelné poměry. Také poddaní spřátelili se s volbou preláta z cizího kláštera a na Žďáře meškající komise darmo očekávala dalších nařízení císařských. Konečně ji odvolal sám biskup, když měl nejlepší naději, že císař nalehne na poddané i na klášter, aby se dále nikdy neopakovalo, co se dalo v posledních letech. Ale klidu přece ještě nemělo býti. Sotva zvolený opat Vadián přijal od poddaných slib člověčenství, už byl nucen stěžovati si do nich biskupovi, že jsou neposlušni a vzpurní.

Již roku 1596 pohnal dvorák Pavel na svobodném dvoře v Rojetině opata Antonína před biskupův soud manský, z toho jej vinití chtěje, že jest se po smrti Kunhuty, dvorky Hradešínské, tetý manželky Pavlovy, v dvůr Hradešín, dobytky, svršky a nadbytky se vším příslušenstvím uvázal.

Pavel dvorák se domníval, že k této pozůstalosti má lepší právo na místě své manželky, ale pan opat nic v jeho moc uvéstí a postoupiti nechce. Opat se k roku nepostavil, předkládaje, že jest nemocen, a také na manském posudku v druhý pondělek po sv. Václavě r. 1597 prokázal svědomím rok nemocný, podle pořádku práva manského, a r. 1598 při manském soudě po božím vstoupení dal na žalobce stanné právo, protože ani ten se nedostavil k novému roku. (Reg. man. 21 fol. 44, 22 fol. 202). Těžko jest domýšleti se, proč dvorák nechal svého práva propadnouti. Jisto je, že spor byl vážný. Vždyť v únoru 1597 prosil biskupa, aby nařídil opatovi, aby mu vydal vejpisy některých privilegií žďárských i bobrovských a aby mu postavil svědky z klášterských poddaných, a biskup také uznal tuto žádost za

siušnou. Ale na část dědictví na dvoře v Radešíně táhli se také Matěj Buryanů a manželka jeho Anna, lidé poddaní. Opat se s nimi nesrovnal, proto chtěl biskup, aby i tyto osoby postavil před manským soudem i s jich listinami a svědky. (Kop. 34 fol. 43, 43v.)

Biskup měl také se Žďárskými stále ještě nepříjemnosti. Žaloba, kterou je pohnal roku 1593 před manský soud, stále ještě byla nevyřízena, protože se nechtěli dostavit do Kroměříže, tvrdíce, že soudu manskému nepodléhají. Asi v srpnu roku 1596 utekli se k císaři s prosbou, aby od obeslání jich k soudu manskému bylo upuštěno. Císař listem ze dne 4. září t. r. se také přimlouval u biskupa, aby od položených roků vůbec bylo upuštěno. Roky ty byly totiž znova položeny dne 2. května 1596. Biskupovi šlo o zachování práva a o zkoušku poslušnosti poddaných. Jakmile obdržel císařské psaní, hned jim oznámil, že věci zle rozumějí. Biskup jich nevolá před svou osobu, ale volá je manský soud, ke kterému náležejí a jemuž se musejí poslušně a poddaně zachovati. Ale poddaní znova obtěžovali císaře, znova si stěžovali, že je biskup předvolává před sebe a znova opakovali své staré zprávy, že jim biskup činí bezpráví, že je souží a kvaluje, o živnosti připravuje, že k nim chce přistupovati trestáním. Císař 19. května 1597 poslal tuto novou stížnost biskupovi, znova žádal zprávy, znova se přimlouval, aby se upustilo od roků před manským soudem. Biskup ve své zprávě nazývá je již sice sprostými, přece však zlobivými a zchytralými. Chce jim býti dobrou vrchností a jistě by jim byl odpustil, kdyby jen se byli postavili k roku a jen prosili milosti. Lstivě, omylně a nedůvodně zpravili císaře, že k nim biskup přistupuje trestáním. Je pravda, že se nestavěli k tomu soudu za předešlých pánův a fundátorů, vždyť k němu ani nepříslušeli. Také dávají císaři omylnou zprávu, že předešní komisaři tyto roky mezi nimi a biskupem zdvihli. Vždyť biskup se z těchto věcí ani nemohl dáti v odpovídání před pány komisaři, protože žádal císaře, aby jej zachoval při jeho právě, kterému nemohl zadati. Proto biskup znova prosí císaře, aby byl zachován při tom, co císař již chválil, když potvrdil směnnou smlouvu mezi biskupem a Münsterberským. Stěžují si znova do opata, že je zkracuje v právě vystavovati piva do klášterských vesnic. Ale i to mohlo býti už rozeznáno, kdyby aspoň jednou byli se postavili před manský soud. Biskupa jen zlehčují a podezírají manský soud, a proto prosí Pavlovský, aby jim císař stálého zaneprázdnňování a podávání nepravdivých stížností nevážil lehce, ale sám k nim přistoupil trestáním. (Kop. 34 fol. 121.)

O několik dní později (15. června) psal o věci biskup kancléři

království českého Jiřimu z Martinic, stručněji sice, ale smyslem totéž jako císaři. Pouze doložil, že chce poddaným žďárským všechna jejich privilegia a výsady potvrditi a při nich je zachovati, jakmile mu je předloží a jakmile biskup zjistí, že jsou jim rádně udělena předešlými opaty s vůlí, vědomím a potvrzením předešlých fundátorů. Neboť bez svolení pánů opravních a nadačních nesmějí opatové podle privilegia téhož kláštera, poddaným ničeho nedati. Žádá při císaři fedrunku, aby položení rokové manští byli ve své váze zůstaveni a poddaní museli se k nim dostaviti. (Kop. 16 fol. 321—323.) Vidíme z toho, že biskup znova a znova vystupuje jako obránce svých práv, kterých nechce zadati ani na vůli a žádost císařskou.

Ale ještě ani z tohoto listu nedovídáme se, kde vězel kořen nových stížností. Zdálo by se, že obnovují dosavadní své stížnosti proto, že věci nebyly vyřízeny ani skutečnou volbou opata, ba ani císařskou komisí, která odešla r. 1596 ze Žďáru s nepořízenou. Byly tu však i nové příčiny. Snad přičiněním Frydrycha ze Žerotína, jakožto císařského komisaře, dostalo se Žďárským císařského potvrzení městských výsad bez spolupůsobení, ba i bez vědomí biskupova. Jakmile se o tom biskup dověděl, za své návštěvy u císařského dvora v Praze, oznámil císaři, že si měšťané v české kanceláři dvorské opatřili konfirmace na nějaká svá nadání, pravda, pokoutně a nepořádně, bez vědomí biskupova i opatova. Biskup nežaloval, že snad za nimi stál pán ze Žerotína, snad toho ani nemohl s dobrým svědomím tvrditi. Ale císař dlouho se nerozmýšlel a dekretem ze dne 20. února 1596 toto potvrzení uznal nepořádným a vyzdvihl je. Žďárským nařídil, aby potvrzení odeslali do jeho české kanceláře, aby se postavili k soudu manskému a tam odpovídali. Poddaní neuposlechli, ale obrátili se k císaři znova se všemi známými již stížnostmi na biskupa a opata, přidavše ještě některé nové. Biskup usuzoval, že přímo zlehčují spravedlivý dekret císařský. Kdyby mělo vždy jíti po jejich vůli, nikdy by ta věc tím způsobem nemohla mítí konce. Bylo by dobře, kdyby se císař vyptal na ty nepokojné lidi, kteří je v tom neslušném předsevzetí radami svými „štemflují“, pozdvihují a císaři nepokoj a zaměstnání zbytečně činí. Takové nechvalitebné předsevzetí nemělo by býti lehce váženo.

Biskup uvádí dále, že hned administrátor Laetus chtěl zvýšiti důchody klášterské vystavováním piv do klášterských vesnic. Ale poddaní z městečka se protivili, že prý na to mají nějaká privilegia. Administrátor nařídil, aby taková nadání ukázali a přednesli. Žďárští to učiniti se zpěchovali i před administrátorem i před biskupem, chtějíce toho práva sami užívati s ne-

malým zkrácením a ublížením toho chudého kláštera a konventu. Byli pohnáni před manský soud, aby tam předložili svá nadání a osvobození. Nedostavili se, ale piva vystavují po několik již let do vesnic a nebyli ve svých živnostech zkráceni v ničem, ani opatem ani biskupem. I když administrátor a úředník chtěli dosíci výstavu klášterských piv do vesnic, z toho nebyl by plynul nijaký užitek biskupovi, ale chudému klášteru. Neboť klášterní důchody jsou tak malé a nepatrné, že opat nemůže ani postačiti na berni, kterou na placení lidu válečného do Uher tato léta z Moravy z každého poddaného po 1 zl. stavové vysadili. Poddaní sedí na hornatých místech a odvozují platu jen po několika krejcarech nebo denárech, a opat je nucen snažiti se zvýšiti běžné příjmy z hospodářství, sice by nemohl ani kláštera vychovati, ani daní platiti. Co se týká vystavování piv, biskup se doptal, že mají na to poddaní skutečně nějaký list, kterému však se platnost upírá. Na Žďáře býval opatem nějaký Havel, rodák z městečka Žďáru, který velmi často se stýkal s poddanými, ba vysedával s nimi po žďárských hospodách. Poddaní vládli opatem, nikoli on poddanými. Na něm toto nadání a osvobození vymámili a biskup míní, že si i sami stylisovali, jak potřebovali a chtěli. Má také určitou zprávu, že nadání toho neschválil předešlý fundátor, bez jehož potvrzení nemá platnosti. Proto se také s ním skrývají. V tom právě se vidí jich obmylnost a zchytralost. Proto také se nechtějí stavěti k soudu manskému, aby se nepřišlo na nepořádnost tohoto a snad i jiných jemu podobných nadání. (Dt. v sobotu po sv. Bartoloměji 1597. Kop. 34 f. 195v.)

Žďárští byli povoláni do Prahy, aby tam v české kanceláři složili nepořádnou konfirmaci výsad, a když se to doneslo biskupovi, jakož i to, že tam opravdu šli, žádal pana Václava Plesa Heřmanského ze Sloupna, aby se přimluvil, aby jim konečně bylo uloženo věčné mlčení, aby císaře více nenabíhali a nezaměstnávali. (Kop. 34 fol. 199v.) Ale Žďárští vymámeného potvrzení v české kanceláři nesložili, neboť Pavlovský píše ještě dne 8. října českému kancléři, panu z Martinic, že mu tuto svou věc rekomenduje. (Kop. 16 fol. 341v.) A Žďárští nespíchali. Vždyť ještě 27. listopadu oznamuje biskup českému místokancléři, že ta pokoutně vymámená konfirmace není vrácena, a žádá o přimluvu, aby se ruka držela nad císařským dekretem, ale také aby byli donuceni postavit se k soudu manskému. Vždyť drzost jejich jen roste. Již ve svých suplikacích a žalobách dovolují si podpisovati i poddané klášterské z vesnic, které jsou s biskupovým panstvím a fundátorstvím spokojeni, a biskup s nimi. A tím více poddaní z vesnic, ležících v Čechách, kteří biskupa hned přijali za vrchního pána. (Kop. 34 f. 274.) Protože však biskupovi záleželo, aby

nepořádná konfirmace byla co nejdříve zprovozena se světa, dne 29. listopadu znova žádal o to císaře, aby se Žďárskými učinil pořádek. (Kop. 34 fol. 284.).

Zdá se, že Žďárským již připekalo. Vycítili sami, že ani tato věc nepovleče se do nekonečna. S biskupem už nebylo možno si začínati. Proto ještě v listopadu stěžovali si u císaře do opata. Zase byli zkracováni ve svých živnostech. Císař dopsal 18. listopadu i biskupovi i opatovi Vadianovi, že celou tu věc miní uvážiti a rozeznati s nejvyššími pány ouředníky a soudci zemskými a radami svými, a nakonec učiní jistou výpověď, již se obě strany mají spokojiti. Opat byl překvapen. Biskup mu přece již před časem nařídil, aby poddaných neutiskoval, a opat také uposlechl. Dosud nikdy nestěžovali si naň a také neměli příčiny. Konečně náleželi se svými žalobami před soud manský a tam měli jíti, a nikoli před císaře. Vadian dopsal biskupovi, jakožto svému vrchnímu pánu, že i on by rád, aby již těm rozmlíškám mezi biskupem a poddanými byl konec, protože v městečku několik buřičů štvě lid, lidé vysílají poselstva do Prahy, dělají si outraty a tím hynou na svých živnostech a statečcích. Opat zavolal si ouřady všech poddaných obcí, aby se dověděl gruntovní příčiny. Všichni, až na oněch několik Žďárských, popřeli, že by měli proti opatovi jaké příčiny. Opat vidí, že nebude pokoje, dokud dekrety císařské neprijdou k exekuci. Není přece třeba žádných nových výpovědí, bude-li se držeti ruka nad těmi, které již vyšly. Pavlovský poslal 7. prosince tuto zprávu opatovu císaři a zaujal totéž stanovisko. Za týden obrátil se znova na českého kancléře, hledaje cest, jakby vše mohlo býti jednou konečně urovnáno a hlavně ti lidé potrestání neušli. Ale nejen oni, nýbrž také jejich příznivci, kteří jsou na vině neustálým průtahům. (Kop. 34 f. 292, 193v, Kop. 16 fol. 342—345v.)

Žďárští nevrátili císařské konfirmace svých výsad, ani nepostavili se k manskému soudu. Stanislav Pavlovský zemřel dne 2. června 1598, manský písař zaznamenal k půhonu z roku 1594 v manském soudním manuále 21 na fol. 31: „Umřel Jeho Milost Knížecí pan biskup“, a dědicem sporů se Žďárskými stal se jeho nástupce, kardinál František z Dietrichštejna. Ten je skoncoval tím, že s povolením svaté Stolicе spojil panství kláštera žďárského nejprve se stolním statkem biskupským, později pak záměnou za Chropyni se svými statky rodinnými.

Bylo by nám ještě položití důraz na to, že biskup Stanislav skutečně dbal dobrého klášterního, nehledaje nikdy užitku osobního, a že byl pečlivý na všechny věci. Příklad to osvětlí. Klášteru sousední panství v Čechách, Polná, bylo majetkem pana Adama z Hradce. Po jeho smrti roku 1597 prodala je pozůstalost Hert-

víkovi Zejdlicovi z Šenfeldu. Mezi klásterem a pánem Adamem z Hradce a na Polné byly několikaleté spory o hranice. Když se biskup dověděl o kupu, dopsal opatovi Vadianovi, aby při vkladu do desk zemských království českého se ohlásil a protestoval, aby nezamlčel svého práva. Ale dne 26. září psal o tom hned panu Hartvíkovi Zejdlicovi: Ke koupenému panství polenskému přeje mu štěstí a všeho požehnání po Pánu Bohu, ale včasné oznamuje, že jsou o grunty, hranice, meze a lesy mezi tímž panstvím polnickým a klásterem žďárským vznikly nemalé rozepře, o kteréž měl už dopisování s nebožtíkem panem Adamem z Hradce, a na tom spolu zůstali, aby vyjeli na takové grunty, meze a hranice, to všechno opatřili a až do toho všeho rozeznání mezi sebou zachovali „štylštand“. Vinou mnohého zaneprázdnění a nyní smrti pana Adama ta věc až posavad nepřišla k svému vyřízení. Žádá proto pana Hertvíka, aby těch sporných věcí se neujímal až do jejich vejjezdu, spatření a spravedlivého rozeznání. Biskup chce sice zachovati dobré přátelství, ale nechce ublížiti ani klásteru, ani panství polnickému. Ale nestačily mu ani tyto dva dopisy, nýbrž současně napsal ještě list panu Václavovi nejstaršímu Berkovi, nejvyššímu sudímu království českého, žádaje ho, aby jakožto nejvyšší pan sudí království českého a hospodář desk zemských strany vkladu do týchž desk pamět a šetrnost na tuto protestaci jmíti ráčil, neboť biskup chce to urovnati bez ublížení jak klásteru, tak pana Hertvíka. (Kop. 34 fol. 210, 215, 215v.) Věc se však nesrovnala za biskupova života. Ještě v středu po neděli Oculi (17. března) 1599 za sedisvakance pší administrátorové biskupství opatovi Vadianovi velmi přísně, že se tam při klásteru zbíhají často rozepře o grunty a hranice jen nedbalostí opatovou. Prý opat nikoho nežádá o radu, ani administrátorův, zapomínaje, že nebožtík pan biskup mu ten klášter a záduší nesvěřil k ujmě a ublížení, nýbrž k rozšíření a zlepšení klásteru. Napomínají opata velmi přísně, aby dbal dobrého zádušního a aby se radil v pochybných věcech s vladykou Samuelem Radešinským z Radešovic. (Kop. 35 fol. 92.) Tomuto Radešinskému prodal opat se svolením biskupovým roku 1597 svobodný dvůr v Radešíně s mlýnem za 350 zl. mor. a za slib, že bude v právních sporech zastupovati klášter. Samuel Radešinský byl znalý práv, neboť byl kancléřem vévody slezského. (Steinbach, Hundertfünzig Urkunden... des Cisterzienserstifts Saar, 1783, č. 139. Pöimon, Polná, 1897 pg. 36 praví, že Hertvík Zejdlic koupil Polnou dne 3. listopadu 1597, ale to je datum kupní smlouvy, která ústně byla uzavřena již dříve, neboť Pavlovský píše opatovi Vadianovi o kupu již hotovém dne 19. září 1597. Smlouvy se zřídka psaly hned, jak-

mile se domluvili, zvláště tenkrát, když jedna nebo druhá smluvní strana měla na smlouvě zvláštní zájem a obávala se, aby se nakonec smlouva ještě nerozešla. Smlouva měla svou účinnost pro vklad do desek, pro možné spory byli by přece nestačili dobří přátelé a smluvčí, kterých si jedna i druhá strana najednala vždy několik.

Fratišek Teplý, archivář.

Osudy náboženských bratrstev v Jindř. Hradci.

(Dokončení)*

České bratrstvo Nanebevzetí P. Marie při kostele sv. Máří Magdaleny v J. Hradci odevzdalo jmění dne 18. 8. 1785. Byli při tom Werner, probošt, duchovní ředitel P. Ant. Parvonicz, prefekt Ign. Hilgartner a sekretář František Zelenka, bývalí funkcionáři. Vykázali na hotovosti 2 zl. u Vojtěcha Kaplického a 7 zl. u Jana Soukupa, jakožto dědice původního dlužníka † Jakuba Načeradského. Tito řekli, že ten obnos nemohou hned splatiti; bylo jim poshověno. Jiných peněz není. Stříbro již úřadu dodali. Inventarium: Mariánské album, papežská bulla. Paramenta: 3 ornáty, 2 vela, 19 tunicel, modrý prapor damaškový, 2 červené damaškové praporky, 6 červených, 12 černých a 6 modrých šátečků a plášťů pro fakulanty, 12 dřevěných fakulí, červenou štolu na procesi, černou štolu pro schůze, umbellu z modrého sametu, malou červenou umbellu na procesi ke sv. Barboře, černou umbellu k pohřbům, sametový příkrov, měděný pacifikál etc. Dále: misál modrým sametem potažený, 6 malovaných znaků k pohřbům, 2 veliké svícny cínové, 6 malých cínových, modré sukno k pokrytí stolu, podobné k pokrytí lavic a kazatelny, 6 velikých seslí, 6 stolic, mosazný a dřevěný kříž k funusům, 2 dřevěné sochy P. Marie a pečeť bratrská. V knize účtů shledáváme některé podivné položky: mezi příjmy na př. za rozdávané měsíční svaté (vor ausgetheilte Monatsheilige) 1—1½ zl. Týká se voskových figurek svatých v měsíci na způsob známých „agnusků“. It. vor ausgetheilte Epistl auszerhalb und in der Stadt = za rozdělované epištoly..., t. j. zvlášť tištěné nedělní úkonky (perikopy), které Hilgartner tiskl a jesuité lidu prodávali — měsíční výtěžek 5 zl., ale též až 33 zl. 51 kr. Item za půjčení paramentů k pohřbu p. Ziky, paní tchýně Žiškovic, p. Matouše Truhličky atd., za propůjčení fakulantů k funusu dvou dítek

* Část I. jest uveřejněna v roč. XXX., 1929, str. 67.

p. Mazetti-ho, děcka p. Martina Láda etc. různé obnosy. Do vydání položeno na př. 15 zl. za 15 liber voskovic. 6 zl. 30 kr. a 2 zl. 5 kr. za nájem klepení (nejspíše místnosti k uschování předmětů), výlohy při pobožnosti křížové cesty, literátům, varhaníkovi, kalkantovi, hlásným (turnerům), choralistům, o slavnosti sv. Barbory, panny, knihtiskaři za epištoly, za 12 knih „zlatého“ papíru, za oběd třem kněžím při procesi k sv. Barboře 3 zl., výlohy o slavnosti sv. Hippolyta, patrona města Hradce etc. Příjmy r. 1784 činily 107 zl. 46 kr., vydání 103 zl. 23 kr.

Jmění německého bratrstva subpatrocinio Conceptionis B. M. V. v kostele sv. Jana Křtitele předáno úřadům r. 1785 18./8. u přítomnosti předešlých osob a P. Karla de Groste, býv. ředitele Ondřeje Bayera, býv. sekretáře Ignáce Arnolda. Na hotovosti mělo 78 zl. 46 kr. a kapitál na domě Blechovském 50 zl. Mělo též album (vázané v zeleném sametu) a papežskou bullu. Ze stříbra: socha Početí P. Marie, veliká, ve váze 9 liber 222 lotů, 4 stříbrné dependentie ze štoly, 16 kusů kování z alba, pozlacenou monstranci (2 libry), pacifikal (1 libra 4 loty), malou sochu P. Marie, pozlacený kalich s patenou, 4 desky, 16 nárožních okras ze zelené umbely, 6 okras ze křížků na praporech, 14 kování z misálu. Váha všeho odvedeného stříbra činila 23 liber 24³/₄ lotu. Z mešních rouch zbyly 4 ornáty a několik praporců. Jeden veliký zelený a 4 menší měly stříbrné trásně. 4 cínové svícny, pár cínových konviček, zelenou a druhou černou sametovou umbellu, dřevěný kříž pozlacený, 2 stoly, příkrou dřevěnou oštafírovanou sochu P. Marie, do hedvábí pruhovaného oblečenou sochu sv. Barbory k průvodům, 12 zelených rouch pro ministranty, 6 zelených plášťů pro fakulanty, 6 šatů černých pro ně, 6 fakulí, 6 pohovek (dvě koží potažené), misál, dřevěné máry.

Následuje licitace uvedených předmětů. Z obširných protokolů patrno, že navštivena četně hlavně okolními kněžími: Aug. Braun, bratři de Groote, Fr. Schober, Leopold Filip, Ant. Zámečník, P. Schartinger, Frant. Černý, Ign. Schwarz. Nechtěli připustit profanaci bohoslužebných předmětů. Odhad stál nízko, svolání někdy stoupalo cenou značně. Z utensilií bratrstva sv. Isidora koupil městský účetní Leopold Claudius 3 ornáty za 2, 4, 5 zl., Mart. Dvířka modrý za 3 zl., Susanna Beihilfová příkrov se 6 malovanými štítky za 2 zl. Mazetti pozl. monstranci za 7 zl., Jos. Havlín zelený damaškový prapor za 9 zl., M. Dvířka dva na plátně malované obrazy za 55 krejcarů.

Držba Františkánského bratrstva r. 1785 23. 8.: P. Augustin Braun koupil za 2 zl., 12 obrazů, Josef Exel dřevěnou sochu sv. Františka za 1 zl. 3 kr., Magd. Rábová 12 cínových svíců ve váze 15 liber za 5 zl., 43 kr., P. Leopold Tilp 6 španěl-

ských oděvů ministrantských za 5 zl. 40 kr., sochu sv. Anny v hedvábném oděvu, p. Albrecht za 3 zl. 17 kr. (odhad zněl 46 kr.), dřevěný perletí vykládaný křížek Frant. Cigl za 57 kr., dřevěný kovaný křížek za 54 kr., P. Tilp misál v sametové vazbě za 35 kr., P. Černý měděný pozlacený pacifikal za 9 zl.

Při licitaci latinského bratrstva kpl. J. Leop. Tilp červenou sametovou umbellu odhadnutou za 17 zl. za 32 zl. 30 kr.; Karel de Groote a farář Zámečník 4 soubory ministr. a fakulantských šatů po 10 a 6 zl., Jiří Nušl pozlacený kříž za 10 kr., týž skříň na knihy za 17 kr., Jos. Klement dřevěný kříž za 12 kr., Fr. Zelenka dřevěný krucifix za 27 kr., Jos. Müller dřevěnou štafírovanou sochu P. Marie za 1 zl. 27 kr., 6 soukenných židlí Claudius za 5 zl. 27 kr., týž dvě dřevěně kumštovně vyřezávané sochy za 49 kr., Magd. Rabová 37 knih za 17 kr. etc.

Z věcí českého bratrstva: kpl. P. Tilp měděný pozlacený pacifikal za 7 zl., P. Schwarz stříbrem protkávanou štolu z červeného atlasu za 4 zl. 59 kr., P. Zámečník 12 šatů modrých pro ministranty za 4 zl., P. Tilp 6 červ. španělských šatů za 3 zl. 18 kr., Mart. Dvířka 6 podobných šatů za 2 zl. 47 kr., Jan Hájek modrý damaškový prapor za 11 zl. 7 kr., Jan Zelenka menší červený za 5 zl. 49 kr., Š. Schober 8 cínových svícňů za 5 zl. 7 kr., Ant. Pergamen 6 velkých koží potažených seslí za 2 zl. 29 kr., Jos. Exel dřevěný krucifix za 3 zl., sošku P. Marie štafírovano za 1 zl. 3 kr., týž 6 dobrých seslí za 11 zl. 3 kr. etc.

Z věcí německého bratrstva vydražil Fr. Zelenka zelenou sametovou umbellu za 11 zl. 13 kr., P. Karel de Groote černou za 20 zl., černou sametovou štolu za 9 zl., Zámečník podobnou štolu za 8 zl. 29 kr., Jos. Kammermaier 4 cínové svícny za 2 zl. 4 kr., radní městský Fr. Hieber máry spolu s černým sametovým přikrovem za 122 zl. 30 kr., Jan Hájek dřevěnou sošku P. Marie za 2 zl. 37 kr., Rábová 122 zelených ministrantských oděvů za 6 zl. 45 kr., 7 černých za 1 zl., 30 kr., Hájek 5 koží potažených stolic za 4 zl. 30 kr., 6 praporců za 38 kr., Michal Ast 6 paruk za 10 kr. (odhadnuty za 4 kr.), primator Vimmer velikou zelenou damaškovou fangli za 11 zl. 39 kr., Rábová hedv. šatem oděnou dřevěnou sošku sv. Barbory za 8 zl. 30 kr. etc.

Za pomoc při dražbě (snesli věci a ukazovali) obdržel kostelník Pavel Albrecht, sakristiáni Jakub Blažej, Hipolyt Pumr, Jos. Janda, pomocní Gabriel Dvořák, Jan Kolman a vyvolávači: Frant. Albrecht a Frant. Falb dohromady 7 zl.

Úhrnem stržili:

za předměty bratrstva sv. Františka	158 zl. 28 kr.
„ „ „ latinského	123 zl. 06 kr.

za předměty bratrstva německého	127 zl. 52 kr.
„ „ „ českého	138 zl. 13 kr.
„ „ „ sv. Isidora	96 zl. 05 kr.
	648 zl. 44 kr.

V aktech děje též zmínka o bratrstvu Božího těla. (Corporis Christi) Dále nařizuje gubernio dto 18. V. 1782 krajskému úřadu, že kapitál 300 zl. náležející bratrstvu sv. Aloise ze soukromé hypoteky má býti elokován in fundo publico. Obec se uvolila na novou urgenci dto 12. VIII. 1782, že obnos uloží u pánů stavů českých. Hradecký stříbrník Jindř. Galli si podal účet za práci, t. j. vyprobírování, zvážení veškerého zlámaného stříbra ve váze 72 liber 39 lotů, při obvyklé odměně $\frac{1}{2}$ kr. za lot na 49 zl. 12 kr., ale dostal než 16 zl. 58 $\frac{1}{4}$ kr. dle výnosu gubernia dto 19. II. 1788 od c. k. kamerálního platebního úřadu. Vyslovil se o této srážce velice neuctivě, že ho páni z rady napomínali, „aby mlčel, nebo že takové rebelantské řeči vězením zkrotí.“

Prof. Ant. Novák:

Víra Táborů.

(Pokračování.)

Chelčický podotýká, že Táboři nejsou podle úsudku jiných v právu a že již dlouhou dobu má úsudek o nich od jejich souvěrců z Prahy a z Tábora.

Pátráme-li, kdo z Tábora nešel s oficiální stranou, kterou představoval Biskupec, shledáme, že by to mohl býti Prokop Holý, jehožto ochota na Konopišti se nelíbila již tenkrátě Biskupcovi. Jak smýšlel o tábořských traktátech, zachoval nám Příbram, který vypravuje, že se Prokop Holý v koleji Karlově r. 1424 vyjádřil, že spálil dva nebo tři takové traktáty. Ale zde Chelčický naráží na určitou událost, související s uváděnou vírou Táborů na synodě klatovské. Zachoval nám ji též Příbram²⁴⁰): „Item, že jsú na jednom svém ustavení (v Klatovech) ustanovili sobě nějaké artikule proti víře těla božieho, a to jsú v Sušici čtli před panem Švamberkem a mnohými jinými rytířskými a městskými, řkúce, že jsme společně na tom již zuostali, abychom toho lidu kázali, nejprv, aby před tú svátosti nebylo klekáno a že kněží nemají moci stáhnouti těla božího s nebe²⁴¹) a že by tu nebylo tělo božie přirozené. Ale pan Švamberk²⁴²)

²⁴⁰) Čas. katol. duch. 1863, str. 575.

²⁴¹) Narážka na větu z Příbramova traktátu „Surge Domine“.

²⁴²) Zemřel v listopadu 1425.

i jiní světští statečně jsou to jim odepřeli a na ně se pohněvali někteří řkúce: Anebo prve jste lhali (na Konopišti), anebo nyní lžete. A toho na znamení Holý Prokop, ječen z nich bieše a ten jest řekl tudíž: Jáť jsem nikdy nesvolil, aby tu klekáno nebylo. A jiní proti němu odpírachu.“ Byl to tedy laický živel v Táboře, který odpíral pikartskému učení.

V 26. kap. repliky je podobná zmínka: „Před nedávným časem nás někdo, který k vám náleží, na Táboře poučoval, čemu vy věříte, že to vše, co o znamení podáváte, čerpáte ze dvou Viklefových spisů o těle božím.“ Všechny tyto časové narážky točí se kolem synody klatovské. Z traktátů vytýká Chelčický zvláště články posledního Biskupcova traktátu „De non adorando“. Na jednom místě připouští klanění se svátosti nižším modlením, jinde to nazývají modloslužbou a řeči o „modlosluženie“ množí se až do dnešního dne. „Nenie slycháno,“ píše Chelčický, „v Čechách prve za nás rouhanie takového, jako se jest zdvihlo od té chvíle, jakž ste vy a tovariši vaši vnesli v lid to znamenie a množenie řeči o modlosluženie. Tak viece vždy až do dnešního dne jedno motýl, škvarek a modla v ústech mnohých vězí.“ Není-liž rouháním, když sami píší, že jest chléb posvátný v své přirozenosti nižší krtka, netopýra nebo hada, protože jsou to věci živé, chléb pak jest neživý? A když jeden z nich kázal, že by raději klekal před ďáblem než před tou svátostí? (Kap. 13. a 14.)

Tento Kvirinův výrok, jakož i Biskupcovy traktáty o klanění vrocili jsme, opírajíce se o svědectví Rokycanovo, před synodu klatovskou. Mohl tedy Chelčický, který psal Repliku nedlouho po těchto událostech, říci, že rouhání opakuje se až do dnešního dne, když dříve narážel na pikartské výroky Kánišovy a Martínkovy z r. 1421.

V dalším tepe a vyvrací Chelčický jednotlivé články traktátů tábořských. Kritika jeho jest bystrá. Dokazuje kněžím tábořským, že jsou nedůslední a „lúpežníci viery, falšující pravdu boží a cizoložiece písmý a sami sobě vymyšlující nepodobné věci a ruší vieru v lidech tiem, nazývajíce milosti duchovně tělem Kristovým“. Nepouští se však do teologických sporů s Táboři, kteří Viklefa lépe znali než on, přece však odkrývá ledví a slabiny jejich. Vyčítá kněžím tábořským, že zničili v lidu věřícím viru v přítomnost Kristovu a jsou původci mnohých páchaných nepravostí. Táboři za hmotné výhody nosí sice svátost před lidem, který stále ještě něčemu věří, ale ve spisech svých a hovorech soukromých prohlašují ji za pouhý chléb, takže i adamité si ji pochvalují a omlouvají, že „ještě právě nesmějí (řící otevřeně mínění) pro ďábelníky a modlosluhy, ale kdyby směli, teprve by zjevili věrným tu velikou ohavnost na místě svatém“. A také životem blíží se Táboři a jich odchovanci zvrhlé sektě (adamitům).

Neboť jaký je neb aspoň bude zakrátko rozdíl mezi nimi, kteří „sendúce se, jediné se rúhají posvátnému chlebu, a živý, ježto jest s nebe sestoupil velebí, a při tom jedí a pijí hodně, na nichž není viděti, by podle vašeho důvodu skutky Kristovy na sobě měli, ale viděti jest na nich život tělesný a rozpuštěný i obžerství a pití neskrovné a v některých smilství neukrocené. Takť bude užitek vašich dóvodův nebo řečí, žeť posvátného chleba nechají, a živého, který jim v dobrých skutcích chválíte, také nemají, aniž brzy s tím hovadným životem mítí budou“.

Chelčický tu zajisté naráží na podobné zjevy v straně a kněžstvu tábořském, o kterých se zmiňuje Příbram ve svém traktátu „Proti Prokopových tyranům“. Žižka rozešel se, jak známo, na konci svého života s Tábořsky docela, patrně pro jejich pikartství a stejný odpor proti nim měl i Prokop Holý.

Tehdáž, počátkem r. 1425, nastaly nové krvavé domácí boje, vzniklé z různění a spojování stran. V čelo Tábořů počínají se stavěti kněží, což nepřispělo ke zmírnění bojů, ani k polepšení mravů bojovných kněží, kteří počali se starati o světské panování. Chelčický končí repliku smutným proroctvím: „A když jsou takové nepravosti přišly na místo svaté, již tehdy zjevno jest, že peklo vylilo jest poslední chmel svůj, aby jím svět ochmelilo.“

Přecházíme k datování repliky. Z dosud uváděných zmínek je patrné, že vracíme se k datování Gollovu, s nímž v poslední době vyslovili souhlas Bartoš²⁴³⁾ a Sedlák.²⁴⁴⁾ Proti datování tomuto postavil se Jastrebov, jehož důvody však oslabila kritika Kroftova,²⁴⁵⁾ Bartošova i Sedláková. My vyšli jsme napřed od datování traktátů Chelčického a Biskupcových a od zjištění závislosti repliky na klatovské synodě. Důležité bylo zařazení Chelčického spisu „O čtyřech bytech“, pro které bude ovšem třeba snést více dokladů.

Přece však zdá se prokázaným, že styky mezi Biskupcem a Chelčickým začaly již před synodou píseckou. Jisto jest, že výměna traktátů a listů mezi oběma v té době byla velmi čilá. Přesné datum pro datování repliky nedá se stanovit. Možná říci, že replika vznikla ne příliš dlouho po synodě klatovské. Zmínka o synodě konopištské, po které mohla se konati první schůzka zmíněných mužů, posouvala by vznik její do konce roku 1425 neb na počátek roku 1426. Tak datuje Sedlák.²⁴⁶⁾

Proti vrocení Biskupcova traktátu „De non adorando“ do let třicátých mohli jsme na základě podrobného studia všech traktátů

²⁴³⁾ Č. Č. M. 1914, str. 149.

²⁴⁴⁾ Hlídka XXX., str. 649.

²⁴⁵⁾ Jastrebovova Studie o Petru Chelč. Zvl. otisk z Č. Č. H. XV. 22—28.

²⁴⁶⁾ Hlídka XXX., str. 708.

Biskupcových, jakož i důležitých časových zmínek Rokycanových a Příbramových postavití datování jiné, které zvláště vročením Chelčického traktátu „O čtyřech bytech“ stalo se věrohodnějším. Bartoš vrací se k datování Gollovu, vybíraje z repliky časové narážky, které by se však daly vyložit i jinak. Ale přesto jeho vývody přispěly v lecčems k počeprění našeho stanoviska.

Ze známých Biskupcových traktátů psán byl nejpозději „In vulgari“ a „De non adorando“, které Rokycana zove „tractatus moderni“. Pokusili jsme se všechny zařadit. Chelčický znal z Biskupcových traktátů: „Ad magnificationem“, „De 4 modis essendi“, skupinu traktátů o klanění: „De non adorando“, „De adorare et colere“, a „De adoratione quadruplici“ vedle traktátu „In vulgari“.²⁴⁷⁾

Byly tedy Biskupcovy traktáty hotovy do synody klatovské. Ostatní své polemické traktáty spolu s úředními relacemi zanášel Biskupec do své kroniky, kamž dodatečně přibírá i výňatky prvních svých traktátů.²⁴⁸⁾

Příbram mluvě v „Apologii“ o svém potírání traktátů tábořských v koleji r. 1424 přiznává, že jich 10 neb 20 viděl neb o nich slyšel, ale dopídl se pouze 5—6. Mluví tu o 3 traktátech Biskupcových, v nichž následoval Viklefa, když dříve tak učinil Jan Němec ve svém traktátu „Cum spiritus veritatis“. Od něho „perversus episcopus traxit pene omnes sententias una cum verbis trium suorum tractatulorum, aut hoc ego reperi per proprium oculum“. Nevztahuje-li se tento výrok na tři traktáty Biskupcovy o klanění (De non adorando, De adorare et colere, De adoratione quadruplici), měli bychom tu svědectví o třech traktátech Biskupcových, a to o traktátu „Ad magnificationem“, a „De 4 modis essendi“ (skupinu traktátů „o klanění se Kristu ve svátosti“). Poslední traktát jménem „In vulgari“, poslaný Chelčickému, jest jen výtahem předešlých ad hoc sestaveným.

Víra Biskupcova.

K charakteristice věroučného vývoje Biskupcova pěkně přispívá úvaha Příbramova z traktátu „Surge, Domine“.²⁴⁹⁾ Praví tam, že způsobila záhada, jak tělo Kristovo může býti na více oddělených a vzdálených místech najednou, zmatení smyslův a ztrátu víry u Biskupce. Biskupcova víra jest založena na domněnce, že právě tělo Kristovo jest toliko v nebi a proto ve svátosti musí býti přítomno ji-

²⁴⁷⁾ Sedlák zjišťuje podrobně poměr repliky Chelčického k těmto traktátům ibidem str. 650—652.

²⁴⁸⁾ „De quattuor modis essendi“. Srovnej Separátek Sedlákův, str. 38 a H. II. 775.

²⁴⁹⁾ Sedlák: Eucharistické traktáty tábořské, sep., str. 76.

nak. O záhadě, jak je Kristus přítomen ve svátosti, jednají všechny eucharistické traktáty tábořské. Je možno pozorovati jakýsi vývoj v této otázce, ač ne veliký. Zprvu věřil s Martínkem a Kánišem, že svátost oltářní je toliko předobrazem Krista, který jest ve svátosti duchovně, t. j. mocí svou a milostmi. Ale tak může býti přítomen v duši každého člověka. Proto jisti tělo a krev Páně je stávati se účastným jeho ctnosti. Pravý Bůh a člověk nemůže býti ve věci mrtvé, proto ani Kristus není tu s námi tělesně a podstatně v mrtvé oplatce. Kristus nemůže býti proto ve svátosti, že by se tu do nekonečna rozmnožoval. Proto nutno činiti rozdíl mezi chlebem věčným a chlebem tělesným. Před chlebem svátostným nemá se klekati, ani ho vyzdvihovati v monstrancích a k nemocným nositi.

Po popravě Kánišově a Martínkově počal Biskupec ve svých traktátech vykládati tyto nauky opatrněji. Mimoto nedovolil je rozhlašovati mezi lidem, aby neopakovalo se hnutí s počátku let dvacátých. V traktátu „Ad magnificationem“ a „De 4 modis essendi“ rozeznává různé způsoby bytu Kristova a podle nich i rozličnou úctu k nim. Ve svátosti je Kristus reálně a věčně, t. j. mocí, duchovně a svátostně, jakž jest přítomen ve všech svátostech. Krista můžeme ve svátosti přijímati jen duchovně, tak totiž, že se rozněcujeme utrpením jeho k lásce a jakési odplatě. Chléb zůstává, poněvadž Kristus působí tu jen účinně. Na Konopišti osvědčuje negativně svou viru slovy: Kristus není skryt ve svátosti tělesně, bytelně i rozměrně, neboť chléb jest jen svátostně tělem Kristovým. Podobně v Klatovech opakuje, že slova Kristova nad chlebem co do účinku hodí se pouze na chléb živý (Krista v nebesích) a nesmějí býti myšlena na chléb obecný a ten ztotožňován s tělem Kristovým.

Traktát „De non adorando“ znamená vrchol radikalismu. Opakuje tu zcela otevřeně, že věřící se nemají klaněti chlebu svátostnému jako Bohu, poněvadž je tento nižší přirozenosti než krt, netopýr, had. A neváhá to říci otevřeně i lidu, aby odvrátil jej od modloslužby. Opět slyšíme slova Kánišova: Kristus není nikde na zemi, a ať je jakýmkoli způsobem ve svátosti, nemá se vystavovati k uctívání.

Ač Viklef měl hlavní zásluhu na tomto vývoji tábořské víry ve svátost oltářní, působilo tu mnoho prvků domácího sektářství a valdenství. V potomních letech sice Táboři z této své víry zdánlivě slevovali, ale v celku shledáme se s touto formulací ještě na rozhodném hádání v Hoře Kutné r. 1443.

(Pokračování v příštím ročníku.)

Budyně nad Ohří před bitvou na Bílé hoře a po ní.

Od časů mistra Jana Husi v 15. století až bezmála konce století 16. není nám možno podati souvislých zpráv o životě obyvatelů v Budyni, jednak pro ztrátu městského archivu ohněm r. 1631, založeným Sasíky, jinak pro nedostatek zpráv z jiných archivů; neboť jen tu a tam vyskytuje se někde nějaká listina nebo zápis o Budyni jako bludička v tmavé noci. Nemůžeme ani přesně zjistiti, zda v Budyni přilnuli někteří (a kteří?) měšťané k víře pod obojí čili nikoliv, ale právem domníváme se, že tu mezi katolíky přece jen někteří utrakvisté byli, neboť paní Eliška z Koldic, vdova po p. Mikuláši II. Zajici z Hazmburka na Budyni (1395—1434) žaluje konsistoři pražské r. 1464 na budyňského faráře Valentína (Winter: Živ. cír. 889), že v neděli na nešpoře kázal, ukazuje na svých rukou takto: „Jakož vaše strana (pod obojí), praví, že bychom my (katolíci) dávali pomyje, umývajice dva prsty nad kalichem, vaší kněží podávají krve boží lidu, umývají sobě všechny prsty a zase stírají do kalicha, toť vám dávají pomyje, toť jsou větší pomyje.“ A tím prý pobuřuje lid, i žádá paní, aby byl napomenut. Zdá se tedy, že Budyně nebyla toho času tak čistě katolická, jak se mnozí starší historikové domnívali, soudím z toho, že páni Zajícové, hlavně Jan z Kostí a na Budyni, odpůrce Jiříka Poděbradského, byli horlivými katolíky a že tudíž obyvatelé města byli vesměs katolíky.

A ještě za p. Jana IV. Zajíce (1516—1553) a jeho syna Mikuláše (1553—1583) nebyla zášť proti nekatolíkům v Budyni tak ostře zaujata, když trpěli zde i kněze pod obojí, ano i školu utrakvistickou, ačkoliv sami byli dobrými katolíky, jak později vyložíme.

Z veřejných událostí v Budyni z r. 1473 víme jen tolik, že obec Budyně vyměnila toho roku louku Slatinu a Babín s pány bratřími Oldřichem a Janem z Hazmburka ke zdělání rybníků za louky Přední a Zadní Obec a tak zvaný Trávník za městem s loukou Hostinskou, načež r. 1477 vydán na tuto směnu obci list.

R. 1506 dostala obec od pánů poručníků nezletilého Jana IV. z Hazmburka, pana Jana z Šelnberka a p. Lva z Rožmitálu dům odúmrtní č. 12, který po ohni r. 1492 jal se p. Mikuláš Zajíc stavěti, ale nedostavěl, aby si tu učinili rathúz, poněvadž až dosud žádné radnice neměli, scházejíce se v radu v domích toho kterého purkmistra nebo na zámku. Zároveň se jim druhým listem toho roku povoluje užívati práva pražského (českého) na místě dosud užívaného práva magdeburského (německého).

R. 1510 koupila obec od vladyky Jiříka z Brloha velikou štěpnici za Trávníkem, ležící hned od Katovny mezi Malou Ohří (ny-

nější Tůní) a Mlýnskou cestou za městem po lukách na Královku a k Ohři ke mlýnu pod Břežany vedoucí. Tuto štěpnici dostal darem kdysi r. 1460 Řehoř Pašek (též Pešek), asi syn nebo vnuk Peška sudího pan. r. 1376 v Budyni, od pánů bratří Oldřicha a Jana Zajíců z Hazmburka, kterou pak dědil syn jeho Vítek, příjímím z Vrbičan, panoše na Vrbičanech, zastaveném zboží p. Zajícům z Hazmburka klášterem doksanským. Manželkou jeho byla Anna z Lomu, a když pak ovdověla, dědic za věno tento sad v Budyni, vzala si zase panoše Jiříka z Brloha, úředníka a správce p. Zajíců na Vrbičanech. Po její smrti dědil Jiřík ovšem tento sad a zůstává napotom ve svém domě v Budyni, prodal pak onen sad obci za 90 kop g. č. R. 1550 vydal pan Jan IV. z Hazmburka zvláštní řád o výkonech faráře v Budyni, o štole a platech, kde výslovně uvádí, že má farář celý rok vydržovati kantora a varhaníka jidlem a pitím i platem. To stalo se proto, že mu obec propůjčila k užívání celý lán polí, t. zv. „Školku“, kterých dříve užívala sama na vydržování rychtáře. Ale ve válce třicetileté páni farářové pole to si přivlastnili (šlo to lehce, neboť kniha městská, kde tento zápis byl vtělen, r. 1631 shořela), nechtějíce pak ani obědů a snídaní v neděli a ve svátek kantorům dávat, až z toho vznikl mezi obcí a děkany spor, který konečně za děkana Lausekra 1750 urovnán tak, že pole Školka zůstane děkanům, ale že on i jeho nástupcové zavázáni budou na věčné časy dávat kantorům neb varhaníkům 8 str. čistého žita. Vedle zápisů zdejšího primasa Diviše Houšky z r. 1586 (viz náhrobek v kostele matky boží), o vysazování mezníkův při pozemcích budyňských byli tu toho času tito měšťané: Martin Michna, úředník, pak regent p. Jana Zbyňka Zajíce v č. 57, Martin Chotěšovský v č. 218, Křištof Kadlec (snad tkadlec?), radní, Diviš Houška, primas č. 35, Martin Slanina č. 65, Šebestián Fučík, radní a spolusprávce nezletilého pána Jana Zbyňka, Matouš Břežanský, jinak Štěpánovský, Písecký, jinak Bardas, Matěj Mach, řezník, radní a primas (náhrobek), Valenta Šantročí v č. 14, Voršila Havlová, vdova, Staněk, Jan Liběšický, pekař, Pavel z Rychvaldu, vladyka č. 37, Šebestián z Rauesendorfu, vladyka, Jan Zelenka, švec a servus, Balcar, řezník, Jan Panousek, Bartoň Šebek (Šebestián), Jan Mareček, Václav Císař, Jan Pivovarník (sládek), Václav Rybář (rybář) v č. 119, Anna Mikuláška, Tomáš Maštalíř (z Kostelce) v č. 27, Jan Pískora, jinak Machovic, Jiřík Frič, Václav Fučík, jinak Pavliš v č. 64, Šimon Rokycanský, Urban Haleš, Matouš Kadlec (tkadlec), Jan Vávra, syn Jiříkův z č. 37, Beneš Chmel, primas a správce jmění nezletilého Jana Zbyňka, Martin Král v č. 9, Bedřich Pískora, Martin Písař (písař), Průšová v č. 44, Vojtěch Krejčí (krejčí) a Markyta Kvasničková (kvasničková).

To bylo tudíž 39 měšťanů uvnitř hradeb, majících své lány za městem a spolu i dvorce, tak zvané Forberky se stodolami na předměstí kolem města, počínajíc od nynější Panské hospody, na předměstí židovském, ve Dvorcích až k matce boží, ke dvoru panskému a u rybníčka Lehňova. Předměstští domkáři a bezdomci čili podruzi v městě bydlící nejsou uvedeni.

Z těchto měšťanů, o kterých se ještě jinde dočítáme, nejvýznačnější byli:

Martin Michna (později vladyka z Vacinova), vyučený koželuh, syn Pavla Michny, řezníka, přišlého asi po r. 1530 ze Slezské Lužice,* narodil se asi před r. 1540, jehož bratrem byl Šebestian Michna, krejčí, který se pak usídlil jako měšťan v Lounech. (Arch. Loun.) Otec Pavel zabýval se mimo řeznictví též lichvařením, skupuje (dle gruntovní knihy Hazmburské od r. 1560—1582 při osadě Sedlec) na statku Brožovském v Sedlci vejrunky za polovici i třetinu hotových peněz, dáváje si pak vypláceti každého roku podíl, až celý dluh byl splacen. R. 1565 postoupil tento dluh svému synu Martinu Michnovi, hejtmanovi. Týž Pavel Michna připomíná se v archivu lounském jako měšťan v Budyni a r. 1570 jako svědek na svatební smlouvě mezi nevěstou paní Annou Veseckou z Vesce, vdovou po někdy p. Jeronymovi z Donína, úředníka p. Jana starš. z Lobkovic na Libochovicích, a ženichem Jakubem Uhotou, nyní úředníkem p. Jiříka z Lobkovic. Martin Michna zasedal záhy v městské radě, byl potom primasem, a jako takový zvolen byl radou města po smrti p. Mikuláše Zajíce r. 1583 ještě s dvěma měšťany, Šebest. Fučíkem a Benešem Chmelem, jako opatrovník a správce statků nezletilého Jana Zbyňka z Hazmburka, syna p. Mikuláše. A když pak nastoupil r. 1596 p. Jan Zbyněk na vládu statků svých, odměnil se mu tím, že vyžádal si u krále Rudolfa II., aby Michna povýšen byl do stavu vladyckého s predikátem z Vacinova (les u Kostelce). Martin Michna uvádí se též jako svědek ve při paní Anny Vesecké, manželky někdy Jakuba Lhoty z Šebína, regenta p. Jiříka Lobkovic, o pozůstalost po něm proti záduší a měšťanům libochovickým i Jiříku Dědkovi z Vlkové, J. M. C. rychtáře v Lounech r. 1595. (Archiv Louny.)

Proti spoluobčanům budynským se však Michna špatně zachoval, neboť jak vidíme z listiny obce Budyně z r. 1695, uložené v zámekském archivu v Libochovicích, kdy obec města žádá knížete Ferdinanda z Dietrichsteina o ulevení břemen a potvrzení starších privilegií, uvádějí mezi jiným o Michnovi toto: „Svého času před dlouhými lety dle Paprockého knihy popisu (tato kniha nalézá se

* Mnozí před časem domnívali se, že Martin Michna byl řezníkem, přišlým do Budyně ze Slez. Lužice, ale tomu tak není, neboť to byl otec jeho Pavel, řezník, a ten sem přišel ze Slez. Lužice.

nyní v slánském museu), každému domu v městě na 60 str. rolí patřilo, napotom ale tehdejší vrchnosti v Bohu odpočívajícím P. P. Janem Zbyňkem z Hazmburka našim nebohým lidem odňaty a k budyňskému dvoru přiděleny byly, jednomu měšťanu a'e toliko, a nic více, jak přiložená specifikace ukazuje, u každého domu ponechána byla jest. Takové odnětí skrze tehdejšího regenta (Martina) Michna polností se stalo, jak starší sousedi vypoovídají (snad z velké pomluvy) těm utiskovaným poddaným a jim učiněné zkáze, též vykonané nespravedlnosti tudíž (totiž Michna) ale tyto pole za bílého dne očitě na koni po smrti své objížděti měl (kdo ví?), k jakému trestu od Boha uloženo bylo?“ — Za trest měl tedy Michna ve dne strašiti, jak prý ho viděli.

Ačkoliv již od té doby uplynulo 100 let, přece se pověst o jeho nesprávném a násilném činu u lidu zachovala, že ji mohla obec jako podklad k své žádosti doložiti. A je to zcela možno, že se Michna dopustil tohoto činu, neboť byl horlivým katolíkem, a že v městě t. č. mnoho rodin lnulo k víře pod obojí, bylo, že se jim nejspíše vymstil podle tehdejšího způsobu odnětím jisté části pozemků. A tak se nám Martin Michna nejeví zrovna v jasném světle jako poctivý občan, ačkoliv se tímto činem asi značně zalichotil pánu svému. Otec jeho, jak jsme seznali, byl mamonářem a syn jeho Pavel velikým šejdířem a nepoctivcem.

Michnovi patřil dům č. 57 v městě, na předměstí dvorec č. 219 (nyní domy č. 219, 220, 221 a 222), a mimo pole louka tak zvaná Koželuhovka. Martin Michna měl pět dětí: Pavla, pověstného sekretáře, napotom konfiskačního komisaře, Jiří Viléma, Martina Jaroslava, Annu Marii a Martu Polexinu. Děkan Jan K. Rojek domníval se, že Michna zemřel r. 1606, ale podle knihy gruntovní bude asi rok úmrtí 1610 správnější. Jeho náhrobní kámen byl nejspíše dříve v kostele matky boží a jest nyní v západní zdi hřbitovní zazděn. Podle tvaru a kroje podobá se Diviši Houškovi.

Sebestián Rausendorfer ze Špremberku, jehož otec Křištof z Lužice pocházel a byl seděním na Neprobylcích, drže též část Podhoříce, Martiněvsi a Charvátce, kteréžto osady odkázal synu svému Šebestiánovi. Manželkou Křištofa byla Barbora ze Strádonic (1541). Šebestian R. uvádí se r. 1581 jako svědek na listině dané Budyňským p. Mikulášem Zajícem z Hazmburka. Jemu patřil v Budyni sad či štěpnice u Průhonu (kde stojí nyní čomky vlevo jdouc z města, a sad při hospodě čís. 213) s pozemky za týmž sadem podle Průhonu, a louka Koželuhovka, kterou pak prodal Martinu Michnovi. Statky Podhoříce, Martiněves a Charvátce prodal zase Jindřichu Kurzbachovi na Nížebozích. Ve službě byl u Jana Zbyňka z Hazmburku a zemřel v Budyni, jsa pochován u matky boží. Náhrobek nyní ve zdi, ve znaku kadivo.

Pavel z Rychvaldu, vladyka, byl jako švakr poručníkem nezletilého Jana Vávry, syna Jiříka Vávry, zemřelého před r. 1586, spravuje dům č. 37 a dvorec č. 217 na předměstí vedle děkanského s celým lánem polností za týmž dvorem (nyní Mikulovské). Byl taktéž úředníkem p. Jana Zbyňka na zámku. Zemřel též v Budyni a pochován u matky boží. Náhrobek nyní u zdi, ve znaku kohout.

Diviš Houška, měšťan a primas. Byl rodič z Litoměřic z domu Houškovského, nyní obecní dům s památnou kalichovitou bání. Bratrem jeho nejspíše byl Jiřík Houška, cí. rychtář v Litoměřicích. O Diviši Houškovi píše se již v listinách doksanských, že r. 1546 dne 16. dubna zúčastnil se jako konšel s jinými měšťany litoměřickými při převzetí zastavených osad kláštera doksanského Něm. a Čes. Kopisti, aby přijali tamní lid v člověčenství a poddanost. Nejspíše za příčinou sňatku přestěhoval se do Budyně, kde se záhy stal primasem. Jeho manželkou (asi druhou) byla Marjána, dcera Matěje Macha, řezníka, měšťana a primasa v Budyni v č. 35, zemřelého r. 1595, a vdova po Jakubu Molkovi, taktéž řezníku. Diviš dědil po Machovi dům č. 35 s polnostmi a vinicí na Břežansku, zvanou nyní Chládkovic, s domkem. Diviš jako primas obcházel a vysazoval zmizelé mezníky r. 1586 na polích budyňských, sepsav o tom vlastní rukou záznamy, uložené dosud v archivu města. V tomto soupisu zmiňuje se též, že jeho synek Václav dostal na jednom mezníku pardus pro pamět. Manželka jeho Marjána zemřela dne 4. ledna r. 1598 a byla pochována v kostele matky boží. (Viz náhrobek tamtéž.) Po jeho smrti dne 3. dubna r. 1612 dědil dům č. 35 druhý syn Matouš Houška. Sestru jeho Annu vzal si za manželku Mikuláš Mráz (též Mrázek), hospodářský správce pan. dvoru v Budyni, a proto mu říkali též „Dvořák“. Držel dům č. 68 v městě. R. 1613 po prodeji panství Budyně p. Adamovi ze Šternberka odstěhoval se Mráz do Litoměřic, kde po tři léta marně, jsa horlivým katolíkem, ucházel se o měšťanství. Konečně r. 1618 stal se radním, ale r. 1619 za zimního krále Bedřicha z rady zase vypuzen. Na to r. 1620 stal se cí. rychtářem, r. 1625 pak zemřel. Mrázek jako vynikající nástroj protireformace nebyl v Litoměřicích oblíben. Vdova Anička provdala se znova za Jiříka Zicha z Greifenberka, hejmana panství Budyně.

Dcera její Ludmila Mrázová stala se jeptíškou v Mostě a druhá dcera Mariana vzala si Šebestiana Bibu, rodáka z Břežan, panského úředníka v Budyni, dědic dům č. 68.

Matoušem Houškou vymřel rod tento v Budyni, ježto zanechal po sobě toliko tři dcery: Annu, Markytu a Marianu. Annu vzal si vladyka Erazim Norbert Pičan z Bellesfortu, měšťan v Li-

toměřicích, Markyta provdala se za Václava Fialu, z č. 78, pansk. rychtáře, a Mariánu, která dědila dům č. 35, vzal si Jan Bernart z Břežan.

Martin Slanina měl dva syny: Václava a Šimona. Václav studoval na kněžství a stal se pak kaplanem v Budyni, načež roku 1603 jmenován farářem v Kostelci u Budyně. Prvně přidržoval se učení pod obojí, takže měl stálé půtky s rodinou, hlavně matkou, přísnou katoličkou, a s děkanem Adamem Štěpánem, který naň stále konsistoři si stěžoval, chtěje ho z Budyně odstraniti. Později přestoupil Slanina na víru katolickou a stal se r. 1624 farářem v Křesně.

Bratr Šimon Slanina byl kolem r. 1612 primasem v Budyni. Slaninům patřily domy č. 65 a 66, Šimonovi k tomu pak dům č. 10 a dvorec č. 216 s lánem za ním. Byla to rodina vešce zámožná. Manželka Šimonova byla Dorota Molková, dcera Jakuba Molka, řezníka a primasa, zemřelého před r. 1670. Jich děti byly: Jakub, který vydědil 300 kop gr., Jan, který dědil domy a dvorec, a Mariana provdaná za Jana Košírka v č. 2, panského úředníka, a po jeho smrti r. 1637 vzala si opět Ondřeje Šuce, rodáka z Brozan, t. č. vdovce a hejtmana na zámku v Budyni, pozdějšího mecenáše obce Budyně, který odkázal městu r. 1677 celé své jmění.

Jan Slanina měl za manželku Dorotu (?), a když pak záhy zemřel, vzala si vdova r. 1644 Martina Šolce, primasa, který držel potom dvorec č. 217, zvaný Šolcovský. Jediný syn Janův, Diviš Slanina, vstoupil r. 1664 do řádu tovaryšstva Ježíšova v Březnici, odkávav tomuto řádu značné dědictví své na domích a polích v Budyni. A tak i tato rodina zde vymřela.

Divůčkové, jiná patricijská rodina v Budyni. První známý z nich objevuje se r. 1578 pod jménem Jan Divůček, šenkář, na něhož a na souseda Vondru Beneše žaluje litoměřický měšťan Daniel Zahajský, jinak Jahoda, panu Mikulášovi z Hazmburku, že mu zůstali dlužni 34 kopy za víno a neplatí. (Archiv litoměřický.) Témuž Janovi patřil asi dům č. 38. Syn jeho slul Šimon Divůček, též primas, který r. 1600 držel též dům. Šimonovy děti byly: Jan, kněz, r. 1613 vymíněný při prodeji panství Budyně, Zuzana, r. 1613 vymíněná, Vít, který později držel dům č. 71, a Markyta, provdaná za Fařtyna Charbuzína (nějakého vojína cizozemce zde uvízlého), podobně jako služebná na zámku r. 1613 vymíněná bývalou vrchností, dědic potom dům č. 38.

Nejprve zmíníme se o knězi Janovi. Kde kaplanoval, nevíme, ale r. 1617 byl již farářem v Bohušovicích. Naň žaluje děkan vikář Adam Štěpán pražskému arcibiskupu Janovi, že se v Budyni sepral do krve s knězem P. Matyášem z Libochovic, a jsa pro tento přečin na děkanství předvolán, nechtěl se před vikáře

Štěpána dostavití. Vzkázal prý děkanovi, že „požirá svůj boj, po kterém toužil, nač prý třeba před soudem zapíratí? V rovném boji bylo bojováno, stejné na obou stranách vítězství!“ (t. j. stejně si oba natloukli). Děkan Adam píše dále, že se kdysi Divůček vyjádřil, že by raději chtěl vládnouti, než ovládanu býti, dávati než přijímati rozkazy. — Z těchto výroků seznáváme jeho pánovitou a neústupnou povahu, která se později, jak uvidíme, náležitě osvědčila. Stal se totiž r. 1629 děkanem a vikářem v Budyni (toho by se byl Adam Štěpán věru nenadál!) a jako vikář dohlížel nyní sám na kněze i věřící ve svém vikariátě, budyňském a třebeňském, a to rukou železnou, neboť byl přísným pomocníkem protireformace, dopisuje často arcibiskupovi Harrachovi, kterak své ovečky na víru katolickou obrací. A že i na své podřízené kněze a spolu-bratry žaloval, svědčí, když žádal arcibiskupa, aby sesadil (čili, jak zakrytě píše, „aby jim od osvobození živnosti — fary — zvůle dána byla“), faráře libochovického P. Matěje Erinaciusa (Ježka, na kterého měl beztak od dřívějšího boje spadeno) a faráře dolánského, otce Cypriana řádu sv. Dominika. Litoměřičtí zvolili si ho r. 1633 po smrti P. Ondřeje Dimiána Kienla za děkana, ale on volby nepřijal, a jak píše: „z jistých (sic) příčin“. — (T. j., že tu měl daleko větší obročí, nežli by byl měl v Litoměřicích. Patřilaf k faře budyňské, držící 3 lány polí, neboť on to byl, který k původnímu farskému lánu přivlastnil si ještě lán zádušní, ke kostelu sv. Václava patřící, ale i lán zvaný Školka, kdysi obcí děkanům za udržování kantora jen propůjčený, nikoliv darovaný, pak lesy u Budyně a les Lístčí s loukou u lesa písteckého a k tomu fara v Nížebozích a v Kostelci [přifařené] se svými četnými pozemky a lesy, tedy malé panství.) A to by byl nerad opustil. Divůček zemřel pak r. 1649.

Jeho mladší bratr Vít Divůček držel r. 1651 dům č. 71. Syn téhož Víta, Vavřinec Divůček, převzal tento dům od sestry Doroty, vdané za Jana Plachého, rezníka v č. 40, r. 1694, když byli dříve za nezletilého hospodářství jeho spravovali. Druhá sestra Salomína Divůčková provdala se za Jana Šimečka v č. 20, pak r. 1652 v č. 38. Vavřinec Divůček, jsa bezdětný, prodal svůj dům č. 41 r. 1705 se všemi grunty i s vinicí na Břežansku mlynáři Matěji Čejkovi, vymínil si byt, a vyživování až do smrti, a jím vymřel rod Divůčků v Budyni.

Šantročí neb Šantrochové byla jiná rodina, pocházející ze Žabovřesk, která se tu udržela bezmála do poloviny předešlého století. R. 1586 připomíná se Valenta Šantročí, jemuž patřil dům č. 14. Do téhož domu přiženil se někdy před r. 1613 Matěj Purkyně, rodák brozanský, předek věhlasného fyziologa MDr. Jana E. Purkyně, pustiv později dům švagra svému Jiříku

Šantročímu, synu Valenty, a jeho manželce Zuzaně, dceři Václava Rybáře z č. 119. Jiřík však záhy zemřel, zanechav po sobě vdovu Zuzanu, syna Jana a dceru Justinu, vdanou za Wolfingera. Matka Zuzana zemřela r. 1655, zanechavši dům č. 14 synu Janovi. Týž oženil se prve s Martou, dcerou Jiříka Strejčka, rodáka z Vrbky a měšťana z č. 13, a převzal pak r. 1652 i týž dům v ceně 181 kop 8 gr. 1 den. Měl napotom tudíž dva domy vedle sebe, č. 13 a 14, a k tomu Forberk Strejčkovský pod branou Řiční, v místech nynějšího dvora a zahrádky při Panské hospodě, nyní Štekrtové. Kde nyní budova téhož hostince stojí, stával před dávnými časy městský špitál, a kde nyní při něm sklep jest, a nad ním letní tančírna (zvaná veranda neb dupanda), stávala chalupa Abrahama žida. Ve válce třicetileté bylo r. 1631 celé město i s předměstím Sasíky vypáleno a tak zůstal městský špitál dlouhý čas v zříceninách, až jej paní hraběnka Ludmila ze Šternberka, tehdejší majitelka Budyně, r. 1654 od obce na zřízení panské hospody koupila, přibравši k tomu i pustý Forberk Jana Šantročího, vyměnivši mu za něj židovský domek Lazarův (nyní č. 123 a 124) se zahrádkou až k potoku. Šantročí vystavěl si tu pak stodůlku v místě, kde nyní židovská synagoga stojí.

Paní hraběnka dala vystavěti pak nový špitál, ale již panský, na místě, kde stávaly do r. 1631 pod branou Řiční dvě chalupy, Krejčovská a Kumba'ovská, nyní v zříceninách, které odkoupila od dědiců.

Nejzámožnějším z tohoto rodu byl Vojtěch Šantročí, jemuž patřily domy č. 45 a 46 a dvorec č. 219. Zemřel r. 1727. Poslední z nich byli bratři Josef Kovář v č. 9 a 14, zemřelý bezdětek r. 1805, a Jan Šantročí, truhlář a mladší rychtář, držitel domu č. 69. Měl dvě dcery: Kateřinu a Terezii. První vzal si r. 1801 František Král, městský sládek v Budyni, druhou r. 1811 Vojtěch Janovský, panský sládek v Zlonicích. Jimi vymřel rod dlicí v Budyni déle než 300 let. Sestra obou bratří Rosalie Šantročí byla jako světská sestra v klášteře doksanském. Když pak klášter r. 1782 císařem Josefem II. byl zrušen, uchýlila se do Budyně, kde zakoupila si roku 1784 dům č. 80, a tu v komůrce (v přízemí vpravo od vchodu) zřídila si jakousi poustku. Po prodeji domu toho uchýlila se do domu Svobodovského č. 27, kde také r. 1822 zemřela.

Zajímavé při tomto líčení jest, že ve shora uvedeném seznamu rodin nenalézáme ani jediného jména původu německého, ačkoliv tu jistě ve 14. století němečtí řemeslníci a měšťané byli. Zároveň shledáváme též, že počátkem století 17., a to hlavně po bitvě na Bílé hoře, mnoho jmen a tudíž i rodin v městě vymizelo. Ježto pak tu koncem 16. věku byli faráři dva, jeden katolický (Pils), druhý utrakvistický (Lukavský), soudíme, že tu i více rodin k víře

pod obojí — jako všude na Podřipsku — se hlásilo, neboť i škola zdejší byla utrakvistická, neboť tehdejší universitní rektor Martin Bacháček bakaláře a rektory své sem vysílal. Nejvíce rodin přijalo asi víru pod obojí za časů p. Mikuláše Zajíce z Hazmburka a po jeho smrti r. 1583 za vladařství Martina Michny, který panství Budyni za nezletilosti p. Jana Zbyňka Zajíce spravoval, a kdy nebylo obav před nějakým utiskováním se strany pánovy.

Tak dovidáme se z „Hlídky“, roč. XXXV., č. 7, str. 433, že v Budyni byl již r. 1520 kališnický kněz Václav Hájek z Libočan, pozdější kronikář český. Hájek pocházel z drobné šlechty vladycké z kraje žateckého. Psal se podle rodiště Libočan při ústí Libovce do Ohře. Narodil se mezi r. 1490—1500. R. 1520 byl kaplanem v Budyni, r. 1521 kaplanem v Zlonicích, načež aby dosáhl dobrého místa, přestoupil na víru katolickou, jsa od r. 1524—33 děkanem karlstěnským, kde se však s paní purkraběnkou pro její hrubé zacházení s čeledí nepohodl, a tak r. 1533 toho místa zbaven. Stal se pak farářem na Tetíně, odkudž docházel jako výborný kazatel k sv. Tomáši do Prahy. Při tom sepsal svou českou kroniku, kterou pak vydal r. 1541.

Později zase r. 1560 stěžuje si kaplan František, žádaje arcibiskupa o faru v Budyni, že pole farářská drží měšťan a primas Beneš Chmel a nepřeje si tu mítí faráře katolického a že jemu pán (Mikuláš) i úředníci jsou na ruku. Bylť tedy Chmel a s ním i mnozí jiní měšťané víry pod obojí, kdežto shora uvedené rodiny od Martina Michny až po Šantročí byli najisto katolíci.

P. Adam Lederer, kaplan ve Vodňanech, píše r. 1569 svému příteli kaplanu Tomáši Mrázkovi v Budyni (nejspíše synu Ambrože Mráze, zemřelého r. 1582, a bratru Mikuláše Mráze, správce v Budyni, již uvedeného), aby upustil od bludu kacířského a přestoupil do lůna církve katolické, že ho arcibiskup milerád zase přijme a vše mu odpustí. Byl tedy Mrázek knězem pod obojí, přestoupiv pak asi na víru katolickou.

Toho času nebylo to nic divného, že víra měnila se jako plášť podle obročí.

O farářích utrakvistických víme jen tolik, že tu r. 1594, tedy ještě za správy Martina Michny, při katolickém faráři Sebaldu Pilsovi Krumlovském, byl utrakvistickým farářem Jiřík Lukavský, bydle na faře zároveň s Pilsem. Pils byl velikým hospodářem; odňal i měšťanům farská pole, aby jich sám užíval, a tudíž si je znesvářil, a ježto město zastupovalo dosud patronát, dalo mu výpověď, zvolilo si jiného faráře pod obojí, s kterým se Pils ovšem dobře nesrovnával. Lukavský byl ženat. Záhy však k popudu kolátora p. Jana Zbyňka přestoupil na víru katolickou, a k doléhání arcibiskupovu dal se s manželkou svou rozvésti, jen aby se

na zdejší dobré faře udržel. Později přišel za faráře do Nehvizd na Mělnicku, kde pak na počátku r. 1604 za přetěžké nemoci zemřel, jsa opuštěn ode všech přátel — i od svého vlastního bratra; jen od věrně oddané rozvedené manželky nebyl opuštěn, neboť ho pečlivě ošetřovala až do jeho těžkého a trapného skonání.

R. 1612 byl tu pod obojí kněz Jan Pohrobek, na kterého stěžuje si děkan Adam Štěpán arcibiskupovi, že prý si zjednává přízeň mezi zdejším lidem („ani nevím jak?“) a že budynští husité přejí (si), aby tu byl farářem, neboť chtějí prý mít člověka ze svého středu, kdežto katolíci ho nenávidějí a zamítají, a jeho jako nějakého hrozného zla, církvi zhoubného se bojí. Stěžuje si dále, že ho chtějí husité z fary odstraniti, on že však přes to vytrvá pevně na místě svém, aby proti kacírství bojoval do úpadu.

Je tedy nesporno, že tu v Budyni rozhostily se též sváry a různice náboženské mezi měšťany katolickými a utrakvistickými jako všude jinde, a hlavně přičiněním děkana Adama Štěpána, který byl zajisté velikým protivníkem strany pod obojí. Děkan A. Štěpán byl však též přísným i naproti farářům katolickým (jako vikář), pečuje o umravení v jich chování a bedlivě vykonávání svých kněžských povinností, tehdaž beztak příliš uvolněných, jak můžeme z jeho dopisů a stížností arcibiskupovi vyčísti.

O knězi V. Slaninovi jsme se již zmínili a byl to, tušíme, asi poslední utrakvistický kněz v Budyni.

Soupis o desátku a železných kravách farářů v Budyni z roku 1603 a pak 1623 seznamuje nás zase aspoň částečně s novými jmény měšťanů v městě a sousedů na předměstí, kteří t. č. zde žili. Byli to jmenovitě v městě: Jiří Šantročí, starousedlý v č. 14, vdova Bergrová (její muž Schneeberger-Bělohorský, býv. purkmistr za Adama ze Sternberka) v čís. 18, Jan Šimeček, kantor v č. 20, Tomáš Komínek v č. 22, Jan Kalivoda, rod. z Vrbky, v č. 23, Jakub Zezman (Němec) v č. 25, Tomáš Maštaliř (1586), rodič z Kostelce, v č. 27, Vít Světský v č. 28, Šimon Divůček, primas, starousedlý v č. 30, Burjan (Jan Křt.) švec v č. 31, Havel Bambulka, krejčí v č. 36, Jan Vávra (1586) v č. 37, Šebestián Bíba z Brežan, panský úředník v č. 40, Jiří Nedošil v č. 41, Jan Písař v č. 42, Ambrož Červenka, švec v č. 45, Mandelína Protivová v č. 53, Václav Tatovec v č. 55, Anna Chybová v č. 58, Mikuláš Desátník, krejčí v č. 70, Jan Fiala (syn Václava 1586), panský rychtář v č. 76, Jan Görlich, městský písař v č. 77, Jakub Hoffman, krejčí v č. 49, pak č. 72 (syn jeho Vavřínek měl pak č. 32), a Adam Müller provazník v č. 4. — Ti všichni platili děkanovi t. zv. železnou krávu, váznoucí na jich domech, t. j. čtení mši sv. za bývalé zemřelé předky těchto domů.

K výše uvedenému soupisu měšťanů plativších železné krávy, dlužno uvést ještě měšťany této dávky neplaticí, by i zároveň současníky výše uvedených, jichž jsme v staré gruntovní knize městské vyhledali, jako: Jan Košírek, panský úředník v č. 2, s manželkou Dorotou Slaninovou, Václav Hlaváček v č. 5, Jan Hájek, kovář v č. 11, Burjan Menšík v č. 13, jehož vdovu vzal si Jiřík Strejček z Vrbky, již uvedený, Ambrož Mráz v č. 21, zemřelý roku 1582, jehož synové byli Tomáš Mráz, kněz v Budyni a Mikuláš Mráz, zvaný Dvorský v č. 68, Jan Niklíč v č. 24, Uršula Melicharka v č. 29, Trnka v č. 32, Kříž z Břežan v č. 33, Jan Purgkhardt, rodič z Roudníčka v č. 34, o němž níže podrobněji se zmíníme, Faltýn Charbuzín, s ženou Markytou Divůčkovou v č. 38, Jan Pavliš, starousedlý v č. 39, Markyta Štybnarka v č. 40, Sipek a jeho zeť Jiří Nedošil v č. 41, Jiřík Průša, starousedlý v č. 43, který dostal jako hoch r. 1586 na mezníku u lesa písteckého pardus, Hiller v č. 46, Dorota, dcera Jana (Burjana) Menšíka v č. 50 (před ní tu byla vdova Anna Trčková, matka Tomáše Trčky v č. 70), Jan Stehlík v č. 52, Adam Protiva (r. 1623 vdova Mandelína Pr.) v č. 53, Vít Kroupa v č. 54, Přič v č. 56, Jan Štenegkl, vrchní panství Budyně v č. 57, o něm níže, Hiderholec (též Fidrholec neb Chyba) z Vrbky v č. 58 s ženou Annou, Adam Štenegkl, zvaný starý, otec Jana Štenegkla, v č. 59, Jiřík Pavliš, starousedlý v č. 64, Martin Šolc, panský úředník, po Šimonu Slaninovi v č. 65 a 66, pak ve dvorci č. 217, Václav Rynda, řezník v č. 67, Adam Bíba, syn Šebestiána, panský úředník v č. 68, Nedorost s ženou Kristinou v č. 69, Tomáš Trčka, syn mlynáře v č. 70, a po něm vdova Marie (Maruše), vdaná zase za Mikuláše Desátníka, krejčího, Matouš Radešínský (patrně z Radošína) v č. 72 a Sosna v č. 77. Tito měšťané udrželi se tu tedy částečně před bitvou bělohorskou, částečně po ní a činí tudíž přechod ze starých rodů do nových. Další pak sledování jednotlivých rodů umožňuje nám již uvedená kniha gruntovní z r. 1650, odvolávající se zpět do let 1620. Pozoruhodno při tom jest, že po bitvě na Bílé hoře většina nových měšťanů dosazována byla sem vrchností z vůkolních osad, aby tu domy opuštěné a r. 1631 do základů spálené znovu stavěli a osadili a „milostivé vrchnosti“ z opuštěných domů ušlé úroky platili, aby tak v příjmech svých zkrácena nebyla. Každý opuštěný dům v městě přivlastnila si totiž vrchnost jako odúmrlý a pak jej potom prodala dosti drahο těmto novopečeným měšťanům. Jen řemeslníci, většinou přišli Němci z říše, mohli se tu volně usazovati a domy kupovati, na které složili malý závdavek neb zálohu, a ostatní peníz pak ročně spláceli až do umoření dluhu. Ovšem dostali i polnosti při domě jsoucí, ano i některé dvory na předměstí. Od té doby však některé dvory od-

padly od domů, jež vrchnost pak zvláště koupěchtivým odprodala, a tak začal blahobyť měšťanů v Budyni upadat. Ježto pak se ani těchto nově „udělaných a usazených měšťanů“ z vesnic nedostávalo, prodávány ještě zbylé pusté domy v městě i židům, ovšem bez polí, která zatím přidělena k jiným křesťanských domům, které však později za Dietrichsteinů k původním domům vráceny, jak nás gruntovní kniha poučuje. To vše dalo se za vládaření přísně katolických pánů ze Šternberka, což nikdy před tím nebývalo. Tak prodán dům č. 6 židu Abrahamu Teplíckému, jinak Ziml židu, dům č. 25 koupil Lazar žid, č. 30 držela Dobruška židovka, spustlý dům č. 31 koupila obec židovská pro školu (synagogu), o kteréž škole píše se v gruntovní knize, že před mnoha lety (1632) židé budyňští tento dům skoupivše, tu z něho sobě peleš nebo synagogu svou udělali a ji až dosud (1677) užívali, a že pak nynější milostivá vrchnost (Gundaker z Dietrichsteinu) v městě mezi křesťany žádných židův trpěti nechce, nadto pak jich peleš trpěti neráčí, proto prodáno to místo s kamením pobořeným. A tak musili všichni židé domy své v městě křesťanům postoupiti a na předměstí do svých bývalých barákův se vystěhovati.

Bývalý byt sládky městského v č. 63 se sklepem, kterýžto dům paní hraběnka Ludmila ze Šternberka měšťanům prostě odňala, koupil od ní Marek žid a vedlejší sladovnu, nyní č. 91, taktéž odňatou, držel Doupovec žid. Oba domy pak za Dietrichsteinů právovárečným měšťanům zase vráceny.

O výše uvedeném Janu Zikm. Purkghartovi v č. 34 máme zajímavé zprávy. Pocházel z Roudníčka a nejspíše přímluvou p. Jana Zbyňka z Hazmburka stal se dveřníkem (a jak ho píší: Zimmerwartem) na král. hradě v Praze a zůstal jím i za Ferdinanda II., načež po roce 1630 ze služby buď odešel, nebo byl propuštěn, a tak jako svobodný člověk usadil se v Budyni, zakoupiv si od vrchnosti opuštěný dům č. 34, maje při něm hojnost pozemků, a k tomu dvorec č. 223 Šimečkovský na předměstí. Později přikoupil i dům Sosnovský č. 77 (nyní č. 92) v městě. Z nějaké neznámé příčiny žádají pražští úředníci král. komory r. 1656 paní hraběnku Ludmilu o zprávu, má-li zmíněný Jan Purkghart nějaké jmění a ve které výši by nyní mohlo býti odhadnuto, aby jim o tom podala zprávu. — Ze které příčiny se toho dožadují, v přípisu se neuvádí. Snad Purkghart dožadoval se jako bývalý císařský služebník nějaké podpory, nebo snad dopustil se ve službě nějakého zpronevěření (a při tehdejších korupčních poměrech za Lichtensteina a P. Michny nebylo by divu), aby snad zpronevěřenou částku nahradil, nevíme, proč páni zjistiti chtěli stav jeho jmění. Při jeho domě č. 34 zapsána je klausule, že rodilí (to-

tiž jeho děti) při tomto domě zůstávati mají v poddanosti, totiž, že po jeho smrti musí se zase na ves vrátiti. Byl tedy úředníkem pí hraběnky svobodným, ale děti zůstaly v poddanosti. Potomci jeho zdržovali se potom do konce předešlého století v Roudníčku se jménem Purchartové. Za dřívějších pánů z Hazmburka býval zpravidla regentem (nyní bychom řekli ředitelem či vrchním správcem) panství některý zchudlý šlechtic nebo vladyka, kdežto podřízené úřednictvo vybíráno z města nebo z osad panství, odkud vzati synkové jevíci zvláštní nadání a schopnosti již ve škole, a ti vřadění do praxe. Ovšem že takový praktikant, původně písař, vedle svých vloh a pilnosti později v úřadě postupoval. V pozdějších dobách stávala se regentem nebo hejtmánem panství též osoba nešlechtická, tedy občanská, když ve službě se osvědčila, jak to spatřujeme hned při Michnovi, pak za Šternberků na Janu Štenegklovi, Adamu Bibovi, Ondřeji Šucovi a j.

O regentu Janu Štenegklovi se dočítáme, že koupil před rokem 1620 od dědiců Martina Michny dům č. 57 s dvorem č. 219 na předměstí s loukou Koželuhovkou. Dvorec psán v knihách též Koželužský odtud, že Martin Michna byl původně kožešuhem. Štenegkl však ve službě pána ze Šternberka se neosvědčil, neboť jak vypráví gruntovní kniha, protože byl „nevyčteným“ (nepořádným) úředníkem, vrchnost jemu dům se dvorcem i s polnostmi pobrala, a po roce 1623 za vladařství vdovy p. Marie Maximiliany ze Šternberku zase postoupila svému novému úředníku Janu Rajskému, ale již bez louky Koželuhovky, kterou od té doby ve vlastním držení si ponechala. Po smrti hraběte Františka Matyáše ze Šternberka r. 1648 vystavila vdova Ludmila ze Šternberka dne 29. července 1649 Janu Rajskému vlastnoručně psanou darovací listinu na dům č. 57 a dvorec č. 219. Rajský odebral se pak r. 1658 do Prahy, prodav dům č. 57 Václavu Protivovi a dvorec Matěji Nedorostovi. Tento dvorec sahal původně až ke dvorci Jana Purgharta č. 223, byl ale později dědictvím na čtyři části rozdělen, tak že tvoří nyní čísla 219, 220, 221 a 222.

Podle listin konsistoře pražské podobá se, že p. Jan Zbyněk Zajíc církvi pod obojí v Budyni valně nakloněn nebyl (ačkoliv Slavata o něm psal, že je literně nevzdělaný, idiot a církvi katolické málo nakloněn) a že i občanů této víry ač nepronásledoval, přece nepodporoval, neboť žádal r. 1603 arcibiskupa Zdeňka Berku z Dubé, až z Oseku do Prahy vraceti se bude, aby na hradě Budyni se zastavil, a kostel matky boží Sněžné za městem — kterého až dosud utrakvisté k službám božím užívali — znovu vysvětil. Zdálo se mu asi, že by kostel službami jiné víry než katolické byl snad znesvěcen, a proto jim jej odňal, an tu mimo kaplana, beztak utrakvistického, faráře nebylo.

Předpokládáme tudíž, že rodin jinověrců v Budyni časem ubývalo, ježto vlivem děkana Adama Štěpána a jeho nástupcem Eri-naxem Ježkem r. 1621 na víru katolickou zase se obraceli, nebo do ciziny odešli, a proto tak nápadná změna jmen po roce 1620 až na ojedinělé případy.

Na domě č. 18 hospodařil před r. 1620 měšťan Jiří Schnee-berger (vlastně Bělohorský), t. č. purkmistr, který ještě r. 1623 ve středu po neděli svatodušní podepisoval artikule o štole a platu učitelům a kostelníkům, které kdysi r. 1550 vysadil pan Jan IV. z Hazmburka a znovu r. 1610 potvrdil vnuk jeho Jan Zbyněk z Hazmburka, jež pak i p. Adam ze Sternberka r. 1623 schválil. Jest jisté, že Schneeberger se tak nejmenoval, a že slul spíše Bělo-horský, neboť i v gruntovní knize píše se dům Bělohorského č. 18, a že jméno jeho bylo děkanem Ježkem poněmčeno. Téhož roku Schneeberger čili Bělohorský na podzim asi zemřel, neboť v seznamu příjmů fary v Budyni, sestaveném děkanem Ježkem ke konci roku 1623, který již veškery listiny německy vystavoval — snad aby se nahoře zavděčil — uvádí se vdova Bergrová (Schnee-bergrová) v č. 18 jako poplatnice železné krávy. Děkan Ježek vůbec rád jména rodin buď zkracoval, nebo je poněmčoval. Tak na př. psal místo Cerman — Jakob Germanus, místo Maštaliř — Thomas Stollknecht, místo Jan písař — Hans Schreiber, místo Kocour — psal Katter atd., a tak také z Bělohorské udělal jen vdovu Bergrovu. Ze všech rodin z r. 1586 vyjmenovaných za-chovaly se tu mezi lety 1620—30 jen tyto: Houška, Slanina, Šantročí, Maštaliř, Pavliš, Vávra, Král, Písař a Průša. Ostatní všichni vymizeli. Nejstarší rodiny s počátku nebo poloviny 17. století jsou dnes v Budyni ještě jen Řeháčkové, pocházející z Vrbky ze statku č. 11, a Kindlové, pocházející ze Štýrska, jejichž původní jméno bylo Ghindl. A tím bychom tedy dotvrdili, že Bu-dyně nebývala povždy tak čistě katolická, jak mnozí starší spiso-vatelé, na př. kanovník Frind (Němec), který ostatně přibájl Budyni i templáře, ačkoliv tito tu nikdy ani nebývali, a jiní podobně tvrdí, a že tu, hlavně v 16. století, byli většinou utra-kvisté.

V pamětních kronikách jsou zajímavé záznamy, které osvětlují nejen dějiny místa a okolí, nýbrž jsou často důležité i pro dějiny celé vlasti. Jest povinností všech, kteří mají přístup do kronik far-ních, školních, městských a zámeckých, aby vybrali z nich věci za-jímavé a zaslali je redakci našeho časopisu.

Počátky katolické restaurace na Moravě za biskupa Prusinovského.

(Pokračování.)

III. Uvedení jesuitů na Moravu.

Volbou Viléma Prusinovského z Víckova biskupem olomouckým počíná se doba soustavného, pozitivního i negativního úsilí o obnovu upadajícího katolicismu na Moravě. Hlavním a nejvýznamnějším pozitivním činem krátkého biskupování Vilémova v té věci bylo uvedení jesuitů na Moravu, neboť jesuité i na Moravě se stali „hlavním ústrojem, výrazem, hlasateli i obhájci“ nových obrodných protireformačních snah katolických v 16. století.

Již za biskupa Marka Khuena stal se pokus o to, usaditi jesuity v Olomouci, ale nevedl k cíli.¹⁾ Prusinovský, který je znal z Vídně i z Říma, staral se o to od prvé chvíle, co biskupem se stal. Již r. 1565 vyžádal si svého spolužáka, dr. Aschermana z koleje vídeňské za kazatele o velkonocích do Olomouce, aby jesuity zde učinil známými.²⁾

Jednání přípravná.

Koncem téhož roku započal ve Vídni vyjednávati s rakouským provinciálem jesuitů Mikulášem Lanoyem a dr. Aschermanem o trvalém usazení jesuitů v Olomouci. K tomu cíli nabízel jim původně augustiniánský klášter u Věch svatých, z jehož důchodů mínil udržovati novou kolej.³⁾ Ovšem v držení statků klášterních bylo tehdy město Olomouc. Když pak v lednu 1566 rada rozhodně odepřela

¹⁾ Již r. 1555 jednal biskup Marek ve Vídni o zřízení koleje v Olomouci, poukazuje již tehdy na prázdný klášter u sv. Františka. R. 1558 pozval spolu s Janem Haugvicem z Biskupic na Moravu Jana da Vittoria, superintendenta vídeňské a pražské koleje, který skutečně vyhověl spolu se dvěma jinými jesuity pozvání tomu. Ačkoliv i Ferdinand I. vyslovil souhlas s povoláním jejich na Moravu (viz dopis Ferdinanda I. Khuenovi ve Vídni z 18. srpna 1558, Kameníček, Sněmy III. 610; Navrátil, Jesuité č. 1.), nedošlo tehdy k založení koleje, ani se jesuité na Moravě déle nezdrželi, poněvadž biskup neměl dosti prostředků k hmotnému zabezpečení koleje. Navrátil, Jesuité str. 11. — Mylně tedy praví Chlumecký (Zierotin, str. 107), že Haugvicové r. 1558 uvedli jesuity na Moravu.

²⁾ Kroess I. 292, Schmidl I. 208.

³⁾ Schmidl I. 208—209. Navrátil l. c. str. 61 na základě *Historia collegii Olomucensis S. J. ab anno 1565 usque ad annum 1590* ve dvorní knihovně vídeňské. Kroess (I. str. X. č. 8.) cituje „*Historia collegii Olomucensis*“, Navrátil (viz str. LXIV.—LXVII.) „*P é r e z*“.

vzdáti se užitku ze zabraných státek klášterních⁴⁾ ve prospěch nové školy a chystala se i k obsazení budovy klášterní, bylo biskupovi nastoupiti na jinou cestu k uskutečnění jeho plánu. Chtěje se o věci poraditi, pozval provinciála Lanoye, který právě dlel na visitační cestě v Čechách, k sobě do Kroměříže. Tam došlo před 18. březnem 1566⁵⁾ k poradě mezi biskupem, provinciálem a dr. Aschermanem, na níž usneseno, pro příště postupovati velmi nenápadně a opatrně, aby nepřátelé jesuitů nemohli činiti nových překážek jejich usazení v Olomouci. Jednáno již také o podmínkách převzetí kněžského semináře, jež biskup zřizoval na základě svého závazku obsaženého ve volební kapitulaci a usnesení koncilu tridentského zřizovati.⁶⁾ Prozatím však Lanoy, když poznal, že biskupovi není možno okamžitě opatřiti prostředky k splnění všech podmínek, jichž vyžadovalo zřízení řádové pro založení koleje, neslibil mu nic více, než poslati na blížící se velkonoce dva jesuity do Olomouce na výpomoc v duchovní správě; vida však biskupovu horlivost a dobrou vůli, doporučil tehdejšímu generálově tovaryšstva Ježíšova Františku de Borja, aby připustil založení koleje v Olomouci.⁷⁾ Borja již v únoru 1566 měl vědomost o tomto biskupově úmyslu,⁸⁾ projevoval však dosti velkou zdrželivost vůči němu. Když v dubnu t. r. obdržel prostřednictvím P. Jeronyma Načala, řádového visitátora pro Německo, podrobnou zprávu Lanoyovu o nabídce Prusinovského, prohlásil ji za nepřijatelnou již proto, že řád má málo pracovníků a je třeba především udržeti koleje již založené.⁹⁾ To byl v podstatě též názor Nadalův¹⁰⁾ a generál setrval na tomto stanovisku téměř zcela zamítavém celkem až do polovice července. Při tom však dovolil 25. května, aby jednotliví jesuité vypomáhali na čas v diecésích, kde si přáli jejich přítomnosti.¹¹⁾ Téhož dne sděloval s ním Nadal, jenž příliš nepřál celé věci olomoucké, že jednání o olomouckou kolej možno podle všeho považovati již za ztroskotáno.¹²⁾ Prosba

⁴⁾ Spor biskupa s radou o klášter u Všech svatých, viz S. H. K. roč. XXX., str. 113.

⁵⁾ 18. března sděluje Lanoy již své dojmy ze setkání s biskupem a svá pozorování o situaci. Kroess I. 292¹, 293/3¹.

⁶⁾ Originál volební kapitulace Prusinovského je v kapitulním archivu olomouckém pod sign. B. I. b. 12 1. — Dle registu v Repertorium des Erzbistums Olmütz, Spiritualia I. Bd. č. 2. v arc. archivu v Kroměříži (opis kapitulace tamtéž), biskup se zavazuje, že ještě 1565 zřídí seminarium cleri, bude je vydržovati a zajistí mu důchody zrušeného kláštera augustiniánek u sv. Jakuba.

⁷⁾ Navrátil I. c. str. 9¹, Kroess I. 292—3, Schmidl I. 209—210.

⁸⁾ Ep. Nadal III. str. 7—8.

⁹⁾ Epistolae P. Hieron. Nadal S. J. ab anno 1546 ad 1577, Tomus III., Matriti 1902, str. 7—8, 57, 86, 150, 159.

¹⁰⁾ Ep. Nadal 116—177, 143.

¹¹⁾ L. c. 150. — ¹²⁾ L. c. 143.

biskupova, poslaná přímo generálovi do Říma, přesvědčila však tohoto, že tomu tak není. Vzhledem k ní odkázal de Borja biskupa již v červnu na visitátora, jenž však neměl ničeho předem rozhodovati bez jeho vědomí.¹³⁾ Prusinovský vyvíjel horečnou, všestrannou činnost, aby došlo přece jen k založení. Psal nejen generálovi, ale obrátil se prostřednictvím císařovým také na nového papeže Pia V.¹⁴⁾

První jesuitská kolonie v Olomouci via facti.

Zatím co takto obtížně vymáhal formální souhlas příslušných činitelů k svému, jak se zdálo, poněkud ukvapenému podniku, měl již ve skutečnosti jesuity v Olomouci. Neopouštěje těžce schůdné stezky vyjednávání, dal se totiž současně rázně i na cestu činu. Postupoval na ní podle Schmidla „dolo bono et amicavi“.¹⁵⁾ Když totiž provinciál Lanoy podle svého slibu poslal mu do Olomouce 31. března na výpomoc dr. Aschermana a jáhna Štěpána Rimela, netoliko nechtěl jich po velkonocích propustiti nazpět do Vídně, ale přiměl je docela k tomu, že začali ihned v dubnu vyučovati v dosavadní kathedrální škole u dómu, kterou r. 1563 obnovil biskup Marek.¹⁶⁾ Zároveň převedl je z domu kanovníka Vyškovského, kde dosud bydleli, do budovy náležející této škole, v níž umístil také první chovance svého semináře, kteří se tam s jesuity dělili o byt a stravu a pomáhali jim zároveň ve vyučování.¹⁷⁾ 17. dubna sděloval prostě biskup s provinciálem do Vídně, že počátkům semináře i vyučování jesuitů se daří dobře, že jáhna Rimela, jenž má mnoho posluchačů na svých kázáních, chce vysvětit na kněze, aby mohl i zpovídati. Ježto téhož dne došlo k dohodě mezi ním a kapitulou o 700 zlatých, které ročně budou věnovány budoucí koleji a semináři, prosí, aby byli do Olomouce posláni ještě dva další jesuité a provinciál vymohl souhlas generálův, jenž jedině ještě chybí k založení koleje.¹⁸⁾ Podobně téhož dne psal i Ascherman.¹⁹⁾ Biskup sice zde stavěl provinciála jaksi před hotovou věc, ale dopis jeho ze dne 17. dubna přece jen předpokládá již nějaké předcházející do-

¹³⁾ Epistolae Nadal III. 159, 173.

¹⁴⁾ L. c. 178. — ¹⁵⁾ Schmidl I. 209.

¹⁶⁾ Kameníček, Sněmy III. 385. — Navrátil v Č. Č. H. II., str. 135—146 tvrdí, že Markova škola byla pouhým ústavem pro dómské choralisty a že svědčí ještě o malé znalosti zřízení jesuitského řádu u nás, když jim byla nabízena původně k řízení pouze tato škola.

¹⁷⁾ Navrátil, Jesuité str. 113, Kroess I. 293—294, 300. Schmidl I. 214. — Článek Kameníčkův „O vzniku prvních dvou kolejí jesuitských na Moravě“ ve Sborníku historickém III., r. 1885, vztahující se i k dalšímu, má základ hlavně jen na Schmidlovi.

¹⁸⁾ Navrátil, l. c. č. 7. str. 9—10. — ¹⁹⁾ Kroess I. 294/41.

rozumění, zejména pokud se týče vyučování. Námitky provinciálové proti postupu biskupovu zůstaly bezvýslednými, ba docela byl zachycen a zadržen biskupem dopis, který pro Aschermana obsahoval rozkaz k okamžitému návratu za účelem cesty do Polska. Lanoyovi nezbylo než vykoupiti si návrat Aschermanův vysláním jiného člena řádu, totiž P. Alexandra Höllera na jeho místo ve škole i v kostele.²⁰⁾ Neobvyklým způsobem biskup dokonce ještě rozmnožil počet jezuitů v Olomouci ze dvou na čtyři. 30. července tam totiž přibyl P. Ondřej Pěšín s jedním bratrem, aby se ubíral s vojskem do války proti Turkům. Biskup rychle se postaral o jiného vojenského kazatele náhradou²¹⁾ a ponechal si oba jezuity v Olomouci. Pěšín prozatím nedostal jiného zaměstnání než častější a pravidelná česká kázání.²²⁾

Příznivý obrat v Římě.

Provinciál zaujal k tomu všemu jakési vyčkávací stanovisko, očekáváje konečně rozhodnutí generálova. Stanovisko tohoto, dosud při nejmenším zdržlivé, ne-li odmitavé, změnilo se v příznivější dopisem, kterým na prosbu biskupovu Maxmilián II. obrátil se na papeže Pia V. a v němž poukazoval císař právě již na úspěšné začátky a dobré výsledky jezuitské činnosti v Olomouci, zvláště ve vyučování. Pius V. prostřednictvím svého pronepota kardinála Bonelliho dal věděti generálovi, že by si přál příznivého vyřízení žádosti biskupovy. V důsledku toho byl odeslán visitátoru Nadalovi ještě téhož dne písemný rozkaz generála, aby se z Vídně odebral do Olomouce a vyšetřil, které podmínky a překážky jsou tam pro založení koleje.²³⁾ Že papež byl horlivému biskupovi velmi nakloněn a přál jeho podniku, jest patrné z listu jeho Prusinovskému ze dne 9. srpna 1566, v němž jej chválí za to, že založil seminář a zamýšlí jej svěřiti jezuitům, pro něž chce zříditi gymnasium; slibuje pak, že novému založení udělí všechny obvyklé výsady a výhody.²⁴⁾ A při jiné příležitosti, když totiž k němu byli přivedeni někteří členové tovaryšstva, kteří právě byli posíláni z Říma do Německa, Francie a jiných končin, znovu se zmínil o snahách biskupa olomouckého a naznačil jasné, třebaže nic nerozkázal přímo, že by mu bylo mílo,

²⁰⁾ Navrátil, l. c. str. 113, Kroess 294.

²¹⁾ Snad na místo Pěšinovo ve vojště nastoupil nový probošt u Věch svatých Ondřej. Srovnej S. H. K. roč. XXX., str. 114, pozn. 69.

²²⁾ Ep. Nadal III. 261.

²³⁾ Sekretář generálův Jan de Polanco Nadalovi 13. července 1566. Ep. Nadal III. 178.

²⁴⁾ Navrátil, Jesuité str. 10—11, č. 28.

aby jim bylo vyhověno.²⁵⁾ Visitátor Nadal přišel do Vídně a obdržel rozkaz generálův 27. července,²⁶⁾ zdržel se však ve Vídni déle, neboť tam provedl změnu v úřadě provinciála, jímž po Lanoyovi měl se státi Lorenzo Maggio.²⁷⁾ S tímto novým provinciálem vydal se pak podle rozkazu provinciálova a přání papežova 13. srpna na cestu do Olomouce, která byla poněkud zdoluhavá jednak zastávkami v jezuitských kolejích v Trnavě a Prešpurku, jednak mimořádnými okolnostmi, zaviněnými tureckou válkou.²⁸⁾ Když koncem srpna dospěli do Olomouce, první dojem, jež na ně učinilo prozatímní obydlí malé počáteční kolonie jezuitské v Olomouci, byl velmi nepřízniv. Vytýkali zejména společné bydlení a stravování se seminaristy, světskou obsluhu, nedostatek střežené klášterní brány (fortny) a vyučování v téže budově.²⁹⁾

Nadal neviděl téměř žádné možnosti pro zdárný vývoj tohoto podniku a byl by nejraději okamžitě odvolal tyto přední hlídky jezuitské, ukvapeně do Olomouce vyslané, třebaže věděl o přání papeže i císaře, i biskupa.³⁰⁾ Ježto však odvolání jejich by bylo znamenalo urážku všech těchto činitelů, počal velmi litovati, že vůbec kdy došlo k vyslání těch, které v Olomouci zastal. — Když však se přesvědčil, že vyučování již bylo zahájeno, že kázání jezuitských účastní se mnoho posluchačů a že se všeobecně čeká od jesuitů velmi mnoho, viděl, že nelze jim z Olomouce odejiti bez pohoršení a mravní škody pro řád a že naopak je třeba rozmnožiti jejich počet, mají-li nadále zastati oba úkoly, vyučování a vedení semináře a zároveň úřad kazatelů a zpovědníků lidových. Proto se mu přece

²⁵⁾ Ep. Nadal III. 228. — ²⁶⁾ Tamtéž 206.

²⁷⁾ Tamtéž 213—214. Zdali změna tato snad nějak souvisela se shovívavostí a povolností Lanoye k přátelskému násilí biskupa, nelze říci.

²⁸⁾ Ep. Nadal III. 256.

²⁹⁾ Tamtéž str. 261—262. — O vyučování praví se zde „dentro di casa havevamo una scola“. Touto školou mohl by býti míněn seminář nebo pozdější teologické přednášky Pěšinovy pro kandidáty svěcení. Lanoyovi píše biskup „Feliciter sucredunt principia... seminarii seu novae scholae“ (Navrátil, 9). Pius V. schvaluje úmysl biskupův „de cura eius seminarii professoribus societatis Jesu mandanda“ (Navrátil, str. 11). Jak vidno, škola a seminář pro vzájemnou souvislost se zaměňují. Ježto však víme, že pro jesuity vlastně prozatím nebyla zřízena nová škola, nýbrž že převzali vyučování na stávající škole dómské čili kathedrální a že dle Péreze všechna čtení konala se na témž místě (Quamquam diversae fierent lectiones, in eodem tamen loco omnes discipuli continebantur. Navrátil, Jesuité str. 11³⁾), je velmi pravděpodobné, že jesuité původně bydleli v budově dómské školy samé a nikoliv v jejím sousedství, jak má za to Kroess, jenž mluví vlastně o dvou domech vedle dómské školy, o původním, jenž nevyhovoval (str. 294—5), a druhém novém, jež uvádí zakládající listina (302). Srovnej Schmidl I. 214. Do příchodu Nadalova tedy obydlí jesuitů, škola i seminář byly v jedné budově.

³⁰⁾ Ep. Nadal III. 218, 261—262.

jen nezdála zbytečnou nová porada s biskupem, k níž se odebral do Kroměříže spolu s Maggiem a Höllerem, jenž zastával prozatímně úřad superiora olomouckého dómu.

Biskupův plán založení.

V Kroměříži navrhoval biskupovi zřízení obyčejné koleje, nejjednodušší ze čtyř přípustných druhů jezuitských ústavů, ale biskup — částečně v příkré protivě se skutečným stavem — překvapoval přímo odvážnou horlivostí a nepřekonatelným optimismem. Rozvinul plán založiti v Olomouci nejen obyčejnou kolej, nýbrž úplnou akademii i s vysokým učením v řádě obvyklém. Nadal ovšem ličil nesmírné obtíže toho, stavěl předepsané podmínky, pro biskupa dosti těžké, nemohl však uvést a žádati ničeho, čeho by biskup alespoň v zásadě ihned nebyl přijal a nepřislíbil. Prusinovský ovšem také předvídal pro začátek překážky na obou stranách: nedostatek členů řádových i nedostatek prostředků peněžních. Pro začátek sliboval 500 zlatých ročního důchodu z oné částky 700 zlatých, jež byl určil pro kolej i semináře, chtěl však, aby s počtem pracovníků jezuitských rostla stále i zamýšlená nadace, aby takto poznenáhlym vývojem a způsobem, olomoucké radě a jiným nepřátelům nenápadným, došlo až k vybudování dokonalého řádového učiliště humanitního i vysokého. — Biskup, visitátor a provinciál sjednotili se na tom, že jesuité budou v Olomouci ponecháni a mimo to posláni z koleje pražské a vídeňské 4 další mistři (magistři) a 2 pomocníci, aby se vedle činnosti mezi lidem mohlo počítí s vyučováním všem předmětům na jezuitských školách obvyklým až na rhetoriku. Potom mělo býti převzato za určitých podmínek také vedení semináře. Za prvního rektora koleje označen byl Španěl P. Hurtado Pérez,³¹⁾ jenž byl ochoten úřad tento převzít. Po prvé, pokud víme, biskup tehdy poukázal také na velký, prázdný klášter minoritský u sv. Františka jakožto na vhodné příští sídlo jesuitů v Olomouci. Biskup nakazil opatrného a strážlivého visitátora svým optimismem tak, že tento podával generálovi z Olomouce a potom z další své cesty, z Prahy a z Innsbrucku, zprávy velmi nadějně, jsa již také sám osobně přesvědčen o tom, že v Olomouci vznikne „un gran collegio et università di studii generali“.³²⁾ Generál schválil 26. října všechna

³¹⁾ Höller byl poslán v říjnu t. r. do Prahy jako novicmistr. Kroess 296. — Pérez pocházel z Muly nedaleko Cartageny. Byl asi 40letý. Studoval v Alcala a v Římě a do Olomouce přišel z koleje vídeňské. Mluvil španělsky, italsky, německy velmi málo, česky pak ani slova. Navrátil, Jesuité, str. LXIV¹.

³²⁾ Ep. Nadal III. 222—224, 236—237, 245, 261—263.

opatření, jež Nadal pro Olomouc učinil, zejména jmenování Péreza rektorem. Zpravil i papeže o příznivém výsledku Nadalovy cesty, vyhradil si však konečné rozhodnutí o koleji do té doby, až by mu byla předložena její nadační listina.³³⁾

Zřízení koleje v Olomouci (4. X. 1566).

Hned v první polovině září počala se prováděti usnesení srpno-
vé porady. Provinciál Maggio přivedl tehdy 5 nových jezuitů z Pra-
hy a 4. října 1566 dva z Vídně, z nichž jedním byl nový rektor Hur-
tado Pérez.³⁴⁾ Jeho příchodem končí se vlastně již doba nepra-
videlného jezuitského provisoria v Olomouci a od té doby lze te-
prve mluvit o jezuitské koleji olomoucké. Navenek bylo to vyjádře-
no také tím, že tehdy pravděpodobně došlo k přestěhování jezuitů
do vlastního nového domu vedle školy, jenž lépe vyhovoval před-
pisům řádovým.³⁵⁾ Seminář byl současně oddělen od jezuitského
obydlí a svěřen řízení P. Ondřeje Pěšina. Nezůstal na starém místě,
ale byl také odveden do vlastní budovy, od školy a nového jesuit-
ského domu dosti vzdálené, blízké však klášteru sv. Františka.³⁶⁾
Nyní teprve bylo možno započítati v září také s pravidelným a řádně
obvyklým vyučováním, které bylo nyní rozvrženo na 4 třídy. Nej-
nižší třída přípravná, zvaná „infima“, kterou dosud měl na starosti
některý seminarista, přidělena byla magistru Kryštofu Kramelovi,
rodem z Bavorska. Předmětům obou tříd gramatických vyučoval
dosud Höller. Nyní, po jeho odchodu do Prahy, učil v „gramatice
nižší“ M. Řehoř Held, jenž přišel s rektorem z Vídně, v „gramatice
vyšší“ pak mladý Slovan M. Blažej Budisić (Budysich). Na dosa-
vadní místo Rimelovo ve škole nastoupil M. Bartoloměj Weissag
z Kladska, jemuž svěřena třída zatím nejvyšší, zvaná podle svého
předmětu „humaniora“.³⁷⁾ Třidu rhetoriky nebylo zatím ani možno
ani nutno zřídit, ježto pro ni nebylo ani žáků dostatečně připrave-
ných, ani učitele. Pro příští rok se doufalo, že tohoto zastoupí hu-
manista. Žádosti Nadalově, aby byl poslán učitel rhetoriky z Řima,

³³⁾ Tamtéž 281.

³⁴⁾ Tamtéž 262, Kroess 296.

³⁵⁾ Kroess I. 302. — Je to onen nový dům vedle školy dómské, je-
hož svobodné držení zajišťuje jezuitům první zakládací listina z 9. října
1566. Srovnej pozn. 29.

³⁶⁾ Navrátil, *Jesuité* str. 14⁶, 21. Srovnej Schmidl I. 214 „ipsos (alum-
nos) in aedem alterius canonici coenobio Patrum Conventualium vicinam,
transtulit“. Dům tento stával na místě dnešní knihovny studijní, dříve
univerzitní, podle Kameníčka (*Sborník hist.* III. 1885).

³⁷⁾ Navrátil, *l. c.* str. 11⁶, Kroess I. 297—298. Srovnej Schmidl I.
213—214.

generál nemohl vyhověti. O filosofii zatím vůbec nebylo uvažováno.³⁸⁾ Rimel stal se studijním přefektem a jako takový měl dozor nad veškerým vyučováním i studiem žáků a také nad veřejnými jejich disputacemi a deklamacemi, jež jesuity záhy byly zavedeny i v Olomouci a brzy došly velké pozornosti a obliby.³⁹⁾ Mimo to Ondřej Pěšín, jediný rodilý Čech tou dobou v olomoucké koleji, konal theologické přednášky z oboru morálky pro kandidáty kněžských svěcení.⁴⁰⁾ Kazatelská činnost jesuitů byla upravena tím způsobem, že německým kazatelem u farního chrámu P. Marie vedle Rimela byl ustanoven nyní také Held, česky pak kázal Pěšín.⁴¹⁾

První zakládací listina nové koleje (9. X. 1566).

Plán biskupův uskutečňoval se tedy pozměněně a všechno se dařilo podle jeho přání. Příchod prvních jesuitů do Olomouce, ponechání jich a rozmnožení v novém působišti bylo za daných okolností velkým jeho úspěchem. Když toho dosáhl, přikročil k formálnímu založení a ustavení koleje. — Hned v září požádal provinciála Maggio, který právě přivedl nové jesuity z Prahy, o formulaci zakládací listiny a současně jednal s kapitulou o její souhlas k založení. Aby přiměl tuto spíše k souhlasu, vsunul do textu provinciálem navrženého některé neobvyklé závazky pro jesuity, hlavně závazek ke kázání ve farních chrámech. Maggio ovšem upozorňoval biskupa hned, že generál tovaryšstva sotva schválí takovou fundaci.⁴²⁾ Prusinovský však toho nedbal a vydal 9. října 1566 první zakládací listinu olomoucké koleje jesuitské, opatřenou pečeti biskupskou i kapitulní, ve znění takto pozměněném a doplněném.⁴³⁾ V ní znovu prohlašuje, že při založení má na mysli

³⁸⁾ Epist. Nadal III. 223, 245, 262, 281.

³⁹⁾ Kroess I. 298—300.

⁴⁰⁾ Kroess I. 297, Schmidl I. 214.

⁴¹⁾ Ep. Nadal III. 261, Kroess 339, Schmidl V. 213. Další personalia v jesuitské koleji a neustálé změny v nich není zde třeba dále soustavně uváděti bez zvláštního důvodu. Počáteční obsazení předmětů a rozdělení úřadů je důležitější a má svou zajímavost již také vzhledem k národnosti prvních olomouckých jesuitů. Pokud se této týče, byli mezi nimi vedle rektora Španěla hlavně Němci, ale také Slované z Uher a Lužice. Jediný Čech Ondřej Pěšín na podzim 1567 vystoupil z řádu. — Kroess 296, 303. Schmidl 213.

⁴²⁾ Navrátil, Jesuité str. 14⁶.

⁴³⁾ Dle Péreza „originale autem harum litterarum exemplum, quod conscriptum fuerat et expeditum, autequam provinciali ostenderetur formulae mutatio, remansit Olomutii in manu rectoris“, Navrátil, l. c. 14⁶. — Dnes je v archivu řádovém, kdež jest i opis jeho ve sbírce „Boemiae foundationes II. 31, 32 (viz Kroess I. str. IX. č. 3). Vadný a neúplný text u Millerovy, Historia provinciae Bohemiae S. J. (1710), (Kroess str.

takový druh koleje, aby tovaryšstvo převzalo jednou „curam p'lenae universitatis“; pro počátek zajišťuje koleji roční důchod 500 zlatých, splatných o sv. Jiří a sv. Michalu, a svobodné držení celého nového domu vedle školy, ve kterém jesuité nyní bydlí, slibuje přitom, že postará se o jiné vhodné místo a chrám. — 31. října oznámil biskup generálovi de Borja z Vídne, že základ koleje jest již šťastně položen. Ujistil jej, že chce na něm p'lně budovati dále. Prostřednictvím kanovníka Jana Vyškovského, zahájí proto v Římě jednání o udělení slíbených papežských výsad a o dovození umístění koleje v klášteře sv. Františka.⁴⁴⁾ (Pokračování.)

Z francouzských relací o českém povstání. (1618—1622.)

Z francouzských archivů podává P. Augustin Neumann, O. S. A.
Úvodní stať zpracoval Jan Tenora.
(Pokračování.)

Doklady.

80.

Jiří Michal z Lingelsheimu k panu de Ste. Catherine.

Vojsko elzaské táhne přes Fríburg, válečné přípravy protestantů německých a anglických. Vojska z Flander proti Falci.

Červen, 22, 1620, Heidelberg.

[Bibliothèque Nationale, Paris, Ms. français 4.122, fol. 15a].

Les troupes d'Alsace sont toupes passées de Freiburg vers le pays de Suabe, on dit qu'on les embarquera a Grisbourg sur le Danube. Leurs roules portent qu'elles sont de sept mil hommes, mais ceux qui les ont comptez exactement en passant, disent qu'elles ne sont pas ne mille et encores pas tous arméz. — Les preparatifs de Flandres sont grands de 20 mil homes a pied et quatre mille chevaux, et que c'est contre le Palatinat.⁴⁵⁾ — Les estats ont levé six mille Wartgalders et bonne cavalerie qui les

XII., č. 4a), byl předlohou opisu brněnského v zem. archivu ve sbírce Cerroniho. (II. č. 20), jež otiskl Kameníček ve Sborn. hist. III. str. 105²²⁾. Původní koncept P. Maggia zachovaný u Péreza otiskl Navrátil, Jesuité č. 9, str. 12—14. — Z pozdějších námitek Nadalových a generálových dá se však snadno celá listina věcně zrekonstruovati. O nich níže.

⁴⁴⁾ Navrátil, l. c. č. 10, str. 15.

⁴⁵⁾ Gindely III. 201.

suvront de pres — Aussi Angleserre envoie son secours de 4.000 homes sous la conduite du comte de Southampton. — Noz 500 chevaux de Obentraut et 2 000 homes a pied de Waldmanshausen sont retournez au Palatinat, sur la frontiere de Selt.

81.

Jiří Michal z Lingelsheimu k témuž.

Francouzští vyslanci byli v Ulmu obměkčeni vůči českým stavům. Unie rozhodně pro obranu Falce. Anglo-německá pomoc.

Červen, 29, 1620, Heidelberg

(Bibliothèque Nationale, Paris, Ms. français 4.122, fol. 16a).

Les ambassadeurs de France n'estoient pas partis encores de Ulme, le $21/11$ de ce mois. On leur a baillé telles informations du fait de Boheme qu'ilz se sont monstréz beaucoup plus moderéz que du comencement. Vous y pourrez beaucoup, et le feréz pour le bien public.

Lez Uniz ont pris unanimemen,²⁾ les princez et les villes la resolution d'assister au Palatinat, avec toutes leurs forces. Ce decrete d'entrenir leur armée iusques au mois de novembre, et a ceste fin accordè nouvelles contributions.

Spinola se doit mettre en campagne³⁾ le 8 de iuillet, stile nouveau.

Les estats ont fait aussi guillardes lencés pour le suivre. Le comte de Southampton amene 4 000 Anqlais au secours du Palatinat. Noz 500 chevaux de Obentrant et les 2.000 de Waldmanshusen sont retournèz an Palatinat et mis sur la frontiere.

82.

Rada Lingelsheim k témuž.

Prostřednictví Lingelsheimovo. „Unie“ použije příměří ujednáního Francouzi ke zbrojení proti císaři. Pohyb vojsk „Unie.“ Očekávání anglického vojska. Král anglický poukázal 75 tisíc liber šterlinků na válčení.

Červenec 10, 1620, Heidelberg.

Bibliothèque Nationale, Paris, Ms. français, 4.122, fol. 17a-b]

Monsieur,

J'ay recue la vostre [lettre] de l'1 /XI de Juillet datée a Regensbourg. Monsr Heinhofer me mande, qu'il a adressé tout a Monsr de Baugy, ce que il luy avois envoyé pour vous.

Gindely III. 203. — ³⁾ Tamže 202.

Depuis que par l'entremise de Messeigrs les ambassadeurs de France quelque paix a esté establee entre les deux unions d'Allemagne, nostre „Union“ peut maintenant employer tout son effort contre l'Espagnol qui a donné plein pouvoir a Spinola de faire la guerre en Allemagne, ce que l'empereur a advisé aussi et de sa part donné mesme pouvoir.

Les troupes de l'„Union“ qui sont de 3.000 chevaux et 8.000 a pied avec l'artillerie et bagage qui monte a 2.500 chevaux marchent a present au Palatinat et le general, le marquis d'Anspach. est resolu d'aller au devant de l'ennemy; cependant se va loger de là de Rhin depuis Wormes iusques à Bingen. Noz 500 chevaux d'Obentrant et deux mille de Waldmanshausen avec les forces du paps gardent la frontiere de la Moselle. Messieurs de Strasbourg sont advertis de bon lieu, que c'est a eux que Spinola vent, par tant ilz ont requis des Suisses leur alliéz le secours qu'ilz leur doivent, et a cest effet ont assigné une assemblée a Basle le 16 de ce mois pour en consulter. Dien assistera les siens et rompra tous ces desseins.

Le roy de la Grande Bretagne envoie secours de 2.200 homes sous la conduite du general Vere, plusieurs des grands le suivent, le comte d'Oxford⁴⁾ et d'Essex, le visconte d'Isle, le baron de Sagneville et plusieurs autres. Il se doit embarquer 10 de ce mois, qui est le iour de demain et viendra a Dordrecht. Ledit roy fournit aussi 75 mille livres sterling.

83.

Ludvík XIII., král francouzský, ke svým
viedeňským vyslancům.

Císař nevyhoví přáním „Unie“ vysloveným ohledně Čech na sněmě ulmském. Dosavadní neúspěch Francouzů při „Unii.“ Anglie a Holandsko nepomohou. Sympatie k Bavorsku.

Červenec, 11, 1620, Rouen.

(Bibliothèque nationale, Ms. français, 3.972, fol. 108b)

[Copie de la lettre du roy a messieurs les ambassadeurs du XIe Juillet, 1620, regeue a Vienne le XXIIIe suivant par le Sr Picauet].

Mon cousin et messieurs de Bethun et de Preaux, Vostre lettre du XXVIe fuin avec les memoires et coppies qui l'accompagnoient m'a esté rendue le quatrieme de se mois. L'apprendz d'icelle par le menu tout ce qui s'est passé entre vous et les princes, qui se

⁴⁾ Hr. z Oxfordu byl Henry de Vere (Dle sdělení archivu v. British museum“)

sont trouvez a Ulme, les responses et replicques d'(une) part et d'autre sur les occasions presentes de la Germanie. J'ay bien remarqué aussy la peyne et le soin que vous avez pris pour les induire et persuader par vives raisons qui conservent leur intherest avec celuy du publicq a un accomodement, et semblablement leur considerations et deffenses pour rejeter sur l'empereur el les siens la cause de leurs griep pretendus qui tesmoigne l'ombrage et la defiance cu ilz sont aujourd'huy peu c pables, sy Dieu ne les inspire de produire encores le fruict que ie desire pour eux mesmes et le bien general de la chrestiente. Toutesfoi il semble que, ne vous estants rendus aux responces et plaintes qu'ils vous ont faictes, ilz se soient laisé quelque subject d'esfoir de venir a l'accord pourveu qu'ils temperent en quelque sorte les propositions que j'ai veu qu'ils ont faictes touchant le royaulme de Boheme, car en la maniere qu'ils les ont mis en avant il y a grande apparence, comme vous avez sagement jugé, que l'empereur n'y consentira jamais que par la force et une extreme necessité a laquelle il ne semble pas qu'il soit reduict a present ains plus tost qu'il essaye avec ceux de sa maison et de ses amis de faire un effort puissant pour gagner par les armes, ce qu'il estime luy appartenir par iustice et raison. reste forme de decision servit ppur apporter des inconvenients notCbles au publicq de l'Emperire comme aux interressez en la causeaqu'il est expedient a un chacun d'eviter, elisant plus tost la voye de la douceur pour sortir d'affaires, que celle de la violence, aussy que bien apropos vous avez mis peine de les persuader, mais iusques icy non avec l'utilité qui seroit a desirer par leurs defaults, yant employé toutes les remonstrances et bonnes considerations qui peuvent tomber en l'affaire Ilz veulent tarquer, soit pour continuer ce jeu, ou pou penser par la rendre leur party plus puissant de l'assistance et force de leurs alliez, mais ie ne voy pas par les adoies qui me viennent de plusieurs endroietz qu'ils en soient en termes sy favorables, car chacun scait que le roy de la Grande Bretagne veut et pretend faire en ces occurences, personne n'ignore aussy l'estat present des affaires des provinces unis, des Pays bas assez occupés chez eux pou ne pouvoir departir qu'un secours bien medisere a leurs amis qui en ont besoing. Ilz veulent separer leur ceuse de celle de Boheme, mais croient ilz quand leurs adversaires seroient venus a aout de leur dessein de Boheme par la force qu'ils soient pour les laisser jouyr de leur repos. J'apprends d'ailleurs qu'ils pourront bien commencer par ataqer le Palatinat avec les sroupes qui sont assemblées en Flandres esperants par ceste division chevir plus facilement de 'electeur palatin, et quoy qu'ilz dient, si ceux de la maison d'Autriche l'entreprennent ouvertement, ilz auront peine a soustenir cet effort, lequel ilz devroient prevenir par deferer

aux conseilz et exhortations que vous leur avez faictes en mon nom et ne pas tant s'amuser comme leur avez representé a des pontilles frivoles, qu'aux choses essentielles qui regardent leur seureté et conservation. Je suis bien aysé que les deputez du duc de Baviere vous aient requis d'employer mon auctorité de ce qu'ilz ont a traicter avec ledict de „l'Unyon“ qui est tousjours accroistre mon creoit et occasion de leur faire paroistre a tous ma bonne et prompte volonté en leur endroit, laquelle i'auray a plaisir pouvoir reussir a leur bien et contentement, de quoy i'attendray des nouvelles comme de Vostre acheminement a Vienne de la façon qu'aurez esté recens, et comme ils prendront ce que vous aurez faict avec lesdictz princes unis pour voir s'y apportant le tout ensemble les moyens et les dispositions des uns et des autres...

Ambassade 210—213.

(Pokračování.)

Knihy došlé redakci Sborníku historického kroužku.

Dr. Antonín Podlaha, **Simon Fagellus Villaticus**. 22. svazek sbírky: Editiones archivii et bibliothecae s. f. metropolitani capituli Pragensis. Praeae 1930. Pretium 25 Cor. Lex., str. 48.

Sborník velehradský, nová řada. Ročník 1930, číslo 1. Vydává Archeologický spolek Starý Velehrad. Cena 8 Kč. Lex. str. 44.

P. V. Bělohradec Ř. Kř. a P. J. Hradec Ř. Kř., **Dějiny českých křižovníků s červenou hvězdou**. V Praze léta Páně 1930. Dva díly. Lex. str. 206.

Sedmnáctá výroční zpráva českého arcibiskupského gymnasia s právem veřejnosti v Praze XIX. za školní rok 1929—1930. Obsah: 1. Prof. Emanuel Kubíček T. J., Národní vědomí českých jesuitů až po dobu Balbínovu. 2. Zprávy školské. Lex. 48 str.

Farní kostel sv. Jakuba V., Ap. Páně v Domašíně. Dějepisná črta. 1927. Knih-tiskárna Družstva Vlast v Praze. Nákladem vlastním. Lex. str. 128.

P. Clemens Minarik, **Venerabiles martyres pragenses, O. F. M., trucidati Praeae die 15. Februarii an. Dom. 1611**. Extractum ex Periodico Archivum Franciscanum Historicum, XXIII., 1930. Typis Collegi 5. Bonaventurae Ad Claras Aquas, Florentiae. Firenze, frazione Quaracchi 1930. Lex. 42 str.

Jan Hrbek, **Vývoj Užhorodu v minulosti a přítomnosti**. 1927. Knih-tiskárna G. Moravčík v Užhorodě. Lex. 10 str.

Dr. Jan Michalský, prof. stát. gymnasia v Prostějově, **Duch i nevěsta**. Svědectví z prvního věku patristického o církvi vůbec a její sva-tosti zvláště. Nákladem vlastním. 1928.

P. Alois Majer, **Dějiny osady lnářské**. Lnáře 1923. Vytištěno v Blatné. Lex. 253 str.

Dr. Josef Vraštil S. J., **Začátky svatováclavského semináře za rektora klementinského P. Alexandra Vojta S. J. (1580—1592)**. Zvláštní otisk z XVI. výroční zprávy českého arcib. gymnasia v Praze XVI. V Praze 1929. Nákladem ústavu. Lex. 16 str.

Historisk Tidskrift. Utgiven av Svenska Historiska Föreningen genom Sven Tunberg och Yngue Lorents. 1930. Häft 2, 3. Lex. str. 141—404.

Doklady Akademii Nauk Sojuza Sovětskich Socialističeskich Republik. 1929, B, číslo 16, 17. Lex. str. 287—328. — 1930, číslo 1—7. Lex. str. 1—135.

Josef Pekař, Český časopis historický. Ročník XXXVI. 1930, sešit 2, 3—4. Lex. str. 1—648.

Fr. Doucha, Dr. Mořic Remeš, Dr. Bohuš Vybíral, Časopis vlasteneckého spolku musejního. Roč. XLIII. — Rok 1930. (Postup. čís. 161—164.) V Olomouci 1930. Lex. str. 297. S barevnou přílohou akad. malíře Al. Hrdličky: Filiální kostel blahosl. Panny Marie v Hranicích.

Dr. Antonín Breitenbacher, archivář olomouckého arcibiskupství, Hudební archiv kolegiálního kostela sv. Mořice v Kroměříži. Zvláštní příloha Vlasten. spolku mus. v Olomouci, roč. XLIII. č. 1—4 (rok 1930). V Olomouci 1930. Lex. str. 23.

Dr. V. Nábělek, Problém rakoviny u rostlin. Fytopathologická studie o působení bakterií na hojivé procesy u rostlin. Praha 1930. Nákladem Učené společnosti Šafaříkovy v Bratislavě. Práce Učené společnosti Šafaříkovy v Bratislavě. Pořádají J. F. Babor, A. Pražák, O. Sommer. Svazek 2.

K. A. Polánek, Krajem Lučanů. Věstník Českého musea v Zátci. Ročník IV., číslo 1—2. Zátec 1930. Lex. 20 str. — Kadaňské číslo 1920 až 1930. Číslo 3, Lex. str. 21—36.

A. Denis, Čechy po Bílé hoře. Překládá dr. J. Vančura. IV. vydání. Sešit 1. Lex. str. 40. Vydává Šolc a Šimáček v Praze II. 1930.

Dr. Jindř. Vančura, Dějiny někdejšího král. města Klatov. Sešit 1., II. dílu. Doba čtvrtá. Klatovy protireformací a třicetiletou válkou zmořené (1620—1751). 1930. Nákladem města Klatov. Lex. 104 str.

Prof. Fr. Klíma, Ze staré Příbramě. (Pokračování.) „Hlasatel“, věstník městské spořitelny příbramské. Ročník III. Číslo 3. V Příbrami 31. října 1930. Lex. str. 29—60.

Mitteilungen des Vereines für Geschichte der Deutschen in Böhmen. 68. Jahrgang (1930). Heft 1—2. Prag 1930. Lex. str. 80.

Výroční zpráva král. české společnosti za rok 1929. V Praze 1930. V komisi u Fr. Řivnáče v Praze, Na příkopě. Lex. str. 56.

Bratislava. Časopis Učené společnosti Šafaříkovy. Pořádají prof. dr. J. F. Babor, prof. dr. Albert Pražák, prof. dr. Otakar Sommer. 1930. Ročník IV., číslo 1, 2—3, 4—5. Lex. str. 758.

Bohuslav Havránek, Genera verbi v slovanských jazycích. I. V Praze 1928. Rozpravy Král. čes. spol. nauk tř. fil. hist. jazykozpyt. Nová řada (VIII.). Číslo II. V Praze 1928. Nákladem Král. čes. spol. nauk. Vel. lex. str. 184.

Věstník Král. české společnosti nauk. Třída filosoficko-historicko-jazykozpytná. Ročník 1929. V Praze 1930. V komisi Fr. Řivnáče v Praze. Lex. str. 150, 109, 182, 70, 17.

Rudolf Urbánek, České dějiny. III. 3. Věk poděbradský. V Praze 1930. Nákladem Jana Laichtera. Lex. str. 1083. Cena 120 Kč.

Fr. Krejčí, Filosofie posledních let před válkou. Nakladatel Jan Laichter v Praze. Lex. str. 464. Cena 54 Kč.

Spisy Františka Drtiny. Svazek III. Ideály výchovy. Nakl. Jan Laichter v Praze. 1930. Cena 65 Kč.

Dr. Jaroslav Lenž, čs. vicekonsul španělský, Kulturní styky českošpanělské v zrcadle dějin. Praha 1930. Nákladem vlastním. Lex. str. 11.

PhDr. Ant. Markus, archivář schwarzenberský v Třeboni, Časopis rodopisné společnosti československé v Praze. Ročník II. 1930. Číslo 1—2. V Praze 1930. Nákladem Rodopisné společnosti československé v Praze. Lex. str. 80.